

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МІНІСТЕРСТВО РОЗВИТКУ ГРОМАД ТА ТЕРИТОРІЙ УКРАЇНИ

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БУДІВНИЦТВА
І АРХІТЕКТУРИ (КНУБА)

ПРЕДСТАВНИЦТВО „ПОЛЬСЬКА АКАДЕМІЯ НАУК” (PAN)

СІЛЕЗЬКИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ (SUT)

***Програма та тези доповідей
IV МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ***

***“ЕКОНОМІКО-УПРАВЛІНСЬКІ ТА
ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНІ НОВАЦІЇ В
БУДІВНИЦТВІ”***

Частина 1.

КИЇВ – 7-8 ЧЕРВНЯ 2022

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
MINISTRY FOR COMMUNITIES AND TERRITORIES DEVELOPMENT OF
UKRAINE

KYIV NATIONAL UNIVERSITY OF CONSTRUCTION AND
ARCHITECTURE

REPRESENTATIVE OFFICE OF THE POLISH ACADEMY OF SCIENCES
(PAN)

SILESIAN UNIVERSITY OF TECHNOLOGY (SUT)

Program and Abstracts
IV INTERNATIONAL SCIENTIFIC- PRACTICAL
CONFERENCE
"ECONOMIC-MANAGERIAL AND
INFORMATION-ANALYTICAL INNOVATIONS
IN CONSTRUCTION"
Part 1.

Kyiv, June 07 – 08, 2022

Програма конференції

Час проведення	Дата, місце проведення		Час проведення
	07 червня (вівторок)	08 червня (середа)	
9 ⁰⁰ -10 ³⁰	Ресстрація учасників	Форум молодих вчених	9 ⁰⁰ -10 ³⁰
10 ³⁰ -14 ³⁰	Пленарне засідання	Студентська наукова секція	10 ³⁰ -13 ⁰⁰
14 ³⁰ -15 ⁰⁰	Обідня перерва		13 ⁰⁰ -14 ⁰⁰
15 ⁰⁰ -17 ⁰⁰	Робота в секціях	Секція 1. Вартісний інжиніринг та ефективність організаційно-технологічних рішень у будівництві: методологія, моделювання, IT-впровадження	14 ⁰⁰ -16 ³⁰
		Секція 2. Зелене будівництво, ресурсозбереження, ефективність і сталий розвиток	
		Секція 3. Вдосконалення механізмів нагромадження вартості капіталу і методології оцінювання нерухомого майна, економічна і фінансова безпека будівництва	
		Секція 4. Інновації у публічному, державному і муніципальному управлінні будівництвом і нерухомістю: теорія, методологія, практика, економіко-правові дискусії	
		Секція 5. Проблеми формування економіки інтелектуально-інноваційного капіталу та особливості обліку і оподаткування в будівництві	
		Секція 6. Інноваційно-організаційні підходи та управлінські новації менеджменту стейхолдерів будівництва	
16 ⁴⁰ - 17 ⁰⁰	Підведення підсумків	Відзначення учасників	16 ⁴⁰ - 17 ⁰⁰

*В програмі можливі незначні зміни. Інформація в секретаріаті.

Conference program

Time	Date and place		Time
	07 June	08 June	
9 ⁰⁰ -10 ³⁰	Registration	Young scientists forum	9 ⁰⁰ -10 ³⁰
10 ³⁰ -13 ³⁰	Plenary session	Student Scientific Session	10 ³⁰ -13 ⁰⁰
14 ⁰⁰ -15 ⁰⁰	Lunch Break		13 ⁰⁰ -14 ⁰⁰
15 ⁰⁰ -17 ⁰⁰	Parallel sections	Section 1. Value engineering and effectiveness of organizational and technological solutions in construction: methodology, modeling, IT implementation	14 ⁰⁰ -16 ³⁰
		Section 2. Green construction, resource conservation, efficiency and sustainable development	
		Section 3. Improvement of capital value accumulation mechanisms and real estate evaluation methodology, economic and financial security of construction	
		Section 4. Innovations in public, state and municipal management of construction and real estate: theory, methodology, practice, economic and legal discussions	
		Section 5. Formation problems of the economy of intellectual and innovative capital and peculiarities of accounting and taxation in construction	
		Section 6. Innovative organizational approaches and managerial innovations in the management of construction stakeholders	
16 ⁴⁰ - 17 ⁰⁰	Closing Session	Awarding Participants	16 ⁴⁰ - 17 ⁰⁰

* Minor changes are possible in the program. Information is in the secretariat.

МІЖНАРОДНИЙ НАУКОВИЙ КОМІТЕТ

Куліков П.М. – д.е.н., проф., ректор КНУБА – *голова міжнародного наукового комітету*;

Матеуш Бялас – в.о. директора Представництва ПАН у Києві (Польща) – *співголова*;

Стеценко С.П. – д.е.н., проф., зав. каф. ЕкуБ КНУБА (Київ) – *співголова*;

Рижаківа Г.М. – д.е.н., проф., зав. каф. МБ КНУБА(Київ) – *співголова*;

Тугай О. А. – д.т.н., проф., зав. каф. ОУБ КНУБА (Київ);

Лич В. М. – д.е.н., проф., зав. каф. ЕТОтаО КНУБА (Київ);

Бабак А.В. – к.е.н., директор ТОВ «Інститут місцевого розвитку» (Україна, Литва);

Безтелесна Л.І. – д.е.н., проф., НУВГП (Рівне);

Безуглий А.О. – к.е.н., доц, директор ДП "ДерждорНДІ" (Київ);

Валінкевич Н.В. – д.е.н., проф., Поліський національний університет (Житомир);

Варналій З. С. – д.е.н., проф., КНУ ім. Т. Шевченка (Київ);

Вихович І.В. – к.е.н., доц., начальник управління ціноутворення, економіки та договірних відносин у будівництві, Мінрегіон (Київ);

Власенко І.М. – к.держ.упр., заст.голови ВГО «Гільдія проєктувальників у будівництві» (Київ);

Водарський Кшиштоф – др.-інж., проф. SUT (Глівіце, Польща);

Вольфанг Шмаль – д-р., директор Фасіліті менеджмент (Німеччина);

Гао Шаоцін – PhD, Shandong DFVC (КНР);

Гойко А.Ф. – к.е.н., проф., КНУБА(Київ);

Двігїл Генрик - д-р., проф. SUT (Глівіце, Польща);

Денис Дьякон– д-р., проф., ректор ІСМА (Рига, Латвія);

Дон Катажина - д-р.–інж., проф. SUT (Глівіце, Польща);

Жарінова А.Г. – д.е.н., проф., в.о. директора ДНТБУ(Київ);

Загорецька О.Я.– к.е.н., доц., НУ «ЛП» (Львів);

Іванченко А.М. –к.е.н., доц., НУВГП (м. Рівне);

Івлева Н.П. – к.е.н., с.н.с. НДІБК (Київ);

Ізмайлова К.В. – к.е.н., проф., КНУБА (Київ);

Йонек-Ковальська Ізабела - д-р., проф. SUT (Глівіце, Польща);

Кноп Лілла – д-р.–інж., проф. SUT (Глівіце, Польща);

Козик В.В.– к.е.н., проф., НУ «Львівська політехніка» (Львів);

Мігус І.П. – д.е.н., проф. , проректор з наукової роботи Університету «КРОК» (Київ);

Назаренко І.І. – д.т.н., проф., президент АБУ (Київ);

Непомнящий О.М.– д.держ.упр., проф., президент МГІК (Київ);

Нечипорчук А.А. – к.т.н., с.н.с., АЕБГ (Київ);

Ніколаєв В.П. – д.е.н., проф., Національна академ. державн. управління при Президентові України (Київ);

Новікова І.В.– д.е.н., проф., ІННО КНУБА (Київ);

Обиход Г.О. – д.е.н., проф., заст. директора ДУ ІЕПСР НАН України (Київ);
Олько Славомир - д-р.–інж., проф. SUT (Глівіце, Польща);
Отенко І.П., д.е.н, проф, зав. каф. МЕВ, ХНЕУ ім. С. Кузнеця (м.Харків);
Паяк Казімеж - д-р., проф. SUT (Глівіце, Польща);
Поповиченко І.В.- д.е.н.,проф., ПДАБА (м.Дніпро);
Пригара М.П. – к.т.н. УжНУ (Ужгород);
Роман В.Ф. – к.держ.упр., нач. упр. МП Мукачівської Ради (Мукачево);
Сердюк Т.В. – к.е.н., доц., каф. БМГтаА, ВНТУ (Вінниця);
Скрипник А.Л.– к.е.н., доц., в.о. директора НДІБМВ (Київ);
Сєнкєвіч-Малюхєрєк Катажина - д-р.–інж., проф. SUT (Глівіце, Польща);
Сорокіна Л.В. – д.е.н., проф.,КНУБА(Київ);
Тєрєщєнкo Л.В. – директор УНДЦЕБ «Екобуд» (Київ);
Торальф Вайзе– директор «Фонд підтримки будівельної галузі» (Німеччина);
Хоменко І.О. – д.е.н., проф. НУ "Чернігівська політехніка" (м. Чернігів).

INTERNATIONAL SCIENTIFIC COMMITTEE

Kulikov P. M. – D.Sc.(Economics), Prof., Rector of KNUCA - *Chairman of the international scientific committee*

Mateusz Bialas – Director of the Representative Office of The Polish Academy of Sciences in Kyiv (Poland) - **co-chairman**

Stetsenko S.P.- D.Sc.(Economics), Prof., Head of Department of Construction Economics of KNUCA (Kyiv) - **co-chairman**

Ryzhakova G.M. - D.Sc.(Economics), Prof., Head of Department of Construction Management of KNUCA (Kyiv) - **co-chairman**

Tuhai O. M. – D.Sc.(Tech.), Prof., Head of Department of Construction Organization and Administration of KNUCA (Kyiv)

Lych V.M. - D.Sc.(Economics), Prof., Head of Department of Economic Theory, Accounting and Taxation of KNUCA (Kyiv)

Babak A.V. – Ph.D. (Economics), director of Municipal development institute (Ukraine, Lithuania);

Beztelesna L.I.-D.Sc.(Economics), Prof., NUWEE (Rivne)

Bezuhlyi A.O. – Ph.D. (Economics), Associate Prof., director of M.P. Shulgin State Road Research Institute State Enterprise (Kyiv);

Valinkevych N.V. - D.Sc.(Economics), Prof., PNU (Zhytomyr)

Varnalii Z. S. - D.Sc.(Economics), Prof., T. Shevchenko KNU (Kyiv)

Vakhovych I.V.– Ph.D.(Economics), Associate Professor, head of the department of pricing, economy and contractual relations in construction, Ministry for communities and territories development of Ukraine (Kyiv)

Vlasenko I.M. - Ph.D. (St.Adm.), Deputy Head of the NGO "Guild of Designers in Construction" (Kyiv)

Wodarski K. – D.Sc. (Eng.), Prof. of SUT (Poland)

Wolfgang S. - Dr., Director of Facility Management (Germany)

Gao Shaoqing – Ph.D., Shandong DFVC (China)

Hoiko A.F. - Ph.D. (Economics), Prof., KNUCA (Kyiv)

Dźwigol H.- D.Sc., Prof., SUT (Poland)

Denis D. - D.Sc.(Economics), Prof., Rector of ISMA (Latvia)

Zharinova A.H. - D.Sc.(Economics), Prof., Director of State Scientific and Technical Library of Ukraine (Kyiv)

Zahoretska O.Y. - Ph.D. (Economics), As. Prof., NU "LP" (Lviv)

Ivanchenko A.M. - Ph.D. (Economics), Associate Professor, NUWEE (Rivne)

Ivleva N.P. - Ph.D. (Economics), Senior Researcher SRIBC (Kyiv)

Izmailova K.V. – D.Sc. (Economics), Prof., KNUCA (Kyiv)

Jonek-Kowalska I. - D.Sc., Prof. of SUT (Poland)

Knop L. – D.Sc. (Eng.), Prof., of SUT (Poland)

Kozyk V.V. - Ph.D.(Economics), Prof., NU "Lviv Polytechnic" (Lviv)

Mihus I.P. - D.Sc.(Economics), Vice-Rector for Research of «KROK» University (Kyiv);

Nazarenko I.I. – D.Sc.(Tech.), Prof., president of ACU (Kyiv);
Nepomniashchyi O.M. - Dr. of State Adm. Prof., President of Interstate Consultants Engineers Guild (Kyiv)
Nechporchuk A.A. - Ph.D., Association of Construction Industry Experts (Kyiv)
Nikolaiev V.P. - D.Sc.(Economics), Prof., National Academy of State Administration of the President of Ukraine (Kyiv)
Novikova I.V. - D.Sc.(Economics), Prof., INNO KNUCA (Kyiv)
Obykhod H.O. – D.Sc.(Economics), Prof., vice-director of Public Institution "Institute of Environmental Economics and Sustainable Development of the National Academy of Sciences of Ukraine"
Olko S. – D.Sc.. (Eng.), Prof. of SUT (Poland)
Otenko I.P. - D.Sc.(Economics), Prof., Head of the Department of International Business and Economic analysis, Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics (Kharkiv);
Pajak K. – D.Sc.,Prof., SUT (Poland)
Popovychenko I.V.- D.Sc.(Economics), Prof., PSACEA (Dnipro);
Prihara M.P. - Ph.D., UzhNU (Uzhhorod)
Roman V.F. - Candidate of State Adm., Head of Mukachevo Council (Mukachevo)
Serdiuk T.V. - Ph.D. (Economics), Associate Prof., Department of Economics. CUEA, VNTU (Vinnytsia)
Skrypyk A.L. - Ph.D. (Economics), As. Prof., Director of SRIBMP (Kyiv)
Sienkiewicz-Malyjurek K. - D.Sc. (Eng.), Prof.of SUT (Poland)
Sorokina L.V. - Doctor of Economics, professor, KNUCA (Kyiv)
Tereschenko L.V. – director of «Ecobud» (Kyiv);
Toralf Weis - Director of the Building Support Foundation (Germany)
Khomenko I.O. – D.Sc., (Eng.), Prof., Chernihiv Polytechnic National University (Chernihiv).

МІЖНАРОДНИЙ ОРГКОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ

Куліков П.М. – д.е.н., проф. – *голова оргкомітету*;

Чернишев Д.О. – д.т.н., проф., перший проректор КНУБА (Київ) – *співголова*;

Ковальчук О.Ю. – к.т.н., доц., проректор з наукової роботи та інноваційного розвитку КНУБА (Київ) – *співголова*;

Стеценко С.П. – д.е.н., проф., зав. каф. ЕкБ КНУБА (Київ) – *співголова*;

Рижакова Г.М. – д.е.н., проф., зав. каф. МБ КНУБА (Київ) – *співголова*;

Лич В.М. – д.е.н., проф., зав. каф. ЕТОтаО КНУБА (Київ);

Тугай О.М. – д.т.н., проф., зав. каф. ОУБ КНУБА (Київ);

Белєнова О. Ю. – д.е.н., проф., КНУБА (Київ);

Гриценко О.С. – к.т.н., доц., КНУБА;

Двігіль - Барош Маріола – д-р., SUT (Польща);

Запєчна Ю.О. – к.е.н., доц., КНУБА (Київ);

Зінченко М. М. – к.е.н., доц., КНУБА (Київ);

Івахненко І.С. – д.е.н., проф., КНУБА (Київ);

Квілінський Алексій – д-р., проф., SUT (Польща);

Краннич Марек – д-р., проф., SUT (Польща);

Литвиненко О.В. – к.т. н., КНУБА (Київ);

Моголівець А.А. – к.е.н., КНУБА (Київ);

Молодід О.О. – к.е.н., с.н.с., КНУБА (Київ);

Мишкевич Радослав – д-р., проф., SUT (Польща);

Омельяненко О. П. – к.е.н., доц., КНУБА (Київ);

Титок В.В. – к.е.н., доц., КНУБА (Київ);

Чинчик А.А. – к.е.н., доц., КНУБА (Київ);

Цифра Т. Ю. – к.е.н., доц., КНУБА (Київ);

Черненко К.В. – к.т.н., доц., КНУБА (Київ);

Шпакова А.В. – д.е.н., доц., КНУБА (Київ);

Ячменьова Ю.В. – "ЕЙ ЕМ ВІ ІНЖИНІРИНГ" (Київ)

СЕКРЕТАРІАТ КОНФЕРЕНЦІЇ

Цифра Тетяна Юрїївна – керівник секретаріату

Боліла Надія Василівна

Зінченко Мирослава Михайлівна

Локтіонова Яна Федорівна

Мацапура Олена Василівна

Оліферук Сергій Леонідович

Шумак Людмила Валерїївна

Рябініна Юлія Сергїївна

Росинський Андрій Валерїйович

E-mail: econbud@gmail.com

Виконавчі організатори конференцій:

- *кафедра економіки будівництва, КНУБА;*
- *кафедра економічної теорії, обліку і оподаткування, КНУБА;*
- *кафедра менеджменту в будівництві, КНУБА.*

INTERNATIONAL ORGANIZING COMMITTEE

Kulikov P. M. – D.Sc.(Economics), Prof., Rector of KNUCA - **chairman**
Chernyshev D.O.– D.Sc.(Tech.), Prof., First Vice-Rector of KNUCA – **co-chairman**
Kovalchuk O.Yu.– Ph.D. (Tech.), Associate Professor, Vice-Rector for Research and Innovative Development of KNUCA (Kyiv) – **co-chairman**
Stetsenko S.P.- D.Sc.(Economics), Prof., Head of Department of Construction Economics of KNUCA (Kyiv) - **co-chairman**
Ryzhakova G.M.- D.Sc.(Economics), Prof., Head of Department of Construction Management of KNUCA (Kyiv) - **co-chairman**
Lych V.M. - D.Sc.(Economics), Prof., Head of Department of Economic Theory, Accounting and Taxation of KNUCA (Kyiv)
Tuhai O. M. – D.Sc.(Tech.), Prof., Head of Department of Construction Organization and Administration of KNUCA (Kyiv)
Bielienkova O.Yu. - D.Sc.(Economics), Prof. KNUCA (Kyiv)
Grytsenko O.S. - Ph.D. (Tech.), Associate Professor KNUCA (Kyiv)
Dźwigol-Barosz M. – Dr., SUT (Poland)
Zapieczna Yu.O. - Ph.D.(Economics), Associate Professor, KNUCA (Kyiv)
Zinchenko M. M. – Ph.D.(Economics), Associate Professor, KNUCA (Kyiv)
Ivakhnenko I.S. - D.Sc.(Economics), Prof., KNUCA (Kyiv)
Kwilinski A. – Dr., Prof., SUT (Poland)
Krannicz M. - Dr., Prof., SUT (Poland)
Lytvynenko O.V. – Ph.D. (Tech.), KNUCA (Kyiv)
Moholivets A.A. – Ph.D. (Economics), KNUCA (Kyiv)
Molodid O.O. - Ph.D.(Economics), Senior Researcher, KNUCA (Kyiv)
Miśkiewicz R.– Dr., Prof., SUT (Poland)
Omelianenko O.P.- Ph.D.(Economics), Associate Professor, KNUCA (Kyiv)
Tytok V.V. - Ph.D.(Economics), Associate Professor, KNUCA (Kyiv)
Chinchik A.A. - Ph.D.(Economics), Associate Professor, KNUCA (Kyiv)
Tsyfra T.Y. - Ph.D.(Economics), Associate Professor, KNUCA (Kyiv)
Chernenko K.V. – Ph.D. (Tech.), Associate Professor, KNUCA (Kyiv)
Shpakova A.V. - D.Sc.(Economics), Prof., KNUCA (Kyiv)
Yachmenova Yu.V. – LLC AMV ENGINEERING (Kyiv)

CONFERENCE SECRETARIAT

Tsyfra Tetiana Yuriivna - Head of the secretariat

Bolila Nadiia Vasylivna	Oliferuk Serhii Leonidovych
Zinchenko Myroslava Mykhailivna	Shumak Liudmyla Valeriivna
Loktionova Yana Fedorivna	Riabinina Yuliya Serhiivna
Matsapura Olena Vasylivna	Rosynskyi Andrii Valeriiovych

E-mail: econbud@gmail.com

The main conference organizers:

- *Department of Construction Economics, KNUCA;*
- *Department of Economic Theory, Accounting and Taxation, KNUCA;*
- *Department of Construction Management, KNUCA.*

Програма пленарного засідання конференції
07 червня 2022 р. о 10³⁰ в ZOOM:
<https://us05web.zoom.us/j/82014688968?pwd=NIE2MUIGTjR1OXFhQW5MVnkwVE15UT09>

Meeting ID: 820 1468 8968

Passcode: VqtfW0

ВІТАЛЬНЕ СЛОВО.

Голова наукового комітету конференції, ректор КНУБА, д.е.н., професор **Куліков Петро Мусійович**

Заступник Міністра освіти і науки України з питань європейської інтеграції, **Шкуратов Олексій Іванович**, д.е.н., професор

Співголова міжнародного оргкомітету, перший проректор, д.т.н., професор **Чернишев Денис Олегович**

В.о. директора Представництва Польської Академії Наук у Києві (Польща), Співголова міжнародного наукового комітету **Матеуш Бялас**

1. ПРО ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ У ВОЄННИЙ ТА ПОВОЄННИЙ ЧАС.

Начальник управління ціноутворення, економіки та договірних відносин у будівництві, Мінрегіон (Київ) к.е.н., доц. **Вахович Інна Володимирівна**

2. ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМКИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В КНУБА .

Голова оргкомітету конференції, проректор з наукової роботи та інноваційного розвитку КНУБА (Київ) к.т.н., с.н.с. **Ковальчук Олександр Юрійович**

3. ПОВОДЖЕННЯ З ВІДХОДАМИ ПОШКОДЖЕНИХ БУДІВЕЛЬ: ОБЛІК ТА ОЦІНКА ЗБИТКІВ ВІД ТЕХНОГЕННИХ КАТАСТРОФ У ВОЄННИЙ ПЕРІОД.

Заступник директора з наукової роботи Державна установа «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України (Київ) д.е.н., старший науковий співробітник **Обиход Ганна Олександрівна**

4. УМОВНА РЕНТА, АБО ЯК ВИЗНАЧИТИ ВАРТІСТЬ ПРОЖИВАННЯ У ВЛАСНОМУ ЖИТЛІ.

Візит-професор «Політехніки Вроцлавської», кафедра інженерії будівельних матеріалів і процесів (Вроцлав)
д.е.н., професор **Ніколаєв Всеволод Петрович.**

5. РОЛЬ НАУКИ В БУДІВНИЦТВІ АВТОМОБІЛЬНИХ ДОРІГ: ТРЕНДИ ТА НОВАЦІЇ

Начальник відділу економічних досліджень та визначення вартості дорожніх робіт ДП «ДерждорНДІ»,
к.е.н. **Бібік Юлія Миколаївна**

6. ОСОБЛИВОСТІ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ.

Заступник директора з науково-педагогічної роботи, міжнародних зв'язків та дистанційного навчання ІНО КНУБА,
д.е.н., професор **Новікова Іннола Вікторівна**

7. ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА ПАРАМЕТРИЧНА ОЦІНКА ВТРАТ, ЗАВДАНИХ ОБ'ЄКТАМ НЕРУХОМОСТІ КРАЇНОЮ-АГРЕСОРКОЮ

д.е.н., професор
кафедри економіки будівництва КНУБА **Сорокіна Леся Вікторівна**

8. ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ РИНКУ ОСВІТНИХ ПОСЛУГ ПІД ЧАС ДІЇ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ

Завідувач кафедри економіки будівництва КНУБА
д.е.н., доцент **Стеценко Сергій Павлович,**
д.е.н., доцент **Бєсенкова Ольга Юрївна,** магістранка за ОП 051
«Економіка» **Шинкар Карина Андріївна**

9. ПОРЯДОК РОЗРОБЛЕННЯ, ПОГОДЖЕННЯ, ЗАТВЕРДЖЕННЯ, РЕЄСТРАЦІЇ, ВНЕСЕННЯ ЗМІН ДО БУДІВЕЛЬНИХ НОРМ ТА ВИЗНАННЯ ЇХ ТАКИМИ, ЩО ВТРАТИЛИ ЧИННІСТЬ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

к.е.н., доцент кафедри економіки будівництва **Цифра Тетяна Юрївна,**
к.е.н., доцент кафедри економіки будівництва **Боліла Надія Василівна**

РЕЗЮМЕ ПЛЕНАРНОГО ЗАСІДАННЯ.

Голова оргкомітету конференції, ректор КНУБА,
д.е.н., професор **Куліков Петро Мусійович**

Plenary session
07 June 2022 10³⁰ ZOOM

<https://us05web.zoom.us/j/82014688968?pwd=NIE2MUIGTjR1OXFkQW5MVnkWVE15UT09>

Meeting ID: 820 1468 8968

Passcode: VqtfW0

WELCOME ADDRESS.

Head of the International Scientific Committee; Rector of KNUCA, D.Sc. (Economics), Prof., **Petro M. Kulikov**
Deputy Minister of Education and Science of Ukraine for European Integration, Doctor of Economics, Professor, **Oleksii I. Shkuratov**
Co-chairman of the international organizing committee, first vice-rector, D.Sc. (Tech), Prof. **Denys O. Chernyshev**
Acting Director of the Representative Office of the Polish Academy of Sciences in Kyiv (Poland), Co-Chairman of the International Scientific Committee **Mateusz Bialas**

1. ABOUT THE DEVELOPMENT TENDENCIES OF THE CONSTRUCTION INDUSTRY IN THE WAR AND POST-WAR TIMES.

Head of the Department of Pricing, Economics and Contractual Relations in Construction, Ministry for communities and territories development of Ukraine (Kyiv)
Doctor of Economics, Assoc. Prof. **Vakhovych Inna Volodymyrivna**

2. PROSPECTIVE DIRECTIONS OF SCIENTIFIC RESEARCH IN KNUCA.

Head of the conference organizing committee, vice-rector for scientific work and innovative development of KNUCA (Kyiv)
Ph.D. (Tech), senior researcher **Oleksandr Yuriiovych Kovalchuk**

3. WASTE MANAGEMENT OF DAMAGED BUILDINGS: ACCOUNTING AND ASSESSMENT OF DAMAGES FROM MAN-MADE DISASTERS DURING THE WAR PERIOD.

Deputy Director for Scientific Work State Institution "Institute of Economics of Environmental Use and Sustainable Development of the National Academy of Sciences of Ukraine (Kyiv)
Doctor of Economics, senior researcher **Hanna Oleksandrivna Obykhod**

4. CONDITIONAL RENT, OR HOW TO DETERMINE THE COST OF LIVING IN YOUR OWN HOME.

Visiting professor at Wroclaw Polytechnic, Department of Construction Materials and Process Engineering (Wroclaw)
Doctor of Economics, Professor **Nikolaiev Vsevolod Petrovych.**

5. THE ROLE OF SCIENCE IN THE CONSTRUCTION OF AUTOMOBILE ROADS: TRENDS AND INNOVATIONS

Head of the Department of Economic Research and Determination of the Cost of Road Works of M.P. Shulgin State Road Research Institute State Enterprise
Ph.D. (Econ) **Yuliia Mykolaiivna Bibyk**

6. FEATURES OF THE INNOVATIVE DEVELOPMENT OF THE CONSTRUCTION INDUSTRY OF UKRAINE IN MODERN CONDITIONS.

Deputy Director for Scientific and Pedagogical Work, International Relations and Distance Learning of INNO KNUCA,
Doctor of Economics, Professor **Innola Viktorivna Novikova**

7. INFORMATION PROVISION AND PARAMETRIC ASSESSMENT OF LOSSES DUE TO REAL ESTATE OBJECTS BY THE AGGRESSOR COUNTRY

Doctor of Economics, professor, Department of Construction Economics of KNUCA

Lesia Viktorivna Sorokina

8. TRENDS IN THE DEVELOPMENT OF THE EDUCATIONAL SERVICES MARKET DURING THE MARTIAL STATUS

Head of the Department of Construction Economics, KNUCA

Doctor of Economics, Associate Professor **Serhii Pavlovich Stetsenko**, Doctor of Economics, Associate Professor **Bielienkova Olha Yuriivna**, Master's student of 051 "Economics" **Shynkar Karyna Andriivna**

9. PROCEDURE FOR DEVELOPMENT, APPROVAL, REGISTRATION, AMENDMENT OF BUILDING STANDARDS AND RECOGNITION OF THEM AS LOST VALID IN THE CONDITIONS OF MARITAL STATE

Ph.D (Economics), Associate Professor of the Department of Construction Economics **Tsyfra Tetiana Yuriivna**, Ph.D. (Economics), Associate Professor of the Department of Construction Economics **Bolila Nadiia Vasylivna**

SUMMARY OF THE PLENARY SESSION.

Chairman of the Organizing Committee of the Conference, Rector of KNUCA, D.Sc. (Economics), Prof., **Petro M. Kulikov**.

Керівні органи конференції

Секція 1. Вартісний інжиніринг та ефективність організаційно-технологічних рішень у будівництві: методологія, моделювання, IT-впровадження.

Керівник: Тугай О.А., д.т.н., професор КНУБА

Заступник керівника: Титок В.В., к.е.н., доцент КНУБА

Секретар секції: Литвиненко О.В., к.т.н., асистент КНУБА

Секція 2. Зелене будівництво, ресурсозбереження, ефективність і сталий розвиток.

Керівник: Цифра Т.Ю., к.е.н., доцент КНУБА

Заступник керівника: Боліла Н.В., к.е.н., доцент КНУБА

Секретар секції: Рябініна Ю.С., аспірантка КНУБА

Секція 3. Вдосконалення механізмів нагромадження вартості капіталу і методології оцінювання нерухомого майна, економічна і фінансова безпека будівництва.

Керівник: Стеценко С.П., д.е.н., доцент, завідувач кафедру ЕкБуд КНУБА

Заступник керівника: Новікова І.В., д.е.н., професор, завідувач кафедру ЕтаМ ПНО КНУБА

Секретар секції: Скрипник О.В., к.е.н. КНУБА

Секція 4. Інновації у публічному, державному і муніципальному управлінні будівництвом і нерухомістю: теорія, методологія, практика, економіко-правові дискусії.

Керівник: Беленкова О.Ю., д.е.н., доцент, КНУБА

Заступник керівника: Мацапура О.В., к.е.н., доцент КНУБА

Секретар секції: Локтіонова Я.Ф., к.е.н., доцент КНУБА

Секція 5. Проблеми формування економіки інтелектуально - інноваційного капіталу та особливості обліку і оподаткування в будівництві

Керівник: Лич В.М., д.е.н., професор КНУБА

Заступник керівника: Омеляненко О.П., к.е.н., доцент КНУБА

Секретар секції: Зінченко М.М., к.е.н., доцент КНУБА

Секція 6. Інноваційно-організаційні підходи та управлінські новації менеджменту стейкхолдерів будівництва

Керівник: Рижакова Г.М., д.е.н., професор КНУБА

Заступник керівника: Івахненко І.С., д.е.н., професор КНУБА

Поколенко В.О., д.т.н., професор КНУБА

Секретар секції: Приходько Д.О., к.т.н., доцент КНУБА

Студентська наукова секція.

Керівник: *Ізмайлова К.В.*, к.е.н., професор, професор КНУБА

Заступник керівника: *Моголівець А.А.*, к.е.н., доцент КНУБА

Секретар секції: *Оліферук С.Л.*, ст. викладач КНУБА

Наукове журі форуму молодих вчених

Керівник: *Гойко А.Ф.*, к.е.н., професор, професор кафедри ЕкБуд, КНУБА.

Заступник керівника : *Гриценко О.С.*, к.т.н., доцент, КНУБА

- **Шевчук К.І.**, доцент кафедри ЕкБуд, КНУБА.
- **Шпаков А.В.** к.т.н., доцент, проректор КНУБА
- **Тугай О.А.** д.т.н., професор, завідувач кафедри ОіУБ, КНУБА
- **Ємельянова О.М.**, к. н. держ.упр., доцент кафедри ОіУБ, КНУБА
- **Гаврилюк В.Я.**, к.е.н., доцент КНУБА
- **Чуприна Ю.А.**, д.е.н., доцент кафедри ОіУБ, КНУБА

Секретар секції:

Росинський А.В..., асистент кафедри ЕкБуд КНУБА.

Наукове журі студентської наукової сесії

Керівник: *Ізмайлова К.В.*, к.е.н., професор, професор кафедри ЕкБуд КНУБА

Заступник керівника : *Рижаков Д.А.*, к.е.н., доцент, кафедра ЕкБуд КНУБА.

- **Шпакова Г. В.**, к.т.н., доцент, заступник декана будівельного факультету, КНУБА.
- **Зельцер Р.Я.**, с.н.с., к.е.н., професор кафедри ОіУБ, КНУБА
- **Шебек М.О.**, к.т.н., професор, професор кафедри ОіУБ, КНУБА
- **Савенко В.І.**, к.т.н., доцент, доцент кафедри ОіУБ, КНУБА

Секретар секції: *Шумак Л.В.*.., асистент КНУБА

Програма роботи в секціях

Секція 1 “Вартісний інжиніринг та ефективність організаційно-технологічних рішень у будівництві: методологія, моделювання, ІТ-впровадження”

Засідання 07-08 червня 2022 о 14³⁰

Керівник: Тугай О.А., д.т.н., професор КНУБА

Заступник керівника: Титок В.В., к.е.н., доцент КНУБА

Секретарі секції: Шапошнікова І.О., к.е.н., доцент КНУБА

Литвиненко О.В., к.т.н., асистент КНУБА

- 1. О.А. Тугай, М.О. Малихін, Д.О. Приходько**
ЗАСТОСУВАННЯ ЦИКЛІЧНО-СУМЩЕНОГО МЕТОДУ ДЛЯ ПРОКЛАДАННЯ КОМУНІКАЦІЙ І БУДІВНИЦТВА ОБ'ЄКТІВ
- 2. І. Ф. Лорві**
СКЛАДОВІ МАРКЕТИНГОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА
- 3. О.С. Гриценко, Л.О. Ковальова**
ВИЗНАЧЕННЯ КОШТОРИСНОЇ ВАРТОСТІ РЕКОНСТРУКЦІЇ ПОШКОДЖЕНОГО ЖИТЛОВОГО ФОНДУ УКРАЇНИ
- 4. О.А. Тугай, В.О. Басанський, В.В. Лялько**
АНАЛІЗ ВПЛИВУ БУДІВНИЦТВА ТУНЕЛІВ ЛІНІЙ МЕТРОПОЛІТЕНУ НА БУДІВЛІ ОТОЧУЮЧОЇ ЗАБУДОВИ
- 5. Х.М. Чуприна, А.Є. Деркач, Н.В. Плис**
АНАЛІЗ ПОТРЕБИ ВИЯВУ СУТНІСНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ЗМІН БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ У ФОРМАТІ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ
- 6. В.В. Титок**
МОДЕЛЮВАННЯ УПРАВЛІННЯ ТАЛАНТАМИ ЩОДО ДІЯЛЬНОСТІ БУДІВЕЛЬНИХ КОМПАНІЙ
- 7. І.А. Шатрова, О.О. Демидова**
ОРГАНІЗАЦІЯ БУДІВНИЦТВА ПІД ЧАС РЕКОНСТРУКЦІЇ ЗРУЙНОВАНИХ БУДІВЕЛЬ І СПОРУД

8. Р.Я. Зельцер, М.А. Колот, І.О. Панасюк
УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ РОБОТИ ІЗ ЗДІЙСНЕННЯ
АРХІТЕКТУРНО-БУДІВЕЛЬНОГО КОНТРОЛЮ

9. Ю.В. Сиволап, В.В. Титок
ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ СЛУЖБИ ЗАМОВНИКА НА РІЗНИХ
ЕТАПАХ ЖИТТЄВОГО ЦИКЛУ ОБ'ЄКТА БУДІВНИЦТВА

10. К.М. Рудь
СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНИХ
СТРУКТУР ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРШЕННЯ

11. В.В. Наріжний
ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ УНІФІКОВАНИХ СИСТЕМ
МОНІТОРИНГУ БУДІВЕЛЬ НА РІЗНИХ ЕТАПАХ ЖИТТЄВОГО ЦИКЛУ

12. Т.С. Кіщенко
ІНЖИНІРИНГ - НАУКОВИЙ ПІДХІД ДО ВИРШЕННЯ
ПРАКТИЧНИХ ЗАВДАНЬ В БУДІВНИЦТВІ

**13. В.І. Савенко, І.С. Нестеренко, І.А. Шатрова, О.О. Демидова,
А.О. Осипова**
ЗАГАЛЬНИЙ МІЖДИСЦИПЛІНАРНИЙ ГЕНЕТИЧНИЙ ПІДХІД ДО
ДОСЛІДЖЕННЯ І ФОРМУВАННЯ ВИРОБНИЧИХ
ОРГАНІЗАЦІЙНИХ СТРУКТУР

14. Д.О. Банніков
ДИНАМІКА ЦІНОУТВОРЕННЯ СТАЛЕВИХ ПРОФІЛІВ ДЛЯ
БУДІВЕЛЬНИХ КОНСТРУКЦІЙ

15. А.П. Довгаль, І.В. Косминський
ВИКОРИСТАННЯ СВІТОВОГО ДОСВІДУ ПЕРЕТВОРЕННЯ СТИЛЮ
УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ У ПІСЛЯВОСННІЙ ВІДБУДОВІ УКРАЇНИ

16. М.М. Климчук, А.Д. Кухарук, Т.В. Іванова
ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОЇ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ
ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ ПІДПРИЄМСТВ

17. В.М. Бордюг
БУДІВЕЛЬНЕ ІНФОРМАЦІЙНЕ МОДЕЛЮВАННЯ ЯК ЗАСІБ
УПРАВЛІННЯ ВАРТІСТЮ БУДІВНИЦТВА

Секція 2 “Зелене будівництво, ресурсозбереження, ефективність і сталий розвиток”

Засідання 07-08 червня 2022 о 14³⁰

Керівник: Гусарова Л.В., к.е.н., доцент КНУБА

Заступник керівника: Цифра Т.Ю., к.е.н., доцент КНУБА

Секретарі секції: Боліла Н.В., к.е.н., доцент КНУБА

1. Н.О. Тіхонова

ЕНЕРГОМЕНЕДЖМЕНТ, ЯК СКЛАДОВА «ЗЕЛЕНОЇ ЕКОНОМІКИ»

2. М.В. Ільїна

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ТА ДЕРЕГУЛЯЦІЯ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ НА ПРИКЛАДІ СФЕРИ ВИКОРИСТАННЯ Й ОХОРОНИ НАДР

3. Д.Е. Прусов, Ю.С. Вітвицька

АСПЕКТИ ВПРОВАДЖЕННЯ ПРИНЦИПІВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ МІСТА ПРИ ПЛАНУВАННІ ТА РЕКОНСТРУКЦІЇ ТЕРИТОРІЇ ЖИТЛОВОЇ ЗАБУДОВИ

4. М.М. Климчук, Т.А. Ільїна, К.Ю. Редько

КОНЦЕПЦІЯ «COGNITIVE RISKS FRAMEWORK» В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

5. С.Л. Оліферук,

МЕТОДИ УПРАВЛІННЯ ЕФЕКТИВНІСТЮ І КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

6. О.Л. Герасимова

АКТУАЛЬНІСТЬ ПРОЕКТУВАННЯ ДЕМОНТАЖНИХ РОБІТ ТА ПЕРЕРОБКИ (РЕЦИКЛІНГУ) БУДІВЕЛЬНИХ МАТЕРІАЛІВ У ПОВОЄННОМУ ВІДНОВЛЕННІ УКРАЇНИ

7. В.В. Микитенко

ОРГАНІЗАЦІЙНЕ УПРАВЛІННЯ ГОМЕОСТАЗОМ НАЦІОНАЛЬНОЇ СИСТЕМИ СТАЛОГО ГОСПОДАРЮВАННЯ ТА ЇЇ ФОРМАЛІЗАЦІЯ

8. А. О. Мазур, І. А. Демидьонук

ЗЕЛЕНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО ДЛЯ СІЛЬСЬКИХ ГРОМАД

9. A. Sviridovska, O. Krupelnytska

SOCIAL PRIORITIES OF RURAL DEVELOPMENT IN CONDITIONS OF AGRICULTURAL AND CONSTRUCTION ECONOMY CONSUMERISM

10. О.О. Молодід, В.Ю. Співак

БАР'ЄРИ РОЗВИТКУ АЛЬТЕРНАТИВНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ В УКРАЇНІ ТА НАПРЯМИ ЇХ УСУНЕННЯ

11. С.П. Стеценко, О.Ю. Беленкова, К. Шинкар

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ РИНКУ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ ЗВО ПІД ЧАС ДІЇ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ

12. Д. Калашніков

НАПРЯМКИ ПІДВИЩЕННЯ ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОСТІ ІСНУЮЧОГО ЖИТЛОВОГО ФОНДУ

13. І.О. Остапенко

ТЕНДЕНЦІЇ ВІДБУДОВИ ЗРУЙНОВАНОГО ЖИТЛОВОГО ФОНДУ НА ЗАСАДАХ ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОСТІ

14. А. Страхов

НАПРЯМКИ ПІДВИЩЕННЯ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ БЕЗПЕКИ

15. О.Філіппов

МОДЕЛЮВАННЯ ВИБОРУ ПРОЕКТНИХ РІШЕНЬ ПРИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЕКТІВ ТЕРМОМОДЕРНІЗАЦІЇ

16. Р. Яковенко

НАПРЯМКИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВІДНОВЛЕННЯ ЗРУЙНОВАНИХ ВІЙНОЮ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТІВ

17. А.А. Chynchyk, Ya.F. Loktionova

FACTORS OF INFLUENCE ON THE PROFITABILITY OF CONSTRUCTION ENTERPRISES

Секція 3 “Вдосконалення механізмів нагромадження вартості капіталу і методології оцінювання нерухомого майна, економічна і фінансова безпека будівництва”

Засідання 07-08 червня 2022 о 14³⁰

Керівник: Стеценко С.П., д.е.н., доцент, завідувач кафедру ЕкБуд КНУБА

Заступник керівника: Новікова І.В., д.е.н., професор, завідувач кафедру ЕтаМ ІНО КНУБА

Секретарі секції: Скрипник О.В., к.е.н. КНУБА

Литвиненко О.В., к.т. н., асистент КНУБА

1. В.П. Ніколаєв, А.А. Щербина

УМОВНА РЕНТА, АБО ЯК ВИЗНАЧИТИ ВАРТІСТЬ ПРОЖИВАННЯ У ВЛАСНОМУ ЖИТЛІ

2. О.В. Скрипник

ВИКОРИСТАННЯ ПОЗАБІРЖОВИХ Ф'ЮЧЕРСІВ ЯК ФОРМА ЗАХИСТУ ПІДПРИЄМСТВ БУДІНДУСТРІЇ ТА ПОКУПЦІВ БУДМАТЕРІАЛІВ ВІД НЕГАТВИНИХ НАСЛІДКІВ ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ

3. Н.П. Левковець

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

4. О.М.Ємельянова

ПЕРЕВАГИ ВЗАЄМОДІЇ ЛОГІСТИКИ ТА МАРКЕТИНГУ НА БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

5. В.Г. Поліщук, К.А. Горініч

ПРІОРИТЕТИ ФІНАНСУВАННЯ НЕДЕРЖАВНИХ ПЕНСІЙНИХ ФОНДІВ

6. А.В. Росинський

ЕКОНОМІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ДЕВЕЛОПЕРСЬКОЇ КОМПАНІЇ В УМОВАХ ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ

7. О.В. Слободенюк

ІНВЕСТИЦІЙНА СКЛАДОВА ПРОЦЕСУ РЕКОНСТРУКЦІЇ ЖИТЛОВОГО ФОНДУ

8. Ю.С. Рябініна, Т.Ю. Цифра
КОНЦЕПЦІЯ МАЙБУТНЬОГО «REBUILD UKRAINE» У СФЕРІ
ТОРГОВО-ОФІСНОЇ НЕРУХОМОСТІ

9. Л.В. Шумак, О.В. Філіппов
АКТУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ ТА
УПРАВЛІННЯ БУДІВНИЦТВОМ В УМОВАХ ДІЇ ВОЄННОГО
СТАНУ

10. О.О. Молодід, В.С. Драч
ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ ЗД ДРУКУ У БУДІВНИЦТВІ

11. Ya.F. Loktionova, V.Ya. Gavrilyuk
PECULIARITIES OF FINANCIAL STABILITY OF CONSTRUCTION
ENTERPRISES

12. І. Кирилов
ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ БУДІВНИЦТВА В УМОВАХ ВІЙНИ

13. А.А. Moholivets
PREREQUISITES OF ANTICYCLICAL REGULATION OF FINANCIAL
SUSTAINABILITY OF CONSTRUCTION

14. O.G. Sysko, A. Saacian
THE DEPENDENCE OF THE FINANCIAL STABILITY OF
CONSTRUCTION ENTERPRISES ON THE PHASE OF THE
ECONOMIC CYCLE

15. Д.В. Богатюк
ТРАНСФОРМАЦІЯ БУДІВНИЦТВА В УМОВАХ ВІЙНИ

16. Д. В. Дубінін
ЦИФРОВІЗАЦІЯ – ПРОВІДНА ТЕНДЕНЦІЯ РОЗВИТКУ
БУДІВНИЦТВА В УМОВАХ КРИЗИ

17. Д.К. Зеленська, О.О. Серєда
РОЗРОБКА АНТИКРИЗОВОЇ ФІНАНСОВОЇ СТРАТЕГІЇ
ПІДПРИЄМСТВ

Секція 4 “Інновації у публічному, державному і муніципальному управлінні будівництвом і нерухомістю: теорія, методологія, практика, економіко-правові дискусії”

Засідання 07-08 червня 2022 о 14³⁰

Керівник: Ніколаєва Т. В., д. е. н., доцент, доцент КНУБА

Заступник керівника: Кіщенко Т. С., к. е. н., доцент, доцент КНУБА

Секретарі секції: Мацапура О. В., к. е. н., доцент КНУБА

Локтіонова Я. Ф., к. е. н., доцент КНУБА

1. І. О. Шапошнікова

ЩОДО ПИТАННЯ ВІДБУДОВИ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

2. А. А. Смаглюк, А. О. Надточій

ПОЛІТИКА ЕКОНОМІЧНОГО ПАТРІАТИЗМУ: АНАЛІЗ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ДОСВІДУ ТА ПОШУК ШЛЯХІВ ЇЇ ВПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ

3. Н. Р. Синюра-Ростун

ЕКСПОРТНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

4. І. О. Гладкова

ЯКІСТЬ ЖИТТЯ МЕШКАНЦІВ КРИВОГО РОГУ ЯК АКТУАЛЬНИЙ ПОКАЗНИК УСПІШНОСТІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

5. Л. О. Зглат-Лозинська

ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО ЯК ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ В БУДІВНИЦТВІ

6. О. В. Мацапура

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПРОЦЕДУР УПРАВЛІННЯ ЗАКУПІВЛЯМИ

7. Д. М. Маринов

РОЛЬ ЕКОНОМІЧНИХ ІНТЕРЕСІВ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ

8. Л. М. Пархоменко

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕДУРИ ЗАКУПІВЕЛЬ ІНЖИНІРИНГОВИХ ТА КОНСАЛТИНГОВИХ ПОСЛУГ У БУДІВНИЦТВІ

9. S.V. Chygir

THE APPROPRIATENESS AND METHODS OF USING THE PREFABRICATION CONSTRUCTION TECHNOLOGY FOR THE TASKS OF THE RESTORATION OF UKRAINE

10. Ю.Ю. Рубан

СПІВПРАЦЯ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ З ГРОМАДЯНСЬКИМ СУСПІЛЬСТВОМ У СФЕРІ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

11. S. Petrukha

PARADIGM OF THE ECONOMIC DEVELOPMENT OF THE AGRARIAN AND CONSTRUCTION CLUSTER UNDER THE CONDITIONS OF WAR

12. N. Petrukha

BIOECONOMIC AND ECOBIOPOLITIC ASPECTS OF THE WARTIME AND POSTWAR RESTORATION OF THE RURAL ECONOMY

13. P.B. Бабіцький

СУТНІСТЬ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ

14. І.І. Іванов

ЧИННИКИ ПІДВИЩЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ АКТИВНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ПРОМИСЛОВОСТІ БУДІВЕЛЬНИХ МАТЕРІАЛІВ

15. G.M. Gasii, O.V. Hasii

ECONOMIC AND TECHNOLOGICAL ASPECTS OF THE INNOVATIVE CONSTRUCTION OF COMPOSITE STRUCTURES USING 3D PRINTING TECHNOLOGY

16. O. Litvinenko

ENSURING THE QUALITY OF CONSTRUCTION IN CONDITIONS OF DIGITALIZATION

17. Є.Новак

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ОРГАНІЗАЦІЇ БУДІВНИЦТВА В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ

18. О.О. Сліпенчук

ПРОБЛЕМИ КАДРОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ У ВОЄННИЙ ПЕРІОД

**Секція 5 “Проблеми формування економіки інтелектуально -
інноваційного капіталу та особливості обліку і оподаткування в
будівництві”**

Засідання 07-08 червня 2022 о 14³⁰

Керівник: Лич В.М., д.е.н., професор КНУБА

Заступник керівника: Омеляненко О.П., к.е.н., доцент КНУБА

Секретар секції: Зінченко М.М., к.е.н., доцент КНУБА

1. О.С. Рубцова, Л.В. Гусарова

ДО ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ ВТРАТ ВІД РУЙНУВАННЯ
ОБ'ЄКТІВ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ВНАСЛІДОК ВІЙСЬКОВОЇ
АГРЕСІЇ РФ

2. В.М. Лич

КРИТИЧНИЙ АНАЛІЗ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОДАТКОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ
ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

3. К.В. Васильєв, О.П. Омеляненко

МАТЕРІАЛЬНІ АКТИВИ: СУТНІСТЬ І КЛАСИФІКАЦІЯ

4. М.М. Омеляненко

НЕОБХІДНІСТЬ ВРАХУВАННЯ РОЗВИТКУ ТРУДОВОГО
ПОТЕНЦІАЛУ БУДІВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА ПРИ
ФОРМУВАННІ БІЗНЕС МОДЕЛЕЙ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

5. Л.П. Петришин, Г.В. Мацьків

УКРАЇНСЬКИЙ БІЗНЕС В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ:
ПОДАТКОВИЙ АСПЕКТ

6. О.О. Василюга, Б.Е. Головаш

ЕЛЕКТРОННІ ПОДАТКОВІ ПЕРЕВІРКИ ЯК ДОДАТКОВИЙ СЕРВІС
У СИСТЕМІ ПОДАТКОВОГО КОНТРОЛЮ

7. Л.В. Головаш, Б.Е. Головаш, Ю. Б. Чернявська

ЗМІНИ В БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ ФОП ПІД ЧАС ВОЄННОГО
СТАНУ

8. Г.Л. Корчова

ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ І ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ В
УКРАЇНІ

9. О.О. Воробйова, Н.С. Журавська

ЕФЕКТИВНІСТЬ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ТЕХНОЛОГІЧНИХ РІШЕНЬ У БУДІВНИЦТВІ ДЛЯ ВІДНОВЛЕННЯ НАСЛІДКІВ ВІЙСЬКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

10. О. Й. Кушнерук, М. І. Тарасенко

ДЕРЖАВНІ ФІНАНСИ ТА ФІСКАЛЬНІ РИЗИКИ В ПЕРІОД ВІЙНИ

11. О. Hudenko, N. Alekseienco

STRUCTURAL AND DYNAMIC CHARACTERISTICS OF ECONOMIC REGIONS: ISSUES OF FISCAL STIMULATION OF POST-WAR RECOVERY

12. І. А. Тітова, М. А. Мальцев

КЛАСТЕРИЗАЦІЯ ПОДАТКОВИХ НОВАЦІЙ ДЛЯ ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ ВІД НАСЛІДКІВ ВІЙНИ

13. I. Novikova, A. Belova

COACHING AS A MODEL OF TRAINING AND DEVELOPMENT OF PERSONNEL OF CONSTRUCTION ENTERPRISE

14. V. Chudovska, N. Tikhonova

SELF-PRESENTATION OF THE MANAGER OF THE CONSTRUCTION ENTERPRISE WITHIN THE FRAMEWORK OF PROFESSIONAL ACTIVITY

15. P. Zinich, R. Kubanov

PERSONALITY OF THE CONSTRUCTION MANAGER

16. O. Belogub, O. Baranova

FLEXIBILITY OF THE CONSTRUCTION MANAGER - THE REQUIREMENT OF THE MODERN LABOR MARKET

17. Л.В. Гусарова, О.С. Рубцова, Т.Є. Кіщенко

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БРЕНДІНГУ ПІДПРИЄМСТВ БУДІВНИЦТВА

18. Ю. Тіміна, О.О. Серeda

ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ ФІНАНСУВАННЯ ЖИТЛОВОГО БУДІВНИЦТВА В УКРАЇНІ

Секція 6 “Інноваційно-організаційні підходи та управлінські новації менеджменту стейкхолдерів будівництва”

Засідання 07-08 червня 2022 о 14³⁰

Керівник: Рижаківа Г.М., д.е.н., професор КНУБА

Заступник керівника: Івахненко І.С., д.е.н., професор КНУБА

Поколенко В.О., д.т.н., професор КНУБА

Секретар секції: Приходько Д.О., к.т.н., доцент КНУБА

1. Г.М. Рижаківа, Х.М. Чуприна, М.В. Горбач
СУЧАСНІ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ДИСЦИПЛІН ТА ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ПІДГОТОВЦІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ «МЕНЕДЖМЕНТ»

2. Ю.А. Чуприна, Д.А. Гуляєв, А.Є. Ровенський
СУТНІСТЬ ТА ОСНОВНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ БІЗНЕС-ПОРТФЕЛЯ ПІДПРИЄМСТВА

3. І.С. Івахненко, Ю.А. Чуприна, Д.О. Приходько
РОЗШИРЕННЯ І ДОПОВНЕННЯ МЕТОДИЧНОГО БАЗИСУ ДИСЦИПЛІНИ «ІННОВАЦІЙНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ» ЯК СКЛАДОВОЇ ПІДГОТОВКИ БАКАЛАВРІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «МЕНЕДЖМЕНТ»

4. R. Sipakov
THE ROLE OF STEM (SCIENCE, TECHNOLOGY, ENGINEERING, AND MATHEMATICS) EDUCATION IN THE DEVELOPMENT OF CIVIL ENGINEERING SKILLS.

5. О.Д. Галунка
ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПРИ АНТИКРИЗОВОМУ УПРАВЛІННІ БУДІВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА

6. І.М. Якимчук, В.О. Поколенко, Я. Прибудько
МОДЕЛЮВАННЯ ВПЛИВУ ФАКТОРІВ НА ВЕЛИЧИНУ ПРИБУТКУ

7. М.М. КЛЮМЧУК
COMPENSATORY FINANCING OF RECONSTRUCTION OF INFRASTRUCTURE FACILITIES OF UKRAINE IN THE POST-WAR PERIOD

8. С.В. Подойніцин
МЕТОДОЛОГІЧНІ ТА ФІЛОСОФСЬКІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНОЇ ВЗАЄМОДІЇ СТЕЙКХОЛДЕРІВ У БУДІВНИЦТВІ

9. V. Reznichenko, I. Savenkov, Y. Teslenko, R. Kubanov
COMPONENTS OF CULTURE OF PROFESSIONAL ACTIVITY OF
MANAGERS OF CONSTRUCTION ORGANIZATIONS

10. A. Proshchenko, O. Proshchenko, O. Puziy, R. Kubanov
PROFESSIONAL POTENTIAL OF THE PERSONALITY OF THE
MANAGER

11. V. Mykolaenko, I. Opalinska, O. Ostrovershuk, R. Kubanov
DEVELOPMENT AND IMPLEMENTATION OF THE MANAGER AS A
MENTOR

12. B. Palamarchuk, S. Pozharova, M. Polonchik, R. Kubanov
PROFESSIONAL MOTIVATION OF THE MANAGER: GENERAL
ANALYSIS OF THE PROBLEM

13. R. Grimak, B. Yemchura, O. Kefeli-Yanovska, R. Kubanov
PROFESSIONAL CAREER MANAGEMENT -A GUIDELINE FOR THE
MODERN MANAGER

14. Y. Kostyuchenko, S. Krasulin, O. Levchuk, R. Kubanov
TIME MANAGEMENT IN THE ORGANIZATION PROCESS
PERSONAL WORK OF THE MANAGER

15. V. Shevchuk, M. Shmanenko, A. Yashchenko, R. Kubanov
LEADER POTENTIAL OF THE MANAGER: ESSENCE AND
FEATURES

16. G. Timofeeva, V. Chashchina, V Chopchik., R. Kubanov
SOCIO-ECONOMIC NEEDS AND REQUIREMENTS MANAGERS OF
BUILDING ORGANIZATIONS

17. Y. Britvin, V. Vovchok, V. Gaidaychuk, R. Kubanov
PROFESSIONALIZATION OF MANAGEMENT ACTIVITY IN
UKRAINE

18. A. Kim, V. Konovalov, A. Kopchak, R. Kubanov
THE ROLE OF THE MANAGER IN THE FORMATION OF SOCIO-
PSYCHOLOGICAL CLIMATE IN THE TEAM

Секція 1

ВАРТІСНИЙ ІНЖИНІРИНГ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ТЕХНОЛОГІЧНИХ РІШЕНЬ У БУДІВНИЦТВІ: МЕТОДОЛОГІЯ, МОДЕЛЮВАННЯ, ІТ- ВПРОВАДЖЕННЯ

Засідання 07-08 червня 2022 о 14³⁰

О.А.Тугай

д.техн. наук, професор
ORCID: 0000-0001-6255-3119

М.О.Малихін

к. техн. наук,
ORCID: 0000-0002-9721-2733

Д.О.Приходько

к. техн. наук, доцент
ORCID: 0000-0002-4926-4790

*Київський національний університет будівництва і архітектури, м.
Київ, Україна*

ЗАСТОСУВАННЯ ЦИКЛІЧНО-СУМЩЕНОГО МЕТОДУ ДЛЯ ПРОКЛАДАННЯ КОМУНІКАЦІЙ І БУДІВНИЦТВА ОБ'ЄКТІВ

Організація будівельного виробництва на базі комплексних потокових методів безпосередньо і позитивно впливала на виконання планових завдань по введенню в експлуатацію об'єктів житлово-цивільного призначення, підвищення ритмічності введення об'єктів житла. Але в даний час багато напрацювань цього напрямку не використовуються. Причин цього кілька: по-перше, не опрацьовані методи інженерних підходів до комплексної забудови в сучасних ринкових умовах, немає єдиного підходу до моделей формування інвестиційних потоків і методів контролю за їх освоєння [1].

Подальше впровадження методів комплексного потокового житлово-цивільного будівництва вимагає капітальних вкладень і матеріальних ресурсів за рахунок створення сприятливих організаційно-технологічних умов, в тому числі випереджаючої інженерної підготовки територій і майданчиків), повного і рівномірного використання будівельно-монтажних потужностей, інженерно обґрунтованого планування капітальних вкладень і черговості проектно-вишукувальних робіт, введення об'єктів мікрорайонів

містобудівними комплексами. В сучасних умовах таку роботу відокремлено і розрізнено виконують окремі проєктні організації та будівельні фірми [2].

Аналіз застосування методів організації комплексного житлового будівництва [3-4] свідчить про те, що технологічна та організаційна робота по підготовці будівельного виробництва зводиться до складання календарних графіків поточного будівництва на дворічний період, а впровадження системи безперервного планування і комплексного потокового будівництва розглядається як концентрація обсягів будівництва у єдиного замовника і за наявності (часто формальної) координаційної ради. При таких підходах відсутні ефектні варіанти підвищення організації в житловому будівництві.

Пропонується ефективне використання методів комплексного потокового житлово-цивільного будівництва. В містах доцільно здійснювати їх впровадження в двох напрямках.

Перший напрямок пов'язаний з підготовкою вузлів зосередженого будівництва та впровадження методів організаційно-технологічної документації, яка охоплює багаторічний період, пов'язана з забудовою міста в цілому та будівництвом окремих житлових об'єктів та спрямована на встановлення організаційної єдності та взаємодії між учасниками міської забудови, ув'язку планових термінів введення в експлуатацію з ресурсною базою, створення якісної інженерної підоснови перспективних та наявних топопланів, титульних списків проектування і будівництва, формування збалансованої структури потужностей. Вирішення завдань пропонується здійснити через впровадження в систему управління муніципальними утвореннями територій [2].

Другий напрямок пов'язаний з вдосконаленням самих методів, оцінки комплексності та використання математичної основи для оптимізації варіантів, посиленням інженерного характеру цих методів, що особливо актуально для великих і середніх міст.

Важливими організаційно-технологічними факторами комплексного будівництва мікрорайонів являються повнота і послідовність підготовки території забудови. Суттєвою особливістю двох факторів служить те, що вони характеризуються єдиним параметром – черговістю виконання робіт і введення в експлуатацію об'єктів в залежності від ступеня готовності інженерної підготовки мікрорайону [4].

Повнота забудови відноситься до специфічних факторів комплексного житлового будівництва. Повне освоєння території дозволяє населенню, проживаючому в уже введених в експлуатацію будинків, уникнути незручностей від близько розміщеного будівництва, в

частковості від шуму через цілодобовий монтаж конструкцій будинку, забивки палів та інше. Повне освоєння території необхідно передбачати уже на стадії містобудівного проектування при призначенні резервних територій, котрі примикають до кордонів мікрорайонів [3].

Формалізація послідовного і повного засвоєння території забудови мікро-району повинен передувати ретельний інженерний аналіз проектною документації. Вихідними даними служать: суміщений план інженерних комунікацій і об'єми їх прокладання; проекти житлових і культурно-побутових будинків; відомості про спеціалізації підрядних організацій і планувальних ресурсах; директивні строки зведення окремих будівель в мікрорайоні; характеристика гідрогеологічних умов будівельного майданчику і ситуаційний план.

Список використаних джерел:

1. Кравчуновська Т.С. Розвиток наукових основ організаційно-технологічного проектування комплексної реконструкції житлової забудови : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. техн. наук : спец. 05.23.08 «Технологія та організація промислового та цивільного будівництва» Д., 2011. 33 с.

2. Приходько Д.О., Куліков П.М. Теоретико-методичні інновації для системного девелопменту портфеля будівельних проектів. *Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин*. 2009. Вип. 20. С. 124-129.

3. Чернишев Д., Тугай О., Малихін М. Методичне підґрунття та адміністративно-управлінські засади вдосконалення операційно-виробничої системи та організаційної структури девелоперської компанії. *Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин*: 2019. Вип. 39, С. 34-43.

4. Млодецкий В.Р. Энтропийная характеристика организационных систем. *Вісник Придніпровської державної академії будівництва та архітектури*. Д.: ПДАБтаА, 2004. № 9. С. 49-55.

5. Поколенко В.О., Борисова Н.О., Тугай О.А., Лагунін Г.В., Рубцова О.С., Рижаківа Г.М. Організаційно-технологічні моделі нейтралізації ризиків реального інвестування щодо ліквідності активів будівельних об'єктів. Програмна реалізація моделей. *Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин*. 2008. Вип.18. С. 58-71.

6. Nryhorovskiy, P. Ye. and al. Multiple criteria models for proving investment and construction project efficiency. Organizational and technological model engineering in the construction industry: collective monograph – Lviv-Torun Liha-Pres.

І. Ф. Лорві

канд. екон. наук, доцент

ORCID: 0000-0001-6713-5338

Луцький національний технічний університет, м. Луцьк, Україна

СКЛАДОВІ МАРКЕТИНГОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

У ринкових умовах розвитку сьогодення великого значення надається питанням розвитку та фінансової незалежності промислових підприємств. Не останнє місце займає і формування сильного маркетингового потенціалу та маркетингової політики на даних підприємствах.

Діяльність підприємств у нинішніх умовах розвитку ринку та актуалізація питань управління маркетинговою діяльністю і маркетинговим потенціалом підпорядковується сучасним тенденціям.

По-перше, це зростання невизначеності та економічних ризиків зовнішнього середовища, необхідність постійного та систематичного збору та аналізу актуальної інформації.

По-друге, використання маркетингового підходу дає можливість здійснювати контроль над ключовими позиціями діяльності промислового підприємства, починаючи із інноваційних розробок та завершуючи особливостями її просування на ринку.

По-третє, комплекс маркетингових інструментів (товар (продукт), ціна, система збуту та комунікацій) дозволяє об'єднати в єдину комплексну систему усі напрямки та сфери діяльності підприємства та сконцентрувати їх увагу на виконанні поставлених завдань.

По-четверте, цілеспрямоване управління маркетинговим потенціалом дає можливість підприємству сформувати довгострокові та ефективні відносини із споживачами та створити власну лояльну цільову аудиторію [1].

Проведене дослідження наукових публікацій щодо теорії маркетингового потенціалу показало відсутність єдиного визначення поняття «маркетинговий потенціал підприємства» та відсутність узгодженості думок щодо структури та складових маркетингового потенціалу промислового підприємства.

На нашу думку, маркетинговий потенціал – це сукупна спроможність маркетингової системи підприємства підтримувати постійний рівень його конкурентоспроможності підприємства через планування та проведення ефективних маркетингових заходів та досліджень. Головною метою реалізації маркетингового ринкового

потенціалу є максимальне задоволення запитів та потреб споживачів при умові максимізації отриманого маржинального прибутку.

Маркетинговий потенціал промислового підприємства формуватиметься як комплексна інтегральна характеристика складових маркетингового потенціалу інноваційної та виробничого потенціалу, збутового потенціалу.

Системний та комплексний підхід до формування та оцінки маркетингового потенціалу повинен враховувати складові елементи системи маркетингу підприємства від формування стратегії та цілей, стилю управління, корпоративної (організаційної) культури до технологій, інструментів та методів управління маркетингом. На елементному (спрощеному) рівні маркетинговий потенціал необхідно структурувати з виокремленням таких компонентів:

- потенціал персоналу, який виконує маркетингові функції;
- потенціал матеріально-технічної бази підприємства;
- потенціал маркетингової інформаційної бази підприємства;
- потенціал фінансових ресурсів та бюджету маркетингу;
- потенціал технологій, інструментів та методів управління маркетингом;
- потенціал стратегічного (1-2 роки) планування маркетингу;
- потенціал системи управління маркетингом (організаційна структура);
- потенціал стилю управління та іміджу керівництва та персоналу підприємства;
- потенціал навичок та вмінь персоналу, досвіду колективу підприємства під час вирішення маркетингових завдань;
- потенціал цінностей, положень, концепцій підприємства;
- потенціал маркетингових досліджень;
- потенціал, який характеризує здатність підприємства досягати визначених економічних та соціальних цілей (результатів) маркетингової діяльності.

Основними видами маркетингового потенціалу підприємства вчені визначають внутрішній (визначається величиною сформованого потенціалу) та зовнішній (характеризує ринковий потенціал підприємства).

Відповідно до середовища функціонування підприємства, маркетинговий потенціал можна графічно визначати як елемент моделі підприємства. Головним завданням стає забезпечення оптимального та ефективного використання усіх видів ресурсів, маркетингових інструментів, реалізація можливостей, підприємницької ініціативи, інноваційних основ досягнення бажаного рівня

конкурентоспроможності, реалізації маркетингових цілей та завдань.

З функціональної позиції системи управління складовими елементами маркетингового потенціалу підприємства є [2]:

- маркетингова інформаційна система, яка включає наступні складові: система внутрішньої звітності підприємства, система маркетингового спостереження, система маркетингових досліджень, система підтримки прийняття управлінських рішень;

- процес маркетингових досліджень, який складаються з трьох стадій: формування проблеми дослідження; отримання та аналіз даних; формування узагальнень, висновків і рекомендацій;

- розробка програми маркетингу, яка складається з наступних послідовних етапів: оцінка ринкових можливостей підприємства; встановлення маркетингових цілей; формування (розробка) стратегій маркетингу; розробка інструментів маркетингового комплексу; реалізацію маркетингових заходів; контроль та аудит маркетингової діяльності;

- інструменти маркетингу: сегментація ринку, позиціонування, відбір цільового сегмент (цільової аудиторії);

- управління складовими маркетингового комплексу: товар, ціна, комунікації (просування), збут (розподіл), персонал;

- контроль маркетингу: стратегічний, тактичний, оперативний.

Балабанова Л. розглядає детальну класифікацію маркетингового потенціалу за різними критеріями: ступенем реалізації (досягнутий, перспективний), за функціями маркетингової діяльності, за критеріями життєвого циклу товару та підприємства, за методами дослідження, за критеріями оцінки [3].

Варто зазначити, що маркетинговий потенціал підприємства доцільно додатково класифікувати за наступними ознаками:

1. За сферою появи (внутрішній, зовнішній, залучений).

2. За ступенем досягнення (мінімальний, нарощений, максимальний).

3. За ступенем використання (фактичний, резервний, перспективний).

Визначено, що внутрішній маркетинговий потенціал підприємства представлений можливостями системи маркетингу ефективно перетворювати власні ресурси підприємства в процесі здійснення маркетингової діяльності.

Зовнішній (ринковий) маркетинговий потенціал слід визначати як сприятливі можливості, які об'єктивно створилися у зовнішньому ринковому середовищі та стимулюють підприємство активізувати (посилити) маркетингову діяльність, підвищуючи маркетинговий

потенціал.

Залучений маркетинговий потенціал визначається можливостями та здатностями підприємства щодо залучення ззовні необхідних маркетингових ресурсів, якими не володіє підприємство чи користування маркетинговими послугами сторонніх організацій.

Мінімальний маркетинговий потенціал являє собою таку сукупність наявних на підприємстві видів ресурсів (у першу чергу – маркетингових): виробничі, фінансові, кадрові, маркетингові, соціальні, науково-технічні тощо та внутрішніх можливостей, при яких підприємство може активно займатись маркетинговою діяльністю, розвивати свою ділову активність. Якщо рівень маркетингового потенціалу підприємства менше мінімального, то підприємству недоцільно самостійно займатись маркетинговою діяльністю. Доцільно скористатись послугами професійних спеціалізованих організацій.

Рівень сформованого маркетингового потенціалу (так звана якісна складова) підприємства визначається саме тим, наскільки підприємство зможе скористатись внутрішніми та зовнішніми можливостями для активізації ділової активності на ринку, забезпечення результативності маркетингових зусиль, наскільки підприємство може протистояти зовнішнім загрозам та управляти ризиками, чи будуть виявлені та використані приховані резерви інноваційного розвитку, чи будуть забезпечені конкурентні переваги підприємства і його товарів та послуг.

Максимального маркетингового потенціалу підприємство досягає при повному використанні усіх маркетингових ресурсів, внутрішніх та зовнішніх можливостей і компетенцій маркетингового персоналу за конкретних умов. У цьому проявляється адаптивний (ситуаційний) підхід до управління реалізацією маркетингового потенціалу.

Таким чином, на основі узагальнення результатів вивчення теоретичної бази маркетингового потенціалу, що доцільно виокремити три складові: потенціал реалізації функцій маркетингу, потенціал комплексу маркетингу та економічний потенціал маркетингу.

Список використаних джерел:

1. Поліщук І.І. Фактори розвитку маркетингового потенціалу підприємства. *Науковий вісник Полісся*. 2016. № 2 (6). С. 97-102.
2. Тягунова Н.М., Боїн В.О., Тягунова З.О. Маркетинговий потенціал торговельних підприємств споживчої кооперації. *Українська кооперація*. 2011. № 4. URL : <http://www.ukrcoopjournal.com.ua/num/Ctjagunova.htm>.
3. Балабанова Л.В., Мажинський Р.В. Управління маркетинговим потенціалом підприємства : монографія. Професіонал ВД, 2006. 288 с.

О.С. Гриценко

к. техн. наук, доцент

ORCID: 0000-0001-7740-7536

Л.О. Ковальова

аспірантка

ORCID: 0000-0002-4994-493X

Київський національний університет будівництва і архітектури, м.

Київ, Україна

ВИЗНАЧЕННЯ КОШТОРИСНОЇ ВАРТОСТІ РЕКОНСТРУКЦІЇ ПОШКОДЖЕНОГО ЖИТЛОВОГО ФОНДУ УКРАЇНИ

Постановою кабінету міністрів від 20 березня 2022р. № 326 визначений порядок визначення шкоди та збитків житлового фонду і об'єктів житлово-комунального господарства і оцінки фактичних витрат для відновлення пошкодженого житлового фонду і об'єктів житлово-комунального господарства.

Автори пропонують визначати вартість для відновлення пошкодженого житлового фонду на стадії техніко-економічного проектування за допомогою методики викладеною у роботі [2].

Методика визначає межі коливань питомих величин техніко-економічних показників по однорідних групах об'єктів реконструкції житла і регресійні рівняння за допомогою яких визначаються нормативи інвесторської кошторисної вартості об'єктів.

Тому для визначення кошторисна вартості пошкодженого житла, яке підлягає реконструкції знаходимо питомі величини техніко-економічних показників співставляємо їх з питомими величинами техніко-економічних показників в таблиці 1. Підбираємо відповідний рядок і підраховуємо питому величину показника кошторисної вартості об'єкта, який підлягає реконструкції по кореляційно-регресійному рівнянню.

Для оцінки ефективності відновлення пошкодженого житлового фонду шляхом реконструкції враховуємо зміни поточних витрат зумовлених реконструкцією житлового фонду в розрахунку на рік.

При визначенні розміру поточних витрат розраховується витрати, зумовлені зміною експлуатаційних показників об'єктів реконструкції та витрати на опалення, вивезення на утилізацію сміття, експлуатацію ліфтів та освітлення сходових клітин. Визначивши кошторисну вартість реконструкції пошкодженого житлового фонду і поточні витрати, а також дохід отриманий в результаті реконструкції визначаємо

економічні показники реконструкції пошкодженого житлового фонду приклад, в [3].

Таблиця 1

Регресійний моделі питомих величин кошторисної вартості «Всього» зведеного кошторисного розрахунку по однорідних групах питомих величин ТЕП об'єктів реконструкції житла

Назва групи об'єктів	Межі коливань групи, грн/м ²	Межі коливань (X_i) питомих техніко-економічних показників				Регресійні моделі питомих величин
		периметр, (x), м ²	висота, (x), м ²	об'єм надбудови, (x), одиниць	площа основи, (x), м ²	
1	$Y_i \leq 250$	0,0057+ 0,0085	0,0013+ 0,00204	0	0,0298+ 0,0446	$\Gamma = -1012 - 570992X_1 + 295992X_2$
2	$250 < Y_i \leq 500$	0,00503+ 0,01678	0,00056+ 0,00384	0,1075+ 0,282	0,03823+ 0,07396	$\Gamma = 53622 - 3386906X_1 + 1598833X_2 - 7099X_3 + 432874X_4$
3	$500 < Y_i \leq 750$	0,006+ 0,015	0,0009+ 0,0027	0,088+ 0,261	0,032+ 0,063	$\Gamma = 67934 - 8774266X_1 - 24568655X_2 + 104484X_3 - 16312X_4$
4	$Y_i > 750$	0,00498+ 0,01209	0,00102+ 0,00281	0,02557+ 0,20929	0,03392+ 0,06258	$\Gamma = 68371 + 194733X_1 - 2960074X_2 - 594659X_3 + 2846964X_4$

Висновок: методика викладена в [2] дозволяє знайти кількісну оцінку кошторисної вартості пошкодженого житлового фонду і визначити ефективність використаних інвестицій, доповнюючи базу укрупнених показників, наведену у [4].

Список використаних джерел:

1. Постанова Кабінету міністрів України від 20 березня 2022 р. № 326 «Порядок визначення шкоди та збитків завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації».
2. Гриценко Ю.О. Система нормування укрупнених показників кошторисної вартості об'єктів реконструкції житла: дис. канд. економ. наук : 08.00.04. Київ: КНУБА, 2007.
3. Гойко А.Ф., Гриценко О.С., Вахович О.С. Оцінка ефективності реконструкції житлових будинків: метод. вказівки до виконання курсової роботи для студ. всіх спец., які навч. за напрямом підготовки 6.060101 "Будівництво". Київ. нац. ун-т буд-ва і архітектури. Київ: КНУБА, 2013. 41 с.
4. Гойко А. Ф. Ізмайлова Є. В., Гриценко О. С., Гриценко Ю.О., Беленкова О.Ю. Складання кошторисної документації за допомогою укрупнених показників: навч. посібн. К.: КНУБА, 2010. 140 с.
5. Шилов Е.Й., Гойко А.Ф. та ін. Складання кошторисної документації за допомогою укрупнених показників : навч. посіб. К. : КНУБА, 2004. 180 с

О.А. Тугай,
докт. техн. наук, професор
ORCID: 0000-0001-6255-3119
Київський національний університет будівництва і архітектури,
м. Київ, Україна

В.О. Басанський
канд. техн. наук, зав. сектора спеціальних споруд
ORCID: 0000-0002-7850-7798
Державне підприємство «Науково-дослідний інститут
будівельного виробництва ім. В.С. Балицького», м. Київ, Україна

В.В. Лялько
аспірант, Україна
ORCID: 0000-0003-3397-0751
Київський національний університет будівництва і архітектури,
м. Київ, Україна

АНАЛІЗ ВПЛИВУ БУДІВНИЦТВА ТУНЕЛІВ ЛІНІЙ МЕТРОПОЛІТЕНУ НА БУДІВЛІ ОТОЧУЮЧОЇ ЗАБУДОВИ

Вступ. В останні десятиліття для розвантаження транспортного потоку у містах відбувається засвоєння підземного простору та будівництво нових ліній метрополітену. Тому в даний час, нормальне функціонування великих міст нерозривно пов'язане з розвитком метрополітену [1, с. 6].

Постановка проблеми. На ділянці будівництва тунелів лінії метрополітену в зоні можливого впливу розташовані будівлі оточуючої забудови. На етапі будівництва тунелів метрополітену виникають деформації ґрунтової основи під існуючими будівлями під час розробки ґрунту в середині котловану, що призводить до виникнення нерівномірних осідань будівель.

Виклад основного матеріалу. В зоні розташування пікету ПК котловану будівництва метрополітену розташовується існуюча будівля. При влаштуванні котловану тунелів лінії метрополітену додаткові деформації фундаменту існуючого будинку перевищують допустимого значення у 15 мм, як для будівлі для якої визначено категорію технічного стану – II (задовільний), відповідно п. 3 табл. Б.1 Додатку Б ДБН [2, с. 34]. Рекомендується вжити заходи щодо збільшення жорсткості огороження котловану, або підсилення фундаментів будівлі оточуючої забудови.

Для визначення найбільш ефективного варіанту підсилення

фундаментів будинку на ділянці будівництва тунелів лінії метрополітену досліджено методи підсилення фундаментів [3, с. 542-551] та виконано варіативні розрахунки з застосуванням різних схем підсилення фундаментів для визначення оптимального співвідношення трудовитрат до забезпечення міцності і мінімізації деформацій за кожним способом. Враховуючи конструктивну схему будівлі розглядалися наступні варіанти підсилення: влаштування фундаментної плити, ін'єктуванням підсилюючим розчином основи фундаментів, влаштуванням мікропаль.

Розрахунки системи «котлован – ґрунт – будівля» виконувались в програмно-розрахунковому комплексі «PLAXIS 2D» методом кінцевих елементів. В розрахункові моделі враховувались конструкції заглибленої частини та навантаження від верхньої частини 9-ти поверхової житлової будівлі та також враховувалось влаштування котловану тунелів лінії метрополітену.

Результати. Розрахунок підсилення будівлі влаштуванням фундаментної плити (рис. 1).

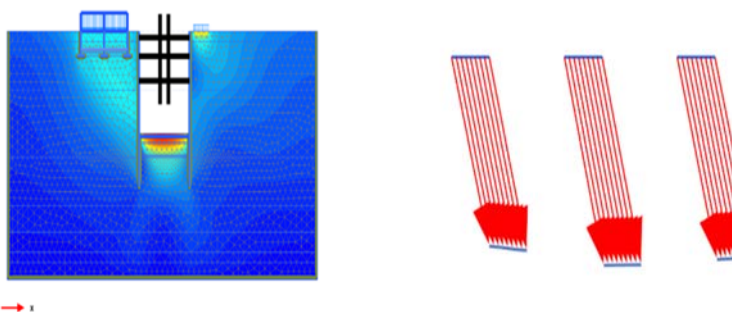

Рис. 1. Результати розрахунку: а – ізополя загальних деформацій в ґрунтовому масиві (Максимальні деформації 0,038 м); б – епіюра загальних деформацій підосви стрічкового фундаменту існуючого будинку по просп. Правди, 68-а (Максимальні деформації 13,0 мм)

Додаткові деформації фундаменту будинку не перевищують 13,0 мм. Нерівномірні деформації складають – 0,000147.

Розрахунок підсилення будівлі ін'єктуванням підсилюючим розчином основи фундаментів. Додаткові деформації фундаменту будинку не перевищують 13,3 мм. Нерівномірні деформації складають – 0,000278.

Розрахунок підсилення будівлі влаштуванням мікропаль. Додаткові деформації фундаменту будинку не перевищують 11,7 мм. Нерівномірні деформації складають – 0,000583.

Висновки:

1. Найменша нерівномірність деформацій забезпечувалась за допомогою підсилення фундаментною плитою.

2. Визначено, що найбільш ефективним способом підсилення фундаментів будівлі є влаштування фундаментної плити з ущільненням основи за допомогою саморозширюючого полімерного матеріалу.

Список використаних джерел:

Башинський Я.В. Вплив динамічних навантажень метрополітену на напружено-деформований стан конструкцій будівель та споруд: дис. канд. техн. наук: 05.23.01. Національний авіаційний університет, Київ. 2019. 167 с.

2. ДБН В.2.1-10-2018. Основи та фундаменти будівель та споруд. Основні положення. [Чинний від 2019-01-01]. Вид. офіц. Київ: Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України, 2018.

3. Шутенко Л.М., Рудь О.Г., Кічаєва О.В. Механіка ґрунтів, основи та фундаменти: підручник пер. з рос.; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О.М. Бекетова. Харків: ХНУМГ ім. О.М. Бекетова, 2017. 563 с.

4. Тугай О. А., Григоровський П. Є., Басанський В. О., Лялько В. В. Ефективність методів підсилення фундаментів оточуючої забудови при визначеному впливі від будівництва лінії метрополітену. *Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин*. 2021. № 48(1). С. 41-49.

5. Башинський Я.В. Вібраційний вплив метрополітену на напружено-деформований стан несучих конструкцій. *Проблеми розвитку міського середовища*. 2018. Вип. 2(21). С. 17-25.

6. Tugai O.A. Organizational and technological, economic quality control aspects in the construction industry: collective monograph. Lviv-Toruń: Liha-Pres. 2019. 140 p.

Х.М. Чуприна

д. екон. наук, доцент

ORCID: 0000-0001-5518-3607

А.Є. Деркач

аспірант

ORCID: [0000-0001-5225-0018](https://orcid.org/0000-0001-5225-0018)

Н.В. Плис

аспірантка

ORCID: 0000-0002-9796-1152

*Київський національний університет будівництва і архітектури, м.
Київ, Україна*

АНАЛІЗ ПОТРЕБИ ВИЯВУ СУТНІСНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ЗМІН БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ У ФОРМАТІ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Правила, розроблені для фізичної економіки, можливо, потребують перегляду у світлі нових цифрових бізнес-моделей. Деякі країни вже зробили кроки з модернізації політики, інші стикаються з ризиком дозволити застарілим правилам або ненавмисно уповільнити цифровий розвиток. Зробивши "цифровий стрибок", Україна може стати місцем реалізації амбітних проєктів цифрових трансформацій в інфраструктурі, індустріях, в усіх сферах життя.

Цифрова трансформація в будівництві в даний час є одним з головних факторів підвищення конкурентоспроможності будівельних організацій. Міське населення щодня збільшується на 200 000 осіб в день і потрібно забезпечити його не тільки якісним і доступним житлом, але об'єктами інфраструктури. Цифрова трансформація інвестиційно-будівельної сфери має вплив на багато аспектів життєдіяльності суспільства: скорочує витрати на будівництво, підвищує ефективність діяльності будівельних організацій, скорочує негативний вплив будівництва на навколишнє середовище і підвищує темпи економічного розвитку як на рівні окремих областей, регіонів і країн, так і на світовому рівні [2].

Будівельні організації мають високий потенціал впровадження цифрових технологій, а значить, мають можливість підвищити продуктивність праці та збільшити ефективність своєї діяльності.

За кордоном в будівельній сфері активно застосовуються сучасні цифрові технології, в той час, як українські будівельні організації знаходяться тільки на початковому етапі цифрової трансформації. Будівельні організації в повній мірі не використовують всі можливості

цифрової трансформації, в той час, як інші галузі значно досягли успіху у впровадженні цифрових технологій в повсякденну практику ведення підприємницької діяльності. Відсутність налагодженої співпраці з постачальниками та підрядниками, складності в підборі кваліфікованого персоналу, відсутність системи передачі інформації від проєкту до проєкту - все це лише деякі проблеми, з якими стикаються будівельні організації і які можуть бути вирішені шляхом цифрової трансформації [1].

Використання цифрових технологій впливає не тільки на характеристики продукту, що надається організацією, а й формує принципово нові бізнес-моделі, створюючи цифрові екосистеми, в рамках яких трансформуються всі процеси ведення підприємницької діяльності, від формування вартості продукції до післяпродажного обслуговування клієнтів.

Проте в сфері будівництва досі відсутній послідовний і всеосяжний підхід до цифрової трансформації організацій. Незважаючи на інвестиції в інноваційні технології, будівельні організації тільки частково використовують цифровий потенціал компанії, що не дозволяє провести фундаментальне перетворення всієї галузі.

Будівельні організації найчастіше розглядають цифрову трансформацію як впровадження тих чи інших цифрових технологій в процес виробництва робіт, що ні передбачає створення нових бізнес-моделей і структурних удосконалень на всіх етапах формування вартості продукції. В результаті організації інвестують в технологічний розвиток, проте не отримують максимально можливого ефекту від впровадження цифрових технологій: відсутність цілеспрямованості при цифровій трансформації являє собою управлінську проблему і вимагає глибшого розуміння цифрових бізнес-стратегій організації. З метою ефективної цифрової трансформації будівельним організаціям необхідна розробка цифрових стратегій, що охоплюють питання управління в організації для забезпечення скоординованих дій в напрямку зростання цифрового потенціалу компанії [3].

Цифрова трансформація являє собою нову можливість підвищення ефективності діяльності будівельних організацій шляхом безперервного внесення поліпшень в весь процес формування вартості продукції, а не тільки шляхом переоцінки положення компанії в ланцюжку виробництва і реалізації продукції, робіт і послуг. Цифрова трансформація вимагає основи, в якості якої виступає цифрова стратегія організації, головною метою якої, на відміну від інших стратегій компанії, є пристосування організації до сучасних цифрових умов, що виражається в комплексному підході до вдосконалення компанії,

направленому як на внутрішні процеси організації, так і на механізми її взаємодії із зовнішнім середовищем.

В цілому цифрова трансформація в різних галузях, включаючи будівництво, спрямована на формування у організації здатності до постійного перетворення своїх процесів на основі впровадження цифрових технологій. Реалізація цифрової стратегії може включати використання інноваційних технологій, які тільки побічно пов'язані з основною діяльністю організації. Дані заходи можуть бути забезпечені шляхом діяльності співробітників організації, що мають повноваження і ресурси для розробки нових продуктів і послуг в рамках існуючої організації. Розвиток такого підходу до цифрової трансформації організації залежить від відкритості системи обміну знаннями в компанії, її корпоративної культури, інноваційного потенціалу та організаційної структури.

Активний розвиток цифрових технологій знижує значущість матеріальних активів в процесі формування вартості продукції і використання цифрових інновацій стає важливою умовою ефективної діяльності всіх компаній, навіть тих, продукт яких мало піддається цифровізації, що характерно для будівельної сфери. Узагальнення різних точок зору на цифрову трансформацію організацій дозволяє зробити висновок, що дане поняття має на увазі адаптацію до неминучого в даний час впливу цифрових технологій і їх впровадження як у внутрішні процеси організації, так і їх використання в механізмах зовнішньої взаємодії.

Цифрова трансформація організацій призводить до фундаментальних змін в процесі формування вартості продукції, що знаходить відображення в появі нових бізнес-моделей.

Будівельне виробництво спирається на традиційну модель створення доданої вартості за допомогою послідовних заходів в рамках кордонів організації. У даній моделі з ростом обсягів реалізації скорочуються середні витрати, що в перспективі призводить до економії на ефекті масштабу виробництва [4-5].

Будівельні організації більшою мірою орієнтовані на конкурентоспроможність продукції, в той час як в умовах цифрової економіки необхідний контроль за сукупністю всіх процесів усередині компанії з метою ефективного використання потенціалу організації.

В результаті цифрової трансформації галузей з'являються нові бізнес-моделі, засновані на різних платформах, що з'єднують безліч учасників ринку [6].

Надалі розвиток цифрових платформ призведе до формування широких і незалежних бізнес-екосистем. У будівельній сфері аналоги

цифрових платформ існують давно (виставки будівельних організацій, конференції професійної спільноти), проте ці методи взаємодії в повній мірі не відповідають вимогам, що пред'являються до сучасних організаціям. Цифрові платформи дозволяють об'єднувати значну кількість потенційних контрагентів і покупців, що сприяє не тільки трансформації діяльності окремих організацій, а й формуванню повноцінної цифрової екосистеми в будівельній галузі.

Список використаних джерел:

1. Гончар В.В., Якименко І.Ю. *Методологія інформаційного забезпечення процесів управління промисловим підприємством/ Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності: Маріуполь:ДВНЗ "ПДТУ", 2018. Вип.18. с.12-20*

2. Карчева Г.Т., Огородня Д.В., Опенька В.А. *Цифрова економіка та її вплив на розвиток національної та міжнародної економіки. Фінансовий простір. 2017. № 3 (27). С. 13-21.*

3. Отенко В.І. Отенко І.П. *Аналітичні аспекти прийняття стратегічних рішень. Наук.вид. Ліберманівські читання: економічна спадщина та сучасні проблеми: монографія. Під заг.ред. Пономаренко В.С., Кизима М.О., Зими Г.О. Х.: ФОП Лібуркіна Л.М.; «ІНЖЕК, 2009. С. 211-226.*

4. Чуприна Х.М. *Загальносистемні детермінанти цифровізації операційної системи управління будівельним підприємством. Ефективні моделі управління підприємствами в сучасних умовах: теорія і практик: кол. монографія за ред. П.М. Кулікова, В.Г. Федоренка, Г.М. Рижаквої К.:ТОВ «ДКС Центр», 2018. С.390-416.*

5. Чуприна Х.М. *Цифрова трансформація будівельних організацій на засадах інформаційного моделювання. Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин. 2014. Вип. 31. Ч. 1. С. 98-105.*

6. Zeltser R. (Ed.) *Digital Transformation of Resource Logistics and Organizational and Structural Support of Construction. Nauka i innovatsii. 2019. vol. 15(5). Pp. 38 -51.*

В.В. Титок

канд. екон. наук, доцент

ORCID: 0000-0002-9527-3006

*Київський національний університет будівництва і архітектури,
м. Київ, Україна*

МОДЕЛЮВАННЯ УПРАВЛІННЯ ТАЛАНТАМИ ЩОДО ДІЯЛЬНОСТІ БУДІВЕЛЬНИХ КОМПАНІЙ

Економічна невизначеність, інтенсивна конкуренція та реструктуризація будівельної галузі чинять величезний тиск на будівельні компанії, щоб вони постійно покращували свою продуктивність та результативність. Управління людськими ресурсами є одним із суттєвих факторів підтримки конкурентоспроможності компанії. Управління талантами є складовою стратегії управління персоналом. Якщо компанія хоче створити чудову команду, наймаючи висококваліфікованих співробітників, вона повинна мати правильну стратегію [1]. Управління талантами має вирішальне значення, коли організаціям потрібно поставити індивідуальні завдання найкращим талантам. Це інтегрований підхід, який охоплює планування персоналу і прогнозування фактичної кількості працівників, необхідних найближчим часом. Оцінюючи роботу співробітників, організації можуть підвищити продуктивність. Оцінювання діяльності персоналу є важливим аспектом управління талантами, якщо результати оцінок відповідають просуванню на посаді співробітника [2]. Ефективно впроваджені системи управління продуктивністю сприяють підвищенню якості роботи працівників та взаємин між працівниками та керівниками. Це також допомагає краще зрозуміти цілі компанії та посадові обов'язки. Використання системи управління продуктивністю підвищує психологічну прихильність співробітників, мотивуючи та сприяючи більш динамічній роботі [3].

У сучасному висококонкурентному діловому світі управління талантами, яке охоплює знання, навички, ставлення, цінності, компетенції та робочі переваги співробітників, має вирішальне значення для виживання компанії. За останні чотири десятиліття організації та підприємства зросли та стали відомими. Через саму їхню природу вони зазнали значних змін у своєму оточенні. Управління талантами забезпечує ефективну роботу організації, надаючи необхідні знання та стратегії для вдосконалення та трансформації. Це також допомагає підприємствам визначити найталановитіших людей як потенційних майбутніх лідерів.

Управління талантами – це стратегія людських ресурсів, призначена для підвищення здатності організації залучати, розвивати й утримувати людей для досягнення поточних і майбутніх бізнес-цілей [4]. Основна ідея управління талантами взагалі та зокрема – знайти та поставити потрібну людину на потрібне місце у потрібний час. Управління талантами визначається як набір операцій, спрямованих на пошук, відбір, розвиток та утримання кваліфікованого персоналу. Люди з талантом мають відмінні характеристики, атрибути, риси та здібності, які допомагають компаніям досягати своїх цілей. Потреба в талантах в епоху швидкого зростання та змін вимагає постійного вдосконалення шляхом набору, вибору та інвестування талантів або компетентного персоналу для досягнення довгострокових цілей корпорації. Лідерство – це техніка впливу та досягнення цілей. Ефективність лідерства також визначається як ступінь впевненості в знаннях і навичках, які ведуть до організаційного успіху. Пошук, залучення, розвиток, збереження, оцінка ефективності, робочий клімат, культура, планування та лідерство є факторами управління талантами.

Залучення талантів – це тактики та підходи, які використовуються організаціями для запрошення нових талантів. Набір і відбір є першими найважливішими кроками в процесі управління талантами. Організації використовують набір і відбір, щоб залучити потенційних співробітників і заохочувати їх подавати заявки на вакансії. Підбір персоналу змушує фірми приймати рішення щодо найму та вибирати найкращих кандидатів на основі вимог роботи. Тести, співбесіди, попередні та медичні перевірки є частиною процесу відбору. Таким чином, залучення талантів складається з набору та відбору, брендингу роботодавця, позиціонування цінності працівника та вибору роботодавця.

Розвиток талантів – це набір інтегрованих організаційних процесів, призначених для залучення, розвитку, мотивації та утримання продуктивних, зацікавлених працівників. Метою розвитку талантів є створення високопродуктивної, стійкої організації, яка відповідає її стратегічним та оперативним цілям і завданням.

Збереження талантів – це крок до переконання співробітників залишатися в компанії якомога довше. На утримання талантів може вплинути винагорода за результати роботи, навчання, мотивація, кар'єрне зростання та надання необхідних переваг. Збереження талантів є однією з найважливіших проблем, з якими стикається більшість компаній. Щоб утримати талановитих людей, компанії повинні пропонувати привабливі пакети винагород для досягнення своїх цілей. Утримання співробітників стає найважливішою проблемою управління

талантами, яку фірми повинні розв'язати через старіння робочої сили та нестачу висококваліфікованого персоналу, що зростає. Як результат, дуже важливо підвищити та підтримувати добробут співробітників.

Організаційна ефективність – це орієнтований на процес результат, який вимірюється та посилюється протягом певного періоду з урахуванням набору заздалегідь визначених параметрів. Організаційна ефективність базується на ідеї, що організація є добровільним об'єднанням виробничих активів, таких як людські, фізичні та фінансові ресурси, для досягнення спільної мети. Ефективність можна виміряти і порівняти фактичні результати з запланованими. Результативність і лідерство співробітників є найважливішими аспектами діяльності організації для досягнення ефективності та результативності. Ефективність організації є потужним показником її успіху.

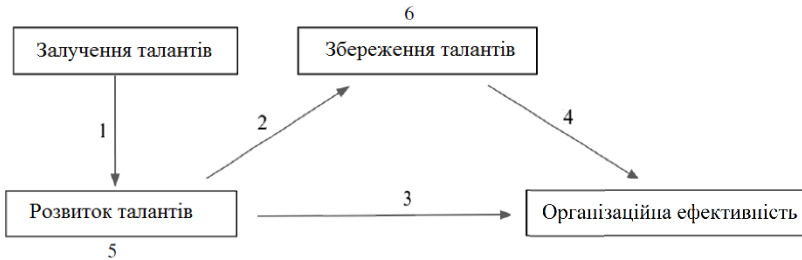

Рис. 1. Модель управління талантами [5]

Існує зв'язок між управлінням талантами (залучення талантів, розвиток та збереженням) та організаційною ефективністю. Залучення талантів значно впливає на розвиток талантів (1). Організації повинні розглянути стратегії залучення талантів, щоб залучити талановитих співробітників. Крім того, організації з талановитими співробітниками можуть досягати бізнес-цілей, узгоджуючи діяльність з розвитку з процесами управління талантами організації. Розвиток талантів значно впливає на збереження талантів (2). Залучення співробітника з належним талантом і можливостями просування по службі може збільшити шанси організації утримати талановитого співробітника. Крім того, організації могли б розробити нові методи для забезпечення новітніх технологій сучасними навичками та знаннями шляхом постійного навчання та розвитку. Розвиток талантів суттєво впливає на організаційну ефективність (3). Організації могли б реалізувати ефективні стратегії розвитку талантів, інвестуючи в знання, навички та людський капітал, які розкривають потенціал виконання важливих

завдань, необхідних для досягнення цілей компанії, забезпечення лідерства та покращення ефективності організації. Збереження талантів значно впливає на організаційну ефективність (4). Організації можуть інтегрувати ефективні стратегії утримання талантів у моделі бізнес-аналітики, щоб підвищити організаційну ефективність. Розвиток талантів є важливим посередником між залученням талантів та організаційною ефективністю (5). Організації могли б розглянути стратегії залучення талановитих працівників шляхом створення ефективних програм розвитку талантів для покращення ефективності організації. Крім того, організації можуть розглядати поточні та майбутні потреби, створювати шляхи та програми для розвитку талантів та координувати процеси та дії HR для просування та підтримки зусиль з розвитку талантів. Збереження талантів є значним посередником між розвитком талантів і організаційною ефективністю (6). Організації повинні розглянути ефективні стратегії утримання талантів, такі як винагорода за результатами роботи, необхідні пільги та розвиток кар'єри, щоб підвищити результативність організації.

Список використаних джерел:

1. Setyawan, A., & Nelson, A. (2020). Factors Affecting Talent Management Strategies in Construction Companies. *Almana: Jurnal Manajemen Dan Bisnis*, 4(3), 392–397. <https://doi.org/10.36555/almana.v4i3.1479>.
2. Mitosis, K. D., Lamnisos, D., & Talias, M. A. (2021). Talent Management in Healthcare: A Systematic Qualitative Review. *Sustainability*, 13(8), 4469.
3. Almohtaseb, A., Shaheen, H., Alomari, K., & Almahameed, M. (2020). Impact of Talent Management on Organizational Performance: The Moderating Role of an Effective Performance Management System. *International Journal of Business and Management*, 15, 11-24. <https://doi.org/10.5539/ijbm.v15n4p11>
4. Sottile, S.N. (2021). *Talent Management and Organizational Performance Correlation of Faculty at Community Colleges in Southern California*. Grand Canyon University
5. Kaewnaknaew, C., Siripipatthanakul, S., Phayaprom, B., & Limna, P. (2022). Modelling of Talent Management on Construction Companies' Performance: A Model of Business Analytics in Bangkok. *International Journal of Behavioral Analytics*, Vol.2 (1), No.14, pp. 1-17.

І.А. Шатрова

канд. техн. наук, доцент
ORCID: 0000-0002-3566-8794

О.О. Демидова

канд. техн. наук, доцент
ORCID: 0000-0003-4736-1535

*Київський національний університет будівництва і архітектури,
м. Київ, Україна*

ОРГАНІЗАЦІЯ БУДІВНИЦТВА ПІД ЧАС РЕКОНСТРУКЦІЇ ЗРУЙНОВАНИХ БУДІВЕЛЬ І СПОРУД

У цілях створення необхідних умов життя і розвитку суспільства організовується випуск різноманітної продукції. Номенклатура і споживчі якості продукції, що випускається, визначаються рівнем науково-технічного розвитку, економічними і соціальними умовами життя. Для випуску продукції зводяться дома, будівлі, які оснащують певними засобами виробництва. Термін функціонування засобів виробництва обумовлений фізичним і моральним зносом машин і механізмів. Дома і споруди, в яких розташовуються і функціонують засоби виробництва, так само фізично і морально старіють, хоча це старіння відбувається в порівнянні із засобами виробництва повільніше.

Науково-технічний прогрес характеризується більш швидким настанням морального зносу, чим номенклатури вироблюваної продукції і засобів виробництва. Крім того у зв'язку зі змінами, що відбуваються в суспільстві, змінюється номенклатура продукції що виробляється. Наприклад, зараз перед Україною стоїть завдання здійснення конверсії підприємств військово-промислового комплексу, його переорієнтація та реконструкція житла, що було зруйновано під час війни.

Під розширенням прийнято розуміти будівництво додаткових виробничих комплексів та виробництв, а також нових або розширення існуючих цехів основного виробничого призначення та з будівництвом нових або збільшення пропускної спроможності діючих допоміжних та обслуговуючих виробництв, господарств та комунікацій на території діючого підприємства або безпосередньо примикаючих до нього майданчиків.

Під реконструкцією прийнято розуміти виконання робіт, що проводяться за єдиним проектом: зі зміною об'ємно-планувальних рішень; заміною чи посиленням існуючих конструкцій; знесенням існуючих та будівництвом нових споруд, пов'язаних з експлуатацією

технологічного обладнання, із заміною морально застарілого або фізично зношеного обладнання; з механізацією, автоматизацією виробництва та ін. Під час проведення реконструкції основного виробничого об'єкта зазвичай виконуються значні обсяги робіт з об'єктів допоміжного та обслуговуючого призначення. До реконструкції також відносяться будівництво нових цехів та об'єктів замість тих, подальша експлуатація яких за технічними та економічними умовами визнана недоцільною. Вони можуть зводитись як на вільних територіях, так і на площах, звільнених внаслідок ліквідації чи зносу цеху чи об'єктів. Під технічним переозброєнням розуміють здійснення комплексу заходів відповідно до плану технічного розвитку підприємства за проектами та кошторисами на окремі об'єкти та види робіт (без розширення наявних виробничих площ), підвищення до сучасних вимог технічного рівня окремих ділянок виробництва, агрегатів, установок шляхом впровадження нової техніки, та технології, механізації та автоматизації виробничих процесів, модернізації та заміни морально-застарілого або фізично зношеного обладнання новим більш продуктивним, іноді технічне переозброєння розглядають як різновид реконструкції із відносно малим обсягом будівельно-монтажних робіт. Як неважко помітити з наведених визначень, новобудова та розширення фактично є новим будівництвом, при цьому різниця між ними полягає лише в умовах здійснення робіт. Так при розширенні будівництво здійснюється у скрутних умовах. Переозброєння передбачає переважно організацію демонтажу старого та монтажу, на існуючі фундаменти, нового обладнання.

Загальний порядок розробки проектно-кошторисної та організаційно-технологічної документації на реконструкцію існуючих будівель та споруд аналогічний порядку, який використовується під час проектування новобудов. Основна особливість – це поява нового етапу інженерних досліджень – передпроектним обстеженням об'єкта. Воно здійснюється з метою встановлення стану конструкцій будівель, комунікацій, фундаментів, трас та об'єктів енергозабезпечення, обладнання з метою вирішення можливості його використання; визначення у яких цехах, прольотах, які роботи виконуватимуться за умов діючого виробництва. У яких умовах та в які зміни; у вихідні та святкові дні; який транспорт надає замовник; циклічність його постачання до місць роботи, за якими транспортними схемами подаватимуться вантажі на робочі місця; які місця виділяються для складування будівельних конструкцій, розміщення кранів, машин та механізмів; які будівельно-монтажні організації передбачається залучити до виконання проекту та їх потужність, технічну механоозброєність та низку інших характерних специфік того чи іншого

цеху, призначеного для реконструкції. Крім того, в результаті такого обстеження визначається вид майбутньої реконструкції, а саме розширення, технічне переозброєння, реконструкція або будівництво нового об'єкта замість ліквідованого.

Для оцінки варіанту реконструкції можуть безпосередньо використовуватися показники вартості та тривалості реконструкції, що побічно враховуються [1-4]. При цьому особливу увагу необхідно приділяти визначенню вартості будівельно-монтажних робіт. Це викликано тим, що практично відсутня нормативно-довідкова база, яка дає змогу враховувати подорожчання робіт під час реконструкції порівняно з новим будівництвом.

У той же час, як свідчить досвід та результати спеціально проведених досліджень, при реконструкції, порівняно з новим будівництвом, трудомісткість та собівартість будівельно-монтажних процесів на 25-30%, а на деяких процесах у два рази вищі, експлуатаційні витрати на засоби механізації збільшуються у 1.5-2.3 рази. До того ж, умови організації робіт у межах робочої зони, робочих місць, постачання матеріалів, конструкцій та інших ресурсів значно ускладнюються. Також ускладнюються санітарні умови роботи на робочих місцях. Тому з погляду зростаючого обсягу робіт із впровадженням в економіку нових прогресивних технологій необхідно створити нормативно-довідкову базу щодо визначення вартості будівельно-монтажних робіт в умовах реконструкції.

Вибір методів реконструкції, спрямованих на заміну параметрів архітектурно-будівельної частини будівель (сітки колон, висоти поверху, габаритів тощо) є важливою проблемою для вирішення завдань інтенсифікації виробництва. У той же час практика проведення реконструкції останніх років свідчить, що до останнього часу переважно використовувалися лише принципи реконструкції, що дозволяють головним чином пристосовувати будівлі, що реконструюються, на короткий період до вимог нових технологій. Питання організації розробки завдання проектування вирішуються як із організації проектування і дослідження у будівництві, створенні проектів реконструкції цехів, корпусів або підприємств, а також організації їх здійснення завжди пов'язані з посиленням конструкцій каркасу будівлі, підкранових колій, стінових конструкцій, фундаментів та інших елементів. При цьому застосування під час реконструкції нових прогресивних технологій та обладнання частково обмежено параметрами існуючих виробничих будівель. До таких видів реконструкції відносяться: різноманітний вид добудови, вставки, надбудови, посилення окремих конструктивних елементів колон, покриттів, підкранових балок,

фундаментів тощо, архітектурно-будівельні параметри, по суті, не змінювалися. Такий вид реконструкції будівель дає лише короточасний ефект.

У процесі зміни існуючих об'ємно-планувальних рішень вирішуються такі основні завдання: збільшення виробничих площ, розмірів сітки колон, висоти будівель. Можливі технічні рішення методів реконструкції об'ємно-планувальних рішень, що застосовуються на практиці будівництва, будуть наведені пізніше. Так, наприклад, у разі необхідності збільшення висоти поверху, основним прийомом реконструкції є підйом покриття за рахунок нарощування колон до необхідних позначок, монтаж нових конструкцій і подальшого демонтажу старого покриття. Проведені дослідження вітчизняної практики та зарубіжних фірм свідчать, що найпрогресивнішим та універсальним методом є метод об'ємного каркасу, оскільки дозволяє вирішити одночасно практично всі завдання реконструкцій. Новий каркас цеху монтується поза габаритами існуючої будівлі без встановлення внутрішніх колон, після чого здійснюють поетапну розробку конструкцій старої будівлі, використовуючи обладнання кранове, встановлене на конструкціях нового каркаса.

Дані, отримані в результаті перед проектним обстеженням об'єкта є додатковими вихідними даними для розробки завдання на проектування. Порядок розробки завдання, її склад регламентується діючими в той чи інший момент інструкціями.

Список використаних джерел:

1. Скрипник Н.А. Поточность в жилищном строительстве. Практикум. К.: Вища школа, 1988. 88с.
2. Савенко В.І., Доценко С.І., Нестеренко І.С., Шатрова І.А., Куліков П.М. та ін. Дослідження і математичне моделювання організаційних структур та виробничих процесів будівельних організацій комбінатного типу: монографія, 2018. Київ: ЦУЛ. 124 с.
3. Zakorko P.P., Belenkova O.Yu., Hao Sh. Klasyfikatsiia proektiv rekonstruktsii selyscha v misti za ikh efektyvnistiu dlia naseleння. *Budivel'ne vyrobnytstvo*, 2015. №59, pp. 26-32.
4. Гойко, А. Ф. Эффективность инвестування реконструкції і технічного переоснащення діючих підприємств. *Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин*, 1998. С. 64-74.
5. Гойко А.Ф., Гриценко Ю.О. Методика складання нормативів кошторисної вартості по укрупнених видах робіт об'єктів реконструкції житла. *Економіка та держава*. № 12, 2006, С. 28-33.

Р.Я. Зельцер

канд. техн. наук, с.н.с.,

ORCID: 0000-0003-4433-6625

М.А. Колот

аспірант

ORCID: 0000-0002-1387-7587

І.О. Панасюк

аспірант

ORCID: 0000-0002-9050-5146

*Київський національний університет будівництва і архітектури,
м. Київ, Україна*

УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ РОБОТИ ІЗ ЗДІЙСНЕННЯ АРХІТЕКТУРНО-БУДІВЕЛЬНОГО КОНТРОЛЮ

1. Реформа містобудування пройшла черговий етап: Державна архітектурно-будівельна інспекція офіційно ліквідована, розпочав роботу новий орган Державна інспекція архітектури та містобудування (ДІАМ). Це один із найважливіших кроків реформування будівельної галузі.

2. Постанова Кабінету міністрів про Державну архітектурно-будівельну інспекцію та ряд пов'язаних із нею документів втратили чинність.

3. Новації направлені на суттєве зменшення впливу людського фактору, в тому числі виключення прямого контакту із посадовими особами, документообіг переводиться у цифровий формат. Вже працює портал Єдиної державної електронної системи у сфері будівництва.

4. Основним завданням ДІАМ є реалізація державної політики з питань архітектурно-будівельного контролю та нагляду, в тому числі: здійснення державного архітектурно-будівельного контролю та нагляду, ліцензування видів господарської діяльності з будівництва об'єктів, що за класом наслідків (відповідальності) належать до об'єктів із середніми (СС2) та значними (СС3) наслідками, та здійснення контролю за додержанням суб'єктами господарювання ліцензійних умов провадження видів господарської діяльності з будівництва об'єктів, що за класом наслідків (відповідальності) належать до об'єктів із середніми (СС2) та значними (СС3) наслідками.

5. ДІАМ володіє повноваженнями проводити перевірки; видавати приписи усунення порушень вимог законодавства, зупинення підготовчих та будівельних робіт, усунення порушень ліцензійних

умов; здійснювати ліцензування; скасовує чи зупиняє дію рішень об'єктів нагляду та ін.

6. ДІАМ здійснює свої повноваження безпосередньо та через утворені в установленому порядку територіальні органи. Обов'язок слідкувати за дотриманням законодавства у містобудуванні покладено на органи місцевої влади. На ринку з'являться приватні компанії, які зможуть виконувати функцію державного контролю.

7. ДІАМ очолює голова, який призначається на посаду та звільняється з посади Кабінетом Міністрів України.

8. Реформа містобудівної галузі базується на трьох основних принципах — децентралізація, цифровізація та відповідальність. Щодо цифровізації, одним із потужних інструментів контролю та фіксації виконання робіт є дрони та хмарні технології. Досвід практичного впровадження цифровізації описано авторами в рамках моніторингу реалізації проекту з рекультивациі Полігону зберігання твердих побутових відходів № 5 в с. Підгірці Обухівського району Київської області та контролю виконання робіт на розосереджених об'єктах будівництва, лінійних інфраструктурних об'єктах.

Список використаних джерел:

1. Економіка проектування в будівництві: навчальний посібник А.Ф. Гойко, О.С. Гриценко, К.І. Шевчук, Л.В. Сорокіна та ін. К.: КНУБА, 2015. 236 с.

2. Організація будівельної діяльності: підручник/ Р.Я. Зельцер, В.М. Погорельцев, Є.Р. Зельцер, О.А. Тугай К.: «Леся», 2018. 260 с.

3. Зельцер Р.Я. та ін. Інноваційні моделі і методи організації, управління і економічної оцінки технологічних процесів будівельного виробництва : монографія. К.: «МП Леся», 2018. 210 с.

4. Zeltser R., Kolot M., Panasyuk I. Use of unmanned aerial vehicles to monitor the performance of work on scattered construction sites and ways to further implement them in construction in Ukraine. *Ways to Improve Construction Efficiency*, 1(48), 108–116.

5. BIM та ISO 19650 – у контексті управління проектами/ К. Кастен, Д. Альсен, І. Алвсоккер та ін. // ГС «МГІК»; Харків: Форт, 2019. 51с.

6. Tugay, O.A., Zeltser, R.Ya., Kolot, M.A., Panasiuk, I.O. (2019). Organization of Supervision over Construction Works Using Uavs and Special Software. *Nauka i innovatsii*, vol. 15(4), 23-32.

: Зельцер Р.Я., Колот М.А., Панасюк І.О. Практика застосування дронів при реалізації будівельних проектів в Україні. *Шляхи підвищення ефективності Будівництва в умовах формування ринкових відносин* 2018. № 35. С. 151-154.

Ю.В. Сиволап,

аспірант

ORCID: 0000-0002-3098-1423

В.В. Тимок

канд. екон. наук, доцент

ORCID: 0000-0002-9527-3006

*Київський національний університет будівництва і архітектури,
м. Київ, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ СЛУЖБИ ЗАМОВНИКА НА РІЗНИХ ЕТАПАХ ЖИТТЄВОГО ЦИКЛУ ОБ'ЄКТА БУДІВНИЦТВА

Служба замовника у будівництві здійснює комплекс заходів щодо створення та реалізації на всіх етапах життєвого циклу інвестиційно-будівельних проектів. Така діяльність є творчою, тобто інжиніринговою. Розпочинається на передпроектній стадії проекту і закінчується передачею збудованого об'єкта експлуатуючим організаціям, тобто на всьому життєвому циклі об'єкта будівництва.

Служба замовника у будівництві – це юридична особа, яка є одержувачем або розпорядником бюджетних коштів нижчого рівня та на яку покладені функції з технічного нагляду, підготовки необхідної проектної документації, контролю за виконанням робіт та здачі готового об'єкту в експлуатацію при виконанні робіт з нового будівництва, реконструкції, ремонтів та експлуатаційного утримання автомобільних доріг загального користування.

Зміною №2 до ДСТУ Б. Д.1.1-2013 “Правила визначення вартості будівництва” від 1 червня 2018 р. до гл. 10 “Утримання служби замовника” (гр. 6 та 7) зведеного кошторисного розрахунку отримали можливість включати кошти не тільки на утримання служби замовника, а й включати кошти на здійснення технічного нагляду, в розмірі до 2,5% гр. 7, та кошти в розмірі до 3% гр. 8 на залучення суб'єктів господарювання (фізичних або юридичних осіб), які будуть надавати замовникам інженерно-консультаційні послуги в будівництві.

У ДБН В.1.2-5:2007 [1] життєвий цикл об'єкта визначається, як комплекс послідовних за змістом і часом періодів існування будівельного об'єкта від концепції його створення до зняття з експлуатації та ліквідації. А у ДБН В.1.2-14:2018 [2] вказано, що життєвий цикл об'єкта – комплекс послідовних за змістом і часом періодів існування об'єкта від вишукування і проектування до ліквідації.

Гавриляк А.І. [3] запропонував визначати життєвий цикл будівель,

як час від моменту обґрунтування необхідності їх зведення до настання економічної недоцільності подальшої експлуатації

Періоди життєвого циклу поділяються на підготовчий період, нульовий цикл, зведення будівлі, експлуатацію будівлі, період фізичного і морального зносу. Останній стан є періодом закінчення життєвого циклу або початком нового, що включає період реконструкції (капітального ремонту), яка поновлює фізико-механічні і експлуатаційні характеристики будівель

Забезпечення довготривалої експлуатації будівель – важлива техніко-економічна проблема проектування, будівництва й експлуатації. Під час проектування повинні бути передбачені такі матеріали і конструкції, що забезпечують нормальне функціонування будинку протягом строку служби з урахуванням зниження міцності і погіршення технічних характеристик у часі за рахунок зношення, впливу навколишнього середовища, зовнішніх і внутрішніх навантажень, з урахуванням забезпечення нормальної системи технічного обслуговування і ремонту.

Передпроектний період (початковий задум) – це період, в який виконується збір даних, аналіз об'єкта будівництва та залучення кредитних інвестиційних коштів. Період проектування – роботи що пов'язані зі створенням проектної документації на будівництво. Підготовчий період – роботи, які мають забезпечувати можливість розгортання і здійснення будівельних робіт [4]. Період будівництва – спорудження нового об'єкта, реконструкція, розширення, добудова, реставрація і ремонт об'єктів, виконання монтажних робіт [5]. Період експлуатації об'єкта – використання об'єкта за функціональним призначенням (з проведенням необхідних заходів щодо збереження заданого технічного стану конструкцій), за яким він спроможний виконувати задані функції, зберігаючи значення параметрів, встановлені вимогами проектної документації [2]. Період фізичного і морального зносу – характеризується погіршенням основних експлуатаційних показників фізико-технічних характеристик будівлі, що призводить до прийняття рішення про знесення або демонтаж об'єкта будівництва.

На кожному з періодів життєвого циклу об'єкта можуть виникнути різноманітні ризики, що призводять до короткочасної, довготривалої затримки або повної зупинки виконання тих чи інших робіт. Досвід країн з розвинутою ринковою економікою показує, що для уникнення або зменшення дії основних ризиків, що виникли в процесі проектування будівництва та експлуатації об'єкта виконує служба замовника.

Завданням служби замовника у будівництві є забезпечення узгодженої діяльності учасників інвестиційного проекту на стадії

передпроектних досліджень та розроблення проектно-кошторисної документації будівництва; будівництва об'єкта; введення об'єкта в експлуатацію та передачі його експлуатуючим організаціями.

Оскільки життєвий цикл будівель включає процеси проектування, підготовки будівельного майданчика, будівництво та експлуатацію будівлі, то термін життя будівель і споруд у значній мірі залежить від якості проектування і будівництва та їх експлуатаційної придатності. Довготривала експлуатаційна придатність будівель забезпечується за рахунок технічних оглядів та реалізації заходів із технічної експлуатації, які розробляються за результатами цих оглядів службою замовника.

У процесі життєвого циклу будівлі завжди мають місце пошкодження, дефекти і аварії. Вони можуть бути викликані несприятливою дією непередбачених чинників та систематичним технічним зносом елементів або вузлів конструкції у поєднанні з дією власних і експлуатаційних навантажень. На тривалість життєвого циклу будівлі впливають фактори загального характеру, технологічні та експлуатаційні фактори.

Важливим фактором подовження життєвого циклу будівлі є якісна робота служби замовника: моніторинг її технічного стану, тобто своєчасне та повне виявлення основних пошкоджень та дефектів будівлі, за результатами якого і приймається рішення про доцільність їх усунення. Моніторинг повинен супроводжуватись аналізом можливого розвитку пошкоджень та дефектів внаслідок впливу руйнівних факторів техногенного та експлуатаційного характеру.

Список використаних джерел:

1. ДБН В.1.2-5:2007 Система забезпечення надійності та безпеки будівельних об'єктів. Науково-технічний супровід будівельних об'єктів. Чинний від 01.01.2008. Київ: Мінрегіонбуд України, 2007. 16 с.
2. ДБН В.1.2-14:2018 Система забезпечення надійності та безпеки будівельних об'єктів. Загальні принципи забезпечення надійності та конструктивної безпеки будівель і споруд. Чинний від 01.01.2019. Київ: Мінрегіонбуд України, 2018. 36 с.
3. Гавриляк А.І. Технічна експлуатація, реконструкція і модернізація будівель: Навч. посібник. Л.: Національний ун-т "Львівська політехніка", 2006. 538 с.
4. ДБН А.3.1-5:2016 Організація будівельного виробництва. Чинний від 01.01.2017. Київ: Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України, 2016. 49 с.
5. ДБН А.2.2-3:2014 Склад та зміст проектно-кошторисної документації на будівництво. Чинний від 01.10.2014. Київ: Мінрегіонбуд України, 2014. 43 с.

К.М. Рудь

канд. екон. наук

ORCID: 0000-0002-6349-0161

Київський національний університет будівництва і архітектури, м.

Київ, Україна

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНИХ СТРУКТУР ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Історично склалося так, що в науковій літературі організаційна структура завжди розглядалася як якась окрема категорія, яка відособлена від усіх інших ресурсів, крім людських, які вона буде використовувати при досягненні поставленої мети організації. Відповідно, в цьому контексті не ставилося і питання структурування цих ресурсів. Натомість, питання проектування організаційної структури та управління нею, не може зводитися до розгляду структури як окремої категорії, в якій розглядаються лише людські ресурси з визначенням їх функцій та ієрархії. Організаційну структуру слід розглядати як соціально-економічну систему, цілісно запроєктовану з усіх елементів ресурсів (людських, матеріальних, машин і механізмів тощо) необхідних для досягнення мети, для якої вона і проектується.

Більше ста років тому, коли наука управління лише починала розвиватися, видатний польський вчений К. Адамецькі, розглядаючи три закони економії як основу науки організації, висловлював думку про те, що управління виробництвом повинно здійснюватись у відповідності з “природними законами гармонії”, які стосуються “всіх факторів сумісної роботи, таких як машини, обладнання, люди [1, с.93-95]”.

Отже, думки про розгляд організації як цілісної структури всіх видів ресурсів висловлювалися науковцями ще на початку формування науки управління, однак, на жаль, в подальшому не отримали належного розвитку.

На сучасному етапі, вирішення проблеми ефективного управління організаціями, повинно, на наш погляд, починатися лише після проектування структури в якій виділяються однорідні елементи ресурсів з яких проектується ця організаційна структура. Таким чином, існує нагальна необхідність в розробці методологічних основ проектування організаційної структури.

Безліч диференційованих напрямків, таких, наприклад, як управління витратами, управління трудовими ресурсами, управління проектами тощо, ні кожен окремо, ні всі разом узяті, не можуть вирішити питання ефективного управління організаціями. До аналогічного висновку приходять і зарубіжні вчені. Так, в статті [2],

автори зазначають, що нині склалася загальна тенденція, коли “проекти не виправдовують очікувань або не досягають обіцяних цілей...”.

Розробка методології проектування цілісної організаційної структури соціально-економічної системи, дасть можливість забезпечити ефективне управління нею на всіх етапах інвестиційного проекту. Тобто, методологія повинна забезпечити таке проектування структури, яке б уможливило управління як кожним елементом організаційної структури окремо (людським, матеріальним, машини і механізми), так і організацією в цілому в будь-який момент часу. В свою чергу, лише методологічно правильно сформована організаційна структура може бути прив’язана до часового виміру і в процесі функціонування бути керованою.

На сьогоднішній день, наприклад, в будівельній галузі склалася ситуація, коли на етапі проектування, при визначенні собівартості БМР та розробки проектно-кошторисної документації, формується структура ресурсів, необхідних для реалізації проекту, без врахування структури будівельної організації, яка буде реалізовувати проект, навіть як окремої категорії (структури людських ресурсів). Далі, практичні дослідження показують, на етапі реалізації проекту (спорудження об’єкту), що структура всіх ресурсів організації змінюється. Це призводить до неможливості здійснювати ефективне управління елементами організаційної структури як кожного окремо, так і організацією в цілому. Некерованість елементами організаційної структури призводить до виникнення багатьох проблем з якими намагається боротися сучасна наука (починаючи від збитків закінчуючи проблемами якості виготовлення продукції). Низька керованість, як окремими елементами організаційної структури, так і організацією в цілому, робить її також уразливою до зовнішнього середовища, в якому виживають лише ефективно запроектовані структури.

Питання розробки методології проектування ефективних організаційних структур як органічної цілісності всіх її елементів набуває особливої актуальності для будівельної галузі, стратегічним завданням якої буде, після перемоги над ворогом, забезпечення ефективної реалізації інвестиційних проектів післявоєнної відбудови України.

Список використаних джерел:

1. Адамецькі К. Про науку організації / (Вибрані твори). Пер. з польськ. М., “Економіка”, 1972. 191 с.
2. Alfons van Marrewijk, Iben Sandal Stjerne, Jörg Sydow Between Success and Failure: Imperfect Projects as Common Practice. *Project Management Journal*. 2021. Special Issue.: https://www.youtube.com/watch?v=rvCalz_NCXQ

В.В. Наріжний

аспірант

ORCID: 0000-0003-1320-8321

*Київський національний університет будівництва і архітектури,
м. Київ, Україна*

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ УНІФІКОВАНИХ СИСТЕМ МОНІТОРИНГУ БУДІВЕЛЬ НА РІЗНИХ ЕТАПАХ ЖИТТЄВОГО ЦИКЛУ

У процесі експлуатації будівель використання систем інструментального моніторингу останнім часом значно поширюється. Впровадження цих систем, стало необхідністю в умовах стрімкого розвитку використання інформаційних систем в будівельній галузі України. Подальшим кроком для вдосконалення організації виконання технологічних рішень інструментального моніторингу в будівництві, та підвищення його техніко-економічної складової, є зокрема вивчення організаційно-технологічних процесів з врахуванням поєднання та інтеграції систем моніторингу протягом життєвого циклу будівель на етапах будівництва, та експлуатації будівлі або окремої конструкції.

Основною метою систем моніторингу будівель є своєчасне виявлення технічних змін будівлі чи конструкції зокрема для їх подальшого контролю. Для кращого розуміння алгоритмів поєднання зазначених систем на різних етапах контролю технічного стану будівлі, їх необхідно розділити, визначити необхідні технічні засоби та параметри моніторингу, методи та способи оптимального використання прийнятих систем, технічну можливість їх реалізації та подальшого використання. В загальному можна виділити наступні етапи життєвого циклу будівлі: будівництво, експлуатація, реконструкція, регенерація або ліквідація будівлі.

Слід зауважити, що використання деяких технічних засобів на різних етапах будівництва є або неможливою, або економічно недоцільною, тому в першу чергу необхідно визначити найбільш уніфіковані параметри контролю, для різних етапів, та мету їх реалізації. Уніфікація сприяє розвитку спеціалізації виробництва, комплексної механізації та автоматизації.

Уніфікація полягає у виборі оптимальної кількості або в раціональному скороченні числа типів, видів, параметрів і розмірів об'єктів однакового чи близького функційного призначення. Термін «уніфіковані системи моніторингу» для нашого випадку, доцільно формулювати, як поєднання систем моніторингу будівлі на етапах

будівництва та експлуатації, оскільки найбільш трудомісткими та економічно затратними будуть етапи будівництва та експлуатації будівлі.

До технічних засобів які, можливо використовувати та уніфікувати для різних етапів моніторингу будівлі, можна віднести такі як: інклінометри, датчики вологості, датчики температури, тензодатчики тощо. Перспективним є розробка рішень із впровадження систем моніторингу на етапі реконструкції будівлі, завдяки виконанню певних технологічних процесів можливих лише під час виконання операцій пов'язаних з втручання в основні, несучі елементи та конструкції. Підтримання експлуатаційних властивостей і забезпечення безаварійної експлуатації будівель у зоні впливу нового будівництва є актуальним техніко-економічним завданням, що потребує достовірної інформації, отриманої інструментальними методами, для своєчасного виявлення граничних деформацій конструкцій та попередження утворення пошкоджень існуючих будівельних об'єктів.

Використання систем моніторингу в будівництві та експлуатації в першу чергу повинно вирішувати задачу по запобіганню руйнації таких будівель, своєчасному виявленню відхилень від запроєктованої технології будівельних процесів. Для діагностики технічного стану будівель та виявлення негативного впливу на них множини факторів, слід систематизувати фактори такого впливу на будівлі.

Для уніфікації системи моніторингу, тобто поєднання систем моніторингу будівлі на етапах будівництва та експлуатації необхідно виконати в узагальненому вигляді порівняння складу параметрів контролю будівлі на різних етапах життєвого циклу. В табл. 1 наведено результати такого узагальненого порівняння, що дає уяву про напрямки та види робіт з інструментального моніторингу.

У відповідності до табл. 1 позиції 4, 5 та 6, тобто контроль кренів будівлі, просідання будівлі, контроль зовнішніх природних та техногенних факторів впливу необхідно виконувати, як на етапі будівництва так і на етапі експлуатації. Таким чином, системи моніторингу для забезпечення контролю цих параметрів можливі до уніфікації для етапів будівництва і експлуатації.

Існують технічні та інформаційно-технологічні рішення для виконання поставленої задачі. Найбільш ефективним є інтеграція систем моніторингу під час будівництва, в системи моніторингу подальшої експлуатації будівель, уніфікація вже існуючих систем моніторингу будівельних процесів, впровадження систем моніторингу на етапі регенерації/реконструкції будівлі.

Таблиця 1

Порівняння узагальненого складу параметрів контролю будівлі на різних етапах життєвого циклу

Параметри контролю для відповідного етапу життєвого циклу	Етап життєвого циклу		
	№		
		Будівництво	Експлуатація
	1	Параметри технологічних процесів в процесі будівництва	—
	2	Виконавчі знімання виконаних конструкцій	—
	3	Вхідний контроль матеріалів та конструкцій	—
	4	Крени будівлі в процесі будівництва	Крени будівлі в процесі експлуатації
	5	Просідання будівлі в процесі будівництва	Просідання будівлі в процесі експлуатації
	6	Контроль зовнішніх природних та техногенних факторів впливу в процесі будівництва	Контроль зовнішніх природних та техногенних факторів впливу в процесі експлуатації
	7	—	Контроль деформацій, що з'являються в процесі експлуатації
	8	—	Контроль функціонування внутрішніх інженерних мереж в процесі експлуатації

Список використаних джерел:

1. Уніфікація (техніка). Вікіпедія. URL: [https://uk.wikipedia.org/Уніфікація_\(техніка\)](https://uk.wikipedia.org/Уніфікація_(техніка)).

2. ДСТУ-Н Б В.1.2-18:2016 Настанова щодо обстеження будівель і споруд для визначення та оцінки їх технічного стану. URL: https://dbn.co.ua/load/normativy/dstu/obstezhennja_budivel_i_sporud/5-1-0-1768.

3. Чуканова Н.П. Удосконалення організаційно-технологічних рішень моніторингу технічного стану старої забудови : дис. канд. техн. наук: 05.23.08. Харків, 2020.

4. Мурасьова О.В. Удосконалення організаційно-технологічних рішень інструментального моніторингу ущільненої забудови, прилеглої до нового будівництва: дис. канд. техн. наук: 05.23.08. Харків, 2020.

5. Хавкін О.К., Калюх Ю.І., Мар'єнков М.Г., Глуховський В.П., Приємський В.Д. Моніторинг будівельних конструкцій і застосування нових державних норм ДБН В.1.1-12:2006 «Будівництво в сейсмічних районах України». *Будівельні конструкції*. Київ: НДІБК, 2008. Вип. 69. С. 26–44.

Т.Є. Кіщенко

канд. екон. наук, доцент

ORCID: 0000-0002-1060-0590

*Київський національний університет будівництва і архітектури,
м. Київ, Україна*

ІНЖИНІРИНГ - НАУКОВИЙ ПІДХІД ДО ВИРІШЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАВДАНЬ В БУДІВНИЦТВІ

Для з'ясування співвідношення понять «наука» та «інжиніринг» треба зробити порівняльний аналіз їх функцій. Основною функцією науки є пізнання, у той час як основною місією інжинірингу є перетворення, практична діяльність, що базується на результатах наукових напрацювань. Вчений генерує та систематизує знання про світ, інженер використовує ці знання для вирішення практичних завдань. Інжиніринг заснований на застосуванні знань, що склалися в різних галузях, таких як фізика, хімія, математика та інших, а також прикладних частин цих дисциплін. Та, на відміну від вченого, інженер не вільний у виборі напрямку своїх дій. Він повинен вирішувати конкретні задачі майже одночасно з їх виникненням, а результат - задовольняти часом суперечливі вимоги реальних обставин. Ефективність завжди коштує додаткових грошей, безпека - збільшує складність, і так далі. Інжиніринг ставить за мету вироблення не кращого, а зваженого рішення, яке, беручи до уваги всі існуючі обмеження, є найбільш оптимальним [1, с. 200-201].

В науковій літературі виділяють наступні види інжинірингу [4, с.60-61]:

«передпроектний – передінвестиційні дослідження, підготовка вихідних даних, отримання дозвільної документації, обґрунтування інвестицій – техніко-економічні обґрунтування (ТЕО), ескізне проектування, розроблення техніко-економічних розрахунків (ТЕР) залежно від об'єкта будівництва;

проектний – розробка проектної документації (стадії "Проект", "Робочий проект", "Робоча документація", здійснення функцій генерального проектувальника, експертиза, супровід проектів;

технологічний – надання замовнику будівельних і експлуатаційних технологій разом з ліцензіями на їх використання, технологічне проектування;

вартісний – розробка бюджетів і кошторисів по проекту;

фінансовий – розробка нових фінансових інструментів і операційних схем;

інформаційно-технологічний – розробка інформаційного і програмно-технічного забезпечення інвестиційно-будівельного процесу;

виробничий – підготовка документації на конкурсні торги на поставки, роботи і послуги; підготовка виробництва і організації робіт, нагляд за виробництвом;

комплексний (системний) – сукупність інжинірингових послуг, що забезпечує можливість реалізації проектів "під ключ"».

В якості функцій інжинірингу як наукового підходу для вирішення практичних завдань в будівництві, можливо виділити наступний їх перелік у логічному взаємозв'язку на різних етапах будівельного процесу. Це вишукування, маркетинг, проектування на першому етапі, визначення вартісних та фінансових параметрів проекту на другому, і матеріально-технічне забезпечення, організація виробничого процесу будівництва на третьому [2, с.41-42].

Науково обгрунтовані технічні, фінансові, організаційні та управлінські інжинірингові рішення при реалізації будівельних проектів дозволяють максимально оптимізувати інвестиційно-будівельний процес, розкрити приховані резерви його ефективності. Саме інжиніринга є широкі потенційні можливості знайти та відкрити ці резерви, розробивши конструктивні пропозиції щодо їх впровадження.

Інжиніринг це науково-технічний метод управління будівництвом, система управління якісними перетвореннями в цій сфері, використання якого підвищує економічний та фінансовий результат будівельної діяльності.

Список використаних джерел:

1. Ситнік О.Б. Напрямки використання інжинірингу в Україні та його визначення. *Стратегія розвитку України*. 2013. №4. URL:<http://jrn1.nau.edu.ua/index.php/SR/article/view/7115>.

2. Шевчук К.І. Інжиніринг служби замовника у будівництві. *Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин*. 2020. Вип. 46. 40-46.

3. Шевчук К. І., Закорко П. П., Шевчук О.К. Розвиток інжинірингу як основа ефективності будівництва в Україні. *Будівельне виробництво*. 2016. № 61(2). С. 39-44.

4. Шевчук К.І. Інжиніринг як інструментарій підвищення ефективності будівництва. *Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин*. 2020. No 44. С.56–66.

5. Shaposhnikova I.A. (2016). Funktsii i zadachi stoimostnogo inzhiniringa v stroitelstve. Suchasniy stan i tendentsiyi rozvitku ekonomiki: Materiali dop Mizhnarodnoyi naukovo-praktichnoyi konferentsiyi. ZaporIzhzhyia, KPU.

В.І. Савенко

канд. техн. наук, професор
ORCID: 0000-0002-1490-6730

І.С. Нестеренко

канд. техн. наук, доцент
ORCID: 0000-0003-1023-1761

І.А. Шатрова

канд. техн. наук, доцент
ORCID: 0000-0002-3566-8794

О.О. Демидова

канд. техн. наук, доцент
ORCID: 0000-0003-4736-1535

А.О. Осипова

PhD, асистент
ORCID: 0000-0001-9027-116X

Київський національний університет будівництва і архітектури, м. Київ

ЗАГАЛЬНИЙ МІЖДИСЦИПІНАРНИЙ ГЕНЕТИЧНИЙ ПІДХІД ДО ДОСЛІДЖЕННЯ І ФОРМУВАННЯ ВИРОБНИЧИХ ОРГАНІЗАЦІЙНИХ СТРУКТУР

Діяльність кожного елемента організації: керівників, виконавців – суб'єктів і головних дійових осіб організації несе в собі телеомію, тобто доцільність. В цільовій структурі організацій для її виживання, збереження рівноваги, стабільності виникають потреби у вирішенні спеціальних задач по досягненню внутрішньої і зовнішньої безпеки. Модель діяльності виробничого комплексу завжди включає об'єкт управління та суб'єкт управління у формі відповідних систем. Від рівня розвитку виробничих відносин залежить метод реалізації відносин поміж ними. А це можливо лише за умови застосування ефективних методів та засобів збирання, передачі, обробки, зберігання та представлення інформації про предметну область у формі відповідної інформаційної технології підтримки прийняття рішень. В силу мінливості навколишнього світу ціль і результат ніколи не співпадають абсолютно точно. Оцінка ефективності функціонування будь-якої системи управління та її відповідність сучасним вимогам повинна мати узагальнений критерій, необхідну кількість ефективних інструментів вимірювання та регулювання процесів. Такий критерій необхідний для аналізу оптимальності цієї системи та прогнозування напрямку її

модифікації. Відомий і широко застосовується кібернетичний спосіб управління системою, як машиною. Успішно діє безліч автоматизованих і автоматичних систем управління. Але у випадку економічних соціальних систем діяльність, яких носить доволі стохастичний, невизначений характер, велику провідну роль відіграє людина з її інтуїцією, природною обдарованістю, духовністю. Часто найбільш доцільним або оптимальним способом управління буде такий, при якому критерій якості управління досягає заданого значення. Таким по суті є синергетичний м'який спосіб управління, коли управлінська дія виконується в потрібному місці, як правило в точках біфуркації, в потрібний час, в час втрати рівноваги і в потрібному напрямку, який співпадає з природним напрямком розвитку системи і не зустрічає внутрішнього опору. Відомо, що як тільки створюється формальна організаційна структура, одразу ж з'являється структура неформальна. І від гармонійності їхньої взаємодії – підтримки чи супротиву багато в чому залежить ефективність в досягненні поставленої мети. Однак управління виробничою будівельною організацією - це система людина-машина, в якій остаточні рішення приймаються керівниками на відповідному рівні. Тому міру "ентропії" такої системи неможливо розрахувати математично абсолютно точно, але її потрібно передбачити та спланувати. Сьогодні термін "ентропія" може бути використаний як теоретичний захід для аналізу та проектування систем людина-машина. Закон Больцмана діє не тільки в мікро світі, молекулярній фізиці, але і в інформатиці та соціальних системах. Відсутність можливості точної формалізації загального критерію функціонування системи свідчить про те, що будь-яка суворо формалізована модель має меншу різноманітність, ніж сама система. Як результат, система управління організацією, побудована за вищевказаною моделлю, не буде виконувати своїх функцій, якщо в неї не вбудована людина, як стохастичний, але свідомий, мислячий, керуючий елемент методології формалізованих планових розрахунків. Таким чином, для успішного функціонування будь-якої сучасної системи управління виробництвом повинна включатись людина як ланка, що забезпечує життєздатність усієї системи та реалізацію функції самоорганізації. А саме: Інтелектуальні, психофізичні, кваліфікаційні, духовні, ідеологічні, соціальні та інші властивості людського лідера, людини-творця, - людини-виконавця, задіяного на різних рівнях системи, не менш важливі, ніж властивості та параметри, що використовуються автоматизованими або роботизованими комплексами, машини, механізми, інструменти, всі види ресурсів, включаючи час, фінанси, інформацію, енергію, матеріали тощо, а також методи та організаційно-

технологічні форми і інтелектуальні схеми та алгоритми. Більше того, важко точно виміряти параметри та взаємний вплив факторів та елементів системи всередині організації, особливо визначити величину зовнішніх сил - міжнародних, державних законів та норм, соціальних традицій, природних явищ та законів Всесвіту, які далеко не всі відомі людству. Без глибокого вивчення цих концептуальних засад важко спроекувати і тим більше створити ідеальну модель. Щоб створити геном досконалості або стійку досконалу модель діяльності, необхідно на науковій основі відібрати людей, що мають потрібні здібності та характери, і сформувати ефективні організації. Історія знає, численні спроби створити ефективні моделі розвитку трудових колективів та соціальних систем. Досвід впровадження систем управління якістю та моделей досконалості організацій показує, що зрештою персонал вирішує все, формує і зберігає ділову культуру-геном організації і впливає на характер і якість виробничих відносин, які встановлюються законами економічних формацій і державними нормами.

Список використаних джерел:

1. Kosanke K., Nell J. G. Standardization in ISO for enterprise engineering and integration, in *Computers in Industry. Computers in Industry*, 1999. Vol. 40. № 2-3. P. 311-319.
2. Power D. J. Web-based and model-driven decision support systems: concepts and issues. *AMCIS 2000 Proceedings*, 2000. P. 352-355.
3. Доценко С. І. Архітектоніка функціональної системи як елемент організації діяльності в загальній теорії підприємства: *Вісник НТУ «ХПИ»*. Серія: Технічний прогрес та ефективність виробництва, 2013. № 44 (1017). С. 41-48.
4. Організаційні виробничі системи в світлі загальної організаційної науки та сучасного кадрового менеджменту /В.І. Савенко С.П. Пальчик, Нестеренко І.С., Терещук М.О., В.В. Ключова, 2018. № 34.
5. Савенко В.І., Доценко С., Ключова В.В., Пальчик С.П. Генетичний підхід до досконалості бізнесу та ізоморфізм структури будівельної організації. *Комплексне забезпечення якості технологічних процесів та систем (КЗЯТПС – 2018): матеріали тез доповідей VIII Міжнародної науково-практичної конференції*. Чернігів: ЧНТУ, 2018. С. 101-102.
6. Савенко В.І., Доценко С.І., Федоренко С.В., Пальчик С.П. Оптимальні методи ефективного управління будівельною організацією комбінатного типу. *Економіка та Держава*. 2018. №6. С. 60-63.
7. Савенко В.І., Пальчик С.П., Ключова В.В., Победа С.С. Ентропія як прояв системної та діалектичної сутності будівельної організації. *Управління розвитком складних систем*. 2018. № 36. С. 142–147.

Д.О. Баніков
д-р. техн. наук, професор
ORCID: 0000-0002-9019-9679
Український державний університет науки і технологій,
м. Дніпро, Україна

ДИНАМІКА ЦІНОУТВОРЕННЯ СТАЛЕВИХ ПРОФІЛІВ ДЛЯ БУДІВЕЛЬНИХ КОНСТРУКЦІЙ

В останні роки у зв'язку із доволі складними різноманітними обставинами змінилась й цінова політика стосовно сталевих профілів різних типів, які використовуються для проектування та створення будівельних конструкцій. Причому цей процес охоплює профілі всіх видів.

Якщо до 2018 р. ринкова вартість профілів доволі значний час трималась приблизно на одному рівні [1-3], то після цього часу вона почала змінюватись. В табл. 1 наведені порівняльні дані стосовно найбільш розповсюджених типів профілів (грн./1 т), відповідно до стандартів, якими користуються інженери-проектувальники. Варіанти профілів відповідають наступним: гнutoзварний квадратний (вар. 1), електрозварна кругла труба (вар. 2), гарячекатана кругла труба (вар. 3), гарячекатаний кутик (вар. 4), гарячекатаний двотавр (вар. 5), гарячекатаний лист (вар. 6).

Таблиця 1

Ринкова вартість сталевих профілів

Рік/Варіант	1	2	3	4	5	6
2018	22 150	18 975	28 250	22 912	19 400	19 670
2022	41 300	50 090	49 790	38 330	55 500	47 830

Таким чином, як свідчать наведені дані, ринкова вартість металопрокату в Україні за останні 5 років значно підвищилась. При цьому збільшення є приблизно однаковим для різних видів профілів і становить для холодногнутих профілів 1,86 – 2,63 рази, для гарячекатаних профілів 1,67 – 2,86 рази і для листа 2,43 рази. Слід відзначити, що в перше чергу підвищення затронуло найбільш вживані профілі, такі як труба, двотавровий профіль та лист.

На рис. 1 наведена динаміка ціноутворення для різних видів сталевих профілів в більш наочному вигляді. Представлені варіанти відповідають поданим в табл. 1.

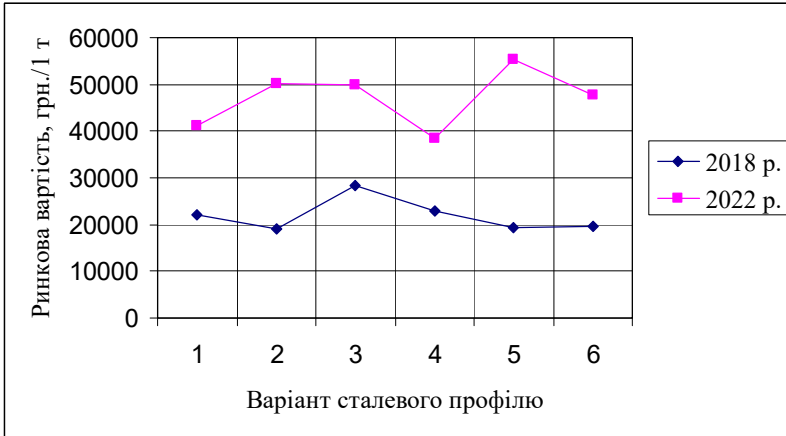

Рис.1. Ринкова вартість сталевих профілів для будівельних конструкцій

Завважимо також, що за вказаний період курс гривні до міжнародних валют залишався практично незмінним. Тільки в 2022 році він дещо підвищився в середньому на 15 – 20 %. Це також безумовно вплинуло на загальну динаміку ціноутворення сталевих профілів для будівельних конструкцій.

Таким чином, суттєве здорожчання прокату (майже в 3 рази за окремими видами сталевих профілів) в останній час не тільки негативно відображується на обсягах та потужностях будівельного комплексу, а й сприятиме зниженню стабільності економіки країни в цілому.

Список використаних джерел:

1. Kruhlikova N .G., Bannikov D. O. Rational design of shot-span industrial building roof for reconstruction conditions. *Наука та прогрес транспорту*. Дніпро: вид-во ДНУЗТ, 2019. Вип. 2 (80), с. 144-152.
2. Rozumenko D. V., Bannikov D. O. Dynamic Properties of One-Storey Industrial Building. *Наука та прогрес транспорту*. Дніпро: вид-во ДНУЗТ, 2020. Вип. 1 (85), с. 138-148.
3. Круґлікова Н. Г., Банніков Д. О. Сталеві покрівлі виробничих будівель малих прольотів для умов реконструкції. *Матеріали 79 Міжнар. наук.-практ. конф. «Проблеми та перспективи розвитку залізничного транспорту»*. Дніпро: електронна версія, 2019. с. 263-264.

А.П. Довгаль

канд. екон. наук

І.В. Косминський

канд. техн. наук., доцент

ORCID: 0000-0003-0234-7166

*Київський національний університет будівництва і архітектури,
м. Київ, Україна*

ВИКОРИСТАННЯ СВІТОВОГО ДОСВІДУ ПЕРЕТВОРЕННЯ СТИЛЮ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ У ПІСЛЯВОЄННИЙ ВІДБУДОВІ УКРАЇНИ

Міністерство економіки України в особі міністерки економіки України Юлії Свириденко представило на міжнародній конференції «Після війни: переосмислення майбутнього громадянського суспільства» принципи плану економічного відновлення України, над яким працюють Уряд, Міністерство економіки, провідні експерти та бізнес-асоціації. Вона зазначила, що відбудова України після війни буде одним з наймасштабніших проектів з часів усім відомого плану Маршалла. Міністерка економіки оприлюднила принципи, які повинні лягти в основу плану відновлення. І першим пунктом зазначено: «Повний доступ до ринків ЄС та Великої сімки. Це допоможе виробникам інтегруватися у світові торгові ланцюги та наростити експорт.»[1]. Інтеграція України в Європейське співтовариство, успішна конкуренція з іншими країнами можливі лише після розв'язання проблем якості в усіх сферах економіки й життя.

Рівень якості являє собою мірило загального стану економіки. Невпинне поліпшення якості використовується як спосіб подолання кризових ситуацій. Для стабілізації й підйому економіки необхідно виділити проблему якості як задачу першорядного значення. Про це свідчить досвід країн з різним ступенем розвитку: Японії, Великої Британії, США, Німеччини, Китаю, Південної Кореї та інших[2].

В якості прикладу показовим є досвід Японії. Війна значно підірвала економічну систему Японії. Більшу частину промислових підприємств було зруйновано. Країна була на межі моральної і фізичної катастрофи. Ситуація доволі схожа, як і в 40 роках минулого століття так і сьогодні світовий ринок швидко насичувався й потребував продукції високої якості. Але виснаженої війною економікою країні доводиться досить важко. Тому подолання кризи полягало у організації застосування сучасних методів управління якістю у виробництві засобів зв'язку і вжиття заходів щодо підготовки кадрів для промисловості.

Військове командування США насаджувало на японських підприємствах американські методи, не вносячи змін, розрахованих на особливості японського менталітету. Однак це істотно не перешкодило поширенню сучасних на той час методів управління. А оскільки результати були позитивними, американські методи незабаром поширилися й на інші галузі промисловості Японії.

У 1946 році було створено Союз учених та інженерів, у якому було сформовано групу фахівців для проведення досліджень в області управління якістю. До неї увійшли представники технічної еліти: професори університетів, представники промислових шкіл і державних службовців.

Її основною метою був пошук шляхів удосконалення японської промисловості, імпортування прогресивних технологій, експорт високоякісної продукції в інші країни. Очікувалося, що все це сприятиме підвищенню життєвого рівня японського народу.

Результати досліджень дозволили зробити висновок про те, що, незважаючи на всю привабливість закордонних методів і шляхів розвитку промисловості та досягнення певних позитивних результатів, їх не можна імпортувати в Японію в тому вигляді, в якому вони були. Слід було враховувати специфічну роль японських людських і соціальних факторів. Щоб досягти успіхів, потрібно було створювати саме японські методи.

У 1947 році, відповідно до плану Маршалла, в Японію разом з групою фахівців був направлений Е. Демінг, проголошений згодом «патріархом» якості. Уважно вивчивши стан японської економіки, він виступив у 1950 році на семінарі перед японськими промисловцями з такими словами: «Слухайте мене, і через п'ять років ви будете конкурувати із Заходом. Продовжуйте слухати доти, доки Захід не буде просити захисту від вас». Ці слова виявилися пророчими – до кінця 70-х років про японське «чудо» заговорили в усьому світі [3]. Сьогодні принципи, які сформулював Едвард Демінг, застосовуються практично повсюдно. Вони використовуються і у великих світових корпораціях, і в дбайливому виробництві, і при розробці стандартів серії ISO.

Але в той час не всі в Японії розуміли необхідність і значення статистичних методів контролю в керуванні якістю. Робітники висловлювали думку про неможливість викладення контрольних норм на папері як технічних вимог.

Умови, в яких знаходилася на той час країна, моральний стан людей, стан виробництва, деякого мірою схожі з нинішньою ситуацією в Україні.

Тому особливо цікаво й корисно проаналізувати все, що допомогло

економічно зруйнованій країні не тільки перебороти кризу й вийти в лідери серед промислово розвинутих держав, а й значно підняти життєвий рівень своїх громадян.

Японський підхід полягав у тому, щоб у вивченні, розвитку й реалізації методів управління якістю на основі статистичних методів брали участь всі підрозділи і всі працівники компаній. Управління фірми мало ретельно розробляти цілі й завдання в області поліпшення якості на основі вивчення запитів споживачів, їхньої думки щодо продукції, яка випускається.

Концепції й методи управління якістю використовувалися для вирішення проблем виробничого процесу, для вхідного контролю матеріалів, проектування нової продукції, аналітичної роботи, вирішення проблем збуту, управління кадрами, трудових відносин та інших управлінських питань.

Під «якістю» Ісікава розумів не тільки якість продукції, а й якість менеджменту сервісного обслуговування, самої фірми і якість взаємин між людьми. Він зробив висновок про те, що результати діяльності з управління якістю, яка охоплює всю компанію, успішні не тільки через забезпечення якості промислової продукції, а й через їх внесок у бізнес компанії в цілому.

Японські методи управління якістю, не вносячи принципово нічого нового, повністю базувалися на теорії комплексного управління якістю. На відміну від інших країн, у Японії основні положення теорії управління якістю набули практичного поширення в масштабах країни.

Чому ж у японській промисловості сьогодні такі сильні позиції на світовому ринку? Тому що вона змогла ефективно використовувати один вид ресурсів, яким володіла в достатній кількості, людські ресурси.

Головною причиною успіху гуртків якості в Японії стало те, що всі працівники були добре навченими й орієнтувалися на вирішення важливих для їхньої ділянки роботи конкретних проблем. Важливим було й те, що підхід до їх створення й роботи був неформальним. Більше за те, активна участь і підтримка була з боку управлінського апарату[4].

Діяльність провідних американських, європейських та інших компаній, що працюють в умовах TQM, спирається на досвід роботи гуртків якості. Згодом практично всі провідні фірми створювали так звані «команди з удосконалення» або робочі групи для розробки систем управління якістю.

Згодом їхня робота полягала в розробці рекомендацій щодо удосконалення процесів, підвищення ефективності виробництва та найбільш повного задоволення вимог споживача.

Сьогодні для України однаково цікавим є як позитивний, так і негативний досвід роботи гуртків якості в західних країнах саме в умовах ринкових відносин, особливо в Японії. Позитивний досвід змушує скептиків і в Україні повернутися до питань пошуку шляхів більш ефективного використання людського чинника.

На багатьох українських підприємствах, на думку фахівців, назрів серйозний конфлікт між робітниками й керівництвом. Невміння керівників вирішити проблемні питання не дозволяє реалізувати такі підходи до управління якістю, як гуртки якості. Однак вихід є, він полягає в залученні до управління якістю акціонерів, які працюють на підприємствах. Саме вони можуть скласти ядро майбутніх груп якості. І вже не формальних, а продиктованих особистою зацікавленістю в ефективному розвитку виробництва.

Список використаних джерел:

1. Баранова О. У Мінекономіки представили принцип плану економічного відновлення України // Бізнес/Останні новини бізнесу України: сайт Дата оновлення: 24.05.2022. URL: <https://is.gd/8sJRIZ> (дата звернення: 22.05.2022).

2. Основи управління якістю у суспільному секторі.: сайт КРЦПК. URL: http://cpk.org.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=247 (дата звернення: 22.05.2022).

3. Эдвардс Деминг. Выход из кризиса: Новая парадигма управления людьми, системами и процессами. Пер. с англ. Москва. Альпина Паблишер: 2012, 419 с

4. Градінарова О.О. Управління якістю : конспект лекцій. Донецьк: «Ноулідж» (донецьке відділення), 2013. 281с.

5. Tugai O.A., Hryhorovskyi P.Ye. ... Chernyshev D.O. Organizational and technological, economic quality control aspects in the construction industry: collective monograph. Lviv-Toruń: Liha-Pres, 2019. 136 p.

6. Лівінський О.М. та ін. Менеджмент якості в будівництві та виробничі організаційні системи: монографія. Київ: Центр учбової літератури, 2018. 230 с.

7. Менеджмент якості в будівництві і геном ділової досконалості організації: монографія / Савенко В.І., Пальчик С.П., Доценко С.І., Чертков О.Ю.: К.УАН Центр учб. літератури, 2018. 233с.

М.М. Климчук

док. екон. наук, професор
ORCID: 0000-0002-1024-478

*Київський національний університет будівництва і архітектури,
м. Київ, Україна*

А.Д. Кухарук

канд. екон. наук, доцент
ORCID: 0000-0002-2792-4137

Т. В. Іванова

канд. екон. наук, доцент
ORCID: 0000-0001-9659-8681

*Національний технічний університет України «Київський
політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», м. Київ, Україна*

ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОЇ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ ПІДПРИЄМСТВ

Thomson Reuter's оприлюднив звіт «Cost of Compliance 2021» [8], де зазначено, що зміни в роботі компаній обумовлені низкою факторів, зокрема і пандемією Covid-19. Оскільки деякі компанії змінюють свої стратегічні пріоритети, у звіті наголошується на доцільності реалізації ефективної кадрової політики для залучення інвестиційних ресурсів.

З метою уникнення ризиків 34 % респондентів, що взяли участь в дослідженні делегують повністю або частково свої функції для оптимізації затрат та максимізації доходу. Ефективна система управління ризиками є цінним активом, який компанія може розвинути, особливо в динамічних умовах сьогодення. Як зазначили респонденти опитування, що формування такої системи залишається головним стратегічним пріоритетом компаній [9].

Світова практика демонструє останнім десятиліттям активний розвиток процесів стандартизації в галузі управління ризиками як на національному, так і міжнародному рівнях [9]. Підтвердженням тому є національні стандарти Австралії та Нової Зеландії, Великобританії, Канади і багатьох інших країн, а також стандарт Федерації європейських асоціацій ризик-менеджерів, стандарт, розроблений Комітетом спонсорських організацій Комісії Тредвея (COSO, США), і, нарешті, група міжнародних стандартів по управління ризиками ISO 310004. Дані документи є загальними методичними рекомендаціями для застосування всіма організаціями незалежно від специфіки роботи і ризикових ситуацій [10].

Для підсистеми діагностики управління фінансовими ризиками підприємства характерні наступні основні властивості системності: підсистема виконує свої, тільки їй властиві функції, які не повторюються іншими підсистемами даної системи; вона має здатність взаємодіяти з іншими підсистемами; підсистема взаємопов'язана з

іншими елементами своєї системи.

Наведені властивості функціональних підсистем вказують на їх прагнення до забезпечення стійкості системи діагностики управління фінансовими ризиками підприємства в цілому, а не окремих її підсистем. Пропонуємо в системі діагностики управління фінансовими ризиками підприємства виокремити такі предиктори:

1. Наукова обґрунтованість діагностики, що базується на положеннях діалектичної теорії пізнання, вимогах економічних законів, використанні досягнень науково-технічного прогресу і новітніх методів економічних досліджень.

2. Комплексність діагностики, яка полягає в детальному дослідженні напрямів і функцій управління фінансовими ризиками підприємства в контексті функціональних підсистем; у всебічному вивченні причинно-наслідкових зв'язків в економіці підприємства; в забезпеченні проведення всіх видів фінансового аналізу (ретроспективного, поточного й перспективного); в комплексній оцінці впливу кількісно-якісних факторів на управління фінансовими ризиками підприємства.

3. Спрямованість діагностики на перспективу, яка полягає в прогнозуванні розвитку управління фінансовими ризиками і визначенні можливих проблем для прийняття ефективних управлінських рішень.

4. Динамічність і ситуаційність діагностики, націлені на безперервне дослідження причинно-наслідкового механізму виникнення недоліків в роботі системи управління ризиками.

5. Дієвість діагностики, що припускає активізацію її впливу на процес управління фінансовими ризиками та полягає в своєчасному розпізнаванні й аналізі проблем, а також в розробці й прийнятті управлінських рішень по їх усуненню (зниження ступеня впливу).

6. Гнучкість фінансової діагностики, спрямована на можливість швидкого прийняття нововведень по адаптації параметрів внутрішнього стану управління фінансовими ризиками до нових умов.

7. Безперервність діагностики управління фінансовими ризиками, яка полягає в проведенні її на постійній основі.

8. Когнітивне управління ризиками - оптимізація процесу та інструментарію ризик-менеджменту таким чином, щоб робота функції управління ризиками все більше ґрунтувалася на використанні даних і когнітивних технологій в контексті прогнозування ризиків і реагування на них з превентивною метою, що обумовлено цифровою трансформацією підприємства [1-3; 11-12].

Висновки. Функціонування системи діагностики управління фінансовими ризиками підприємства ґрунтується на використанні різних методів її реалізації, вибір яких залежить від стану об'єкта, що діагностується, виокремлених підприємством цілей і завдань, а також впливу факторів зовнішнього та внутрішнього середовища. Всі методи діагностики спрямовані на досягнення однієї спільної мети - своєчасного виявлення й вирішення прогалин в системі управління ризиками підприємства.

Список використаних джерел:

1. Климчук М.М., Ачкасов І.А., Климчук С.А., Поляк О.П. Вплив ризик-менеджменту на формування стратегії управління бізнес-процесами підприємства в умовах цифрової економіки: міжнародний досвід. *Бізнес-інформ*. 2021. №1. С. 272 – 278.
2. Klymchuk M., Tkachenko V. Cognitive Technologies as a Determinant of the Economic Transformation Process and Energy Efficiency of the Economy: Monograph. Kyiv, 2021. 196 p.
3. Fedun I., Novikova I., Klymchuk M., Ilina T., Pietukhova O., Artamonova G. Applied Aspects of Formation of Facilitation-Reflective Methodology of Personnel Motivation Management in the Energy System. *Lecture Notes in Networks and Systems*, 2021, 194 LNNS, pp. 344–354.
4. Tkachenko V., Klymchuk M., Tkachenko I. Recursive and convergence methodology of the investment management of the enterprise digitalization processes. *Management Systems in Production Engineering*, 2020, 29(1), pp. 14–19.
5. Tkachenko V., Kwilinski A., Klymchuk M., Tkachenko I. The Economic-Mathematical Development of Buildings Construction Systems Model Optimization on the Basis of Digital Economy. *Management Systems in Production Engineering*, 2019, 27(2), pp. 119–123.
6. Tkachenko V., Klymchuk M., Tkachenko I., Ilina T. Risk management system references in construction. *Research Papers in Economics and Finance*. 2020, 4 (1), 21-30. <https://doi.org/10.18559/ref.2020.1.2>
7. Klymchuk M., Tkachenko V. Theoretical and methodological basis of cognitive economics formation. *Abstracts of V International Scientific and Practical Conference*. Oslo, Norway 2020. pp. 69-74pp. Available at : DOI: 10.46299/ISG.2020.II.V URL: <https://isg-konf.com>.
8. Susannah Hammond & Mike Cowan Thomson Reuters: Cost of Compliance 2021 <https://www.corporatecomplianceinsights.com/cognitive-governance-risk-framework>
9. Enterprise Risk Management – Integrated Framework. Committee of Sponsoring Organizations of the Commission Treadway. URL: <https://www.coso.org/Pages/erm-integratedframework.aspx>
10. Risk Management Standard. Risk Institute Management (IRM) / Association of Insurance and Risk Managers (AIRMIC) / National Management Forum risks in the public sector of the economy (Alarm). 2002. URL: <https://www.slideshare.net/luisvirititti/risk-management-standard>
11. Климчук М., Ільїна Т., Поляк О., Борохович Є., Кухарук А. Когнітивні технології в управлінні підприємством: стратегія, ризик-менеджмент, фінансові інновації. *Management, finance, economics: modern problems and ways of their solutions: collective monograph*. – International Science Group. Boston: Primedia eLaunch, 2021. Pp. 230-235.
12. Кухарук А.Д., Кий В.Л. Врахування ризику знецінення доходу при визначенні рівня фінансової конкурентоспроможності підприємств. URL: <http://surl.li/ddjsz>

В.М. Бордюг

аспірантка

ORCID: 0000-0001-9777-953X

Київський національний університет будівництва і архітектури, м.

Київ, Україна

БУДІВЕЛЬНЕ ІНФОРМАЦІЙНЕ МОДЕЛЮВАННЯ ЯК ЗАСІБ УПРАВЛІННЯ ВАРТІСТЮ БУДІВНИЦТВА

Будівельне інформаційне моделювання (Building Information Modeling - BIM) [3] – це процес цифрового представлення та створення графічної та неграфічної інформації та обмін нею в загальному середовищі даних. В подальшому ці дані використовуються для прийняття рішень щодо об'єкта протягом його життєвого циклу. BIM застосовується для підвищення ефективності будівництва та оптимізації матеріальних і фінансових ресурсів, дозволяє значно знизити собівартість будівництва за рахунок високої технологічності, при цьому не знижуючи якісні характеристики будівництва.

Наразі BIM-технологія застосовується для підвищення рівня управління проектами і є незворотною тенденцією популяризації BIM-технології в будівельній галузі, а також широко використовується в управлінні витратами на будівництво. Крім того, сучасні будівельні проекти стають дедалі складнішими, що вимагає більш високого рівня управління витратами [2, с. 1-2]. Будівельне інформаційне моделювання застосовувалося [1] для оцінки вартості і дослідження показали, що це більш ефективно, в порівнянні з традиційними методами, і приводить до зниження вартості проекту.

В будівництві управління вартістю є дуже важливим. З часом будівельні проекти стають все більшими, а технічні вимоги – все складнішими. Це створює проблеми для будівельної галузі, тому необхідно здійснювати управління витратами та контролювати вартість будівництва [2, с.3].

Використання будівельного інформаційного моделювання [2, с.4;5] на етапі прийняття інвестиційних рішень дозволяє оцінити непередбачувані витрати в деяких будівельних проектах, особливо в проектах із застосуванням нових матеріалів чи технологій, та зменшити ці витрати.

На етапі планування та проектування будівельне інформаційне моделювання [2, с.4] дозволяє зменшити непотрібні витрати на наступних етапах будівництва за рахунок створення ефективної бази даних та створення моделі, це допомагає забезпечити економічність та

ефективність, в тому числі в забезпеченні обміну даними між всіма учасниками проекту.

На етапі будівництва основним завданням будівельного інформаційного моделювання [2, с.5] при управлінні вартістю є зниження собівартості будівництва. У порівнянні з іншими етапами тривалість циклу будівництва більша, саме тому виникає багато різних невизначених факторів впливу на вартість (наприклад, затримки у ході будівництва і тд.). Одним словом, технологію ВІМ можна використовувати для всебічного управління та нагляду на стадії будівництва, щоб ефективно контролювати вартість у процесі будівництва.

На етапі завершення будівництва [2, с.5] інформаційна модель буде постійно вдосконалюватися, що дозволить спостити розрахунок вартості та підвищити ефективність будівництва. Через перетворення проекту за допомогою ВІМ у віртуальну будівлю, інформація проекту є відкритою та прозорою. Крім того, ці дані можна зберегти як основу для майбутніх проектів

Отже, сучасний цифровий підхід до проектування значно спрощує роботу на різних етапах об'єкта. Чим детальніше і точніше розроблений проект, тим менше витрат на його реалізацію [5, с.195].

Список використаних джерел:

1. Azhar S. Building information modeling (BIM): Trends, benefits, risks, and challenges for the AEC industry. *Leadership and management in engineering*. 2011. 11(3). P. 241-252.

2. Huang X. Application of BIM big data in construction engineering cost. In *Journal of Physics: Conference Series* (Vol. 1865, No. 3, p. 032016). IOP Publishing. 2021. URL: <https://iopscience.iop.org/article/10.1088/1742-6596/1865/3/032016/pdf>

3. Stanley R., Thurnell, D. The benefits of, and barriers to, implementation of 5D BIM for quantity surveying in New Zealand. *Australasian Journal of Construction Economics and Building*. 2014. 14 (1). P. 105-117.

4. Yang J. Application of BIM Technology in Construction Cost Management of Building Engineering. In *Journal of Physics: Conference Series* (Vol. 2037, No. 1, p. 012046). IOP Publishing.

5. Удовицька Є.А., Гоголева Д.В. Сучасний цифровий підхід як засіб здешевлення будівництва. «Глобалізація напрямів формування промислового потенціалу в умовах постіндустріальних трансформацій»: матеріали V Всеукр. наук. практ. конф. з міжнар. участю 18 грудня 2019 року. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського. С. 194-195.

Секція 2

ЗЕЛЕНЕ БУДІВНИЦТВО, РЕСУРСОЗБЕРЕЖЕННЯ, ЕФЕКТИВНІСТЬ І СТАЛИЙ РОЗВИТОК

Засідання 07-08 червня 2022 о 14³⁰

Н.О. Тіхонова

канд. екон. наук, доцент

Інститут інноваційної освіти КНУБА, м. Київ, Україна

ЕНЕРГОМЕНЕДЖМЕНТ, ЯК СКЛАДОВА «ЗЕЛеної ЕКОНОМІКИ»

Реалії сьогодення говорять нам про те, що наша планета більше не в змозі забезпечувати постійно зростаючі потреби людства. Ріст економіки в світі відбувається головним чином за рахунок видобутку природних ресурсів і якщо наші апетити продовжуватимуть зростати такими темпами, то через десять років нам знадобиться нова планета. Людству життєво необхідно знайти баланс між економічним зростанням та екологічною безпекою. Потрібен принципово новий підхід до забезпечення сталого розвитку на засадах екологічної толерантності.

Такі можливості нам дає «зелена економіка», яка передбачає ефективне використання природних ресурсів, зниження і зведення до нульового показника викиди в атмосферу вуглецевих сполук, надає можливість економічного зростання у поєднанні з екологічною стійкістю, стимулює економічний прогрес, знижує ризики зміни клімату та дефіциту водних ресурсів.

Однією із складових «зеленої економіки» є система енергоменеджменту. Енергетичний менеджмент це не тільки система управління самою енергією, скільки управління ресурсами. З цієї точки зору можна зауважити, що система енергоменеджменту стосується не лише окремих організацій, а й, зрештою, усього світу. Це одна з причин, чому енергоменеджмент може стати частиною більш широкого підходу до корпоративної соціальної відповідальності. Важливо також розуміти, що означає «управління енергією». Реєстр Ллойда описує це так: «Енергія буває у багатьох формах, включаючи електроенергію, газ, нафту та пару, і є ресурсом, який використовують організації по всьому світу. Зменшення споживання енергії та управління енергоефективністю не тільки зменшить ваші витрати, але й зменшить викиди вуглецю та допоможе захистити природне середовище. Це також зменшує вашу залежність від інших, щоб забезпечити достатньо енергії, необхідної

для роботи, таким чином зменшуючи ризики для вашої організації.»[1]

Основні концепції, що виражені в цьому визначенні – ефективність, продуктивність, навколишнє середовище, вуглецевий слід, управління та постійне вдосконалення. Однак розуміння їх у контексті системи енергоменеджменту вимагає більш процесного або цілісного підходу з точки зору збереження ресурсів та зменшення споживання енергії як частини енергетичного менеджменту. Опосередковано ці підходи можуть зменшувати кількість забруднення та відходів, що утворюються, оскільки, в кінцевому підсумку, після розробки системи енергоменеджменту можна використовувати менше енергії та/або більш ефективні джерела енергії (відновлювальні). Такі концепції можуть вплинути як на екологічну, так і на енергетичну політику на стратегічному рівні. Навіть якби енергія була безкоштовною, її виробництво, розподіл і використання все одно мали б вплив на навколишнє середовище. Іншими словами, використання меншої кількості енергії або управління споживанням енергії майже напевно призведе до зменшення забруднення та кількості відходів, тому енергоменеджмент може допомогти перетворити добрі наміри в реальність. Це ключовий стратегічний висновок.

Енергетичний сектор є джерелом близько трьох чвертей викидів парникових газів сьогодні і є ключем до запобігання найгіршим наслідкам зміни клімату, можливо, найбільшої проблеми, з якою зіткнулося людство.

Число країн, які оголошують про зобов'язання щодо досягнення нульових викидів у найближчі десятиліття, продовжує зростати. Але обіцянок уряду на сьогодні - навіть якщо вони повністю виконані - далеко не достатньо для того, щоб звести глобальні викиди вуглекислого газу, пов'язані з енергетикою, до нуля до 2050 року і дати хочаб шанс обмежити підвищення глобальної температури до 1,5°. Для цього потрібна повна трансформація того, як ми виробляємо, транспортуємо та споживаємо енергію. Зростання політичного консенсусу щодо досягнення чистого нуля є приводом для значного оптимізму щодо прогресу, якого може досягти світ, але зміни, необхідні для досягнення чистого нуля викидів у всьому світі до 2050 року, погано вивчені. Щоб втілити вражаючі амбіції сьогоднішнього дня в реальність, необхідно проробити величезну роботу, особливо з урахуванням різноманітності ситуацій у різних країнах та їхніх можливостей для внесення необхідних змін [2].

Перспективним напрямком досягнення намічених до 2050 року цілей та розвитку енергетичного менеджменту як в Україні, так і у світі вцілому на найближчий час є якомога більш широке використання

відновлювальних джерел енергії. За рахунок новітніх наукових, технічних та технологічних розробок з кожним роком зростає частка цього сегменту ринку. Відновлювані джерела енергії, включаючи сонячну, вітрову, геотермальну, гідроенергетику, біопаливо, та інші, знаходяться в центрі переходу до менш вуглецевих і більш стійких енергетичних систем.

Шлях до чистих нульових викидів вузький: для того, щоб залишатися на ньому, потрібне негайне та масове впровадження всіх доступних чистих та ефективних енергетичних технологій. В результаті прагнення та застосованих зусиль до досягнення чистих нульових викидів світова економіка у 2030 році буде приблизно на 40% більше, ніж сьогодні, але споживає на 7% менше енергії. Найважливішою частиною цих зусиль є глобальний поштовх до підвищення енергоефективності, внаслідок чого щорічні темпи підвищення енергоефективності до 2030 року становитимуть у середньому 4%, що приблизно втричі перевищує середній показник, досягнутий за останні два десятиліття [3].

Скорочення викидів в енергетичному секторі не обмежується CO₂: викиди метану від викопних видів палива знизяться на 75% протягом наступних десяти років у результаті глобальних узгоджених зусиль щодо впровадження всіх доступних заходів та технологій щодо скорочення викидів. Сценарій нульових чистих викидів Міжнародного енергетичного агентства до 2050 року закликає до глибоких перетворень у всіх куточках глобальної енергетичної системи для досягнення декарбонізованого енергетичного сектора, здатного підтримувати глобальну економіку, що вдвічі перевищуватиме нинішню.

Чистий нульовий викид у 2050 році не може статися без згоди та активної підтримки людей. Частково це пов'язано з разовими подіями, які не вважаються поведінковими змінами, але включають поєднання низьковуглецевих технологій та участі людей, таких як покупка електромобіля або утеплення горища. Однак зміни у поведінці, тобто коригування у повсякденному житті, що знижують марнотратне чи надмірне споживання енергії, також необхідні. Вони особливо важливі у багатших частинах світу, де енергоємний спосіб життя є нормою.

Список використаних джерел:

1. Реєстр Ллойда <https://www.lrqa.com/>
2. International Energy Agency <https://www.ica.org/>
3. Державне агентство з енергоефективності та енергозбереження України. Департамент відновлюваних джерел енергії <https://sace.gov.ua/>

*М.В. Львіна,
д. екон. наук,
старший науковий співробітник, завідувач відділу
ORCID 0000-0002-5555-1614
ДУ «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку
НАН України», м. Київ, Україна*

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ТА ДЕРЕГУЛЯЦІЯ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ НА ПРИКЛАДІ СФЕРИ ВИКОРИСТАННЯ Й ОХОРОНИ НАДР

Україна має унікальну мінерально-сировинну базу: за даними Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів в її надрах виявлено понад 20 тис. родовищ і проявів з 117 видів мінеральної сировини, з яких 9,2 тис. родовищ мають промислове значення. Вітчизняна промисловість освоїла 3,3 тис. родовищ зі 100 видів корисних копалин, що містять від 40 до 75% розвіданих запасів. На базі цих родовищ до 2022 року діяло понад дві тисячі гірничодобувних, збагачувальних і переробних підприємств; тривали геолого-розвідувальні роботи з розробки нових промислових родовищ нафти, газу, металічних та неметалічних корисних копалин для забезпечення діяльності підприємств паливно-енергетичного, металургійного, гірничохімічного, будівельного комплексів. Діяльність гірничодобувної промисловості була в Україні одним із найбільших джерел наповнення бюджету. Особливо очевидним це стало з початком повномасштабної збройної агресії проти держави, коли значна частина промислових підприємств зупинили свою роботу [1, с. 106-108].

На думку експертів, за таких обставин підвищення ефективності надрокористування можливе лише в умовах одночасного спрощення доступу підприємств до надр та посилення контролю за їх використанням. З метою сприяння відновленню економіки країни, забезпечення раціонального надрокористування у воєнний та післявоєнний період Урядом вирішено здійснити одночасно дерегуляцію сфери та її цифровізацію з метою посилення контролю. Зокрема, дерегуляція має прискорити процедуру надання, продовження дії спецдозволів, автоматизує розрахунок вартості використання ресурсів. Планується внесення змін до Кодексу про надра в частині визначення розміру відшкодування збитків, завданих внаслідок самовільного використання надр та військової агресії. Створення електронного кабінету надрокористувача та його інтеграція з єдиною екологічною платформою «ЕкоСистема» дасть змогу оформляти

спеціальні дозволи на користування надрами онлайн і, за потреби, отримувати консультації [2].

З метою цифровізації сфери на сайті Державної служби геології та надр України розміщено інвестиційний атлас надрокористувача, де представлено інформацію про стратегічні та критичні мінерали, вуглеводневу сировину, металічні та неметалічні корисні копалини, підземні води, горючі тверді корисні копалини, дорогоцінне каміння. Інтерактивна геологічна карта України містить дані щодо основних родовищ корисних копалин, нафтових і газових свердловин, мінерально-сировинної бази, балансових експлуатаційних запасів, прогнозних ресурсів та видобутку питних, технічних і мінеральних підземних вод. Найближчим часом планується також створення інтерактивної мапи корисних копалин, що використовують у будівельній індустрії.

Дерегуляція процесів використання природних ресурсів в умовах воєнного стану та післявоєнної відбудови національної економіки має стосуватися й інших сфер природокористування. При цьому скасування чи скорочення державного регулювання має відбуватися з одночасним посиленням контролю за використанням природних ресурсів і дотриманням екологічного законодавства. Цифровізація є інструментом, здатним забезпечити такий контроль, а також полегшити моніторинг стану довкілля не лише органам влади, але й природокористувачам та громадськості. З огляду на руйнівний вплив воєнних дій на довкілля, подальшими завданнями для вітчизняної системи природокористування є адаптація інформаційних платформ до поточних потреб користувачів, постійне оновлення платформ і їхнє регулярне доповнення актуальною інформацією про стан природних ресурсів [3, с. 28-30].

Список використаних джерел:

1. Природно-ресурсний потенціал України: забезпечення добробуту та екологічної безпеки населення / за заг. ред. акад. НААН України, д.е.н., проф. М.А. Хвесика. К.: ДУ ІЕПСП НАН України, 2021. 148 с.

2. Деретуляція, цифровізація, контроль - основні напрямки роботи сфери надрокористування в умовах воєнного часу та відновлення економіки країни / Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України. URL: <https://mepr.gov.ua/news/39143.html> (Дата звернення: 06 червня 2022 р.).

3. Ільїна М. Шпильова Ю. Соціальні ефекти платформенної взаємодії природно-ресурсного та ринкового циклів розвитку. *Інтелект ХХІ*. 2021. № 1, С. 27-32.

Д.Е. Прусов

д. техн. наук, професор

ORCID ID: 0000-0002-1720-2798

Ю.С. Вітвицька

ORCID ID: 0000-0003-3784-4808

Інститут інноваційної освіти КНУБА, м. Київ, Україна

АСПЕКТИ ВПРОВАДЖЕННЯ ПРИНЦИПІВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ МІСТА ПРИ ПЛАНУВАННІ ТА РЕКОНСТРУКЦІЇ ТЕРИТОРІЇ ЖИТЛОВОЇ ЗАБУДОВИ

Сьогодні, однією з основних проблем розвитку стає проблема правильної планувальної організації міста з урахуванням ускладнення міських систем. Недооцінка при розробці генеральних планів цих міст історичних традицій, соціальних аспектів та звичок населення, характеру місцевості та забудови, приводять до значних порушень у функціональному розвитку міста та його систем. Найбільше це відображається на соціально-планувальній структурі, яка формує середовище, призначене для спілкування жителів у процесі задоволення їхніх побутових потреб.

Тема просторового розвитку, включаючи розвиток міст, заснована на принципах "збалансованого просторового розвитку", відображена у провідній парадигмі ХХІ століття – сталого економічного, соціального та екологічного розвитку. Дослідження проблем сталого розвитку міст, наразі є одним із центральних напрямків наукового обґрунтування планетарної концепції сталого розвитку [1, 2, 3]. В окремому розділі "Сталі міста і населені пункти" розділу "Рамкова програма дій та наступні заходи" підсумкового документу Конференції ООН зі сталого розвитку зазначено "необхідність застосування цілісного підходу до урбанізації та розвитку населених пунктів" [4, pp.134-137].

Принципова можливість вивчення даного питання можлива завдяки досягненням в галузях теорії і методології системного аналізу, теорії містобудування та територіального планування, містобудівних інформаційних технологій, та концепцій формуванням соціальної інфраструктури розселення. Загальноприйняті методи типового проектування територій, хоча і забезпечують загальне функціонування міського організму, та не вирішують локальних проблем розвитку всіх складових міста загалом і розвитку соціально-планувальної структури окрема.

Метою дослідження є системний аналіз теоретичних основ для подальшого формування практичних містобудівних рекомендацій щодо

впровадження основних принципів сталого міста у плануванні та реконструкції територій житлової забудови з урахування національної специфіки використання передового досвіду розвинених країн при реалізації сучасних ефективних підходів і програм комплексного сталого розвитку міст і цілих регіонів держави.

У новітній історії України сталий розвиток території довгі роки не був популярним. Нове житлове будівництво велося точковою забудовою, на вже повністю сформованій території, з цієї причини з'явилося додаткове і серйозне навантаження на існуючі комунальні мережі, та більшість забудовників знову акцентували увагу на комплексному освоєнні території при проектуванні житлового будівництва.

Одним з методів сталого розвитку міста є комплексне освоєння території. Найголовнішою перевагою при реалізації проектів комплексного освоєння території є можливість реалізувати при його проектуванні цілий майбутній мікрорайон. Одним із найголовніших етапів при проектуванні є розробка майбутніх необхідних комунальних мереж і всієї інфраструктури, в тому числі і соціальної. Як правило проекти комплексного освоєння території житлового будівництва серед забудовників здійснюються на територіях вільних від житлової та промислової забудови, зазвичай це далекі території від центру міста, тому таким проектам властива більш приваблива вартість житла за квадратний метр в порівнянні з іншими квартирами, що знаходяться ближче до центру міста і звичайно, як правило в таких районах набагато краще екологічна обстановка.

Також, одним з головних факторів при виборі і проектуванні району забудови комплексного освоєння є близькість місць прикладання праці, як правило йому відводиться визначальна роль при виборі місця розташування майбутнього будівництва, тому вибране місце будівництва мікрорайону межує з діловими центрами чи великими промисловими зонами, заводами або майбутніми технопарками. Основний акцент робиться на те, що жителі майбутнього району будівництва, можуть проводити свій основний час, здійснювати трудову діяльність і проводити повноцінний відпочинок зі сім'єю, не покидаючи межі свого району, в таких мікрорайонах заздалегідь передбачається вся необхідна соціальна інфраструктура і комплексно проектується у вигляді, наприклад, дитячих садків, шкіл, великих спортивних та ігрових майданчиків, льодових арен і торгових центрів.

На даний момент немає єдиного визначення поняття – сталого розвитку території, однак, дане визначення можна описати і в подальшому використовувати поняття, як проект, в якому проектується і реалізуються умови сприятливі для населення в якому

вони будуть проживати і також створюється обов'язково безпечне середовище для життя міського населення, одна з головних цілей якої є стабільний розвиток і поліпшення території за допомогою здійсненні роботи структур між муніципальними та приватними структурами, в сфері реалізації та подальшої експлуатації всіх, хто знаходиться на території будівель і об'єктів соціальної та комунальної інфраструктури.

У свою чергу проекти, реалізовані за концепцією комплексного освоєння, допомагають поліпшити сформовану в регіоні проблему системи розселення населення із старого житла. Як правило такі великі проекти житлового будівництва будуються на певних засадах і прогнозах соціального і економічного розвитку міста з принципів органів муніципальної та державної влади, часто такі прогнози дуже сильно різняться між органами державного управління, для поліпшення механізмів прогнозу потрібне додаткове вивчення і дослідження проблеми.

Дослідження історії комплексного освоєння території дозволяє помітити, що реалізація подібних проєктів, схожих за своєю концепцією, почалася дуже давно, як випливає з джерел ще в 30-х роках минулого століття. Варто відмітити, що це загальна тенденція розвитку для багатьох країн.

Аналіз аспектів впровадження принципів сталого розвитку міста при плануванні та реконструкції території житлової забудови, дозволяє узагальнити те, що проєкт сталого розвитку території на сьогоднішній день є оптимальним вибором як для населення, так і в цілому для міста, оскільки основою проєкту є не просто концепція реалізація забудови, а комплексне комфортне середовище проживання, що вимагає подальшого розвинення всіх необхідних областей містобудування.

Список використаних джерел:

1. Порядок денний на XXI століття / Глава 7. Сприяння сталому розвитку населених пунктів http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/agenda21_ch7.shtml.

2. Йоганнесбурзька декларація зі сталого розвитку http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/decl_wssd.shtml.

3. План виконання рішень Всесвітньої зустрічі на вищому рівні зі сталого розвитку. А / CONF.199 / 20 http://www.un.org/russian/conferen/wssd/docs/plan_wssd.pdf.

4. Майбутнє, якого ми хочемо. Резолюція, прийнята Генеральною Асамблеєю ООН 66/288. - NY: UN Distr.: General. 11.09.2012. 68 с. <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N11/476/12/PDF/N1147612.pdf?OpenElement>.

М.М. Климчук

д. екон. наук, професор
ORCID: 0000-0002-1024-478

Т.А. Ільїна

канд. екон.наук, доцент
ORCID: 000-0002-1609-2750

*Київський національний університет будівництва і архітектури,
м.Київ, Україна*

К. Ю. Редько

Канд. екон.наук, с.н.с.
ORCID: 0000-0003-2609-3471

*Центр інновацій та технологічного розвитку ДУ Інститут
досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки ім. Г.М.
Доброва НАН України, м.Київ, Україна*

КОНЦЕПЦІЯ «COGNITIVE RISKS FRAMEWORK» В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Концепція Cognitive Risks Framework (CRFC) пропонує тривимірну структуру захисту від потенційних загроз, з допомогою наукових методів і налагодження комунікацій зі стейкхолдерами. Концепція «CRFC» – це еволюційний крок від інтуїції та припущень до кількісного аналізу й оцінювання ризику. Структура когнітивного управління включає 5 елементів [8; 9-10]:

- управління ризиками досліджується в контексті оцінювання потенційних загроз;
- когнітивне сприйняття ризику орієнтоване на уточнення розрізаних поглядів про загрози, які перешкоджають їх ефективному управлінню;
- редизайн людського мислення враховує когнітивне навантаження, ситуаційну обізнаність і взаємодію з цифровими технологіями персоналу компанії;
- елементи штучного інтелекту і моделювання непередбачуваних ситуацій орієнтовані на ефективне формування системи ризик-менеджменту;
- середньозважена вартість капіталу чинить вплив на систему ризик-менеджменту, що показує середню дохідність, яку очікують стейкхолдери компанії.

Отже, розглянута структура «Cognitive Risks Framework» розширює природу ризику за допомогою концепцій поведінкової науки, щоб сформуванати взаємозв'язок методології прийняття рішень та технологій

управління ризиками.

Когнітивні технології є складовою кластера конвергентних NBIC-технологій (nano-bio-info-cognitive), які розглядаються як основа економічного прогресу. Спеціальні програми соціального розвитку на основі NBIC-технологій запроваджені в Америці та країнах Європи (американська програма «Converging Technologies for Improving Human Performances, 2002», програма Євросоюзу «Converging Technologies for European Knowledge Society»). Мета цих програм - поліпшення якості життя людей.

Пропонуємо розглянути можливість імплементації інтегративно-конвергентного підходу до діагностики управління фінансовими ризиками підприємства в умовах розвитку когнітивних технологій, оскільки вони є складовою конвергентного NBIC- кластера. Запропонований підхід призначений для упорядкування тактичних і стратегічних цілей з метою їх структурування, визначення взаємозв'язків і виявлення чинників, що впливають на їх імплементацію.

Правомірність застосування інтегративно-конвергентного підходу до процесу управління ризиками на підприємстві обумовлено системністю представлення самого об'єкта дослідження і всіх його структурних компонентів, яким характерні нові властивості, що не притаманні жодному з них. Можна визначити інтегративно-конвергентний підхід в контексті управління ризиками підприємства, як складну систему, що характеризується насамперед різноманітністю і неоднорідністю складових елементів, численними внутрішніми і зовнішніми зв'язками, що обумовлює їх взаємодію, зміну її структури [3-5].

Перевагами інтегративно-конвергентного підходу, як одного з проявів діалектичного методу дослідження управління ризиками підприємства, є синкретизм різних концепцій менеджменту. На системність діагностики управління фінансовою діяльністю підприємства вказує і наявність таких специфічних елементів, як об'єкт, суб'єкт і методи аналізу управління ризиками.

Об'єкт діагностики – сукупність взаємопов'язаних підсистем підприємства з урахуванням існуючої компоненти управління ризиками. Така апологія структурування не випадкова, оскільки основним і найбільш важливим принципом проведення ефективної діагностики є правильне виокремлення окремих, але взаємопов'язаних між собою підсистем, складових в сукупності системи управління фінансовими ризиками.

Функціонування кожної підсистеми безпосередньо впливає на

діяльність всієї системи, продукуючи тим самим позитивний ефект синергії. Таким чином, процес діагностування має здійснюватися не тільки з позицій кожної окремої її підсистеми, а й всієї фінансової діяльності підприємства в цілому, враховуючи складні взаємозв'язки, що існують усередині виробничо-економічної системи.

Результативність діагностики управління фінансовими ризиками підприємства невід'ємно пов'язана з регламентацією цілей самої системи, а також кожної підсистеми, оскільки мета є системоутворюючим, інтегруючим чинником, що об'єднує окремі елементи й процеси в цілісність, спрямовану на результат.

Головною метою пропонованої системи є підвищення рівня ефективності управління фінансовими ризиками шляхом комплексного виявлення недоліків на основі їх структурування і впорядкування, а також вибору оптимального рішення прогалін і прогнозування можливості їх появи при розробці заходів, спрямованих на упередження відповідних проблем в перспективному функціонуванні підприємства для забезпечення стабільного, динамічного і сталого економічного зростання [1-3; 11].

Висновки. В науковому дослідженні ми розглядаємо когнітивне управління ризиками орієнтоване на міждисциплінарний підхід. Оскільки когнітивні технології надають змогу виявити аномалії і помилкову логіку в системі ризик-менеджменту підприємства, а також систематизують інформацію на основі фактичних даних, дозволяючи аналітикам оцінювати альтернативні результати та покращувати процес прийняття рішень. Когнітивне управління призначене для виявлення недоліків в роботі компанії, які розглядають систему ризик-менеджменту як окреме завдання, відмінне від основної бізнес-стратегії.

Список використаних джерел:

1. Климчук М.М., Ачкасов І.А., Климчук С.А., Поляк О.П. Вплив ризик-менеджменту на формування стратегії управління бізнес-процесами підприємства в умовах цифрової економіки: міжнародний досвід. *Бізнес-інформ*. 2021. №1. С. 272-278.

2. Klymchuk M., Tkachenko V. Cognitive Technologies as a Determinant of the Economic Transformation Process and Energy Efficiency of the Economy: Monograph. Kyiv, 2021. 196 p.

3. Fedun I., Novikova I., Klymchuk M., Ilina T., Pietukhova O., Artamonova G. Applied Aspects of Formation of Facilitation-Reflective Methodology of Personnel Motivation Management in the Energy Management System. *Lecture Notes in Networks and Systems*, 2021, 194

LNNS, pp. 344–354.

4. Tkachenko V., Klymchuk M., Tkachenko I. Recursive and convergence methodology of the investment management of the enterprise digitalization processes. *Management Systems in Production Engineering*, 2020, 29(1), pp. 14–19.

5. Tkachenko V., Kwilinski A., Klymchuk M., Tkachenko I. The Economic-Mathematical Development of Buildings Construction Model Optimization on the Basis of Digital Economy. *Management Systems in Production Engineering*, 2019, 27(2), pp. 119–123.

6. Tkachenko V., Klymchuk M., Tkachenko I., Ilina T. Risk management system references in construction. *Research Papers in Economics and Finance*. 2020, 4 (1), 21-30. <https://doi.org/10.18559/ref.2020.1.2>

7. Klymchuk M., Tkachenko V. Theoretical and methodological basis of cognitive economics formation. *Abstracts of V International Scientific and Practical Conference*. Oslo, Norway 2020. pp. 69-74pp. Available at : DOI: 10.46299/ISG.2020.II.V URL: <https://isg-konf.com>.

8. Susannah Hammond & Mike Cowan Thomson Reuters: Cost of Compliance 2021 <https://www.corporatecomplianceinsights.com/cognitive-governance-risk-framework>

9. Enterprise Risk Management – Integrated Framework. Committee of Sponsoring Organizations of the Commission Treadway. URL: <https://www.coso.org/Pages/erm-integratedframework.aspx>

10. Risk Management Standard. Risk Institute Management (IRM) / Association of Insurance and Risk Managers (AIRMIC) / National Management Forum risks in the public sector of the economy (Alarm). 2002. URL: <https://www.slideshare.net/luisvitiritti/risk-management-standard>

11. Guzhva, I., Klymchuk, M., Klochko, A., Ivanov, E. (2021) “Digitalization, Energy Saving and Innovation in Public and Private Sectors”, Monograph, Foliant publishing house, 201 p.

С.Л. Оліферук,
магістр, старший викладач
ORCID: 0000-0001-5349-3249

Київський національний університет будівництва і архітектури, м.
Київ, Україна

МЕТОДИ УПРАВЛІННЯ ЕФЕКТИВНІСТЮ І КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

Вступ. Ефективність і конкурентоспроможність підприємства повною мірою забезпечуються принципами і засадами дії основних економічних механізмів.

Економічні інструменти управління – це сукупність ціленаправлених техніко-економічних дій з метою забезпечення ефективності і конкурентоспроможності виробництва.

Проблема полягає у визначенні, формуванні, групуванні і структуризації основних економічних інструментів управління повною виробничою діяльністю підприємств будівельної галузі[1].

Ціль роботи. Перш за все, слід сформувати два основних напрями групування економічних інструментів, зокрема системний та ресурсний.

Матеріали і методи. Системний напрямок створюється на базі основних базових систем функціонування будівельного виробництва, зокрема:

- системи нормування праці у будівництві;
- тарифної системи оплати праці у будівництві;
- особливої системи ціноутворення у будівництві;
- системи калькулювання витрат на одиницю кожного виду робіт і товарної продукції в цілому.

До системи нормування праці у будівництві відносяться:

- збірники елементних кошторисних норм за всіма видами робіт;
- основні структуроутворюючі норми (норма часу, норма затрат праці, норма виробки, норма чисельності).

В основі тарифної системи оплати праці лежить тарифна сітка, яка розробляється на основі тарифної ставки 1-го розряду та коефіцієнтів тарифних співвідношень. Тарифна ставка 1-го розряду розраховується з урахуванням досягнутого рівня продуктивності праці і завдань по її зростанню та повинна бути не нижчою законодавчо встановленого рівня мінімальної оплати праці. Система оплати праці також включає форми оплати праці, структуру зарплати і основні види зарплати. До основних форм оплати праці відносяться:

1. почасова (погодинна) тарифна оплата праці на основі табелів обліку, реєстрації і оформлення фактично відпрацьованого часу та його оплати;

2. відрядної оплати праці за виконані обсяги робіт на основі оформлення планових і фактичних спеціальних нарядів.

Структура заробітної плати включає основну зарплату за планові обсяги робіт або часу, додаткову зарплату за додаткові обсяги робіт або часу, а також іншу зарплату у вигляді компенсаційних та заохочувальних виплат [2, С. 456-457].

В складі тарифної системи оплати праці також враховуються основні види зарплати, такі як: номінальна (нарахована), фактична (виплачена), реальна (за купівельною спроможністю).

Особлива система ціноутворення у будівництві функціонує на основі:

1. укрупнених показників вартості прямих витрат матеріалів, зарплати і праці на одиницю кожного виду робіт, які розраховуються на основі елементних кошторисних норм і діючого рівня ринкових цін;

2. складання локальних, об'єктних кошторисів та зведених кошторисних розрахунків на основі креслень, відомостей робіт, специфікацій тощо.

Система калькулювання витрат на одиницю кожного виду робіт передбачає розробку планових і фактичних калькуляцій як інструментів економічного управління виробництвом безпосередніми виконавцями тобто робітниками, бригадами, майстрами, виконробами [3, С. 243].

Ресурсний напрямок передбачається у складі трьох основних груп економічних інструментів, зокрема:

1. Балансової таблиці фінансового розділу бізнес-плану фірми і структурних підрозділів, яка складається з двох сторін -- правої планової, до якої відносяться всі заходи розвитку, поточного функціонування і резервних ситуацій та лівої бізнесової, яка передбачає формування джерел фінансових надходжень, у тому числі основних, додаткових та інших джерел.

Обидві сторони балансової таблиці повинні бути збалансованими.

2. Калькуляційні розрахунки поточних витрат (собівартості) матеріальних, енергетичних, трудових і фінансових ресурсів шляхом розробки загальних калькуляцій собівартості товарної продукції та одиничних калькуляцій собівартості одиниці об'єму кожного виду будівельних робіт;

3. Розрахунки результатів повної розрахункової діяльності тобто показників фінансового стану фірми в цілому і всіх структурних підрозділів, включаючи окремо працюючих робітників, у тому числі

планових та фактичних розрахунків на кожний місяць і до кінця року.

Висновки. Послідовність визначення, формування, групування і структуризації основних економічних інструментів управління ефективністю і конкурентоспроможністю виробництва (підприємства) можна розглянути за наступною схемою (рис. 1).

Рис. 1. Схема послідовності формування, групування і структуризації економічних інструментів управління ефективністю і конкурентоспроможністю виробництва (підприємства)

Список використаних джерел:

1. Вінніченко І.І. Продуктивність праці та її фактори. *Держава та регіони*. 2007. №3.
2. Іванілов О.С. Економіка підприємства. Київ, 2016, 728 с.
3. Краснокутська Н.С. Потенціал підприємства: формування та оцінка. Київ, 2015. 352 с.
4. Беленкова О.Ю. Стратегія та механізми забезпечення конкурентоспроможності будівельних підприємств на основі моделі сталого розвитку: монографія. Київ: Ліра-К, 2020. 512 с.
5. Гойко А.Ф., Юрковський Р.Ф. Оцінка конкурентоспроможності будівельних підприємств, зайнятих у пайовому будівництві. *Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин*. 2012. № 27. С. 29-37.
6. Федоренко В.Г., Гойко А.Ф., Джабейло В.Б. Кластери – системний інструмент підвищення конкурентоспроможності економіки. *Економіка та держава*. 2007. №9. С. 6-9.

О.Л. Герасимова

канд. техн. наук, доцент

ORCID: 0000-0003-0163-7831

ДВНЗ «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури», м. Дніпро, Україна

АКТУАЛЬНІСТЬ ПРОЕКТУВАННЯ ДЕМОНТАЖНИХ РОБІТ ТА ПЕРЕРОБКИ (РЕЦИКЛІНГУ) БУДІВЕЛЬНИХ МАТЕРІАЛІВ У ПОВОЄННОМУ ВІДНОВЛЕННІ УКРАЇНИ

Будівельна організація під час проведення демонтажних робіт повинна нести відповідальність за маркетинг утилізованих матеріалів, що може забезпечити їй додаткове надходження коштів за рахунок продажу перероблених матеріалів. Конкурентоспроможність будівельної організації зі знесення об'єктів нерухомості буде оцінюватися здатністю запропонувати якісні послуги зі знесення будівель при низькій вартості робіт або безкоштовно (якщо вона погоджується самотужки сплатити власнику будівлі вартість робіт за вартість отриманих під час демонтажу матеріалів). Будівельна організація, яка зможе отримати максимально можливу ефективність від робіт з демонтажу, буде найбільш конкурентоспроможною та прибутковою на ринку.

Сучасна європейська стратегія поводження з будівельними відходами вирішується шляхом впровадження поетапного рециклінгу. Рекомендації рамкової директиви №2008/98/ЄС «ПРО ВІДХОДИ» 2008 р. Європейської комісії включають ієрархію пріоритетів поводження з відходами [1]:

1. Запобігання.
2. Підготовка до повторного використання.
3. Переробка.
4. Інший тип утилізації, наприклад - для відновлення енергії.
5. Ліквідація (вивезення на звалища).

Переробка будівельних відходів націлена на економію обмежених природних ресурсів, вона призводить до зменшення загальної кількості відходів, які в Україні здебільшого захоронюються на полігонах (в розвинутих країнах це останній спосіб поводження з відходами, коли інші способи переробки або утилізації вичерпані) або на несанкціонованих стихійних звалищах, що погіршує негативну тенденцію збільшення кількості відходів. Також погіршує ситуацію незацікавленість населення й виробників у скороченні обсягів продукування та сортуванні сміття, переробці сміття (відсутність стимулювання займатися цим) та застарілість законодавства.

Проектування демонтажних робіт повинно стати частиною архітектурної практики. Планування систематичного сортування матеріалів під час знесення будівель може покращити їх повторне використання та перепрофілювання. Високі екологічні вимоги, значні витрати на вивезення, транспортування та переробку демонтованих матеріалів повинні дати поштовх для їхньої подальшої переробки, зменшення кількості відходів, відправлених на полігони.

Потенційні можливості рециклінгу мають такі елементи будівельних конструкцій:

- а) сталь;
- б) скло;
- в) бетон;
- г) гіпсокартон;
- д) підлога.

Наприклад, приблизно 98% конструкційної сталі уникають звалищ, що пов'язано з особливостями процесу виробництва сталі, яке включає розплавлення вже існуючої сталі, а також з економічними умовами ланцюгів поставок, які стимулюють її повторне використання. Інші метали (включаючи алюміній) часто знову вводяться у виробничий цикл. Сталь, яка виготовлена з металобрухту, отриманого в якості рециклінгового матеріалу або як побічний продукт виробництва, заощаджує залізо, вугілля та вапняк (також скорочує викиди вуглецю в атмосферу), якщо порівнювати з виробництвом сталі з первинних матеріалів. Сталь, яка використовується як армуючий матеріал у бетонних конструкціях, переробляється в межах 71% (за даними Інституту переробки сталі). Нижчий відсоток вказує на важливість акуратного розділення різних матеріалів під час знесення, щоб краще гарантувати їх ефективне повторне використання. Хоча сортування будівельних конструкцій, виготовлених із кількох матеріалів є складним процесом, це може призвести до безпечнішого перепрофілювання відходів [2].

Список використаних джерел:

1. Тевкун Т. Директива № 2008/98/ЄС про відходи (рамкова директива про відходи <http://epl.org.ua/wp-content/uploads/2019/09/Ramkova-dyrektyva-presreliz.pdf> (дата звернення 11.05.2022))
2. Blander A. When a Building Comes Down, Where Do Its Materials Go?) / Akiva Blander: <https://metropolismag.com/viewpoints/recycling-demolition-building-materials/> (date of access: 17.05.2022).

В.В. Микитенко

д-р. екон. наук, професор,
ORCID: 0000-0002-8212-9777

*Державна установа «Інститут економіки природокористування
та сталого розвитку НАН України», м. Київ, Україна*

ОРГАНІЗАЦІЙНЕ УПРАВЛІННЯ ГОМЕОСТАЗОМ НАЦІОНАЛЬНОЇ СИСТЕМИ СТАЛОГО ГОСПОДАРЮВАННЯ ТА ЇЇ ФОРМАЛІЗАЦІЯ

Визнаємо, на сьогодні існує нагальна необхідність суттєвої зміни формату організаційного забезпечення управління господарськими системами, що визначено рядом причин: трансформацією змістовності простору функціонування національної соціально-економічної системи, а в її межах, - комунікацій; відцентрованими геополітичними й євроінтеграційними процесами, що вимагають зміни внутрішньої організації господарювання за принципами постмодерну; зламом просторових форматів організаційного забезпечення господарських систем, за яким актуальними стають проєктно-процесний та платформний підходи до визначення напрямів їх діяльності. Тож, сучасне розуміння ефективного управління господарською діяльністю та забезпечення гомеостазу господарських системи вимагає розбудови їх нового організаційного формату, який упорядкує просторові ознаки базових типів системи господарювання за використання інноваційних платформ комунікативних взаємодій суб'єктів.

Для формалізації базових типів систем сталого господарювання слід: а) ідентифікувати атрибути структур, що служать спеціальними індикаторами стану об'єкта управління; б) закодувати структурні компоненти у вигляді індикаторів, форма яких необхідна для достатнього рівня концентрації інформації про їх стан та динаміку. При цьому, формалізація у вигляді концептуально-аналітичної моделі базових типів систем сталого господарювання (сама процедура полягає у її описі в абстрактних термінах та поняттях) має забезпечити чіткість та об'єктивність репрезентації змістовності усіх типів систем (національної, регіональної та локальної). Отже, пропонується використати один із способів їх формалізації – алгоритмічний, реалізація якого втілюється за використання принципів математичної логіки та символного позначення описів елементів типових структур систем сталого господарювання (пропозиційних змінних). Ідеться не про те, що за результатами формалізації, наприклад, типової національної системи сталого господарювання (НССГ) слід абстрагуватися від її змісту, а про те, щоб за допомогою комбінації символів суттєві сторони змістовності НССГ виразити через форму, а,

надалі уточнювати склад її пропозиційних змінних, що реалізовувати на основі цієї знакової моделі, у відповідності до формальних правил. Відтак, за використання принципів математичної логіки та символічного позначення описів елементів типової структури НССГ (пропозиційних змінних) визнаємо, що вихідними її вимірами – є:

природно-ресурсний простір нашої держави (*natural resource space - NRS*). При цьому, вибір об'єкту докладання зусиль задля раціоналізації його освоєння, використання та трансформації – має бути забезпечено з урахуванням сукупності різної природи чинників, факторів й умов сталого господарювання (*a set of conditions and factors of sustainable management – SCF_{SM}*), як геополітичних та гео економічних, так і суспільно-політичних, соціально-економічних, військово-економічних, економіко-психологічних, інформаційних, інтелектуальних тощо. Залучення у процеси забезпечення і підтримки сталого господарювання усіх чотирьох елементів метапростору сталого розвитку. Тобто, крім природно-ресурсного (*natural resource space - NRS*), також і економічного (*economic space – ES*) та виробничого простору (*production space – PS*), а також за усіма векторами розвитку й соціального простору (*societal space – SS*) держави. Зазначене має бути забезпечено за урахування усієї множини економіко-психологічних, соціально-економічних та суспільно-політичних факторів сталого розвитку, які мають місце в державі, що, відповідно, дасть змогу освоїти з найбільшим рівнем ефективності національні природно-ресурсні активи (*national natural resource assets – NRA_N*).

реалізація на практиці одночасно усіх трьох багатовимірних моделей поведінки множини суб'єктів господарювання, має визначатись в залежності від: а) масштабів наявного стратегічного потенціалу держави та її регіонів (*strategic potential of the state - SP_S*); б) економіко-психологічних (*set of economic and psychological factors – SEP_F*), соціально-економічних (*socio-economic factors – SE_F*) та суспільно-політичних (*socio-political factors - SP_F*) факторів впливу, які мають місце в державі і, відповідно, досягнутих системних/несистемних умов забезпечення сталого розвитку (*systemic / non-systemic conditions for sustainable development – S/N-SC_{SD}*). При цьому, імовірні формати моделей поведінки множини суб'єктів сталого господарювання можуть використовуватись й одночасно в різних регіонах держави, це наступні: 1) *монетарно-підприємницька (інноваційна) модель поведінки - monetary-entrepreneurial (innovative) model of behavior - MEI_{MB}*, 2) *маркетингово-інвестиційна модель поведінки - marketing and investment model of behavior - MI_{MB}*, 3) *адаптивно-каверна когнітивна модель поведінки adaptive-cavernous cognitive model of behavior – ACC_{MB}*).

У логіці формалізації НССГ є особливий характер – це репрезентація логічної структури її компонент засобами штучної мови,

ідентифікація форми взаємозв'язку між ними та можливості у складніших судженнях вивчити їх змістовність за допомогою засобів формалізованої мови. Тож, мова символів може допомогти оцінити характер взаємовідношень між елементами та об'єктами, які будуть зафіксовані у певній формулі. У цій відповідності слід зазначити, що реалізація дії (функціонування) НССГ та її результативність має бути забезпечена адекватними механізмами управління, регулювання та коригування господарської діяльності, до складу яких має бути інкорпоровано дієвий науково-прикладний інструментарій. З цього, зазначимо наступне:

для реалізації дії НССГ у сучасних загрозливих умовах, важливим є застосування на практиці управління й господарювання, сформованих і обґрунтованих у [1; 2], організаційних засобів і методів управління процесом гармонізації інтересів усіх учасників процесу сталого господарювання – тобто, і основних, і забезпечення й підтримки. До їхнього складу, мають бути включено найбільш результативні методи форсайт-технологій і методи, які розроблено за використання положень теорії струн [3]. Зазначений інструментальний комплекс буде вводити до складу загального організаційного механізму управління процесом гармонізації сталого господарювання (*general organizational mechanism for managing the process of harmonization of sustainable management – OMM_G_{PHSM}*), в межах якого і будуть діяти усі чотири підмеханізми – структурно-функціональний (*structural and functional sub-mechanism – SM_{SF}*); алармовий (*alarm sub-mechanism – SM_A*); резонансний (*resonant submechanism – SM_R*); гравітаційний (*gravitational sub-mechanism – SM_G*).

Поряд із цим, результативність реалізації дії НССГ має бути убезпечена також і застосуванням на практиці ще трьох конститутивно-ключових механізмів, а, саме: а) формування фінансової основи національної системи сталого господарювання (*mechanism for forming the financial basis of the national system of sustainable management – MFFB_{NSSM}*); б) державного регулювання та управління освоєнням природно-ресурсних активів (*mechanism of state regulation and management of natural resources development – MSRMD_{NRA}*); в) державного регулювання та управління відходами (*mechanism of state regulation and waste management – MSR_{MW}*). Таким чином, формат структури і взаємозв'язку між елементами концептуально-аналітичного модельного вирішення НССГ із використанням операцій диз'юнкції, кон'юнкції й імплікації математичної логіки можна представити у вигляді формули (1).

$$\begin{aligned}
 & ((SCF_{SM} \rightarrow NRS) \cdot ((EP_F \cdot SE_F \cdot SP_F) \rightarrow ES) \cdot ((EP_F \cdot SE_F \cdot SP_F) \rightarrow \rightarrow PS) \\
 & \quad \cdot ((EP_F \cdot SE_F \cdot SP_F) \rightarrow SS)) \cdot (NRA_N)) \cdot \\
 & \cdot ((SP_S \cdot S/N-SC_{SD} \cdot (EP_F \cdot SE_F \cdot SP_F) \rightarrow (MEI_{MB} \bar{U} MI_{MB} U ACC_{MB})) \cdot \\
 & \quad \cdot ((MFFB_{NSSM} \cdot MSRMD_{NRA} \cdot MSR_{MW} \cdot (SM_{SF} \cdot SM_A \cdot SM_R \cdot SM_G) \rightarrow \\
 & \quad \rightarrow OMM_G_{PHSM})) \rightarrow SSM_N \quad (1)
 \end{aligned}$$

Певним чином підсумовуючи результати розв'язання науково-прикладного завдання, визнаємо: застосовуючи формалізовану мову апарату математичної логіки у сфері управління господарською діяльністю, яка забезпечила оптимізацію (стислість) інтерпретації світоглядно-методологічної та концептуально-аналітичної інформації, нами отримано можливість, за зовнішніми ознаками та за формою символів: а) оцінити характер досліджуваних відношень в межах певної типової системи сталого господарювання (за прикладом національної системи сталого господарювання); б) встановити щільність взаємозв'язків між її пропозиційними змінними (елементами системи); в) ефективно зафіксувати логічну структуру математичних виразів і образів в межах складно організованих систем. Поряд із цим, об'єктивним є признати й те, що застосований у дослідженні апарат математичної логіки, репрезентуючи конститутивно-ключові логічні взаємозалежності між структурними елементами, реалізовані у передбаченнях і обґрунтуваннях дослідника фрагментарно, дозволив усунути «шумові інформаційні й логістичні зв'язки» між елементами при розбудові приведеного вище концептуально-аналітичного вирішення (див., формулу вигляду (1)). При цьому, формалізацію типової системи сталого господарювання на національному рівні виконано за наступними етапами алгоритму виконання процедур: I) змістовний концептуальний опис основних елементів НССГ; II) визначення сутності та змістовності функціональних складових елементів НССГ за блоковим принципом; III) формування першого автономного блоку – в якості імітатора внутрішніх ресурсів, резервів і можливостей системи та факторів зовнішнього й внутрішнього впливу; IV) ідентифікація другого автономного блоку НССГ, що є моделлю процесу її функціонування за наслідками вибору та реалізації множиною суб'єктів сталого господарювання своєї поведінки; V) побудова третього автономного блоку НССГ – в якості конкретного рівня складності механізмів, що визначають та забезпечують результативність реалізації її дії.

Список використаних джерел:

1. Бистряков І.К., Микитенко В.В. Забезпечення стійкості господарських систем на основі домінант гомеостазу. *Наука та наукознавство*. 2021. № 2 (112). С. 29-41. <https://doi.org/10.15407/sofs2021.02.029>.
2. Микитенко В.В. Форми та засоби організації просторового управління природно-ресурсними активами в Україні. *Економіка природокористування і сталий розвиток*. 2018. № 3-4(22 -23). С. 87-95.
3. Коваль В.В., Микитенко В.В. Стале господарювання: детермінанти та технології управління: монографія. Одеса: ПНЦ НАН України і МОН України, 2021. 156 с.

А. О. Мазур

аспірантка

ORCID: 0000-0003-3073-6134

І. А. Демидьонюк

аспірант

ORCID: 0000-0001-9158-8695

Державна навчально-наукова установа «Академія фінансового управління», м. Київ, Україна

ЗЕЛЕНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО ДЛЯ СІЛЬСЬКИХ ГРОМАД

Сталий розвиток – концепція щодо необхідності встановлення балансу між задоволенням сучасних потреб людства і захистом інтересів майбутніх поколінь, включаючи їх потребу в безпечному і здоровому довкіллі [1].

Концепцію зеленого підприємництва розглянемо через 7S-модель стійкості та сталості розвитку її контурів:

S1. Стійкість та сталість розвитку як політична ініціатива (контур закриває Міжнародна комісія з довкілля і розвитку (*World Commission on Environment and Development*) доповіддю «Наше спільне майбутнє»);

S2. Стійкість та сталість розвитку як наукове дослідження (контур закриває Римський клуб (*Club of Rome*) доповіддю «Межі зростання»);

S3. Стійкість та сталість розвитку як вираження поваги до природи (контур закриває Міжнародний союз охорони природи (*International Union for Conservation of Nature*) доповіддю «Турбота про Землю – стратегія сталого існування»);

S4. Стійкість та сталість розвитку як новий вимір пасивної демократії (контур закриває Конференція ООН зі сталого розвитку Ріо+20 (*United Nations Conference on Sustainable Development*) планом дій щодо сталого розвитку «Порядок денний на XXI століття»);

S5. Стійкість та сталість розвитку як справедливість для майбутніх поколінь та справедливість між поколіннями (контур закриває Міжнародна комісія з довкілля і розвитку (*World Commission on Environment and Development*) доповіддю «Наше спільне майбутнє»);

S6. Стійкість та сталість розвитку як справедливість по відношенню до людей, справедливість між поколіннями (контур закриває Римський клуб (*Club of Rome*) доповіддю «Фактор 10»);

S7. Стійкість та сталість розвитку як бачення хорошого життя (контур закривають міжнародні неурядові організації Декларацією Ріо-де-Жанейро про навколишнє середовище і розвиток).

Її реалізація на сільських локаціях можлива при досягненні таких

компонентів як відповідальна економіка, захист довкілля, освіта для сталого розвитку, ефективні інституції, поєднання науки та технологій, соціальної згуртованості та добробуту.

Але потрібно розглянути детальніше саме поняття «зеленого підприємництва» в теоретико-методологічних координатах – рис. 1.

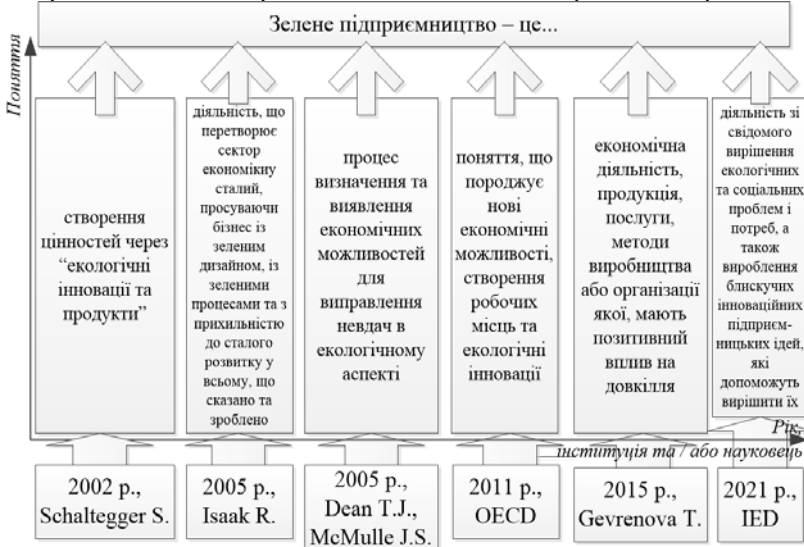

Рис. 1. Теоретико-методологічні координати поняття «зелене підприємництво» [1–2]

Загальні вигоди зеленого підприємництва на сільських територіях – це людський капітал (соціальна справедливість; кращі умови праці; якісніші товари та послуги; безпека; розвиток громади та підтримка місцевих ініціатив), довкілля (збереження природних сільських екосистем; раціональне використання природних ресурсів; зменшення відходів; більш чисте та безпечне довкілля) та звісно фінанси (фінансова прибутковість; імідж; сталість; переваги на ринку товарів та послуг).

Одна із ніш зеленого підприємництва на сільських локаціях – це екобудівництво, що може бути актуалізованими викликами сьогодення (повномасштабною війною, яка точиться нині на території України). Зелене підприємництво на сільських територіях дотримується принципів екологічної збалансованості у своїй діяльності; прагне до використання відновлюваних ресурсів; може виробляти або постачати продукти та послуги; прагне використовувати ресурси й енергію;

дотримується нормативних вимог щодо екологічних показників – які мінімально впливають на довкілля.

Багато представників великого, середнього й малого підприємництва – зробило важливі кроки до мінімального впливу їхньої діяльності на довкілля. Окремі з них перейшли до безвідходного виробництва, у якому всі матеріали або повністю використовуються в бізнесі, або проходять вторинну переробку. Інші – послуговуються замкненою системою водокористування, у якій було ліквідовано скидання стічних вод. У деяких видах бізнесу використовуються лише вторинні (перероблені) матеріали у виробничому процесі. У всіх цих і в багатьох інших випадках власники бізнесу дійшли таких висновків, результатами яких стали рішення щодо інвестицій та операційної діяльності, які значно знизили їхній вплив на довкілля.

Представники зеленого підприємництва можуть запроваджувати «зелену» стратегію в межах своїх інтересів, щоб бути векторальними у зеленій економіці. Для багатьох підприємців на селі це просто означає, що зелена стратегія збільшить доходи – або шляхом зменшення витрат, або шляхом збільшення продажу, або за допомогою поєднання цих двох факторів. Інші підприємці можуть вирішити, що довгострокова життєздатність їхньої діяльності залежить не лише від прибутку, а й від зосередження на соціальних і екологічних показниках.

Малий і середній бізнес в Україні на сільських територіях є однією з потужних соціально-економічних сил, яка забезпечує роботою більшість найманих працівників в економіці країни та передбачає випуск такого обсягу продукції (в основному агропродукції), що перевищує половину обсягу загальної продукції. А такі види діяльності, як повторне виготовлення, ремонт, технічне обслуговування, утилізація й еко-дизайн, мають значний потенціал, щоб стати рушіями економічного зростання та створення робочих місць і одночасно сприяти вирішенню екологічних проблем на селі. Через інновації та редизайн продукції, а також виробничих моделей і бізнес-моделей підприємці на селі можуть скорочувати використання дорогоцінної первинної сировини та створювати меншу кількість відходів.

Список використаних джерел:

1. Петруха С.В., Стахов Б.В. Сучасні виклики сталому розвитку аграрного сектору економіки України: теоретико-концептуальні аспекти. *Агросвіт*. 2020. № 8. С. 49–71. DOI: 10.32702/2306-6792.2020.8.49
2. Institute of Entrepreneurship Development. URL: <https://ied.eu> (дата звернення: 05.06.2022).

A. Sviridovska

*Researcher, Department of Finance
of Institutional Sectors of the Economics*

ORCID: 0000-0002-1112-5584

SESE “The Academy of Financial Management”, Kyiv, Ukraine

O. Krupelnytska

Candidate of the Department of Construction Management,

ORCID: 0000-0002-1752-4412

Kyiv National University of Construction and Architecture, Kyiv, Ukraine

SOCIAL PRIORITIES OF RURAL DEVELOPMENT IN CONDITIONS OF AGRICULTURAL AND CONSTRUCTION ECONOMY CONSUMERISM

A specific feature of Ukraine is the significant regional differentiation of the population by socio-economic characteristics. As you know, the standard of living of the country’s population in general is greatly influenced by the level of economic and social development of its individual regions, as one of the basic aspects – material well-being – has a practical functional relationship with living standards, and the formation and development of other aspects and social development [1–2].

Today, the Ukrainian state has faced an unprecedented shock – economic, social, humanitarian and so on. The full-scale military aggression of the northern neighbors has dealt a powerful blow to all parts of the economic system of our state and its fiscal system, in particular. The production of the main types of products decreased, in particular those that constitute the export base of Ukraine. In addition, ports are blocked, logistics connections are broken, and much of foreign trade is inaccessible. Given that a significant part of the population lost their jobs, according to the ILO, the number of people who lost their jobs – 5 million people [3–4], although the State Statistics Service provides slightly more democratic data – 495.0 thousand registered unemployed [5]), there is a need to meet the domestic needs of Ukrainians in free food, water, medicine and other priority needs. At the same time, the destruction of transport and logistics, social, marketing, engineering, and many components of the critical infrastructure of entire regions continues. We are talking about the destruction of oil depots, power distribution centers, power substations and water supply. There is an outflow of personnel abroad and their partial redeployment to the west of the country, which temporarily expels hundreds of thousands or even millions of people from active economic life.

Agriculture has been the main sector of the Ukrainian economy for

several years and provides more than 40% of export earnings. Since 2014, Ukraine has consistently been among the top five world leaders in exports of basic crop products, against this background, the figures of recent years are not something unique [1–2; 6].

Currently, the Ukrainian agricultural sector has uncertain preconditions for development: on the one hand there are opportunities for the state to use it as a locomotive to rebuild the entire economy due to insufficient grain in the world, but on the other hand Ukraine does not have access to all its territories. agricultural production due to excessive mining, as well as for the export of this grain – again due to the impossibility of exporting it by sea.

Ukraine has long been one of the countries that ensure food security in the world. And the main task is to continue this course, but at the same time increase the volume. It is extremely important to increase the volume today. It is worth noting several factors that affect the need to increase production and exports. First, Russia's isolation continues day by day, and its grain export opportunities are hampered by SWIFT disconnections, insurance companies' reluctance to cooperate with Russian producers, transportation difficulties, and restrictive actions by the aggressor country to stabilize the ruble. Secondly, the extremely dry weather in India, as well as the actions of the Government of India, which banned wheat exports to ensure food security and assistance to neighboring countries due to the Russian-Ukrainian war, cannot have a positive impact on the world grain market.

A special place in this catastrophic situation in Ukraine belongs to the problem of consumerism. As reported, according to the Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO) [2; 7], as of early May, about 25 million tons of grain were stuck in Ukraine. Grain cannot be exported due to Russia's blockade of seaports and infrastructure problems.

At the same time, Ukraine proposes to create a tool for food security in the world, which is under threat due to Russia's full-scale war. The launch of a so-called railway grain bridge from Ukraine to the EU will allow a small proportion of Ukrainian grain to be exported to Europe, but resumption of seaports or the establishment of guarded convoys is needed to restore global supplies.

Socio-economic development in martial law is extremely important. It is also clear that the gaps between regions are currently the most noticeable and significant. Of course, all this is due to direct military action or occupation of territories. It is especially important to make every effort to restore the work of domestic business in all possible forms. We should not count only on Ukraine's international support. There is no need to talk about economic growth or prosperity at the moment. The predictions of all reputable organizations about the future decline of Ukraine's economy

suggest that it remains important to establish more and more business environment in Western Ukraine, which is not under occupation and has every opportunity to support regions where direct hostilities are taking place. Stimulate the development of irrigation systems not only in the south, but also in the central regions of Ukraine: this will increase yields and reduce risks in the industry.

References:

1. Shmatkovska, T., Dziamulych, M., Vavdiuk, N., Petrukha, S., Koretska, N., & Bilochenko, A. (2022). Trends and Conditions for the Formation of Profitability of Agricultural Enterprises: A Case Study of Lviv Region, Ukraine. *Universal Journal of Agricultural Research*, 10(1), 88–98. <https://doi.org/10.13189/ujar.2022.100108>.
2. Петруха Н.М., Петруха С.В. Державне регулювання інтегрованих корпоративних об'єднань в умовах структурно-інституціональної та функціональної трансформації сільської економіки: проблеми методології, теорії, соціально-економічної та секторальної політики : монографія. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Професіонал», 2020. 496 с. + 1 електрон. опт. диск.
3. ILO. (2022). Nearly 5 million jobs have been lost in Ukraine since the start of the Russian aggression. URL: https://www.ilo.org/global/about-the-ilo/newsroom/news/WCMS_844625/lang--en/index.htm.
4. Петруха С.В. Мілітаризація світової економіки та нова аграрна стратегія. *Сучасний менеджмент організації: витoki, реалії та перспективи розвитку 2022* : матеріали наукової конф. (Київ, 18–19 травня 2022 р.). Київ, 2022. URL: <https://conf.krok.edu.ua/ММО/ММО-2022/paper/view/1162>.
5. State Statistics Service of Ukraine. (2022). The situation on the labor market and the activities of the State Employment Service in January-April 2022. URL: https://www.dcz.gov.ua/sites/default/files/infofiles/04_sytuaciya_na_rp_ta_diyalnist_dsz_2022.pdf
6. Soon, exports of Ukrainian grain may increase to 2.5 million tons per month – Marchuk. (2022). URL: <https://agravery.com/uk/posts/show/najblizcim-casom-eksport-ukrainskogo-zerna-moze-zrosti-do-25-mln-tonn-na-misac-marcuk>.
7. Nearly 25 million tonnes of grain stuck in Ukraine, says UN food agency. (2022). URL: <https://www.reuters.com/world/europe/nearly-25-mln-tonnes-grain-stuck-ukraine-un-food-agency-2022-05-06/>.

О.О. Молодід,
канд. екон. наук, с.н.с.
ORCID: 0000-0001-8211-3460

В.Ю Снівак.,
магістр
ORCID: 0000-0002-5396-6605

*Київський національний університет будівництва та архітектури,
м. Київ, Україна*

БАР'ЄРИ РОЗВИТКУ АЛЬТЕРНАТИВНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ В УКРАЇНІ ТА НАПРЯМИ ЇХ УСУНЕННЯ

Світова економіка за сучасного рівня світогосподарського розвитку значною мірою залежить від електропостачання, яке переважно базується на використанні викопних паливних ресурсів. З огляду на ряд проблем, пов'язаних з використанням викопного палива, сучасний світ поступово переходить до фундаментальної заміни централізованих викопних паливних енергетичних систем децентралізованою відновлюваною енергетикою.

Дослідженню проблематики застосування альтернативної відновлювальної енергетики присвячено багато праць як закордонних, так і вітчизняних науковців. Зокрема, серед українських наукових напрацювань варто виокремити роботи С. Войтка, О. Дячука, В. Ковальського, С. Нараєвського, С. Кудрі тощо.

В Україні серед причин невисокого рівня розвитку використання відновлюваних джерел енергії є різноманітні бар'єри, що можуть як усуватися завдяки відповідному державному регулюванню, так і встановлюватися ним у випадку, якщо регулятивні заходи чи політики є частковими, непродуманими, не базуються на чітких механізмах і не враховують реальних можливостей структур, на яких покладений обов'язок їх виконання.

Тому були визначені ключові бар'єри розвитку альтернативної енергетики в Україні, а також можливі напрями їх усунення (табл. 1). Звісно, бар'єрів насправді набагато більше і до їх числа може бути віднесений навіть стан економічного розвитку, показник ВВП та інфляції та багато інших чинників, однак ми врахували лише найбільш актуальні для розвитку власне альтернативної енергетики.

На основі проведеного аналізу існуючих бар'єрів можна сформулювати наступний план заходів у системі розвитку альтернативної енергетики в Україні:

1. Масове інформування. З цією метою має проводитися активна просвітницька робота на рівні профільних міністерств, обласних і міс-

цевих органів самоврядування, регіональних структур територіального розвитку, бізнес-тренінгів, що проводяться державними центрами зайнятості та іншими відповідальними установами. Лише масове формування у свідомості як представників бізнесу, так і звичайних громадян перспектив використання альтернативних джерел енергії стане визначальним стимулюючим чинником його розвитку.

Таблиця 1

Перелік ключових бар'єрів розвитку альтернативної енергетики в Україні та можливих напрямів їх усунення [1, 3, 5]

Бар'єр	Можливі напрями усунення
Лобізм інтересів монополістів у сферах традиційної енергетики	Перегляд діючого законодавства, в тому числі і щодо «зеленого» тарифу в частині його сприятливості для суб'єктів мікропідприємництва: усунення надмірної бюрократизації, особливо при отриманні гарантій походження енергії, забезпечення максимальної прозорості процесу підключення при-ватними домогосподарствами та суб'єктами малого підприємництва фотоелектростанцій до мереж передачі
Висока вартість первинних вкладень капіталу	Реалізація державних (регіональних) програм підтримки, але лише приватного сектору чи мікро-виробництв з усуненням всіх норм, які дозволяють двоєч трактування і користування коштами, виділені на ці програми, великим бізнесом
Низький рівень поінформованості	Реалізація масштабних інформаційних кампаній в секторі альтернативної енергетики.
Обмеженість доступу до найсучасніших технологій	Налагодження кооперації між промислово-виробничим сектором і науково-дослідними структурами, в тому числі за рахунок програм державного фінансування наукових розробок в напрямі розробки обладнання для використання відновлюваних ресурсів в якості джерела енергії
Тривалий період окупності інвестицій	Розробка спеціалізованих програм державної підтримки альтернативної енергетики, в тому числі податкового стимулювання

2. Формування чітких карт потенціалу альтернативних ресурсів з прив'язкою до території окремих громад. У даному аспекті, по-перше, варто передбачити відповідну програму державного фінансування, можливо навіть на засадах частково фінансування за рахунок бюджетів ОТГ і на наукових потужностях інституту енергоефективності та НДІ геодезії та картографії сформувати деталізовані інтерактивні мапи потенціалу кожної з об'єднаних територіальних громад країни окремо щодо кожного з видів альтернативних енергетичних ресурсів.

3. Розробка деталізованих фінансових планів (кошторисів) на встановлення, побудову, використання обладнання сфери

альтернативної енергетики. це можна зробити як на базі Міністерства економіки, так і на базі будь-якого вищого навчального закладу в рамках фінансування однойменної теми дослідження.

4. Налагодження стійких науково-виробничих зв'язків між машинобудівним сектором та науково-дослідними інститутами, що працюють у сфері енергоефективності та енергозбереження. Це необхідно для того, аби в стратегічній перспективі не лише налагодити в Україні виробництво спеціалізованого обладнання для переробки тих чи інших відновлюваних ресурсів, але й розвивати дану сферу машинобудування.

5. Забезпечення повної прозорості у відносинах виробників альтернативної енергії з власниками розподільчих мереж, особливо в питаннях підготовки необхідного пакету документів та підключення в мережу – на сьогодні даний сектор надзвичайно непрозорий, забюрократизований і корумпований, що полегшує доступ великому бізнесу і встановлює значні бар'єри для звичайних домогосподарств та суб'єктів малого бізнесу.

Отже було визначено ключові заходи необхідні для максимального переорієнтування вітчизняного енергетичного сектору на альтернативні енергетичні ресурси в стратегічній перспективі.

Список використаної літератури

1. Гайдаєнко І. Альтернативна енергетика в Україні: стан та перспективи. *Наукові записки з української історії*. 2014. Вип. 34. С. 146–151. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzzui_2014_34_23

2. Геліч Н., Панасюк Ю., Оніщук В. Альтернативна енергетика в Україні: стан та перспективи розвитку. *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2020. № 477. С. 143–151.

3. Герасимчук В. Г., Романюк О. В. Тенденції розвитку відновлюваної енергетики у світі і в Україні. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2014. Вип. 1 С. 4–8.

4. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року : Закон України № 2697-VIII.

5. Рязанова Н. О. Нетрадиційна відновлювана енергетика: проблеми і перспективи. *Вісник Донбаської державної машинобудівної академії*. – № 1 (40). Краматорськ, 2017. С. 174–178.

6. Циганок К. О., Череп А. В. Альтернативні джерела енергії як засіб ресурсоефективності. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. Вип. 22. С. 688–691.

С.П. Стеценко

д.е.н., доцент

О.Ю. Беленкова

д.е.н., доцент

К. Шинкар

здобувачка ступеня вищої освіти

*Київський національний університет будівництва і архітектури,
м. Київ*

ТЕНДЕНЦІ РОЗВИТКУ РИНКУ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ ЗВО ПІД ЧАС ДІЇ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ

Одним із головних ресурсів сучасного суспільства є освіта. Освіта, як і інші сфери нашого життя, трансформується під впливом сучасних трендів розвитку суспільства, серед яких слід виділити цифровізація багатьох сфер діяльності особи, інтенсивну зміну традиційних моделей навчання, створення альтернативних навчальних закладів, а також з орієнтацією української освітньої політики на інтеграцію в європейський освітній простір, демократизацію та вільний вибір програм навчання й освіти, створення системи безперервної освіти, її гуманізацію, гуманітаризацію, інформатизацію і комп'ютеризацію. Такі, здавалося б зрозумілі та еволюційно назрілі тенденції перервало явище, яке затрунуло усіх – ВІЙНА!

Тенденції розвитку освітнього середовища у довоєнний час:

- демографічний спад;
- автономія навчальних закладів;
- збільшення частки платних освітніх послуг;
- цифровізація, зміна традиційних моделей, форм і методів навчання, неформальне навчання;
- компетентісний підхід, безперервна освіта протягом життя, орієнтація на особистість;
- орієнтація української освітньої політики на інтеграцію в європейський освітній простір;
- демократизація та вільний вибір програм навчання й освіти;
- динамічний розвиток економіки та ринку праці;
- створення альтернативних навчальних закладів;
- зростання масштабів академічної мобільності;
- підвищення конкуренції між ЗВО.

МОН запустило інтерактивну карту зі зруйнованими та пошкодженими внаслідок дій росії закладами освіти в Україні. Станом на 6 червня повністю зруйновано 182, а пошкоджено 1755 такі заклади.

За цими даними, найбільше постраждали Харківська (зруйновано 53 закладів освіти із них 1 ЗВО) і Запорізька (зруйновано 63 заклади освіти із них 4 ЗВО). У Донецькій області пошкоджено 434 закладів, 1 зруйновано, у Сумській області пошкоджено 45 закладів, у Київській — 156 заклади і 12 зруйновано, у столиці пошкоджено 76 закладів освіти.

За даними Організації Об'єднаних Націй, станом на 1 червня з України емігрували **6,983** мільйона людей. Із них близько 40% діти до 18 років. Більшість із них перетнули кордон з Європейським Союзом через прикордонні пункти у Польщі, Словаччині, Угорщині та Румунії.

Найбільше людей виїхали до:

- Польщі — понад 3 мільйони.
- Румунії емігрували майже 900 тисяч українців.
- Угорщини орієнтовно 500 тисяч людей.

Згідно з останнім звітом Міжнародної організації з міграції (МОМ), понад 8 мільйонів українців були вимушені переміститися всередині країни. Такі тенденції вплинуть на ринок освітніх послуг, який у нашій країні постійно розвивається.

Досліджуючи ринок освітніх послуг м. Київ за спеціальністю 051 «Економіка», можна побачити, що він має концентрований характер, оскільки більшість абітурієнтів обирають обмежену кількість навчальних закладів серед великої кількості програм на ринку (табл.1)

Таблиця 1

Індекси ринкової концентрації у 2021-2022 навч. р.

Показник	Значення індексу для розподілу ринку		
	Бюджет	Контракт	Разом
CR-3	0,71	0,56	0,65
CR-5	0,84	0,72	0,8
CR-7	0,93	0,8	0,88

Значення CR-3 означає, що долю ринку 65% займають 3 ЗВО спрямовані на вивчення економіки. Це «КНЕУ імені В. Гетьмана», «КНУ імені Т. Шевченка» та «Київська Школа Економіки». І якщо ж брати їх як бюджетні установи, то перші 2 займають 71% в Києві, більше ніж 2/3 всього ринку. За CR-5 – п'ять найбільших ЗВО займають 80% ринку (до попередніх ВНЗ приєднуються «КНТЕУ» та «КПІ імені І.Сікорського»). І за кількістю бюджетних місць – ці 5 сконцентрували 84%. CR-7 показує, що 88% охоплюють сім ВНЗ (ще «НАУ» та «НУБІП»). І по кількості бюджету – це аж 93% усіх ЗВО Києва. При цьому загрозами для ЗВО виступають демографічний спад, зuboжіння населення, академічна мобільність - виїзд студентів за кордон (табл.2).

Таблиця 2

Можливості і загрози розвитку ЗВО під час війни

Загрози	Можливості	Заходи
Демографічний спад	Автономія навчальних закладів	Орієнтація на потреби ринку праці
Зменшення частки платних освітніх послуг	Цифровізація багатьох сфер діяльності	Дистанційне навчання, у т.ч. і іноземних студентів
Академічна мобільність	Інтенсивна зміна традиційних моделей, форм і методів навчання	Короткострокове навчання
Компетентісний підхід, безперервна освіта протягом життя, орієнтація на особистість		

Список використаних джерел:

1. Цифра Т., Моголівець А., Вершигора Д. Digital-skills економістів-будівельників в епоху VUCA та BANI-світу. *Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин*, 2022. 1(49), 192–205.
2. Беленкова О.Ю., Саушева Л.С. Оцінювання кошторисної вартості об'єктів у дипломних проєктах спеціальності ПЦБ. *Держава та регіони. Сер. "Економіка та підприємництво"*. 2011. № 1. С. 182 - 185.
3. Гриценко О.С., Гриценко Ю.О., Беленкова О.Ю., Цифра Т.Ю. Новітні інформаційні продукти як засіб удосконалення навчального процесу. *Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин*. 2011. вип.23. С.9 -13.
4. Беленкова О.Ю., Мгеладзе М.З. Підвищення конкурентоспроможності спеціальності «Менеджмент організацій» (на прикладі КНУБА). *Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин*. 2010. вип.23. С.9 -13.
5. Білоус О. С., Ізмайлова К. В. Ділова гра як метод інтенсифікації навчальної діяльності. *Педагогічне Криворіжжя: педагогічний альманах*. Кривий Ріг, 2018. Вип. 4. С. 47–49.
6. Лященко Т. О., Гришуніна М. В., Пічкур В. Р. Гейміфікація як одна з інноваційних форм навчального процесу. *Управління розвитком складних систем*, 2018. № 35. С. 113-123.
7. Сукач М. Інтеграція КНУБА до міжнародного наукового співтовариства. *Гірничі, будівельні, дорожні та меліоративні машини*, 2016. № 87. С. 98-101.

НАПРЯМКИ ПІДВИЩЕННЯ ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОСТІ ІСНУЮЧОГО ЖИТЛОВОГО ФОНДУ

Енергетична криза в Європі, викликана війною в Україні вимагає нових підходів до зведення нового житла, яке має відповідати сучасним вимогам щодо енергозбереження. І якщо нові житлові будинки мають під час будівництва мають відповідати проектним параметрам, то із існуючим житловим фондом ситуація є більш складною. Ці будинки зводились десятиріччя тому, коли норми щодо втрат тепла були не такими жорсткими, тому існуючий житловий фонд займає левову частку у споживанні енергетичних ресурсів на рівні країни. Для покращення ситуації рекомендується здійснювати комплексну термомодернізацію такого житла. Напрямки забезпечення енергетичної ефективності існуючого житлового фонду наступні [2, с. 30]:

- «непрозорі огорожувальні конструкції;
- віконні та дверні прорізи;
- покрівля;
- конструкції перекриття над неопалювальними підвалами, проїздами тощо;
- модернізація системи опалення;
- влаштування ГТП;
- технічне переоснащення зовнішніх теплових мереж».

Список використаних джерел:

1. Гойко А. Ф. Ефективність інвестування реконструкції і технічного переоснащення діючих підприємств. *Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин*, 1998. С. 64-74.
2. Беленкова О.Ю., Остапенко І.О. Економічна оцінка заходів з енергоефективності. *Будівельне виробництво*. 2013. Вип. 55. С. 28 – 31.
3. Измайлова К.В. Урахування класу енергоефективності житлової будівлі у параметричному ціноутворенні. *Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин*, 2019. № 42. С. 19 –25.
4. Гриценко О., Бурменська І., Бучко В. Конструктивна та економічна ефективність зовнішнього утеплення стін будинків. *Молодий вчений*, 2020. 10 (86), 22-24.
5. Esipov, V. G. et al Analysis of economic efficiency of the use of thermal insulation made of superthin basalt fiber. *Budivne vyrobnytvo*, 2010. No. 52, pp. 66-68.

ТЕНДЕНЦІЇ ВІДБУДОВИ ЗРУЙНОВАНОГО ЖИТЛОВОГО ФОНДУ НА ЗАСАДАХ ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОСТІ

Відбудова житлового фонду, який зруйновано війною вже відбувається. При цьому будівельники пропонують різні моделі забезпечення житловими приміщеннями вимушених переселенців та осіб, які втратили житло – від побудови модульних містечок (перевагою є швидкість зведення і низька вартість, недоліком – неможливість використання у якості постійного житла, тіснота тощо) до розселення людей у тимчасово вільному житловому і пристосованому для проживання нежитловому фонді та зведення нових багатоповерхових будинків на заміну зруйнованих (недоліком є досить великі терміни будівництва та велика вартість, а перевагою – отримане житло може використовуватись у якості місця для постійного проживання).

В реальних умовах доцільно поєднувати існуючі схеми забезпечення житлом осіб, які цього потребують в залежності від наявності або відсутності відповідного фінансування, умов проведення воєнних дій та тенденцій майбутнього розвитку країни.

При цьому однією із провідних тенденцій, які надалі посилюватимуться в усій Європі є посилення уваги до заходів із енергозбереження житлового фонду поряд із ресурсозбереженням та переходом у цифровий формат діяльності суб'єктів господарювання [1, 4, 7]. Особливо це є актуальним для України, оскільки житловий фонд споживає близько 40% від усіх енергоресурсів, що використовуються для потреб країни [2, 3].

Наразі доцільним є зведення зруйнованого житла не тільки із урахуванням вимог воєнного часу, коли у кожному будинку потрібно передбачати сучасні і надійні бомбосховища із потужними системами вентиляції, водопостачання та іншими мережами, кількома виходами тощо, проектувати повністю закриті кімнати без вікон у середині квартир, використання переважно монолітної технології та інших, але і вимог енергетичної безпеки країни. Будинки, що зводяться в ідеалі мають наблизитись до нульового рівня енергоспоживання або хочаб відповідати європейським нормам щодо втрат тепла [4].

Доцільно вести будівництво із застосуванням принципів Green Building, коли передбачаються різноманітні енергетичні, екологічні та

навіть соціальні ризики на протязі усього життєвого циклу будинку.

У даному контексті заслуговує на увагу концепція циркулярної економіки [5, 8], коли розвиток будується на відновленні ресурсів, переробці вторинної сировини, переході від викопного палива до використання відновлюваних джерел енергії.

При відбудові зруйнованого житла доцільно використовувати вторинну сировину, передбачати використання енергії сонця, вітру, води, інших джерел, які відновлюються та матеріалів, які після тривалого використання можуть використовуватись у якості вторинної сировини, а також забезпечення енергоефективності двома шляхами – зменшення витрат тепла через огорожувальні конструкції та використання відновлювальних джерел енергії.

Список використаних джерел:

1. Лір В. Е., Письменна У. Є. Енергоефективність як детермінанта енергетичної безпеки держави та конкурентоспроможності національної економіки. *Економіка і прогнозування*, 2009. № 1. С. 31-46.

2. Беленкова О.Ю., Цифра Т.Ю., Мацапура О.В., Остапенко І.О. Економічна оцінка заходів з підвищення енергоефективності. *Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин*, 2018. № 36. С.78-82.

3. Максимов А.С. та інші. Енергоефективність в муніципальному секторі. Навчальний посібник для посадових осіб місцевого самоврядування. AMU, USAID, 2015. 184 с.

4. Беленкова О.Ю. Енергоефективне будівництво: проблеми, перспективи, оцінка. Трансформація національних моделей економічного розвитку в умовах глобалізації: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 20–22 листопада 2013 р.). Київ: КНТЕУ, 2013. С. 81–82.

5. Абашкина К.О., Измайлова К.В. Обґрунтування економічної доцільності встановлення сонячних батарей на замських житлових будинках. *Будівельне виробництво*, 2017. № 62 / 2

6. Алешковський О., Гриценко О. Техніко-економічне порівняння теплоізоляційних матеріалів стін в малоповерховому житловому будівництві. *Молодий вчений*, 2020. 6 (82). 296-298.

7. Беленкова О.Ю. Тенденції розвитку будівельної галузі як чинники формування стратегічної конкурентоспроможності будівельних підприємств. *Будівельне виробництво*. 2014. Вип. 57. С. 24–30.

8. Bozhanova V., Korenyuk P., Lozovskyi O. et al. Green Enterprise Logistics Management System in Circular Economy *International Journal of Mathematical, Engineering and Management Sciences*, 2022. Vol. 7, No. 3, 350-363.

НАПРЯМКИ ПІДВИЩЕННЯ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Енергетична безпека є пріоритетним напрямком розвитку економіки воєнного часу, поряд із продовольчою, інформаційною і навіть фізичною, забезпечення енергоносіями є ключовим для стійкості держави до зовнішніх і внутрішніх загроз.

До пріоритетних напрямів розвитку системи енергетичної безпеки належать [2, с.256]:

- забезпечення енергетичної безпеки регіону;
- забезпечення скорочення питомого енергоспоживання у закладах бюджетної сфери;
- зменшення використання природного газу в закладах бюджетної сфери та комунальній теплоенергетиці та заміщення його альтернативними і відновлюваними видами палива;
- розвиток виробництва місцевих видів палива, у тому числі за рахунок розширення плантацій енергетичної лози;
- продовження впровадження зовнішнього освітлення населених пунктів з використанням енергоощадних освітлювальних приладів;
- стимулювання населення до впровадження енергозберігаючих заходів.

Оскільки енергоємність ВВП України приблизно у 3 рази вища енергоємності Польщі і до 5 разів вища, ніж у країнах-лідерах ЄС [7], то поряд із енергозбереженням, яке підтримується економним, дбайливим використанням енергоносіїв різного типу із переважним переходом на альтернативні відновлювальні джерела, ефективним напрямком є зменшення втрат тепла будівлями і спорудами промислового і цивільного призначення.

Двома головними інструментами для широкого впровадження енергоефективних технологій в Україні за дослідженням [7] є:

- « - введення вуглецевого податку на викопні палива і створення фонду декарбонізації;
- припинення субсидування вартості викопних енергоносіїв».

Крім зменшення енерговитрат необхідно здійснити потужну термомодернізацію існуючого житлового і нежитлового фонду держави та будівництво нових будівель і споруд здійснювати із урахуванням сучасних вимог [3-9], які потрібно строго контролювати, що дозволить зменшити витрати енергії та довести показник енергоємності ВВП до середньоєвропейського рівня.

Відповідно до [1] термомодернізація це - комплекс робіт на прийнятому в експлуатацію закінченому будівництвом об'єкті, результатом яких є підвищення показників енергетичної ефективності будівлі, інженерних систем та їх елементів, теплотехнічних характеристик огорожувальних конструкцій до рівня не нижче мінімальних вимог до енергетичної ефективності будівель.

Названі інструменти дозволять забезпечити енергетичну безпеку України в умовах війни.

Список використаних джерел:

1. Проект Закону про внесення змін до деяких законів України щодо створення умов для запровадження комплексної термомодернізації будівель. Проект від 29.12.2021 № 6485.

2. Павлов В. І., Ткачик В. І. Забезпечення енергетичної безпеки регіону. Проблеми раціонального використання соціально-економічного та природно-ресурсного потенціалу регіону: фінансова політика та інвестиції. 2013. Вип. 19, № 3. С. 255-261.

3. Беленкова О.Ю., Терлецький О.І. Оцінка матеріалів утеплення стін за допомогою програми RetScreen. Будівельне виробництво. 2012. № 54. С.16.

4. Измайлова К.В. Регресивна модель впливу проектних рішень на енергоефективність будівлі. Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин. 2020. № 44. С. 108–115.

5. Vahovich I., Maximov A., Ostapenko I., Bogatyuk D., Kalashnikov D. Problems and disadvantages of the existing evaluation system of thermomodernization projects of construction objects. Ways to Improve Construction Efficiency, 2021. № 1(47). С. 119–128.

6. Измайлова К. В., Измайлова О. В. Система експертизи ефективності інвестиційних проектів на стадії техніко-економічного обґрунтування. Управління розвитком складних систем. 2010. Вип. 4. С. 45-54.

7. Домбровський О. Два ключі до енергонезалежності України. <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/05/30/687599/>

8. Максимов А.С., Вахович І.В., Гутніченко Т.П. та інші. Енергоефективність в муніципальному секторі: навч. посіб. для посадових осіб місцевого самоврядування. АМУ Проект USAID ДІАЛОГ, 2015. 184 с.

9. Гусарова Л. В., Боліла Н. В. Екологічний компонент економічної безпеки як чинник сталого розвитку підприємств будівництва. *Науковий погляд: економіка та управління*, 2020. №2 (68). С. 121 – 124.

10. Беленкова О.Ю., Цифра Т.Ю., Мацапура О.В., Остапенко І.О. Економічна оцінка заходів з підвищення енергоефективності. *Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин*, 2018. вип.36, С.78-82.

МОДЕЛЮВАННЯ ВИБОРУ ПРОЕКТНИХ РІШЕНЬ ПРИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЕКТІВ ТЕРМОМОДЕРНІЗАЦІЇ

Термомодернізація є ефективним напрямком підвищення енергоефективності існуючого житлового фонду [4-8].

Для проведення термомодернізації зазвичай здійснюють наступний комплекс робіт, який передбачає розробку альтернативних проектних рішень [1-3]:

- заміна вікон та дверей на енергоефективні;
- утеплення стін будівлі;
- утеплення підпалу та покрівлі;
- заміна обладнання на енергоефективне;
- модернізація, встановлення або заміна систем опалення, вентиляції, освітлення;
- встановлення сучасних приладів обліку тепла, електроенергії.

Усі перелічені заходи мають здійснюватись на основі енергоаудиту, який в обов'язковому порядку виступає першим етапом термомодернізації, який визначає усі майбутні проектні рішення та є запорукою їх ефективності.

Етапи термомодернізації мають виконуватись у технологічній послідовності, при цьому виникає вкрай актуальне завдання щодо вибору оптимального поєднання із системи критеріїв «ціна-якість» або у випадку термомодернізації «економічна ефективність протягом життєвого циклу об'єкту – задані параметри енергозбереження», яке можна розбити на дві окремих задачі [1, 7], які має вирішувати проєктувальник під час вибору проектних рішень:

1. отримання заданих параметрів енергоефективності із найменшими витратами, яке пропонується вирішувати шляхом розв'язання оптимізаційної задачі наступного типу:

$$\begin{aligned} V_{\text{заг}} &= V_{1\dots n}^{\text{стін}} + V_{1\dots n}^{\text{проріз}} + V_{1\dots n}^{\text{покрівлі}} + V_{1\dots n}^{\text{підвал}} + V_{1\dots n}^{\text{інж сист}} \rightarrow \min \\ E_{\text{заг}} &= E_{1\dots n}^{\text{стін}} + E_{1\dots n}^{\text{проріз}} + E_{1\dots n}^{\text{покрівлі}} + E_{1\dots n}^{\text{підвал}} + E_{1\dots n}^{\text{інж сист}} \geq a \\ E_{1\dots n}^{\text{стін}} &\geq b; E_{1\dots n}^{\text{проріз}} \geq c; E_{1\dots n}^{\text{покрівлі}} \geq d; E_{1\dots n}^{\text{інж сист}} \geq e \end{aligned}$$

де $V_{\text{заг}}$, V_1 , V_2 , V_n – відповідно вартість реалізації загального комплексу проектних рішень, та відповідних варіантів реалізації

проектних рішень окремих конструктивних елементів;

де $E_{\text{заг}}$, E_1 , E_2 , E_n – відповідно енергоефективність реалізації загального комплексу проектних рішень, та відповідних варіантів реалізації проектних рішень окремих конструктивних елементів;

2. отримання найвищої енергоефективності шляхом потимального поєднання проектних рішень із заданими витратами, яке пропонується вирішувати шляхом розв'язання оптимізаційної задачі наступного типу:

$$\begin{aligned} E_{\text{заг}} &= E_{1...n}^{\text{стін}} + E_{1...n}^{\text{проріз}} + E_{1...n}^{\text{покрівлі}} + E_{1...n}^{\text{підвал}} + E_{1...n}^{\text{інж сист}} \rightarrow \max \\ V_{\text{заг}} &= V_{1...n}^{\text{стін}} + V_{1...n}^{\text{проріз}} + V_{1...n}^{\text{покрівлі}} + V_{1...n}^{\text{підвал}} + V_{1...n}^{\text{інж сист}} \geq a \\ E_{1...n}^{\text{стін}} &\geq b; E_{1...n}^{\text{проріз}} \geq c; E_{1...n}^{\text{покрівлі}} \geq d; E_{1...n}^{\text{інж сист}} \geq e \end{aligned}$$

Список використаних джерел:

1. Максимов А.С., Вахович І.В. Вибір оптимальних технічних рішень термомодернізації будівель шкіл. *Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин*, 2020. 42. С.106-117.
2. Беленкова О.Ю., Цифра Т.Ю., Мацапура О.В., Остапенко І.О. Економічна оцінка заходів з підвищення енергоефективності. *Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин*, 2018. 36. С.78-82.
3. Беленкова О.Ю., Остапенко І.О. Економічна оцінка заходів з підвищення енергоефективності. *Будівельне виробництво*, 2013. 55. С. 28 – 31.
4. Ізмайлова К.В. Регресивна модель впливу проектних рішень на енергоефективність будівлі. *Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин*. 2020. № 44. С. 108–115.
5. Vahovich I., Maximov A., Ostapenko I., Bogatyuk D., Kalashnikov D. Problems and disadvantages of the existing evaluation system of thermomodernization projects of construction objects. *Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин*, 2021. 47. С. 119–128.
6. Ізмайлова К. В., Ізмайлова О. В. Система експертизи ефективності інвестиційних проектів на стадії техніко-економічного обґрунтування. *Управління розвитком складних систем*. 2010. Вип. 4. С. 45-54.
7. Максимов А.С. та інші. Енергоефективність в муніципальному секторі: навч. посіб. USAID ДІАЛОГ, 2015. 184 с.
8. Вахович І.В., Терещенко Л.В., Цифра Т.Ю., Редькін Ю.О., Економічна ефективність використання вторинних ресурсів в будівництві. *Будівельне виробництво*, 2012. № 53. С. 67–70.

Р. Яковенко

студент

*Київський національний університет будівництва і архітектури,
м. Київ*

НАПРЯМКИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВІДНОВЛЕННЯ ЗРУЙНОВАНИХ ВІЙНОЮ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТІВ

Під час відновлення зруйнованих війною населених пунктів необхідним є розв'язання таких невідкладних завдань із просторового розвитку, як проектування параметрів вуличних мереж із врахуванням зростання щільності дорожнього руху із часом, ліквідація наявних ділянок, які слугують «вузькими місцями» та стримують транспортний або пішохідний потоки, раціональне планування вузлових ділянок, перетинів шляхів [3, с. 480], передбачення великої кількості паркувальних місць, підземних автостоянок, зупинок, а також велику увагу приділяти зниженню рівня шуму на магістральних шляхах [4], також відразу під час проведення тендерів є можливість закладати технічні вимоги до якості дорожнього покриття, його довговічності та охорони природного середовища, енергозбереження, а також вимог сталого розвитку територій [2, 5].

Умови просторового розвитку звільнених територій мають повністю відповідати Державній стратегії післявоєнного розвитку і здійснюватись відповідно із планами та державними будівельними нормами.

Список використаних джерел:

1. Іванченко Г.М., Лютиков А.А., Чердніченко П.П. Утримання вуличнодорожньої мережі міста. Містобудування та територіальне планування", 2015. вип. 55. С. 174-177.
2. Чердніченко П.П. Проблемы эффективности работы и повышения качества улично-дорожной сети городов. Містобудування та територіальне планування, 2013. вип. 48. С. 478-481.
3. Приймаченко О.В. Визначення планувальних заходів по зниженню шуму на приміагістральних територіях. Містобудування та територіальне планування, 2014. Вип. 51. С. 469-474.
4. Осетрін М.М., Беспалов Д.О., Дорош М.І. Основні принципи створення транспортної моделі міста. Містобудування та територіальне планування. 2015. № 57. С. 309-320.
5. Цифра Т.Ю. Практичний досвід реалізації міжнародних будівельних контрактів в Україні. Будівельне виробництво. 2017. 62/2 С.45-48.

A.A. Chynchyk

PhD

Ya.F. Loktionova

PhD

Kyiv National University of Construction and Architecture, Kyiv

FACTORS OF INFLUENCE ON THE PROFITABILITY OF CONSTRUCTION ENTERPRISES

According to the data of the Unified State Register of Enterprises and Organizations, there are 56,926 thousand units of construction enterprises in Ukraine, which together have had a positive financial result for four years and are showing growth (Table 1).

The positive general indicator of the sector's work, namely the profitability of activity of more than 1.3%, causes the relevance of factor analysis of profitability indicators using deterministic models, which have proven themselves well in identifying factors influencing profitability and finding reserves for its increase in adjacent sectors of the economy [2, 4, 8].

Table 1.

Dynamics of construction development indicators for 2017-2020.

		2019	2020	2021
Profitability of operational activity of enterprises		4.7	2.0	1.3
Profitability of all activity of enterprises		3.7	1.1	0.5
Profitable enterprises	in % to the total number of enterprises	78.9	73.0	75.3
	financial result, mln.UAH	4549.6	3366.8	3075.8
Loss-making enterprises	in % to the total number of enterprises	21.1	27.0	24.7
	financial result, mln.UAH	911.3	1737.9	1944.7
financial result (balance) before taxation		3638.3	1628.9	1131.1

The main reason for the losses of construction companies is a sharp decrease in business activity in the country due to the global pandemic of Covid-19 and the war.

An analysis of profitability indicators of construction enterprises for 2019-2021 revealed that profitability indicators have been decreasing for three years in a row. The factor analysis of profitability indicators, which was

carried out in the articles of [3, 5-7], made it possible to determine in depth the most influential factors, namely: the loss of the main activity of construction enterprises for ten years in a row, which led to a decrease in equity to a critically low level and, accordingly, high financial leverage. During a crisis or continued downward trend, this could lead to a loss of financial sustainability in the construction sector.

The use of Dupont models to analyze the profitability of the construction industry will allow a more detailed analysis of the factors affecting this indicator.

Список використаних джерел:

1. Економічна статистика / Економічна діяльність / Діяльність підприємств. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Економетричний інструментарій управління фінансовою безпекою підприємств будівництва: монографія; за наук. ред. проф. Сорокіної Л. В., Гойка А. Ф. Київ : КНУБА, 2017. 404 с.
3. Izmailova, K., Zapiechna, Y. Study of unprofitability of ukraine's large enterprises by the Dupont method. *Three Seas Economic Journal*, 2020. 1(4), 84-89
4. Ізмайлова К.В. Фінансовий аналіз: навч. пос. К.: МАУП, 2009. 148 с.
5. Bielienskova O. Factor analysis of profitability (losses) construction enterprises in 1999–2019. *Economics, Finance And Management Review*. 2020. No 1. P. 4–16.
6. Беленкова О.Ю. Аналіз збитковості будівельних підприємств за методом фірми «Дюпон». *Галицький економічний вісник*. 2010. № 4. С. 184–188.
7. Беленкова О.Ю. Аналіз рентабельності галузі з використанням детермінованих моделей. *Будівельне виробництво*, 2005. № 46. С.120 -122.
8. Ізмайлова К. В. Фінансовий аналіз у будівництві. К. : Кондор, 2007. 236 с.
9. Bielienskova O., Moholivets A., Loktionova Y. Measurement of the level of economic security of enterprises by the indicator of the attractiveness for hostile takeovers *Baltic Journal of Economic Studies*, 2021, 7(5), 29-40.
10. Сорокіна Л.В., Гойко А.Ф. Аналітична характеристика розвитку ринку житла м. Києва. Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин. 2016. № 34. С. 83-97.
11. Помазуновська Т.О., Цифра Т.Ю. Оцінка фінансової стійкості підприємств будівельної галузі у період 2012 – 2017 роки. Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин. 2019. Вип. 40. С. 174-182.

Секція 3

ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ НАГРОМАДЖЕННЯ ВАРТОСТІ КАПІТАЛУ І МЕТОДОЛОГІЇ ОЦІНЮВАННЯ НЕРУХОМОГО МАЙНА, ЕКОНОМІЧНА І ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА БУДІВНИЦТВА

Засідання 07-08 червня 2022 о 14³⁰

В.П. Ніколаєв

д. екон. наук, професор

ORCID: 0000-0003-0014-1340

*Вроцлавський університет науки і технологій «Політехніка
Вроцлавська», м. Вроцлав, Польща*

А.А. Щербина

канд. екон. наук

ORCID: 0000-0001-8744-3418

*Київський національний університет будівництва і архітектури, м.
Київ, Україна*

УМОВНА РЕНТА, АБО ЯК ВИЗНАЧИТИ ВАРТІСТЬ ПРОЖИВАННЯ У ВЛАСНОМУ ЖИТЛІ

Міжнародні порівняння вітчизняних витрат домогосподарств на житлово-комунальні послуги, попри значне зростання тарифів, вказують на їх низький абсолютний і відносний рівень. Аналізуючи цю проблему, розглянемо поняття *imputed rent* - умовної (імпутованої) ренти (орендної плати), яке в останні роки використовується за кордоном як макроекономічною статистикою, так і в обстеженнях статистикою доходів і умов життя населення [1; 2]. Необхідність достовірного визначення умовної ренти зумовлена відмінностями формування річних витрат і доходів домогосподарств, які мешкають у власному житлі, і тих, які орендують житло. Концепція умовної ренти передбачає, що власники ніби сплачують орендну плату як частину своїх споживчих витрат і як орендодавці ніби отримують відповідні доходи самі від себе. Умовна рента формується також і тоді, коли люди проживають у чужому житлі без оплати, або коли орендна плата, нижча за ринкову. Певною мірою, умовна рента може бути ототожнена і з житловими субсидіями. Важливе значення для нас має саме витратна сутність умовної ренти, бо вона характеризує вартість нормального утримання і відтворення житла.

Спроби різних авторів, які звернули увагу на концепцію умовної

ренти і здійснювали спроби визначити її показники і повну вартість користування власним житлом в Україні, давали різні результати, свідчивши, однак, про недооцінку таких витрат у статистиці [3; 4].

Крім загальної доцільності обчислення умовної ренти у більшості розвинених країн, окремої уваги заслуговують і різні методологічні підходи, застосовані при цьому різними країнами. Відтак набуває значення те, наскільки досконалою є методологія визначення умовної ренти за кордоном і яким чином вітчизняна статистика визначає (чи не визначає) умовну ренту. Ми розглянемо, як умовна рента впливає на визначення реальних витрат на власне житло (вартість домоволодіння) і як інвестиційна сутність умовної ренти детермінують організаційно-правову форму домоволодіння як господарського товариства.

Результати порівняння витрат [5] деяких європейських країн та в Україні на житло і житлово-комунальні послуги (за результатами обстеження домогосподарств) відображена у табл. 1.

Таблиця містить дані, у яких нами ураховано ПКУ (паритет купівельної спроможності). Тим не менше, видно, що рівень витрат помітно нижчий, ніж у сусідніх країнах, а дані про умовну ренту взагалі відсутні. У Румунії (з подібними умовами у житловій сфері), умовна рента складає 60% вартості житлових і комунальних послуг.

У макроекономічній статистиці в Україні умовна рента вважається окремою статтею доходів, починаючи з 2011 року, але також може трактуватися, як витрати на власне житло в поточних цінах [6]. Однак відповідні статистичні зміни мало відомі фахівцям з економіки ЖКГ, що призводить до висновків стосовно занижених витрат, необхідних на утримання та експлуатацію власного житла без урахування відтворення основного капіталу власника.

У вітчизняній практиці виявлений методологічний розрив у відображенні умовної ренти у макроекономічній статистиці кінцевих споживчих витрат домогосподарств і відсутності відповідного показника у вибіркових дослідженнях доходів і витрат населення (умов життя).

Для отримання достовірних результатів на макрорівні необхідно враховувати: можливість порівняння між собою лише аналогічних даних статистики національних рахунків або мікростатистики доходів і витрат населення; вимірювання у поточних цінах чи за ПКС; дані по домогосподарству й на одну особу. Також важко порівнювати країни з різними підходами до визначення умовної ренти.

Таблиця 1

Житлово-комунальні витрати домогосподарств у сусідніх країнах ЄС

Роки	Річні витрати, євро за ПКС	Україна	ЄС	Румунія	Словаччина	Угорщина	Польща
2010	Житло і комунальні послуги	676,1	7107	3462	5084	5460	4986
	Житло		5033	2354	2510	2767	2644
	- без умовної ренти		1693	117	483	148	475
	- умовна рента		3340	2237	2027	2619	2169
	- частка у витратах на житло і комунальні послуги, %		47,0	64,6	39,9	48,0	44,3
	- частка у витратах на житло, %		66,4	95,0	80,8	94,7	82,0
2015	Житло і комунальні послуги	987,6	8570	4040	6111	5922	6271
	Житло		6297	2570	3080	3574	3592
	- без умовної ренти		1771	145	516	436	522
	- умовна рента		4526	2425	2564	3138	3017
	- частка у витратах на житло і комунальні послуги, %		52,8	60,0	42,0	53,0	48,1
	- частка у витратах на житло, %		71,9	94,4	83,3	87,8	84,0

Джерело: розраховано авторами

Таблиця 2

Кінцеві споживчі витрати і витрати на житло і житлово-комунальні послуги (ЖКП)

Країни	2020, євро на особу									
	Кінцеві споживчі витрати, поточні ціни	З них ЖКП	Частка ЖКП, %	ЖКП					КП	Частка умовної ренти, %
				ЖП				разом		
				утримання і ремонт	орендна плата	умовна рента	разом			
ЄС-27	15100	3880	25,7	160	750	2020	2930	950	52,1	
Румунія	6780	1280	18,9	80	20	820	920	360	64,1	
Словаччина	9630	2960	30,7	70	200	1610	1880	1080	54,4	
Угорщина	6860	1560	22,7	20	70	1080	1170	390	69,2	
Польща	7660	1600	20,9	310	80	390	780	820	24,4	
Україна		955				38,6	79,7			

Джерело: розраховано авторами

Ураховуючи низький рівень оренди, Державна служба статистики України визначає умовну ренту методом витрат користувачів, що

передбачає оцінку кожного виду витрат, які власники житла мають урахувати при встановленні плати за власне житло за умови здавання його в оренду. На нашу думку, метод витрат користувачів ураховує лише окупність первинних капітальних інвестицій у придбання житла. За такої практики можливі викривлення у розрахунках, спричинені приватизацією, а також ігноруванням інших капітальних витрат на ремонті.

Результати дослідження вказують на наявні загальні проблеми визначення умовної ренти, пов'язані з неповнотою інформаційної бази, необхідної для розрахунків. Разом з тим, робиться висновок про необхідність коректних порівнянь у вітчизняних дослідженнях, подальшого вдосконалення статистики житлової сфери та коригування абсолютних і відносних показників витрат домогосподарств, які користуються власним житлом, а відтак загального збільшення частки витрат на житлові послуги.

Цікавою проблемою, пов'язаною з умовною рентою, є не визнання в Україні виробничої сутності будинку як об'єкта чи активів і організації співвласників та менеджменту як суб'єктів управління. Ця проблема може розглядатися як напрямок наступних досліджень.

Список використаних джерел:

1. Final consumption expenditure of households by consumption purpose. Eurostat. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/NAMA_10_CO3_P3_custom_123743/default/table?lang=en.
2. European Union Statistics on Income and Living Conditions (EU-SILK). URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/microdata/european-union-statistics-on-income-and-living-conditions>.
3. Пантелеев П.О. Оцінювання стану і вартості утримання житлових будинків будівельно-експлуатаційними підприємствами: дис. канд. ек. наук 08.00.04. Київ, 2018. 211 с.
4. Бабак А.В. Адаптація вартісно-орієнтованого управління підприємством до об'єктів житлової нерухомості: дис. канд.ек.наук. 08.00.04. Київ, КНУБА, 2001. 200 с.
5. Методика розрахунку показників доходів та ресурсів домогосподарств. Наказ Державної служби статистики України 28.11.2014 № 372 (зі змінами, затвердженими наказом Державної служби статистики України від 23.12.2019 № 433). Держстат, 2014. 56 с.
6. Методологічні положення оновленої версії системи національних рахунків 2008 року: затверджені наказом Державної служби статистики України від 17.12.2013 р. № 398. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/metod_polog/metod_doc/2013/398/met_polog.zip.
9. The comparability of imputed rent (2010). Luxembourg: Publications Office of the European Union, 50 pp.

О.В. Скрипник

PhD

ORCID: 0000-0001-5322-1075

*Київський національний університет будівництва і архітектури,
м. Київ, Україна*

ВИКОРИСТАННЯ ПОЗАБІРЖОВИХ Ф'ЮЧЕРСІВ ЯК ФОРМА ЗАХИСТУ ПІДПРИЄМСТВ БУДІВНИЦТВА ТА ПОКУПЦІВ БУДМАТЕРІАЛІВ ВІД НЕГАТИВНИХ НАСЛІДКІВ ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ

Однією із форм захисту виробників будматеріалів від негативних наслідків економічних криз може бути використання контрактів, які передбачають фіксацію ціни на будматеріал при замовленні його партії ще до моменту її виготовлення.

Сутність даної системи полягає у тому, що при включенні певного будівельного матеріалу до проекту будівництва замовник чи девелопер бронює у виробника безпосередньо або через дистриб'ютора його певний обсяг і сплачує аванс (гарантійний депозит) у розмірі певного відсотку від суми угоди. Якщо потім покупець відмовляється від даної угоди, то аванс повертається йому за винятком штрафних санкцій, які тим більші, чим раніше відбулася відмова (оскільки від цього залежить тривалість часу, протягом якого виробник будматеріалу користувався його авансом). Оформити дану операцію можна, наприклад, за допомогою попередньої угоди купівлі-продажу будматеріалу або форвардної угоди [3]. Далі у процесі будівництва покупець викупляє замовлений обсяг будматеріалу за визначеними у вказаній угоді цінами, а якщо виробник відмовиться постачати товар на даних умовах, то вже він сплачуватиме покупцю штрафні санкції.

Слід зазначити, що якщо передбачити у даних форвардних контрактах можливість їх анулювання за бажанням покупця (із виплатою продавцю штрафних санкцій), то ми по суті отримаємо систему ф'ючерсної торгівлі [3], яка, втім, матиме низку відмінностей від системи біржових ф'ючерсів, зокрема:

- вартість ф'ючерса на будматеріал буде дорівнювати його вартості на ринку спот;
- ф'ючерс на будматеріал не буде безособовим, тобто у договорі чітко буде вказаний продавець і покупець;
- даний контракт не буде цінним папером;
- емітентом ф'ючерса є не біржа, а конкретний виробник будматеріалу.

При цьому ціною фіксації цін на будматеріал для його покупця буде розмір гарантійного депозиту, сплаченого ним виробнику, оскільки саме цей розмір визначатиме вигоди і втрати від даної угоди як для покупця, так і для продавця ф'ючерса. Так якщо фактичний розмір авансу за ф'ючерсним контрактом, встановлений виробником будматеріалу, буде нижче за рівноважний (тобто той розмір авансу, при якому покупець ф'ючерсу, не отримає жодного прибутку чи збитку у результаті даної угоди), то покупець будматеріалу при укладанні ф'ючерсного контракту отримуватиме певний вигреш порівняно із купівлею будматеріалу в майбутньому за ціною, яка діятиме на той момент. Але це не означає, що виробник будматеріалу при укладанні ф'ючерсного контракту із авансом, який менше рівноважного, буде у програвші. Якщо ж він використає отриманий від покупця аванс на розширення чи вдосконалення виробництва, наприклад, замість банківського кредиту, або ж для своєчасної виплати податків, щоб уникнути штрафів, або навіть покладе його на депозит в банк, то може отримати, окрім впевненості у реалізації ще не виготовленої продукції, також і додатковий прибуток від даної угоди. Також у результаті укладання ф'ючерсного контракту виробник отримує економію складських витрат, оскільки будматеріал для постачання за даним ф'ючерсом може бути виготовлений безпосередньо перед погашенням ф'ючерса і гарантовано буде відвантажений (а якщо ні, то виробник автоматично спише із авансу покупця передбачені ф'ючерсною угодою штрафні санкції).

Слід зазначити, що регулюючи розмір авансового внеску, передбаченого у ф'ючерсному контракті, виробник може змінювати обсяги продажу ф'ючерсів на будматеріал залежно від зміни своєї потреби у додаткових оборотних коштах, і таким чином повністю відмовитись від банківських кредитів типу овердрафт, а також зменшити обсяг позик за інвестиційними банківськими кредитами (у випадку необхідності їх отримання).

Слід зазначити, що для ефективного функціонування системи ф'ючерсної торгівлі будматеріалами необхідно виконання таких умов:

1. Однорідність продукції.
2. Значна кількість її покупців.
3. Стійка тенденція зростання цін на даний будматеріал.
4. Забезпеченість ф'ючерсних контрактів реальною пропозицією будматеріалу та наявність штрафних санкцій за їх невиконання.

Збільшити попит на ф'ючерси на будматеріали можна за рахунок використання роловера – тобто продовження терміну дії ф'ючерса на наступний період [3]. Це дозволить власникам ф'ючерсів не приймати

на зберігання будматеріал, якщо з якоїсь причини реалізація будівельного проекту уповільнилась чи відклалася. Також роловер зможуть здійснити ті власники ф'ючерса, що не можуть вчасно оплатити його повну вартість, однак водночас не хочуть розривати його із сплатою штрафних санкцій.

За роловер виробник будматеріалу стягуватиме із власника ф'ючерса комісію, оскільки будматеріал для виконання зобов'язань за даним ф'ючерсом вже виготовлено, і тепер виробнику доведеться зберігати його на складах, шукаючи на нього інших покупців (при цьому вартість роловера при цьому буде тим вище, чим на довший термін покупець відкладає купівлю будматеріалу). Іншим варіантом вирішення вказаної проблеми може бути організований за посередництва виробника будматеріалу перепродаж ф'ючерсів іншому покупцю, аналогічно до того, як девелопери організовують для покупців нерухомості купівлю-продаж квартир за переуступкою майнових прав на них.

Ще одним варіантом розвитку системи попереднього продажу будматеріалів може бути запровадження опціонів «CALL» європейського типу – контрактів, що передбачають право (але не обов'язок) їх покупця купити певний обсяг будматеріалу за фіксованою ціною (ціною, що діяла на момент купівлі опціону) в конкретний день. Такі контракти можуть укладати потенційні покупці будматеріалу, що не хочуть чи не мають можливості сплачувати значний аванс за ф'ючерсний контракт, однак готові сплатити декілька відсотків від суми угоди, щоб зафіксувати для себе його ціну. Укладати такі контракти виробникам будматеріалів слід обмежено, оскільки під них також потрібно буде виготовити певний обсяг будматеріалу, який при цьому може бути як викуплений власником опціону у випадку погашення цього опціону, так і не викуплений ним, якщо з певних причин він не схоче пред'явити даний опціон до погашення.

Для виробника будматеріалу опціони вигідні тим, що дають йому додаткові прибутки від продажу партії будматеріалу, які отримуються набагато раніше продажу даної партії. При продажі ж ф'ючерсних контрактів додатковий прибуток виробник газобетону може отримати тільки від штрафних санкцій у випадку відмови покупця від виконання ф'ючерсного контракту.

Слід зазначити, що ціну опціонів (так само, як і розмір авансу за ф'ючерсним контрактом) визначає виробник газобетону, то змінюючи цю вартість, він може змінювати попит на ці опціони залежно від власної потреби у додаткових обігових коштах.

Асортимент опціонів на будматеріали ми пропонуємо зробити аналогічним до асортименту ф'ючерсів на них.

Слід зазначити, що для таких опціонів виробники будматеріалів також мають створити вторинний ринок за власного посередництва. Що ж стосується традиційної для біржових опціонів опції їх викупу та анулювання емітентом до моменту строку погашення за зверненням покупця, то у даному випадку ми вважаємо таку опцію недоцільною, оскільки вона збільшуватиме трансакційні витрати продавця на систему опціонів та ускладнить планування виробничої програми. Роловер опціонів передбачати також не доцільно.

Слід зазначити, що для того, щоб уникнути проблем із державним регулюванням ринку ф'ючерсів і опціонів (яке, відповідно до ст. 21 ЗУ «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» в Україні здійснює Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку [1]), дані контракти недоцільно називати саме так. Так ф'ючерсний договір може бути юридично оформлений як договір постачання, а опціонний – як попередній договір купівлі-продажу - договір, сторони якого зобов'язуються впродовж певного терміну (у певний термін) укласти договір в майбутньому (основний договір) на умовах, встановлених попереднім договором. (ст. 635 ЦК України [2]).

Таким чином, використовуючи запропоновану нами систему ф'ючерсів та опціонів виробники газобетону можуть вдосконалити свою цінову політику, забезпечивши суттєву економію девелоперам, що згодні придбати газобетон за попереднім замовленням, а собі отримання додаткових оборотних коштів абсолютно безкоштовно, а у деяких випадках і додаткових прибутків.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг». Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2002, № 1, ст. 1.
2. Цивільний Кодекс України Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, №№ 40-44, ст.356.
3. Гойко А.Ф. Скрипник А.Л., Четверіков Ю. Гроші та кредит: Навч. посіб. К.: Вид-во КНУБА, 2010. 244 с.
4. Гойко А. Ф. Организация рынка финансового капитала и инвестиций в Украине. К.: Будівельник, 1995. 208 с.
5. Сорокіна, Л.В., Гойко, А.Ф. Дослідження економічних важелів забезпечення розвитку будівельної галузі. Будівельне виробництво. 2015. №58. С. 88–96.
6. Беленкова О.Ю., Цифра Т.Ю., Шашко М.М. Впровадження світового досвіду фінансування доступного житла через систему будівельно-ощадних кас в Україні. Проблеми системного підходу в економіці. 2010. №3.: URL: http://www.nbuv.gov.ua/ejournals/PSPE/2010_3/index.h

Н.П. Левковець

*канд. екон. наук., доцент
ORCID: 0000-0001-5382-5418*

Національний транспортний університет, м. Київ, Україна

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Точне оцінювання загроз фінансово-економічній безпеці підприємства, розроблення та реалізація методів нейтралізації негативного впливу цих загроз вимагають побудови адекватного механізму управління фінансово-економічною безпекою.

Умовами забезпечення фінансової безпеки підприємства повинні виступати:

- безперервний розвиток та вдосконалення фінансової системи підприємства;

- наявність на підприємстві системи, яка спроможна задовольняти реалізацію фінансових інтересів, цілей і завдань;

- збалансованість і комплексність фінансових інструментів, важелів та методів, які використовуються на підприємстві [1].

Основне призначення системи забезпечення фінансової безпеки підприємства полягає у створенні й реалізації умов, що забезпечують фінансову безпеку підприємства. Ці умови визначаються виходячи з критеріїв фінансової безпеки та її рівня.

Механізм фінансової безпеки дозволяє:

а) забезпечити фінансову стійкість, платоспроможність, ліквідність та достатню фінансову незалежність підприємства у довгостроковому періоді;

б) забезпечити оптимальне залучення та ефективне використання фінансових ресурсів підприємства;

в) ідентифікувати зовнішні і внутрішні небезпеки та загрози фінансовому стану підприємства та розробляти заходи для їх вчасного усунення;

г) самостійно розробляти та впроваджувати фінансову стратегію;

д) забезпечувати достатню фінансову незалежність підприємства;

е) забезпечувати достатню гнучкість при ухваленні фінансових рішень;

ж) забезпечувати захищеність фінансових інтересів власників підприємства [3].

При характеристиці основних елементів (складових) механізму забезпечення фінансової безпеки підприємства необхідно урахувати

наступне. По-перше, вони повинні формуватися зважаючи на його фінансові інтереси: зростання ринкової вартості підприємства, максимізація прибутку тощо. По-друге, враховувати принципи управління фінансовою безпекою підприємства: дотримання господарського законодавства; застосування програмно-цільового управління; обов'язкове визначення сукупності власних фінансових інтересів підприємства у складі його місії тощо.

До складу механізму управління фінансовою безпекою підприємства відносять такі елементи:

- сукупність фінансових інтересів підприємства,
- функції,
- принципи і методи управління,
- організаційну структуру,
- управлінський персонал,
- техніку і технології управління,
- фінансові інструменти,
- критерії оцінювання рівня фінансової безпеки [2].

У такому розумінні механізм фінансового убезпечення підприємства становить єдність процесу управління та системи управління, що відповідає існуванню діалектичної суперечності змісту (процес управління) і форми (структура управління).

Систему управління можна розглядати як сукупність механізмів, необхідних для реалізації цілей управління.

Управління фінансовою безпекою залежить від обґрунтованого використання методів оцінки її рівня як бази й інструменту контролю та завдання орієнтирів для планування і здійснення фінансово-господарської діяльності підприємства.

Виходячи із зазначеного, механізм управління економічною безпекою підприємства повинен включати сукупність взаємопов'язаних процесів планування, регулювання, мотивації та контролю, які забезпечують фінансову стійкість підприємства.

Управління системою фінансової безпеки будь-якого підприємства можна розглядати як сукупність відносин фінансової безпеки, реалізованих за допомогою організаційної структури та функцій управління, нормативно-правового й організаційно-економічного забезпечення, процесів реагування на погрози та наявність моделі прийняття рішення [4].

Зважаючи на це вважаємо, що система забезпечення фінансової безпеки підприємств повинна починатись з формування загальної концепції її забезпечення.

Враховуючи, що концепція - це система поглядів, ідей, цільових

настанов, пронизаних єдиним, визначальним задумом, провідною думкою щодо постановки і шляхів вирішення виявлених проблем, вважаємо, що концепції забезпечення фінансової безпеки представляє собою комплексну систему поглядів на ключові інтереси машинобудівного підприємства у фінансовій сфері, принципи і засоби їх реалізації та захисту від внутрішніх та зовнішніх загроз.

Функціонування управління системою фінансової безпеки підприємства передбачає постійну взаємодію функцій управління: керівництва, організації, планування, мотивації, аналізу та контролю в процесі прийняття оптимальних управлінських рішень керівництвом і структурними підрозділами. Зазначено, що вершиною управління системою фінансової безпеки підприємства є застосування сучасних методів фінансового планування і контролю — бюджетування.

Перераховані блоки — це механізм управління системою фінансової безпеки підприємства, котрий являє собою організаційний комплекс, який складається з сукупності організаційних, управлінських, технічних, правових та інших заходів, у сукупності, спрямованих на забезпечення безпеки підприємства, захисту законних інтересів його керівництва та інвесторів, сприяння забезпеченню стійкого розвитку підприємства.

Список використаних джерел:

1. Васильєв О.В., Чупіков А.А. Критерії оцінки економічної безпеки вантажних автотранспортних підприємств. *Економіка та держава*. 2018. № 4. С. 17-21.

2. Economic and Legal Foundations of the Transformations in Conditions of Financial Globalization, *monograph* edited by Yu. Pasichnyk - Yunona Publishing, New York, USA, 2018. 183-192 p.

3. Левковець Н.П. Ідентифікація стану економічної безпеки та базові засади і заходи її забезпечення для підприємств автомобільного транспорту: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.00.04 / НТУ. К., 2021. 20 с.

4. Савчук Л.М., Бандоріної Л.М. Сучасні процеси трансформації у бізнесі та виробництві: теорія, методологія, практика (зовнішньоекономічна діяльність, промислове виробництво та транспорт): монографія. Дніпро: Пороги, 2019. с. 207-215.

О.М.Ємельянова

канд. наук держ.упр, доцент

ORCID: 0000-0001-9831-4734

Київський національний університет будівництва і архітектури,

м. Київ, Україна

ПЕРЕВАГИ ВЗАЄМОДІЇ ЛОГІСТИКИ ТА МАРКЕТИНГУ НА БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Будь-яке сучасне будівельне підприємство має багато структурних підрозділів, що реалізують різні управлінські функції. Для вирішення завдання щодо ефективного ведення господарської діяльності підприємства необхідно забезпечити координацію, інтеграцію, взаємозв'язок та взаємодію всіх його відділів та інших структурних підрозділів. В даний час маркетинг та логістика є окремими поняттями та видами діяльності. Однак вони взаємопов'язані та взаємозалежні. Маркетинг та логістика є елементами системи реалізації продукції, і вони однаково важливі. Правильна взаємодія відділів логістики та маркетингу позитивно впливає на економічні показники підприємства.

Існує безліч визначень маркетингу. Маркетинг – це сукупність процесів, які спрямовані на створення, просування та надання товарів споживачам, і навіть управління взаємовідносинами із ними. Під маркетингом також слід розуміти концепцію управління виробництвом та реалізації товарів, яка орієнтується на попит.

Головна мета маркетингу – виробництво та реалізація такого товару, який потрібен покупцю. Можна виділити такі завдання маркетингу: аналіз покупців підприємства та стану ринків; вивчення товарів підприємства та стратегій конкурентів; створення нової продукції чи послуг. Реалізація всіх завдань маркетингу спрямована на підвищення конкурентоспроможності підприємства та отримання прибутку [1].

Таким чином, маркетинг є важливим елементом функціонування будівельного підприємства. Правильне застосування маркетингових стратегій та методів дозволяє підприємству зростати, перевершувати конкурентів та збільшити свій прибуток.

Економічний зміст концепції логістики полягає у розробці оптимальних схем руху товарів між виробниками та споживачами продукції з мінімальним рівнем логістичних витрат. Під логістикою розуміють філософію та методологію ефективного управління потоковими процесами різної природи в економічних системах. Реалізація концепції логістики на мікроекономічному рівні передбачає ефективне використання коштів та потенціалу підприємства для переміщення продукції для

задоволення потреб клієнтів у транспортних послугах [2].

Загальна мета логістичної діяльності формулюється у сучасній науковій літературі як «правило 7R»: доставка необхідного товару потрібної якості та у потрібній кількості у заданий час у задане місце конкретному споживачеві з оптимальним рівнем витрат.

Ключовим завданням логістичного обслуговування сфер виробництва та реалізації продукції є найбільша адаптованість суб'єкта господарювання до змін на ринку, підвищення частки ринку та досягнення конкурентної переваги при мінімізації витрат [2].

Таким чином, цілі маркетингу та логістики тісно пов'язані між собою. І маркетинг, і логістика спрямовані на задоволення певних потреб людей [3].

Взаємодія відділів логістики та маркетингу дуже важлива для підприємства. Слід виділити подібності та відмінності даних відділів. Маркетинг та логістика часто застосовуються разом. Завдяки цьому і маркетинг, і логістика набувають певних переваг. Обидва види діяльності спрямовані на задоволення потреб клієнтів за оптимальних витрат. Суть маркетингу у тому, щоб визначити, «що потрібно?», і стоїть першому місці. Далі йде логістика. Її функції полягають у тому, щоб вирішити «як це зробити?». На разі справедливий вираз «маркетинг формує попит, а логістика його реалізує». Змістовна різниця між аналізованими сферами управлінської діяльності у тому, що маркетинг спрямований на аналіз та дослідження ситуації на ринку, всілякі психологічні впливи на покупця з метою підвищення кількості продажів та інші функції. Тоді як логістика орієнтована на створення ефективних логістичних систем.

Незважаючи на схожість цілей, функції відділів маркетингу та логістики дуже відрізняються. Однак можливе створення ефективної взаємодії цих відділів. Інтеграція та координація відділів маркетингу та логістики позитивно впливає на фінансові результати підприємства, оскільки концепції їх управління дуже схожі. Сучасні організації з метою отримання конкурентної переваги використовують концепцію маркетингової логістики. Під нею розуміють діяльність, спрямовану на управління матеріальним та супутніми потоками на підприємстві при їх русі від виробника до споживача, спрямовану на задоволення їх потреб. Основними функціями маркетингової логістики є аналіз товарних замовлень, складування та управління ними.

Ефективне функціонування підприємства як інтегрованої логістичної системи поряд з оптимальним функціонуванням кожного з підрозділів вимагає належної взаємодії між ними. Інтеграція та координація відділів та служб підприємства виступають сьогодні запорукою підвищення фінансових результатів виробничо-господарської діяльності.

Слід констатувати спільність цілей маркетингової та логістичної

діяльності на підприємстві за відмінності у методах їх досягнення. Ефективна організація взаємозв'язків та координації необхідна для того, щоб підприємство могло заробити конкурентну перевагу, яка позитивно позначиться на роботі будівельного підприємства в цілому.

Досвід передових компаній свідчить про ефективність застосування інтегрованої концепції маркетингової логістики. Затребуваність зазначених систем обумовлена посиленням конкурентної боротьби у сучасній ринковій економіці, відставання в якій може призвести до втрати прибутку та подальшого виходу з ринку.

Список використаних джерел:

1. Степаненко Н.І., Волкова І.М. Сучасні концепції маркетингу / Маркетинг і логістика в системі менеджменту: тези доповідей XIII Міжнародної науково-практичної конференції. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2020 / <https://lpnu.ua/sites/default/files/2020/12/23/paragraphs/9069/marketing-ta-logistika-v-sistemi-menedzhmentulviv2020.pdf>
2. Бондаренко В.М. Формування взаємозв'язків маркетингу та логістики в підприємницькій діяльності. 2015. *Ефективна економіка* № 7. <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4454>
3. Перезовова І.В., Сакун А.Ж. Логістична концепція виробничо-промислового підприємства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2017. Випуск 14. частина 2. С. 58-64.
4. Зельцер Р.Я., Беленкова О.Ю., Дубінін Д.В. Інноваційні моделі і методи організації, управління і економічної оцінки технологічних процесів будівельного виробництва: монографія. Київ: «Леся», 2018.
5. Нікогосян Н.І., Демидова О.О., Погорельцев В.М. Основні форми організації розподільчої логістики будівельно-виробничого підприємства. *Містобудування та територіальне планування*. К., КНУБА, 2012. Вип. 46. С. 403-407.
6. Нікогосян Н.І., Титок В.В., Цяцько О.О. Дослідження інфраструктури та вибір місця будівництва складу: логістичний підхід. *Інвестиції: практика та досвід*, 2018. №23. С. 61-66.
7. Нікогосян Н.І., Демидова О.О., Шатрова І.А., Шебек М.О., Ємельянова О.М. Організаційно-технологічні основи логістизації збуту будівельної продукції. *Містобудування та територіальне планування*, 2017. №65. С. 411-417.

В.Г. Поліщук
канд. екон. наук, доцент,
ORCID: 0000-0001-5479-1221

К.А. Горніч
здобувач вищої освіти,

Луцький національний технічний університет, м. Луцьк, Україна

ПРІОРИТЕТИ ФІНАНСУВАННЯ НЕДЕРЖАВНИХ ПЕНСІЙНИХ ФОНДІВ

До лютого 2022 року система пенсійного забезпечення в Україні була у процесі модернізації. Головною метою пенсійної системи було гарантування отримання доходу громадянам після виходу на пенсію. У разі настання цього періоду було важливо отримувати дохід з різних джерел: із системи державного пенсійного страхування, яка фінансується з поточних доходів, з обов'язкової накопичувальної системи з визначеними внесками, з добровільної накопичувальної системи недержавного пенсійного забезпечення з визначеними внесками. Основною пенсійного доходу для громадян, на думку Татарин Н.Б., Ковальчук Ю.В. та Цюник С.І., є державна солідарна пенсійна система, адміністрування якої здійснює Пенсійний фонд України. Проте середньомісячної пенсії з 1 рівня системи є недостатньо для забезпечення гідного життя після виходу на пенсію. Перелічене вище значною мірою визначає актуальність проведення аналізу, адже результативне функціонування недержавного пенсійного забезпечення вважають одним із загальнонаціональних соціальних та економічних пріоритетів. Це цілком зрозуміло, оскільки за допомогою системи недержавного пенсійного забезпечення можна уникнути низки багатьох соціальних проблем шляхом формування додаткових пенсійних витрат поряд із державною пенсією. Також діяльність недержавних пенсійних фондів як інституційних інвесторів стимулює розвиток економіки країни. На сьогодні впровадження недержавного пенсійного забезпечення є невизначною справою, оскільки фінансовий ринок України перебуває у складному стані [3].

Можна побачити значне зменшення в кількості недержавних пенсійних фондів у 2016-2020 рр. Зокрема, це спричинено складною економічною і політичною ситуацією в країні, що наразі погіршиться.

Найбільшим за кількістю недержавних пенсійних фондів залишається м. Київ. Також потужна динаміка була в Одеській та Дніпропетровській областях. Пенсійні контракти станом на кінець 2020 року укладено з 78,9 тис. вкладників, з яких 2,1 тис. юридичні особи або 2,7 % від загальної кількості вкладників. Фізичні особи складають 76,8 тисячі або 97,3%. Кількість вкладників збільшилась порівняно з аналогічним періодом 2019 року на 14,0% (9,7 тис.) Таке збільшення

кількості контрактів несло за собою досить позитивний вплив на загальну ситуацію в країні, а особливо на соціальну сферу. Чиста вартість активів 56 недержавних пенсійних фондів на 31.08.2021 р. становила 2097,46 млн грн.

З прийняттям законів України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» і «Про недержавне пенсійне забезпечення» розпочато впровадження пенсійної реформи, сутність якої полягає в переході до трирівневої пенсійної системи:

Перший рівень – це солідарна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, в якій усі кошти, що перераховуються підприємствами та застрахованими особами до Пенсійного фонду України, одразу ж виплачувалися нинішнім пенсіонерам.

Другий рівень – накопичувальна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування. Частина обов'язкових пенсійних відрахувань (до 7% від заробітної плати працівника) повинна була спрямована на персональні рахунки громадян. Ці кошти повинні були інвестуватися в українську економіку, а інвестиційний дохід збільшувати розмір майбутніх пенсійних виплат.

Третій рівень – система недержавного пенсійного забезпечення. В цій системі можуть брати участь добровільно як фізичні особи, так і юридичні особи-роботодавці.

Недержавне пенсійне забезпечення надає змогу створити стимули для роботодавців та працюючих громадян для здійснення додаткових пенсійних заощаджень, забезпечити більш високий рівень життя після виходу на пенсію, забезпечити формування нових джерел інвестиційних ресурсів для інвестування реального сектору економіки, залучити до створення пенсійних фондів банки та небанківські фінансові установи.

До основних причин недостатнього розвитку недержавного пенсійного забезпечення в Україні можна віднести: низький рівень дохідності пенсійних активів; законодавчу неврегульованість окремих питань діяльності ринку недержавного пенсійного забезпечення; низький рівень довіри населення до недержавного пенсійного забезпечення, банківської системи та інших фінансових установ; низький фінансовий рівень спроможності громадян для участі у системі недержавного пенсійного забезпечення.

В умовах низьких доходів громадян, відсутності культури планування пенсій, недовіри до фінансових інститутів і самої пенсійної накопичувальної підсистеми, що знаходиться в процесі постійного вдосконалення, виникає необхідність змін законодавства, посилення ролі державного регулювання та саморегулювання на ринку недержавного пенсійного забезпечення, підвищення ефективності та прозорості діяльності самих фондів, вдосконалення конструкції

накопичувальної підсистеми. Вдосконалення обов'язкової накопичувальної складової неможливо домогтися, як слушно зауважують Кулініч Т.В. та Жайворонок І.Р., без державної участі, просвітницької роботи серед населення та роботодавців і надалі – переходу до добровільності вибору такої системи. У системі недержавного пенсійного забезпечення перш за все необхідним є стимулювання корпоративних програм через податкові пільги, податкові відрахування, введення цільових пенсійних планів з державною підтримкою окремих категорій громадян, виховання самостійного планування та відповідальності за формування майбутніх пенсій у громадян [1].

Заходами, що значно розширяють географію та підвищують результативність функціонування мережі НПФ, як слушно зауважували Марич М.Г. та Шупер А.С., наступні: створення Державного фонду гарантування частини пенсійних внесків населення до НПФ; підвищення рівня прозорості діяльності НПФ та посилення захисту прав їх учасників; удосконалення та осучаснення загальних положень, затверджених у законодавстві, щодо управління ризиками НПФ; проведення активної інформаційно-роз'яснювальної роботи та зацікавлення населення щодо участі в системі НПЗ; скасування оподаткування виплат з НПФ при досягненні пенсійного віку учасниками таких фондів; затвердження податкових пільг для юридичних осіб, що засновуватимуть НПФ із загальною кількістю учасників, що перевищує 2000 осіб; забезпечення загального розвитку фінансового ринку України для розширення фінансових інструментів, у які можуть інвестувати НПФ з метою більшої диверсифікації вкладень та підвищення їх прибутковості [2]. Ці заходи були актуальні до лютого 2022 року, і безумовно будуть актуальні в мирний час в Україні.

Отже, провівши аналіз пенсійних недержавних фондів, можна стверджувати, що були прогалини та недопрацювання в роботі, мала інтенсивність, але нашу думку, це та галузь, яку не можна залишати без уваги та весь час потрібно удосконалювати.

Список використаних джерел:

1. Кулініч Т.В., Жайворонок І.Р. Тенденції розвитку недержавних пенсійних фондів в Україні. *Економіка та держава*. 2020. №12. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/12_2020/15.pdf
2. Марич М.Г., Шупер А.С. Перспективи розвитку недержавного пенсійного забезпечення в Україні. *Економіка та суспільство*. 2021. Випуск № 31. URL: <http://surl.li/ddjtt>
3. Татарин Н.Б., Ковальчук Ю.В., Цюник С.І. Недержавні пенсійні фонди: модернізація, тенденції та проблеми розвитку в Україні. *Економіка та держава*. 2021. №5. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/5_2021/16.pdf

А.В. Росинський

аспірант

ORCID: 0000-0003-4119-7463

Київський національний університет будівництва і архітектури,

м. Київ, Україна

ЕКОНОМІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ДЕВЕЛОПЕРСЬКОЇ КОМПАНІЇ В УМОВАХ ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ

Питання розвитку економічного потенціалу девелоперської компанії всебічно ускладнене постійними змінами економічного середовища і потребує оперативного реагування девелопера на нові виклики з врахуванням потреб всіх стейкхолдерів девелопменту, зокрема, інвесторів. Саме інвестори девелопменту першими реагують на зміни в політичному, економічному і соціальному житті країни, відповідно формуючи попит на ринку нерухомості, ситуацію на якому у 2022 році можна умовно розділити на три періоди.

Перший період розпочався з січня 2022 року і характеризується зниженням попиту на ринку нерухомості і девальвацією гривні у зв'язку з загрозою військових дій, з одночасним збільшенням пропозиції з боку інвесторів, зокрема іноземних, які захотіли продати об'єкти нерухомості на території України.

Воєнний стан, введений з 24 лютого 2022 року відповідно до Указу Президента України [1], став початком *другого періоду*, який характеризується умовами паніки і невпевненості всіх стейкхолдерів девелопменту, призупиненням роботи валютного ринку України, фіксуванням обмінного курсу гривні [2] і регіональними особливостями ринків нерухомості. Так ринок нерухомості східних, північних і південних регіонів фактично заморозився, а центральних – перебував у фазі очікування. У той же час попит на ринку нерухомості західних регіонів зазнав стрімкого зростання, що в умовах обмеженої пропозиції підвищило ціни. Особливостями цього попиту є його селективність у відповідності до потреб інвесторів, які були зацікавлені саме у кінцевому продукті, а не у прибутках від інвестицій.

Третій період розпочався у квітні 2022 року і характеризується процесами реорганізації всіх сфер життя і бізнесу до умов дії воєнного стану. Саме цей період актуалізував ціни на будівельні матеріали, паливо, енергоносії, машини, механізми і вартість робочої сили, з урахуванням їхньої обмеженості, реорганізацією логістичних процесів, а також зростанням готівкового обмінного курсу у порівнянні з фіксованим безготівковим. Водночас географічна локалізація

військових дій внесла корективи у вигляді зменшення попиту на ринку нерухомості західних областей, що знизило ціни на нерухомість регіону, а також призвела до поступової активізації процесів на ринках нерухомості центральних та північних регіонів.

Задля збереження свого економічного потенціалу девелоперським компаніям довелося першочергово вирішувати проблеми забезпечення своєї економічної безпеки. Зокрема, впровадження оперативних заходів потребували: *політико-правова складова* (для аналізу загроз і планування заходів щодо їх усунення або мінімізації), *фінансова складова* (для регулювання фінансових зобов'язань між стейкхолдерами девелоперського проекту), *фізична (силова) складова* (для забезпечення безпеки співробітників, майна і капіталу компанії), *інформаційна складова* (для забезпечення обміну інформацією між стейкхолдерами девелоперського проекту) і *кадрова складова* (для можливості підтримання і відновлення діяльності компанії).

Наразі девелопери стикаються з новими реаліями і потребами інвесторів нерухомості, які очікують від девелоперських проектів оновлених рішень з безпекової точки зору і, одночасно, мають гостру потребу у готовій будівельній продукції внаслідок понесених втрат від військових дій. Законодавчі ініціативи, що передбачають додаткові вимоги до конструктивних схем і наявність бомбосховищ у готовій продукції будівельного виробництва, є доречними і актуальними, але водночас збільшують собівартість будівельних робіт, а за цим і ціну нерухомості для інвестора та кінцевого споживача.

В результаті девелоперські компанії потрапили в ситуацію, у якій вони зацікавлені у відновленні будівельних робіт і продовженні розвитку девелоперських проектів. Проте налагодження нових логістичних процесів, реформування організації будівельного виробництва під наявні реалії, підвищення цін на будівельні матеріали і їх обмеженість вимагають додаткових капіталовкладень, тобто спричиняють збільшення собівартості девелоперських проектів. Зважаючи, що на ринку первинної нерухомості пропозиція перевищує попит, і підняття цін призведе до зниження конкурентоспроможності конкретного девелоперського проекту, логічним і водночас соціально значущим було б рішення девелопера компенсувати збільшення собівартості за рахунок зменшення прибутковості девелоперського проекту, якби таке рішення не призвело б до збитковості девелоперського проекту. В умовах невпевненості і перманентних змін макросередовища задля покриття ризиків єдиним варіантом відновлення будівельних робіт і продовження розвитку девелоперських проектів є підвищення цін на об'єкти нерухомості, що наочно показує

динаміка зміни цін на ринку первинної нерухомості [4] серед девелоперських проєктів, у яких девелопери змогли відновити продажі і будівельні роботи. [3]

У теперішніх реаліях девелоперські проєкти мали б бути зосереджені на задовільненні потреби у нерухомості людей, які її втратили, проте попит на ринку нерухомості стрімко не збільшується, адже, незважаючи на велику потребу у продукції, кінцеві її споживачі не мають фінансових можливостей для її задовільнення [3], що, в свою чергу, не мотивує девелоперів до розвитку нових проєктів, задля збільшення пропозиції на ринку нерухомості, змушуючи їх концентруватися виключно на існуючих девелоперських проєктах. Виправити цю проблему може реальне запровадження державних іпотечних чи кредитних програм, які б могли забезпечити підвищення попиту на ринку первинної нерухомості, і стимулювали підвищення пропозиції девелоперами нерухомості, що дало б поштовх для відновлення і розвитку не тільки економічного потенціалу кожної девелоперської компанії, але і в цілому будівельної галузі й економіки України.

Список використаних джерел:

1. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24.02.2022 р. № 64/2022: станом на 23 травня 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text> (дата звернення: 05.06.2022).

2. Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану: Постанова Правління Національного банку України від 24.02.2022 р. № 18: станом на 21 травня 2022 р. URL: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_24022022_18 (дата звернення: 05.06.2022).

3. Ринок житла: будівництво відновили на 40%, продажі наразі мінімальні. *Укрінформ - актуальні новини України та світу*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3485582-rinok-zitla-budivnictvo-vidnovili-na-40-prodazi-narazi-minimalni.html> (дата звернення: 05.06.2022).

4. Статистика ринку нерухомості. *ЛУН Місто*. URL: <https://misto.lun.ua/price> (дата звернення: 05.06.2022).

5. Сорокіна Л.В., Гойко А.Ф. Аналітична характеристика розвитку ринку житла м. Києва. *Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин*. 2016. № 34. С. 83–97.

6. Сорокіна Л.В., Гойко А.Ф., Скакун В.А. До проблеми вдосконалення методів прогнозування вартісних показників житлового будівництва. *Будівельне виробництво*, 2015, №59, с. 7-17.

О.В. Слободенюк

аспірант

ORCID: 0000-0001-7528-4261

Київський національний університет будівництва і архітектури

м. Київ, Україна

ІНВЕСТИЦІЙНА СКЛАДОВА ПРОЦЕСУ РЕКОНСТРУКЦІЇ ЖИТЛОВОГО ФОНДУ

Розвиток міст та вдосконалення економічної системи країни спричинили підвищення попиту на реконструкцію застарілого житлового фонду. Також, відсутність в Україні дієвих реформ з житлової політики стала причиною швидкого зростання частки житлових будівель з високим ступенем зношення. При цьому, широкою проблемою в цьому аспекті є саме забезпечення процесу реконструкції житлового фонду [1]. Реконструкція передбачає комплексний процес, що має охоплювати певний простір (мікрорайон, квартал) з метою поліпшення умов проживання, експлуатації, збільшення житлової площі тощо, пов'язаним із зміною геометричних розмірів, функціонального призначення, заміною окремих конструкцій, їх елементів, основних техніко-економічних показників. Звичайно комплекс дій із реконструкції житла є немислими без ефективного функціонування інвестиційного інструментарію.

Інвестиції в реконструкцію застарілого житлового фонду є важливим напрямом інвестиційної діяльності, який з урахуванням сукупних інтересів інвесторів та девелоперів, не має ґрунтуватися лише на одному конкретному критерії. Оцінка потенціалу під час реалізації інвестиційного проекту реконструкцію застарілого житлового фонду повинна ґрунтуватися на комплексному підході, що включає себе економіко-математичні та організаційно-правові методи оцінки. Сукупність отриманих у результаті проведеної оцінки інвестиційних показників істотно впливає на рішення інвестора, і якщо потенційні перспективи реалізації інвестиційного проекту реконструкції задовольняють інтереси інвестора, то проект стверджується, у разі наявності сумнівів його спрямовують на доопрацювання або проект визнається нежиттєздатним.

Тому формування та розвиток інвестиційного ринку житлової реконструкції в умовах функціонування вітчизняної економіки є пріоритетним напрямом девелоперського ринку. Короткий термін окупності та висока інвестиційна ліквідність капітальних вкладень в реконструкцію житлового фонду є важливими критеріями вибору саме

цього виду інвестицій.

Таким чином, інвестиційна сфера процесу реконструкції потребує розвитку та розробки ефективних методик оцінки інвестиційної привабливості та економічної ефективності об'єкта застарілого житлового фонду. При цьому, відсутність уніфікованих методичних рекомендацій, які містять конкретні методики з можливим ефективним застосуванням їх при дослідженні показника інвестиційної привабливості в процесі капітальних вкладень, створює перешкоду у розвитку інвестиційної діяльності під час реалізації проектів реконструкції [2, с. 50].

Удосконалення методичних засад та ефективного алгоритму оцінки (відбору) інвестиційних проектів реконструкцію житлового фонду за рівнем економічної та інвестиційної привабливості має ґрунтуватися на всебічному дослідженні стану інвестиційного клімату, ринку нерухомості, макроекономічних показників, містобудівних регламентів, міської політики забудови та просторового розвитку території, цілей та завдань девелопера, структури інвестиційного портфеля тощо. Охоплення зазначених характеристик може бути забезпечене шляхом врахування впливу широкого спектру чинників на результати комерційної, інвестиційної та фінансової діяльності процесу реструктуризації житлових об'єктів, а також застосування інноваційних методів математичного моделювання. Важливим інструментом сформульованого математичного завдання економічного аналізу є факторний аналіз.

Загалом, факторний аналіз впливу економічних, соціальних, екологічних, технологічних та просторових чинників на інвестиційну привабливість реконструкції житлового фонду, дає змогу виявити зв'язок між змінними факторами та інвестиційними показниками, а також виявити найбільш значущі інвестиційні показники для подальшого ранжування об'єктів реконструкції житлового фонду за рівнем інвестиційної привабливості та пріоритетності.

Список використаних джерел

1. Про комплексну реконструкцію кварталів (мікрорайонів) застарілого житлового фонду: Закон України № 525-V від 22.12.2006 // Відомості Верховної Ради України. 2007 р., № 10, стор. 441.

2. Шкуратов О.І., Чудовська В.А. Модель фінансування реконструкції житлового фонду в Україні // Актуальні проблеми будівельної галузі України: матеріали круглого столу (м. Київ, 12 лютого 2020 р.). К.: ВСП «ІНО КНУБА», 2020. С. 50–51.

Ю.С. Рябініна

аспірантка

ORCID: 0000-0003-4024-2314

Т.Ю. Цифра,

канд. екон. наук, доцент

ORCID: 0000-0001-7891-0467

*Київський національний університет будівництва і архітектури,
м. Київ, Україна*

КОНЦЕПЦІЯ МАЙБУТНЬОГО «REBUILD UKRAINE» У СФЕРІ ТОРГОВО-ОФІСНОЇ НЕРУХОМОСТІ

2022 рік приніс злиття декількох криз – охорона здоров'я, соціальна, економічна і планетарна – до апогеї, і разом до розплати за індустрію нерухомості. Ситуація на ринку офісної нерухомості на початок року була ще далека від доковідної, «Після оптимізації займаних площ деякі офісні приміщення стали незатребуваними [1].

Згідно з даними CBRE Ukraine (табл.1), внаслідок воєнних дій на території Київської області було зруйновано складські та логістичні комплекси загальною площею близько 364 тис. кв. м (включно з офісними приміщеннями та іншими будівлями на території комплексів). Повністю чи частково знищено майже 325 тис. кв. м чистих складських площ, що становить 21% від загального обсягу складських площ у Київському регіоні (станом на кінець 2021 року загальний обсяг площ становив 1,6 млн кв. м) [7].

Знищення 20% складських площ лише у Київському регіоні стало причиною вимушеної релокації логістично-складського хабу до західних регіонів, що додатково зумовлене попитом з боку українських компаній, які втратили складські об'єкти внаслідок воєнних дій, а також компаній, зацікавлених у диверсифікації своїх портфелів нерухомості задля мінімізації ризиків знищення таких об'єктів. Це, своєю чергою, може свідчити про великий потенціал складського та логістичного сегменту з погляду інвестора після завершення бойових дій [7]. А основою майбутньої нерухомості має стати відбудова на засадах сталого розвитку із використанням найкращих світових здобутків і розробок у сфері зведення сучасних будівель і споруд. Це майбутнє, в якому будівлі забезпечують комфорт, обладнані для безпрецедентних подій, підтримують здоров'я людини і планети, доступні за ціною і доступні для всього суспільства.

Таблиця 1

Стан складської та торгово-офісної нерухомості [1]

Серед складських об'єктів, які були повністю зруйновані через влучання ракет та внаслідок пожеж:	Об'єкт	Загальна площа (ГВА)
	Mirazh 1	29,8 тис. кв. м
	Komodor Logistics Park	68,9 тис. кв. м
	Складський комплекс Kuehne + Nagel	19 тис. кв. м
	Розподільчий центр АТБ на Лівому березі Києва	24 тис. кв. м
	Комплекс Prologistic Services	10,2 тис. кв. м
	UTA Service	23 тис. кв. м
Овочеве сховище Vegi Trade	20 тис. кв. м	
Часткової руйнації зазнали:	Об'єкт	Загальна площа (ГВА)
	Розподільчий центр АТБ у с. Копилів	30,5 тис. кв. м
	Холодний склад RLC	63 тис. кв. м
	West Gate Logistic	97 тис. кв. м
	Terminal II в м. Буча	32 тис. кв. м
Фармацевтичний склад Trans West у с. Мила	9,5 тис. кв. м	

Концепція майбутнього у сфері нерухомості була створена, щоб надати галузі шлях до переходу, спираючись на передовий досвід та бізнес-рішення з успішних тематичних досліджень, наданих партнерами Світового економічного форуму у всьому світі [6]. **Активаторами** для офісного будівництва, що охоплюють чотири вище наведені елементи, виступають фактори, наведені у таблиці 2 [6].

Концепція майбутнього у сфері нерухомості спирається на чотири ключові елементи [6]:

1. **Зручність для життя.** Зручність для життя включає взаємодію між простором і мешканцями, щоб зрештою поліпшити людський досвід. Люди проводять близько 90% свого дня у приміщенні [2]. Дослідження показали позитивну кореляцію між комфортною обстановкою та продуктивністю [3].

Таблиця 2

Активатори для офісного будівництва [6]

Цифровізація та інновації	Інноваційне використання технологій та даних: – автономні будівлі автоматично налаштовуються, адаптуючись до динамічних внутрішніх та зовнішніх умов, створюють оптимальні умови праці для підвищення продуктивності; – взаємопов'язані будівлі: взаємозалежна система будівель може працювати разом для підвищення ефективності (наприклад, баланс попиту та пропозиції енергії); – зниження початкових витрати на розробку та модернізацію, підтримуючи програму доступності. – Кібербезпека та конфіденційність.
Нормативно-правова база	Державна політика, регулювання та фінансова підтримка; Схвалення гнучких планів зонування та розвитку міста сприятиме прогресу, як і стандартизація існуючих розрізних будівельних правил.
Талант та знання	Висококваліфікована робоча сила, залучення талантів та ідейне лідерство, кадровий резерв
Бізнес-кейс, що підтверджує цінність	Монетизація активів, прозорість, інноваційне фінансування, масштабування (лише за наявності переконливого економічного обґрунтування та чіткої окупності інвестицій), створення всеосяжних показників (що винагороджують усіх зацікавлених сторін по всьому ланцюжку створення вартості)
Взаємодія із зацікавленими сторонами	Передова практика зв'язку та координації (політики, кредитори, інвестори, орендарі, підрядники, академічні кола та громадянське суспільство)

1. **Життєздатність.** На будівлі припадає майже 40% глобальних викидів парникових газів [4]. До 2030 року нинішній фонд будівель становитиме 80% забудованого середовища в розвинених країнах, і лише крихітна частина будівель - близько 1-2% - в цей час реконструюється у будь-який конкретний рік [5]. Для досягнення цілей з нульового викиду вуглецю, що вимагає скорочення викидів вуглецю протягом усього життєвого циклу активів (наприклад, при будівництві, експлуатації та виведення з експлуатації), дії мають бути прискорені.

2. **Стійкість.** В основі підвищення стійкості лежать міста, будівлі та люди, що їх населяють, здатні забезпечити майбутнє, шляхом пом'якшення наслідків непередбачених природних та антропогенних

явищ, таких як кліматична, фінансова криза та криза в галузі охорони здоров'я, а також збереження культурної самобутності спільнот. Найкращий міжнародний досвід відбудови міст Боснії і Герцеговини після масштабного руйнування свідчить, що лише інтегрований підхід за принципами сталого розвитку може відновити добробут населення, соціальне та культурне життя.

3. **Доступність.** «Фінансовий доступ»: доступ до доступної орендної плати або справедливих вимог до початкового внеску та ставок за іпотечними кредитами, а також до розумних операційних витрат (наприклад, податки, страхування, ремонт).

– «Відповідні стандарти активів»: достатній простір та здорові умови, а також зручні місця з достатнім доступом до основних послуг (наприклад, освіти, громадського транспорту, охорони здоров'я).

Список використаних джерел:

1. Настич І. Ринок офісів під час війни: індивідуальні домовленості та релокейт. Propetry Times. URL: <http://surl.li/ddjma> (accessed 12 February 2022)

2. U.S. Environmental Protection Agency, Report to Congress on Indoor Air Quality: Volume II, EPA/400/1-89/001C, Washington DC, 1989.

3. Kamarulzaman N., et al. An Overview of the Influence of Physical Office Environments Towards Employees, *Procedia Engineering*, 2011. vol. 20. pp. 262-268, <http://surl.li/ddjmd> (accessed 12 February 2022).

4. International Energy Agency and the United Nations Environment Programme, 2018 Global Status Report: Towards a zero-emission, efficient and resilient buildings and construction sector, Global Alliance for Buildings and Construction, 2018, <http://surl.li/ddjmg> (accessed 12 February 2021).

5. European Parliament, Boosting Building Renovation: What Potential and Value for Europe?, IP/A/ITRE/2013-046, 2016, <http://surl.li/ddjmi> (accessed 12 February 2021)

6. Kalin Bracken, Alice Charles *Всесвітній економічний форум*. Оглядовий звіт. Колонія/ Женева, Швейцарія. 2021. 62 с.

7. Н. Сокирко. Складський сегмент матиме інвестпотенціал після завершення бойових дій. URL: <https://gmk.center/ua/opinion/skladskij-segment-matime-investpotencial-pislya-zavershennya-bojovih-dij/>

8. Цифра Т. Ю. Класифікація житла за типами доступності методом дискримінантного аналізу. *Ефективна економіка*. 2018. № 9. – URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6532>

Л.В. Шумак

аспірантка

ORCID: 0000-0002-5738-5744

О.В. Філіпнов

аспірант

ORCID: 0000-0002-4601-1966

*Київський національний університет будівництва і архітектури,
м. Київ, Україна*

АКТУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ ТА УПРАВЛІННЯ БУДІВНИЦТВОМ В УМОВАХ ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ

Війна це дуже дорого. За інформацією голови Уряду Дениса Шмигала витрати нашої держави на комплексний захист та підтримку економіки щодня становлять близько 2 млрд. гривень лише прямих видатків. [1]. Більш ніж 200-500 мільярдів євро (220-540 мільярдів доларів), так оцінили загальну вартість відновлення України після війни дослідники з Centre for Economic Policy Research – світової мережі економістів. Приблизно це відповідає розрахункам Уряду України. Прямі втрати економіки України досягли показника 80,4 млрд. доларів, або 2,4 трлн. гривень лише за перший тиждень квітня 2022 року. Загальний обсяг знищеної чи пошкодженої житлової нерухомості становив близько 26 млн. кв. м за оцінкою KSE Institute. З початку військової агресії Росії в Україні зруйновано понад 6800 житлових будинків. 533 навчальні заклади, 300 дитячих садків, 196 медичних закладів, 129 заводів та підприємств пошкоджено, зруйновано або захоплено ворогом. За попередніми підрахунками, в Україні пошкоджено та зруйновано 24 тисячі кілометрів доріг та понад 300 мостів. Знищено 8 цивільних аеропортів та 10 військових аеродромів за даними Міністерства розвитку громад та територій. Близько 30% українських підприємств повністю припинили діяльність, 45% частково працюють, за даними Міністерства фінансів України. І ця статистика невтішна [2].

Які плани має уряд України щодо відновлення держави? Звісно ж, повернути втрачене. Яких змін можуть очікувати будівельні підприємства? Питання відновлення зруйнованої інфраструктури України після завершення бойових дій активно обговорюються професійною спільнотою та урядом. Шукаються можливості розміщення всередині переміщених осіб (ВПО). Для забезпечення можливості якнайшвидшого відновлення країни вирішуються питання дерегуляції будівельної галузі та спрощення бюрократичних процедур. Рівень державної цільової програми: вирішити проблему розміщення сотень тисяч громадян, забезпечити їх необхідним житлом, відбудувати інфраструктуру, вирішувати питання зайнятості населення, необхідно

буде в дуже стислий термін. Ця програма розробляється вже сьогодні. Для забезпечення громадян України всім необхідним уряд має значну кількість планів, частина з яких уже почала реалізовуватися. Забезпечення житлом та робочими місцями ВПО є важливим завданням, яке зараз вирішує уряд. Сьогодні його рішення розглядається у кілька етапів: 1). Розміщення ВПО терміном до 1 тижня у місцях тимчасового перебування, дитячих садках, школах та адміністративних будівель – у короткостроковій перспективі; 2). Розміщення ВПО у наявних домогосподарствах. У цьому уряд робить велику ставку – у середньостроковій перспективі; 3). Розглядається можливість будівництва типових проєктів швидкого малоповерхового налаштування, а також викупу у забудовників квартир із високим ступенем готовності та зниження податку на доходи фізичних осіб, які здають житло в оренду з метою зменшення вартості житла для орендарів – у довгостроковій перспективі.

Сьогодні розглядається можливість отримання європейських технологій для забезпечення швидкого будівництва. Вирішується питання спрощення процедур ввезення необхідних матеріалів, будівельної продукції без сертифікації та будівельної техніки із Європи. Механізм видачі державою грошових коштів у вигляді цінного паперу, який особа, яка втратила житло, зможе використовувати для оплати нового житла на первинному або вторинному ринку, може бути розглянутий додатково. Ці завдання дозволять стимулювати економіку та нове будівництво, швидко забезпечити значну кількість постраждалих осіб житлом. Але це може призвести до різкого зростання вартості житла. По можливості для постраждалих також може бути введена іпотека за меншою ставкою. Після повної стабілізації ситуації та зменшення ризиків для банків, це можливо, можна зробити. Український будівельний бізнес поступово вертається до життя. Будівельні підприємства відновлюють роботу. Частина підприємств сьогодні отримали чималі державні замовлення. Стабілізувати ситуацію на українському будівельному ринку допомагає Міністерство економіки України [3].

Для початку будівництва нового житла аналіз можливих майданчиків уже розпочався. Земельні ділянки повинні мати відповідне цільове призначення або можливість зміни. І це є певна проблема. На них не повинно бути факторів, що не дозволяють постійно проживання людей, повинні бути інженерні мережі або можливість їх забезпечити. Одним із найважливіших факторів є наявність соціальної інфраструктури, яка може забезпечити відповідну кількість осіб усім необхідним, зокрема робочими місцями. В основному земельні ділянки з такими властивостями розташовані в обласних та районних центрах. Це може викликати велике навантаження на них та спровокувати дисбаланс у роботі комунальних служб, електричних мереж,

водопроводів та газопроводів, які потребували оновлення ще за мирних часів. Один із варіантів реалізації – це релокація підприємств із зони бойових дій до індустріальних парків та розміщення там місць для проживання людей. Проблема вирішуватиметься комплексно, буде відновлено виробництво, люди будуть забезпечені робочими місцями. Для реалізації зазначених програм уряд готує низку процедур дерегуляції будівництва на період воєнного стану та деякий час після його завершення. Наразі перебувають на стадії розробки ціла низка питань щодо дерегуляції будівельної галузі. Особливо слід зазначити такі:

1. Пересування країною утруднене блокпостами та комендантською годиною, особливо в деяких районах, тому, для прискорення процедури, серед можливих змін, що обговорюються, пропонується прийняття в експлуатацію певних категорій об'єктів за матеріалами фотофіксації, виготовленими замовником.

2. При отриманні дозвільних документів на будинки за типовими проєктами розглядається можливість запровадження спеціальної процедури з мінімальними бюрократичними перешкодами. Тобто, спрощення процедури будівництва об'єктів за типовими проєктами, у тому числі щодо одержання відхилень від діючих ДБН.

3. Зниження вимог щодо сертифікації матеріалів.

4. Спрощення процедур закупівлі. Деякі покупки планується вивести із системи ProZorro.

5. Зменшення вимог: а). до складу та змісту проєктної документації на будівництво об'єктів; б). для проведення експертиз проєктів будівництва.

6. Розширення переліку об'єктів капітального ремонту, будівельні роботи на яких можна проводити без розробки проєктної документації, лише за дефектним актом.

7. Через неможливість узгодження проєктів з органами охорони культурної спадщини, у деяких містах будівництво фактично заблоковане. Тому розглядається спрощення процедури погодження проєктів будівництва з Міністерством культури та інформаційної політики.

8. Деретулювання земельного законодавства. Які саме зміни очікують на земельне законодавство невідомо, але вони можуть стосуватися спрощення процедури виділення земельних ділянок та зміни їх цільового призначення [4].

Для максимально швидкого відновлення економіки та старту роботи бізнесу в умовах воєнного стану держава планує максимально спростити всі дозвільні процедури та знизити регуляторний вплив на ринок. Законодавче регулювання процедур змінюється щодня, тому необхідно тримати руку на пульсі. Надалі країна змушена буде економити. Тому Україна відмовиться від капітальних інвестицій.

Насамперед кошти з скарбниці витрачатимуться на армію, обслуговування держборгу, зарплати бюджетникам, виплату пенсій. Зважаючи на загрози повторних руйнувань, можна припустити, що доведеться обмежитися аварійно-ремонтними роботами та створенням тимчасового житла. Таким чином, на сході та півдні країни будівництво буде повністю заморожене. В інших регіонах спостерігатиметься стагнація будівельної сфери. З урахуванням ризиків пошкоджень та дефіциту фінансування, девелопери, в основному, утримаються від реалізації нових девелоперських проєктів.

Список використаних джерел:

1. Втрати України у війні становлять майже 2 мільярди гривень на день, – Шмигаль від 4 квітня 2022 року. <http://surl.li/ddjnu>
2. Час збирати каміння: які перспективи у будівельній галузі України від 19 квітня 2022 року. <https://inventure.com.ua/analytcs/articles/vremya-sobirat-kamni:-kakie-perspektivy-u-stroitelnoj-otrasli-ukrainy>.
3. Участь Президента України у засіданні Конгресу місцевих та регіональних влад від 27 квітня 2022 року. : <https://www.president.gov.ua/photos/uchast-prezidenta-ukrayini-u-zasidanni-kongresu-miscevih-ta-4597>.
4. Всесвітній економічний форум в Давосі 2022. Повернути втрачене: які плани уряд щодо відновлення держави від 31 березня 2022 року.: <https://mind.ua/openmind/20238806-povernuti-vtrachene-yaki-plani-mac-uryad-shchodo-vidbudovi-derzhavi>.
5. Nikolaiev V.P., Hryhorovskiy P.Ye. ... Molodid O.S. Technical and economic aspects of real estate properties: collective monograph. Lviv-Toruń: Liha-Pres, 2019. 124 p.
6. Сорокіна Л.В., Гойко А.Ф. Дослідження ціноутворюючих характеристик нерухомості за допомогою вейвлет-перетворень часових рядів. *Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин*. 2020. № 44. С. 3–16.
7. Сорокіна Л.В., Гойко А.Ф., Скакун В.А. До проблеми вдосконалення методів прогнозування вартісних показників житлового будівництва. *Будівельне виробництво*. 2015. №59. С. 7–17.
8. Шумак Л.В. Сучасні фінансово-економічні проблеми функціонування та розвитку проєктних підприємств у будівництві. Всеукраїнської науково - практичної конференції здобувачів вищої освіти та молодих учених. м. Дніпро. 19-20 листопада 2020 року.
9. Шумак Л.В., Запечна Ю.О., Гриценко О.С. Особливості антикризового управління в проєктних підприємствах. Збірник матеріалів II Міжнародного форуму молодих науковців та дослідників «SCIENCE AND STUDY 2020». Київ: КНУБА. 2020.

О.О. Молодід,

канд. екон. наук, с.н.с.

ORCID: 0000-0001-8211-3460

В.С. Драч

магістр

ORCID: 0000-0003-2778-4223

*Київський національний університет будівництва та архітектури,
м. Київ, Україна*

ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ 3D ДРУКУ У БУДІВНИЦТВІ

Використання нових технологій у будівельній галузі однозначно позитивно впливає на темпи та якість будівельного процесу. Технологія 3D друку є відносно новою у даній сфері, проте за цей час встигла продемонструвати неабиякі результати у будівництві житлових, адміністративних та промислових будівель.

Причин успіху даної технології декілька: по-перше, відсутність «людського фактору» під час зведення будівлі, що мінімізує помилки та відхилення при монтажі. А відсутність значної кількості людей на будівельному майданчику різко зменшує можливість травмування під час процесу будівництва.

По-друге, швидкість будівництва та здатність працювати під час несприятливих погодних умов. Завдяки своїм унікальним характеристикам 3D принтери вже сьогодні здатні будувати у рекордні строки. Одним із прикладів вдалої реалізації будівництва за допомогою 3D-принтера можна навести будинок площею 105 м², який представила американська компанія New Story. Основу будинку надруковано на машині Vulcan I з використанням запатентованого матеріалу, схожого на бетон, під назвою Lavacrete. Будівництво зайняло 47 год протягом декількох днів, а вартість надрукованих елементів склала 10 000 доларів.

Інший, але не менш важливий фактор – вартість даної технології. Завдяки відсутності великої кількості людей на будівельному майданчику та використанню спеціальних будівельних матеріалів – фінальна ціна будівництва зменшується в рази відносно традиційних методів будівництва.

Також, варто виділити, що за допомогою використання спеціальних матеріалів під час 3D друку можливо без додаткових зусиль будувати конструкції будь-якої складності без особливих зусиль.

Екологічність такого виду будівництва теж говорить на користь 3D-принтерів. Завдяки використанню запатентованих матеріалів вдається суттєво зменшити викиди CO₂ у порівнянні із традиційним портландцементом. Інший екологічний чинник, що 3D принтери працюють від електромережі і можуть використовувати відновлювальні

джерела енергії.

На сьогоднішній день, єдиний суттєвий недолік технології 3D друку у порівнянні із традиційними методами – є обмежена площа забудови. Дана технологія максимально рентабельна і ефективна для будівництва котеджного, мало-висотного, аварійного житла, вона здатна у найкоротший термін забезпечити людей житлом, що по якості і ціні буде не тільки не гірше за своїх традиційних конкурентів, але й значно переважати завдяки унікальним характеристикам.

Вважаємо, що розвиток сфери 3D друку дуже перспективний, що додатково підтверджується вже реалізованими проектами. Багато фахівців сходяться в тому, що будівництво за допомогою 3D-принтерів є перспективним напрямом розвитку будівельної інженерії.

Список використаних джерел:

1. І. В. Гордюк та ін. Особливості використання технології 3D-друку в будівництві: Thesis.2018 URL: <http://er.nau.edu.ua/handle/NAU/37949> (дата звернення 07.06.2022)

2. D'Angelo, M. (2019). Edg Wants to Resurrect Architectural Ornament Through 3D Printing. Architect. URL: https://www.architectmagazine.com/technology/edg-wants-to-resurrect-architectural-ornament-through-3d-printing_o (дата звернення 07.06.2022)

3. 3D print Canal House (2013). URL: <https://3dprintcanalhouse.com/about-the-3d-print-canal-house-1> (дата звернення 07.06.2022)

4. 3D concrete printing market worth \$56.4M by 2021 (2016). URL: <https://www.3ders.org/articles/20160530-3d-concrete-printing-market-worth-by-2021.html> (дата звернення 07.06.2022)

5. Shatov, S.; Yevseieva, H. (2020). Integration in the construction of ecological housing 3D-printing. Association agreement: driving integrational changes. Vol. III. Collective Monograph. Accent Graphics Communications & Publishing 807-2625 Regina st., Ottawa, Ontario, K2B5W8 Canada, 2020. P. 336-347. ISBN 978-1-77192-537-2

6. Лохмутов, Н.Д.; Куличков, Д.В.; Ермолаєва, В.В. (2018). Перспектива розвитку 3D-печати в строительстве. Молодой ученый. No 23 (209). С. 177-179. URL: <https://moluch.ru/archive/209/51318/> (дата звернення 07.06.2022)

7. Excell, J. (2010). The rise of additive manufacturing. The Engineer. URL: <https://www.theengineer.co.uk/the-rise-of-additive-manufacturing/> (дата звернення 07.06.2022)

8. [URL:http://www.n-zodchie.com/ua/articles/pro-zastosuvannya-3d-tehnologiy-u-budivnyitstvi.html](http://www.n-zodchie.com/ua/articles/pro-zastosuvannya-3d-tehnologiy-u-budivnyitstvi.html) (дата звернення 07.06.2022).

Ya.F. Loktionova

PhD

V.Ya. Gavrilyuk

PhD

Kyiv National University of Construction and Architecture, Kyiv

PECULIARITIES OF FINANCIAL STABILITY OF CONSTRUCTION ENTERPRISES

Construction has many features, which should include:

- stationary nature of construction products;
- the need to move material, technical and labor resources to each new facility;
- the impact of seasonality on labor productivity and the cost of construction works;
- capillarity;
- resource and energy intensity of construction products;
- significant terms from the start of construction to commissioning of the facility;
- different degree of interest of construction participants in putting the facility into operation.

These features also affect indicators and features of the development of the construction sector, one of the most important of which is financial stability.

The following indicators are used to determine the type of financial stability [1, p.83]:

- the level of coverage of stocks by stable sources of financing (indicators - own working capital, supply of stocks with own working capital, long-term, short-term credits and loans);

- solvency of the enterprise (coverage, general, quick and absolute liquidity ratios);

- share of own funds or stability of own sources in aggregate sources of financing (coefficients of autonomy, financial dependence, ratio of borrowed and own funds, mobility, maneuverability of own capital, long-term borrowing, structure of long-term investments, short-term debt, autonomy of sources of stock formation, accounts payable, the ratio between receivables and payables).

Since inventories are a significant part of the assets of construction enterprises (construction is one of the most material-intensive sectors of the economy), the level of inventory coverage by stable sources of financing plays a major role in ensuring the financial stability of construction

enterprises. Another feature of construction is the low level of equity capital required for development and stable cash flow []. Therefore, providing construction enterprises with stable long-term financing is a factor of sustainable functioning.

The level of liquidity and solvency of construction enterprises also has an impact on long-term financial stability. The presence of own working capital, working capital and the period of their rotation are also important. Inventory management can ensure a sufficient level of working capital for financial stability.

Taking into account the specifics of construction, as a separate type of activity, will allow for sound management of enterprises in this sector of the economy and ensure a high level of financial stability in the long term.

Список використаних джерел:

1. Измайлова К.В. *Фінансовий аналіз*. К.: МАУП, 2001. 252с.
2. Економетричний інструментарій управління фінансовою безпекою підприємств будівництва: монографія; за наук. ред. проф. Сорокіної Л. В., Гойка А. Ф. Київ : КНУБА, 2017. 404 с.
3. Измайлова К.В. *Фінансовий аналіз: навч. пос.* К.: МАУП, 2009. 148 с.
4. Stetsenko, S., Belenkov, A. & Anthropolov, Yu. (2018). Forecasting economic sustainability (for example, small construction companies in Ukraine). *Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин*, 36, 73- 78.
5. Беленкова О.Ю., Сердюченко Н.Б., Антропов Ю.В. *Оцінка фінансової стійкості малих будівельних підприємств України в 2000–2008 роках. Економіка та держава*. 2011. № 1. С. 56–60.
6. Измайлова К.В., Боліла Н.В. *Моделі прогнозування втрати фінансової стійкості як складова системи економічної безпеки підрядних будівельних підприємств. Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин*. 2018. № 38. С.225-232. 141.
7. Izmailova K.V., Molodid O. O., Lytvynenko I.V. *Kompleksne pidpriemstvo shirokoprofilnoho budivnytstva-2*” [Discriminant analysis during the benchmarking of financial security of PJSC "Complex enterprise of wide-profile construction-2". *Shliakhy pidvyshchennia efektyvnosti budivnytstva v umovakh formuvannia rynkovykh vidnosyn*, 2020, № 46, 3–15.
8. Измайлова К.В. *Економічне обґрунтування умов розрахунків за будівельну продукцію. Економіка будівництва*. 2005. Випуск 3. С. 36-39.
9. Izmailova K. V., Bielienskova O. Y. *Simulation modeling of construction company development. Problems of the system approach in the economy*, № 4.
10. Izmailova, K.V., Parkhomenko V.V. *Simulation modeling of financial indicators of investment activity of the enterprise. Shliakhy pidvyshchennia efektyvnosti budivnytstva v umovakh rynkovykh vidnosyn*, 1997, № 2, pp.73-75.

ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ БУДІВНИЦТВА В УМОВАХ ВІЙНИ

Війна вплинула на усю економіку України. Багато суб'єктів господарювання скоротили або повністю припинили діяльність, так як їх працівники пішли захищати територіальну цілісність нашої держави або евакуювались за кордон, майно часто пошкоджене або втрачено внаслідок воєнних дій. Але більшість підприємств все-таки намагаються пристосуватись до нових реалій. Вони допомагають фронту, намагаються переформатувати логістичні процеси, оскільки багато маршрутів було порушено під час війни, а найбільший складський хаб України – у передмісті м. Київ – суттєво пошкоджено у результаті воєнних дій.

Оскільки наразі для підприємств будівельної галузі найважливішим є виживання і збереження фінансової стійкості і платоспроможності протягом війни, а також забезпечення достатнього потенціалу для розвитку у повоєнний час, то пошук чинників, які дозволять підприємствам будівельного сектору зберігати життєздатність є актуальним напрямком дослідницької роботи.

Фінансова стійкість є найбільш важливим параметром, який може описувати розвиток та/або функціонування будь-якого підприємства, групи підприємств або навіть галузі протягом коротко-, середньо- або довгострокового періоду [1-4, 6, 7-9].

Фінансова стійкість підприємства вимірюється різними показниками, а саме [2]: показниками фінансової стійкості (коефіцієнти автономії, довгострокової фінансової незалежності, фінансової залежності, збалансованістю і наявністю власного оборотного капіталу), платоспроможності (коефіцієнтами покриття, швидкої та абсолютної ліквідності), інтегральними показниками фінансового потенціалу та фінансової стійкості або схильності до банкрутства у довгостроковій або короткостроковій перспективі.

Перспективним напрямком є пошук фінансового потенціалу або антикризового потенціалу розвитку будівельних підприємств у довгостроковій перспективі, які надають уявлення щодо можливостей суб'єктів господарювання протистояти ризикам і загрозам фінансової, інвестиційної і операційної діяльності протягом тривалого часу.

На фінансову стійкість будівельних підприємств мають вплив безліч мікро- і макроекономічних чинників – від умов розрахунків за виконані роботи, матеріали виробу і конструкції [9] – до таких глобальних збурень як війна на території нашої держави.

І якщо мікроекономічні фактори найчастіше не впливають на життєздатність будівельного підприємства, то глобальні чинники можуть порушувати його існування. Тому пошук можливостей протистояти таким чинникам, розробка нових стратегій виживання дозволить будівельним підприємствам забезпечити довгострокову фінансову стійкість і вижити в нових умовах, а також зберегти потенціал для післявоєнного розвитку.

Список використаних джерел:

1. Економетричний інструментарій управління фінансовою безпекою підприємств будівництва: монографія; за наук. ред. проф. Сорокіної Л. В., Гойка А. Ф. Київ : КНУБА, 2017. 404 с.

2. Измайлова К.В. Фінансовий аналіз: навч. посібник. К.: МАУП, 2009. 148 с.

3. Гойко А.Ф., Сорокіна Л.В., Скакун В.А. Емпіричне оцінювання безпеки економічного розвитку підприємств будівництва: європейський аспект. Шляхи підвищення ефективності будівництва, 2019. № 40. С.3-18.

4. Беленкова О.Ю., Антропов Ю.В. Економічна стійкість малих будівельних підприємств України: оцінка, тенденції, перспективи. Проблеми економіки. 2013. №3. С.51-62.

5. Izmailova, K.V., Parkhomenko V.V. (1997). Simulation modeling of financial indicators of investment activity of the enterprise. Shliakhy pidvyschennia efektyvnosti budivnytstva v umovakh formuvannia rynkovykh vidnosyn, 1997, Issue 2, pp.73-75.

6. Беленкова О.Ю. Вплив економічної кризи на фінансовий стан підприємств виду діяльності «будівництво» Будівельне виробництво, 2010. № 52. С.16 - 20.

7. Сорокіна Л. В. Діагностика й регулювання стрибків економічного розвитку підприємства. *Актуальні проблеми економіки*. 2007. № 2. С. 93 - 100.

8. Измайлова К.В. Економічне обґрунтування умов розрахунків за будівельну продукцію. Економіка будівництва. 2005. Випуск 3. С. 36-39.

9. Bielenkova O., Stetsenko S., Sorokina L., Molodid O., Bolila N. System of preventive action of construction enterprises on the basis of identification of anticrisis potential Scientific Journal of Astana IT University №3 2020 pp. 15-27.

10. Bielenkova O.Yu., Antropov Yu.V. The prediction model of economic stability (based on small construction enterprises of Ukraine) European Applied Sciences. Stuttgart, Germany. 2013. November-December. № 8. P. 161–163.

A.A. Moholivets

Ph.D.

*Kyiv National University of Construction and Architecture,
Kyiv*

PREREQUISITES OF ANTICYCLICAL REGULATION OF FINANCIAL SUSTAINABILITY OF CONSTRUCTION

Timely regulation of the cyclical development of the economy is one of the central tasks of the macroeconomic policy of the state, because today for construction there is an extremely urgent need to find ways to reduce the negative impact of economic cycles, to find effective methods and models for forecasting changes in the phases of the economic cycle, to develop preventive measures to reduce the negative impact of business fluctuations activity, as well as the use of possible development reserves in case of a positive impact of cyclicity.

Given the unstable financial condition of many construction enterprises, today there is a need to develop a mechanism for regulating the financial stability of construction in conditions of economic cyclicity, which will be understood as a set of means and methods used in the process of anti-cyclical regulation and aimed at creating conditions for increasing financial stability in conditions fluctuations in business activity. Within the framework of the mechanism, a toolkit is needed, intended for forecasting changes in the phases of cyclical fluctuations at the macro- and meso-levels, development of construction taking into account cyclicity, development of anticyclical regulatory measures designed to smooth out negative factors of cyclicity and strengthen positive ones.

A methodical approach to the construction of a mechanism for state regulation of the financial sustainability of construction in conditions of economic cyclicity according to the "black box" principle allows to distinguish within the framework of the mechanism input flows (prerequisites, resources), output flows (desired result) and directly the mechanism as a system of elements that transforms input flows on weekends

Thus, the input flows to the mechanism of regulating the financial sustainability of construction are the factors of the macro-meso- and microenvironment, the outputs are the results of anticyclical regulation at the level of construction (gross domestic product, profit, volume of product sales, profitability, etc.), and as control indicators-indicators the target level of financial stability will be ensured.

The action of the methods and levers of the mechanism should be aimed at maximizing the final financial results at a minimum of costs, and the

justification of individual structural links, their interrelationship, the tools of engagement and activation should take into account the macro- and mesotrends of the development of the entire economy. The mechanism for regulating financial stability is considered as a means of implementing the state strategy for stabilizing the financial situation, which includes the development of the behavior of regulatory bodies (state, local, self-regulatory organizations, etc.) in the field of formation, distribution and use of financial resources, implies not only consideration, reflective tracking of the impact factors of the external environment and monitoring of trends, but also the formation of an action program. Within the framework of the strategy for stabilizing the financial state of construction, we proposed the phased implementation of appropriate measures, namely: market expansion, improvement of construction quality, monitoring of needs for affordable housing for the population, ensuring counteraction to the decline in work volumes and the destruction of resource potential, achieving positive financial results of operation, forming a single the legal field of activity of construction enterprises, taking into account international standards for construction and production of construction materials, financing innovations and the introduction of resource-saving and energy-saving technologies, supporting "green construction", implementing the necessary measures to protect and support the activities of Ukrainian construction enterprises in foreign markets the introduction at the international level of certain states of new, stricter economic, technical and other requirements for construction activities and the production of construction materials, the strengthening of antimonopoly regulation, the promotion of interests and the unification of the efforts of the state and business in the development of corporate social responsibility, the stimulation of the use of various sources of the formation of financial resources for construction, the stimulation of investment activity, the achievement by construction corporations of such a level of financial stability that leads to gradual economic growth and expanded reproduction on their own financial basis, unification of intellectual, financial and production capital, the emergence of conditions for in-depth research of competitors and increased competitiveness, optimization of financial stability risk management, formation of an appropriate business environment.

The functioning of the mechanism itself is proposed to be ensured by a set of certain procedures. The primary impulse is a change in the values of indicators that characterize the phase of the economic cycle. On the basis of these changes, the prerequisites for forming a countercyclical strategy are assessed. That is, the first procedure is to determine the values of the indicators of the change in the phase of the economic cycle.

The second procedure within the mentioned mechanism is the

determination of the current value of the target evaluation indicator, according to which the effectiveness of anti-cyclical measures - financial stability - will be evaluated. The purpose and set of countercyclical management measures is determined by the financial condition of the construction company at the current moment: crisis, pre-crisis or stable.

The third procedure is the formation of a target guideline for ensuring the financial sustainability of construction. Depending on the previous financial situation, it can be either a way out of the crisis, or crisis prevention, or increasing financial stability. The fourth is a set of measures for planning, organization, and control of activities.

Reference:

1. Izmailova K.V. *Finansy pidpriemstv: leksii*. K.: KNUBA. 2020. 156.
2. Buharia N.I., Hoiko A.F., Rohozhyn P.S., Fedorenko V.H. *Рынок, predpriatya y predprynmatelskaia deiatelnost v Ukrainy*. K.: Ukrarkhstroiform, 1993. 120p.
3. Stetsenko S.P. *Teoretychni aspekty doslidzhennia ekonomichnoi bezpeky rehionu na osnovi sotsialno-ekonomichnoho monitorynhu. Investytsii: praktyka ta dosvid*. 2013. № 23. S. 121-123.
4. Stetsenko S. P., Sorokina L. V., Izmailova K. V. *Finansovi analiz ta ekonomichna diahnostyka: navch. posibnyk*. KNUBA, 2019. 158 p.
5. Fedorenko V. H., Hoiko A.F. *Kontseptsiiia stratehii rozvytku budivelnoho kompleksu Ukrainy do 2015 roku. Ekonomika ta derzhava*, 2012. №1. Pp. 3-11.
6. Bielienkova O.Iu. *Stratehiiia ta mekhanizmy zabezpechennia konkurentospromozhnosti budivelnykh pidpriemstv na osnovi modeli staloho rozvytku: monohrafiia*. Lira-K, 2020. 512 p.
7. Bielienkova O.Iu., Izmailova K.V., Moholivets A.A. *Sutnist ekonomichnykh tsykliv ta yikh vplyv na finansovu stiikist budivnytstva. Naukovi pratsi NDFI*. 2019. № 2. C. 138–150.
8. Bielienkova O., Moholivets A., Loktionova Y. *Measurement of the level of economic security of enterprises by the indicator of the attractiveness for hostile takeovers. Baltic Journal of Economic Studies*, 2021, 7(5), Pp. 29-40.
9. Moholivets A.A. *Rehuliuвання finansovoi stiikosti yak zasib vplyvu na dilovu aktyvnist budivnytstva. Budivelne vyrobnytstvo*. 2018. № 65.P. 38-44.
10. Moholivets A.A. *Dilovi tsykly v budivelni haluzi: vyjavlennia, analiz, otsinka. Shliakhy pidvyshchennia efektyvnosti budivnytstva v umovakh formuvannia rynkovykh vidnosyn*. 2019. V. 40. Pp.183-189.
11. Skrypnyk O. V. *Chynnyky zminy tsin na budivelni materialy ta napriamy yikh derzhavnogo rehuliuвання v umovakh tsyklichnosti factors of change in prices for building materials and directions of their state regulation in the conditions of cyclicity. Naukovi pohliad: ekonomika ta upravlinnia*. Serii:“Ekonomika”, 2020. Pp. 41-46.

O.G. Sysko

holder of higher education

A. Saacian

holder of higher education

Kyiv National University of Construction and Architecture, Kyiv

THE DEPENDENCE OF THE FINANCIAL STABILITY OF CONSTRUCTION ENTERPRISES ON THE PHASE OF THE ECONOMIC CYCLE

The financial stability of construction enterprises depends on many factors (terms of mutual settlements for construction products, efficiency of operational, financial, investment activities, presence or absence of own capital, liquidity of property, sufficiency of own working capital, etc.), including the phase of the economic cycle [1] and can be one of the criteria for the investment attractiveness of enterprises of various industries, types of activities and sectors of the economy [2-4, 6].

The impact of business activity (GDP change according to the data of the State Statistics Committee [5]) on the financial stability of enterprises in the construction sector of the economy (coverage ratio) was calculated. As a result, the following dependence was obtained:

$$Y = 0.056 + 0.013 \cdot \text{GDP}$$

where Y is the increase in coverage ratios of construction enterprises to the previous year, the share of

GDP - gross domestic product growth compared to the previous year, %.

In the created equation, there is a direct relationship between the factors of growth or decline in the financial stability of enterprises from business activity. An increase in GDP by 1% causes an increase in the financial stability of enterprises by 1.3%. That is, the elasticity of the financial stability of enterprises in the construction sector of the economy to fluctuations in business activity in the country (characterized by the GDP indicator) is 1.9%.

The correlation coefficient, which shows the closeness of the relationship between the factors, $r = 0.436$, in this case the relationship is moderate.

The coefficient of determination, which shows how much variation of the dependent variable in the model is due to the influence of the factors included in the model, $R^2 = 0.19$ - therefore, about 19% of the variations in the financial stability of enterprises in the construction sector of the economy are due to the influence of the volatility of the gross domestic product of the entire

economy, which causes the need further analysis and search for additional factors that have an impact on financial stability.

Список використаних джерел:

1. Беленкова О.Ю., Измайлова К.В., Моголівець А.А. Сутність економічних циклів та їх вплив на фінансову стійкість будівництва. Наукові праці НДФІ. 2019. № 2. С. 138–150.
2. Вініченко І. І. Концептуальні методичні підходи до оцінювання інвестиційної привабливості аграрних підприємств. Агросвіт. 2009. № 1. С. 2–4.
3. Измайлова К.В. Финансовый анализ субъекта хозяйствования : [справочное пособие] Минск : Выш. шк., 1997. 309 с.
4. Измайлова К.В. Фінансовий аналіз. К.: МАУП, 2009. 148 с.
5. Зміна обсягу валового внутрішнього продукту. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/20ver_sg_prod/arch_vutr_na%20ver_sg_prod_u.htm
6. Економетричний інструментарій управління фінансовою безпекою підприємств будівництва: монографія; за наук. ред. проф. Сорокіної Л. В., Гойка А. Ф. Київ : КНУБА, 2017. 404 с.
7. Измайлова К. В. Фінансовий аналіз у будівництві. К. : Кондор, 2007. 236 с.
8. Bieliienkova O., Moholivets A., Loktionova Y. Measurement of the level of economic security of enterprises by the indicator of the attractiveness for hostile takeovers Baltic Journal of Economic Studies, 2021, 7(5), 29-40.
9. Моголівець А. А. Методичні підходи до формування механізму державного регулювання будівництва в умовах економічної циклічності. Актуальні проблеми економіки. 2019. № 5. С. 14–33.
10. Стеценко, С. ., & Моголівець , А. А. . (2021). Методичні підходи до прогнозування та раннього виявлення економічної циклічності. Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин, 2(47), 120–131.
11. Стеценко С.П. Вплив сезонних коливань на вартісні параметри будівельного виробництва. Управління розвитком складних систем. 2017. Вип. 32. С.179 -185.
12. Сорокіна Л.В., Гойко А.Ф., Скакун В.А. До проблеми вдосконалення методів прогнозування вартісних показників житлового будівництва. Будівельне виробництво, 2015, №59, с. 7-17.

ТРАНСФОРМАЦІЯ БУДІВНИЦТВА В УМОВАХ ВІЙНИ

На початку 2022 року наша країна зіштовхнулась із безпрецедентними викликами і загрозами за всю історію незалежності. Напад на Україну змінив усі сфери життя, але країна активно бореться, економічна система, хоча і зі значними труднощами, але продовжує функціонувати.

Для цього мають змінитись, трансформуватись і адаптуватись під вимоги воєнного часу усі інститути, яке є основою для розвитку для розвитку і функціонування суспільства, формуючи нове інституційне середовище [4-5].

Поняття «економічний інститут» включає [2, с.216]: «конкретні форми організації виробництва, обміну, розподілу и споживання, юридичні норми, що склалися, звичаї, характер мислення економічних суб'єктів, правила поведінки, мотиви і стимули, втілені в структурі та функціональні особливості інституційної системи. Економічні інститути складають інституційне середовище».

Оскільки [3]: «Ефективна інституційна система, реалізуючи суспільні інтереси, організовує та гармонізує їх у напрямку забезпечення національних інтересів вищого порядку, у тому числі національної безпеки. Цим досягається ефективність суспільного розвитку країни в умовах модернізації її економіки». Тому розвиток інституційного середовища може слугувати основою для переходу будівництва і економіки на забезпечення першочергових потреб фронту та воєнного стану.

Під час війни мають трансформуватися усі інститути – інститут права, культури, політики, інститут приватної власності, і навіть інститут сім'ї зазнав значних змін, оскільки близько 9 млн. осіб вимушені були втікати від війни за кордон. Із них переважна більшість це жінки та діти, оскільки чоловіки стали на захист держави. При цьому жінки вимушені брати на себе обов'язки голови родини, часто розриваються або втрачають зв'язки між старшим поколінням, яке часто не хоче покидати рідну домівку, і молодшим, яке вимушено відїжджає за кордон.

Будівництво нових об'єктів із початком війни в Україні припинилося, але будівельна галузь має функціонувати. Це потрібно

для забезпечення обороноздатності країни, забезпечення житлом великої кількості внутрішньо переміщених осіб, людей які втратили житло або вимушені були покинути домівки внаслідок активних бойових дій.

Від ракетних ударів постійно страждає військова і громадянська інфраструктура – мости, дороги, склади, промислові і житлові будівлі, об'єкти соціально-культурного значення.

Тому будівництво в умовах війни має активізуватись і трансформуватись, пристосовуючись до нових вимог, які постійно змінюються. Мають бути впроваджені нові технології та використаний зарубіжний досвід щодо зведення тимчасового житла у найкоротші терміни, створено проекти житла, які передбачають наявність бомбосховищ, захищених від уламків приміщень у квартирах, а також освоєно нові напрямки будівництва – зведення захисних споруд.

Трансформація усіх галузей економіки з метою переходу їх на умови воєнного часу, синхронна і взаємопідтримуюча робота має одну надважливу мету – найшвидше привести країну до перемоги, підтримуючи обороноздатність і безпеку.

Список використаних джерел:

1. Сорокіна Л.В., Гойко А.Ф. та інші. Економетричний інструментарій управління фінансовою безпекою будівельного підприємства: монографія / за наук. ред. д.е.н., проф. Л.В. Сорокіної. Київ: Київський національний університет будівництва і архітектури, 2017. 404 с.
2. Беленкова О. Ю., Титок В.В. Вплив розвитку інституційного середовища на конкуренцію у житловому будівництві. Український журнал прикладної економіки. 2020. Том 5. № 2. С. 214 – 221.
3. Стеценко С.П. Закономірності формування мезоекономічного рівня економічної безпеки. Ефективна економіка. 2013. № 3. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=2495>
4. Стеценко С.П. Формування інституційного середовища забезпечення економічної безпеки регіону. Агросвіт. 2013. № 23. С. 69-72.
5. Сорокіна Л. В., Гойко А. Ф. Дослідження економічних важелів забезпечення розвитку будівельної галузі. Будівельне виробництво. 2015. № 58. С. 88-96.
6. Міхельс В.О., Шилюк П.С., Гойко А.Ф., Бондар В.П. Економіко-математичні методи та моделі у будівництві. К.: Міленіум, 2006. 380 с.
7. Zeltser R. Інституціональне середовище як передумова вдосконалення технологічних процесів будівництва. Ways to Improve Construction Efficiency, 2020. (45). С.46-56.

Д.В. Дубінін

к.т.н.

*Київський національний університет будівництва і архітектури,
м. Київ*

ЦИФРОВІЗАЦІЯ – ПРОВІДНА ТЕНДЕНЦІЯ РОЗВИТКУ БУДІВНИЦТВА В УМОВАХ КРИЗИ

Цифрова трансформація змінює усі галузі народного господарства, переводить багать процесів та взаємовідносин у віртуальний формат.

Сьогодні вже нікого не дивує використання цифрового підпису підприємцем або передача набору креслень на будівництво не у паперовому форматі на у форматі 3Д моделі у BIM-середовищі.

Безумовно будівництво є надзвичайно складним процесом, у якому бере участь велика кількість учасників, що мають безліч розгалужених складних організаційних, технологічних, технічних, управлінських, соціальних, фінансових тощо взаємозв'язків. А будівельне підприємство, саме будучи складною системою з безліччю взаємозв'язків та рівнів, є складовою більш загальної системи, що об'єднує в себе багато підрядних будівельних підприємств, постачальників, транспортних, фінансово-кредитних, страхових та інших підприємств, що приймають участь у інвестиційно-будівельному процесі.

З розвитком сучасного будівельного виробництва, зростанням обсягів та складності будівельних робіт, розмірів об'єктів ускладнюється координування дій учасників будівельного процесу. Можна стверджувати, що успіх у створенні ефективно діючої системи цифровізації процесів організації будівництва багато у чому залежить від інформаційного обміну між підприємствами, що є учасниками будівництва, всебічного, об'єктивного, оперативного обліку та аналізу фактичних та проектних параметрів будівництва.

Відсутність системного підходу до організації будівництва в умовах цифрової трансформації навколишнього середовища підвищує собівартість, зменшує ефективність діяльності підрядних підприємств, призводить до збоїв при виконанні робіт, перевищення їх термінів, ускладнює взаємодію замовників, підрядників, постачальників матеріально-технічних ресурсів, фінансово-кредитних установ, проектувальників тощо. Тому одним з найбільш важливих завдань системи організації будівництва для усіх учасників будівельного процесу є створення ефективної та надійної системи управління в умовах цифровізації.

Багато процесів управління і адміністрування будівельними процесами також відбуваються у цифровому середовищі. Серед програмного забезпечення, що використовується для організації будівництва різних типів об'єктів промислового і цивільного будівництва, як найбільш розповсюджені можна виділити наступні програмні комплекси: Microsoft Project, OpenPlan, Spider Project, SureTrek Project Manager і Primavera Project Planner, Мегаклан та інші. Основою кожного з названих програмних комплексів організаційно-технологічна модель будівництва, що дозволяє у цифровому форматі здійснювати управління будівництвом.

Підчас дії епідемії коронавірусу, а потім війни – тенденція щодо переходу багатьох процесів адміністрування будівництвом тільки посилилась, оскільки багато адміністративно-управлінських працівників здійснюють роботу у віддаленому доступі, навіть із-за кордону. Це дозволило зберегти кадровий потенціал учасників будівництва, а також забезпечити працівників від загроз втрати здоров'я і навіть життя внаслідок епідемій та воєнних дій.

Список використаних джерел:

1. Зельцер Р.Я., Беленкова О.Ю., Дубінін Д.В. Інноваційні моделі і методи організації, управління і економічної оцінки технологічних процесів будівельного виробництва: монографія. Київ: «МП Леся», 2018. 208 с.
2. Zeltser, R.Ya., Bielienkova O.Yu., Novak Ye., Dubinin D.V. Digital Transformation of Resource Logistics and Organizational and Structural Support of Construction. *Nauka i innovatsii*. 2019. V 15 (5). P. 38–51.
3. Беленкова О.Ю. Цифрова трансформація будівництва: механізм взаємодії бізнесу, науки, держави. *Будівельне виробництво*. 2019. № 66. С. 30–36.
4. Nikolaiev V.P., Hryhorovskiy P.Ye., Khyzhniak V.O. ... Molodid O.S. Technical and economic aspects of real estate properties: monograph. Liha-Pres, 2019. 124 p.
5. Stetsenko, S.P., Tytok, V.V., Emelianova, O.M., Bielienkova, O.Yu and Tsyfra T.Yu. The interrelation of digital technologies and organizational and economic mechanisms in construction: adaptation to change management. *International Review, Special Issues*, 2021. №. 1, Part I, p. 21-31.
6. Цифра Т., Моголівець А., Вершигора Д. Digital-skills економістів-будівельників в епоху VUCA та BANI-світу. Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин, 2022. 1(49), 192–205.
7. Зельцер Р. Я., Дубінін Д. В. Прикладний інструментарій формалізації процесів організації будівництва. *Будівельне виробництво*. 2017. Вип. 63/1. С.116 -122.

Д. К. Зеленська

здобувач освіти

*Науковий керівник: канд. екон. наук, доцент О.О. Середя
Східноукраїнський національний університет імені В. Даля,
м. Сєверодонецьк, Україна*

РОЗРОБКА АНТИКРИЗОВОЇ ФІНАНСОВОЇ СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВ

Успішна антикризова фінансова стратегія має ґрунтуватися на стратегічному мисленні, визначати мету і завдання системи фінансового управління, орієнтуватися на розробку і послідовне здійснення заходів щодо закріплення і розвитку позитивних процесів і подолання негативних тенденцій у сфері фінансових відносин. При цьому, обов'язково мають бути визначені найближчі й перспективні цілі даної стратегії та механізми їх реалізації. Тільки при існуванні таких умов можна стверджувати про створення та функціонування дієвої антикризової стратегії фінансового управління підприємств.

У ході проведеного дослідження було з'ясовано, що антикризова стратегія є «способом досягнення підприємством своїх цілей, попри вплив зовнішніх та внутрішніх факторів, які є джерелами виникнення кризових явищ та стимулюючим імпульсом до їх зростання і перетворення на кризові ситуації і кризовий стан» [1].

Характерними рисами антикризової фінансової стратегії є:

– підпорядкування основній меті антикризового менеджменту, тобто фінансова стратегія як функціональна коригується під час виходу з кризового стану відповідно цілей;

– обмеженість за строками здійснення. Стратегія вважається реалізованою при стабілізації фінансового стану підприємств та підвищення ефективності їх діяльності [2];

– звужена цільова спрямованість внаслідок обмеженості фінансового потенціалу;

– адаптивність, що означає пристосування підприємств до дії факторів зовнішнього середовища;

– орієнтованість на використання переважно внутрішніх фінансових резервів.

Головною метою реалізації антикризової фінансової стратегії є відновлення показників фінансової стійкості компанії та мінімізація розмірів зниження його ринкової вартості, які викликані фінансовими кризами.

Завдання антикризового фінансового менеджменту полягають у:

- своєчасній діагностиці передкризового стану підприємств і використання попереджувальних заходів з метою запобігання настання кризової ситуації;
- відновленні платоспроможності підприємств та його фінансової стійкості;
- запобіганні настанню банкрутства і ліквідації компанії;
- мінімізації можливих негативних витрат в період кризи підприємств.

Антикризова фінансова стратегія має включати: характеристику внутрішніх і зовнішніх загроз фінансовій безпеці підприємства; визначення цільових критеріїв і параметрів; фінансовий аналіз; політику формування капіталу, а також, інвестиційну, кредитну, цінову політики; необхідні механізми, що усувають або пом'якшують негативний вплив факторів на фінансову стабільність підприємств.

Ключові елементи антикризової фінансової стратегії підприємств визначаються причинами та масштабами фінансової кризи та залежать від її адаптивності. Об'єктивна природа виникнення фінансової кризи на підприємствах відбиває не тільки закономірність її циклічний прояв, але і можливість її успішного вирішення.

Процес розробки та реалізації антикризової фінансової стратегії підприємств здійснюється в певній послідовності:

1. Моніторинг зовнішнього середовища і оцінка перспектив розвитку фінансового потенціалу підприємства. Цей етап передбачає виявлення «вузьких місць», вивчення слабких і сильних сторін діяльності, оцінка можливостей і загроз, а також пошук резервів фінансового оздоровлення.

2. Оцінка фінансового стану підприємства та визначення внутрішніх резервів запобігання кризового стану. Динамічність факторів зовнішнього середовища спричиняє зміну й внутрішнього середовища підприємства [3].

3. Ідентифікація масштабу кризового стану, визначення тенденцій розвитку кризових явищ на основі аналітичних і прогностичних результатів фундаментальної діагностики банкрутства.

4. Формування цілей фінансової стратегії, визначення бажаного рівня основних показників. На цьому етапі визначають основні напрями антикризових заходів і загальну очікувану ефективність.

5. Розробка альтернатив стратегії фінансового оздоровлення та вибір прийнятної з позиції досягнення цільових орієнтирів, визначених в стратегії та наслідків її реалізації.. Даний етап передбачає формування комплексу заходів, а також схему і порядок їх здійснення.

6. Поетапна реалізація заходів антикризової фінансової стратегії.

7. Координація і контроль. Після кожного етапу оздоровчих

процедур оцінюється рівень фінансової стабілізації. Після оцінки результатів визначаються параметри відхилення, наслідки, розробляються заходи, які дозволять досягнути стратегічних цілей, вносяться корективи в плани підприємства.

Фінансова стратегія повинна містити конкретну фінансову інформацію, яка порівнюється з ключовими показниками ефективності та прогнозами. [2]

Фінансова стратегія важлива для прибутковості та зростання ефективності підприємства, є одним з інструментів, що позитивно впливають на розвиток фінансового потенціалу підприємства, дозволяє адаптуватися до мінливих умов бізнес-середовища.

Отже, антикризова фінансова стратегія має свою специфіку, що пов'язане із негативними тенденціями в діяльності підприємств, а також є послідовністю прийняття управлінських рішень. При цьому головним завданням антикризової фінансової стратегії є забезпечення стабільного розвитку підприємства, стійкого фінансового стану та збільшення ринкової вартості.

Список використаних джерел:

1. Старинець О.Г. Антикризова стратегія діяльності телекомунікаційних підприємств. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2017. Вип. 16. Ч.2. С. 109-112.

2. Халатур С.М., Павлова Г.Є., Качула С.В., Сітало Л.О. Антикризове управління малим бізнесом як запорука забезпечення фінансової стратегії та ефективності агровиробництва. *Агросвіт*. 2022. № 2. С. 10-17.

3. Бруслиновська І.В. Матвійчук В.І. Теоретичні аспекти формування фінансової стратегії підприємства. *Економіка і організація управління*. 2018. Вип. 3. С. 100-111.

Секція 4

ІННОВАЦІЇ У ПУБЛІЧНОМУ, ДЕРЖАВНОМУ І МУНІЦИПАЛЬНОМУ УПРАВЛІННІ БУДІВНИЦТВОМ І НЕРУХОМІСТІЮ: ТЕОРІЯ, МЕТОДОЛОГІЯ, ПРАКТИКА, ЕКОНОМІКО-ПРАВОВІ ДИСКУСІЇ

Засідання 07-08 червня 2022 о 14⁰⁰

Шапошнікова І.О.

канд. екон. наук, доцент

ORCID: 0000-0002-4359-9637

*Київський національний університет будівництва і архітектури,
м. Київ, Україна*

ЩОДО ПИТАННЯ ВІДБУДОВИ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Вже зараз в умовах воєнного стану ми спостерігаємо часткову відбудову зруйнованих і пограбованих російською армією і уже визволених збройними силами України міст і сіл нашої країни. Люди повертаються до своїх домівок. Тому терміново ремонтується житло, елементи інфраструктури, а саме подача газу, світла, ремонт доріг тощо. Також відновлюється робота магазинів, офісів, підприємств. Ці елементи відбудови економіки держави є спонтанними, точковими, вирішують невідкладні тактичні завдання.

З закінченням війни почнеться повномасштабне відновлення економіки України як на макрорівні, так і на рівні окремих регіонів, галузей, бізнесу. У свою чергу, 27 квітня 2022 року в Києві, в умовах воєнного стану, відбувся Конгрес місцевих та регіональних влад при Президентові України, на якому ставились принципово важливі питання, розглядалися підходи до організації відбудови нашої економіки, з урахуванням черговості завдань і пропозицій та інтересів міжнародних донорів [1].

Сьогодні весь світ зрозумів, що рф - це країна, яка ігнорує міжнародні правила, тотально винищує людські ресурси, житло і інфраструктуру, намагається штучно призвести до голоду, викрадаючи запаси з зерносховищ та сільськогосподарську техніку, а також металопрокат.

Поруч з проблемою масштабних руйнувань цілих міст, інфраструктури, промислових об'єктів, які рано чи пізно можна відбудувати, існує інший, трагічний наслідок війни - це величезні безповоротні людські втрати. Адже гинуть тисячі українців - дорослі, діти, молоді люди. Багато людей зазнають каліцтва. Мільйони жінок і дітей стають біженцями, молодь шукає можливостей продовжити

навчання закордоном. Частина з тих людей, що через війну виїхали з нашої країни вже не повернуться назад.

Тому головною метою відбудови країни є відновлення людського потенціалу за рахунок створення соціальних умов для населення, а також економіко-правових передумов для розвитку промисловості і бізнесу. Ці кроки мають спонукати поверненню українців на батьківщину, де вони зможуть безпечно жити та працювати, а також - заохочувати іноземний капітал довгостроково працювати в Україні.

Але як правильно організувати відбудову зруйнованої війною економіки нашої країни? Необхідно орієнтуватись на аналогічний історичний досвід відбудови післявоєнної Європи та Балкан.

При оцінці масштабу нанесених збитків всім секторам економіки та соціально-житловій сфері особливу увагу слід приділити тим постраждалим регіонам, на які до війни припадала найбільша частка від загального експорту товарів. Це Дніпропетровська (18%), Донецька (10%), Запорізька (7%) та Миколаївська (5%) області [2, 3]. А також секторам економіки, які до війни забезпечували країну доходом: сільськогосподарська (38% в загальному обсязі експорту товарів) та металургійна галузі (30%), транспортні (40% в загальному обсязі експорту послуг), ІТ (29%) та ділові послуги (11%) [4, 5].

Першочергові напрямки відбудови країни мають зосередитись на тих секторах економіки, які можна найшвидше відновити. Це ІТ сектор, будівельна галузь, авіапослуги (32,5% у загальній структурі транспортних послуг) та морські послуги (11,8%) [4]. Україна має потужний ІТ сектор, який успішно працює на економіку країни, навіть під час війни, та експортує свої послуги на весь світ. Тому слід створити передумови, передусім податкові, до повернення ІТ компаній в правове поле України. Особливу увагу слід зосередити на всебічній підтримці будівельної галузі. Адже саме її потужності - виробничі, матеріальні, людські та інтелектуальні будуть найбільше задіяні при відбудові країни.

Необхідно оцінити потенціал соціально-економічного розвитку територій, які було повністю зруйновано. На цьому етапі потрібно розробляти інвестиційні проекти та застосовувати існуючі інтелектуальні системи підтримки прийняття рішень на основі аналізу даних та імітаційного моделювання (Decision Support System). Слід орієнтуватись на потенційну ємність українського ринку та світових ринків. Серед головних секторів, які доцільно розвивати з огляду на існуючий внутрішній та зовнішній попит - це ІТ та воєнно-промисловий сектори, а також сільське господарство. Також потрібні інвестиції на відновлення екосистем, впровадження енергозберігаючих технологій, щоб не потрапляти в залежність від російського газу та нафти.

Важливо визначити головні напрямки початкових інвестицій, а саме послідовність відбудови основних виробничих засобів та соціально-житлової інфраструктури таким чином, щоби якомога

швидше продукція та послуги відбудованих промислових підприємств могли використовуватись в економіці країни. Доцільно приділяти увагу тій продукції, яку можна експортувати. При цьому слід максимально уникати імпорту технологій, матеріалів тощо, якщо можна використовувати місцеві. Також необхідно збільшувати частку виробництва кінцевої продукції, а не сировини.

Особливої уваги потребує створення економіко-математичних моделей управління трудовими ресурсами. Адже в них потрібно врахувати велику міграцію висококваліфікованих кадрів і робочої сили, а також демобілізацію наших воїнів та можливість їх подальшого працевлаштування.

Також потрібно приділити увагу проблемі вищої освіти: необхідні інвестиції у створення освітніх, наукових, промислових кластерів в Україні, де могли б навчатись і працювати не тільки українські студенти але й студенти і науковці зі всього світу.

Список використаних джерел:

1. Глава держави провів перше за час російського вторгнення засідання Конгресу місцевих та регіональних влад. Вінницька районна державна адміністрація. URL: <https://www.vinrda.gov.ua/news/ostanni-novyny/hlava-derzhavy-proviv-pershe-za-chas-rosiiskoho-vtorhnnennia-zasidannia-konhresu-mistsevykh-ta-rehionalnykh-vlad>

2. Товарна структура зовнішньої торгівлі у 2021 році. Державна служба статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2022/zd/tszt/arh_tszt2022_u.html

3. Регіональні обсяги зовнішньої торгівлі товарами у 2021 році. Державна служба статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2022/zd/oet/arh_oet2022_u.html

4. Структура зовнішньої торгівлі послугами у 2021 році. Державна служба статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/zed.htm

5. Структура зовнішньої торгівлі товарами у 2021 році. Державна служба статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/zed.htm

6. Сорокіна Л.В., Гойко А.Ф. Інвестиційна ефективність будівництва України: реалії та методологія оцінки. *Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин*. 2021. № 47 (2). С. 48-63.

7. Сорокіна Л.В., Гойко А.Ф. Планування інвестицій: навчально-методичний посібник. К.: КНУБА. 2021. 156 с.

*А.А. Смаглюк,
канд.екон.наук, доц., доцент
ORCID: 0000-0002-8874-3719*

*А.О. Надточій,
канд.держ.упр., доц., доцент
ORCID: 0000-0001-7685-0544*

*Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, м. Харків,
Україна*

ПОЛІТИКА ЕКОНОМІЧНОГО ПАТРІОТИЗМУ: АНАЛІЗ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ДОСВІДУ ТА ПОШУК ШЛЯХІВ ЇЇ ВПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ

В Україні продовжується війна. А разом із нею – держава підраховує збитки та шукає оптимальні шляхи відновлення економіки. За оцінками Мінекономіки та КСЕ, загальні економічні втрати України через війну оцінюються у 564-600 мільярдів доларів. І ці цифри не є остаточними. МВФ прогнозує падіння ВВП України у 2022 році на 35%. Це означає, що тільки для відновлення ВВП до рівня 2021 року потрібно буде досягти зростання протягом наступних 5-7 років на рівні 7-10%. А може знадобиться набагато більше часу та ресурсів, щоб компенсувати втрачені активи [6].

Наприкінці лютого 2022 р. Президент України Володимир Зеленський анонсував політику економічного патріотизму для відновлення і подолання наслідків війни. Як зазначив Президент, у той час, коли українські військові захищають країну, інші громадяни мають працювати, вкладати гроші в економіку держави, зокрема й для забезпечення фінансування армії [5].

Проявами цього можуть бути додаткові стимули вітчизняним виробникам під час війни, цільові програми підтримки цілих галузей, зниження ставки податку для приватних підприємців, державна допомога у переміщенні підприємств із зони бойових дій. Але, як справедливо ставить питання О. Матвійчук, чи цей рух має бути: одностороннім рухом держави в бік бізнесу, чи двостороннім [3] і багатоаспектним?

На думку Панченко В. Г. [4], економічний патріотизм ширше за поняття «промислового патріотизму», що широко реалізовувався у США та Франції. Економічна політика розвинених країн має досвід його використання як способу запобігання банкрутству підприємств [7].

Зазначені країни «впливали на економічний ландшафт своєї країни через втручання в угоди, встановлювали бар'єри, і накладали вето на можливі поглинання. Коли вони пояснювали і виправдовували свої дії, вони використовували концепцію "економічного патріотизму"» [3].

Б. Кліфт та К. Вол розглядають економічний патріотизм [7] як такий, що діє на користь секторів національного господарства, окремих

суб'єктів господарювання і соціальних груп, які, на думку місцевих політиків, підпадають під визначення так званих "інсайдерів" за їх територіальну приналежність (у Великій Британії цей підхід репрезентує гасло "Британські робочі місця – британцям; у Німеччині "Німецьким інвесторам – пріоритет", у США – "Купуй Американське"). Саме останній варіант економічного патріотизму найбільш часто почав звучати у публічній риторичі.

Костицький В.В. економічний патріотизм розглядає крізь призму національної ідеї. До його складових автор зараховує такі, як: споживчий патріотизм, державний протекціонізм, виробничий економічний патріотизм, економічну патріотичну ідеологію, а також політико-партійні наміри і програми [2]. Отже, зі сторони держави економічний патріотизм реалізує себе через: протекціонізм в управлінні, систему оподаткування, фінансові підтримку, допомогу у підготовці кадрів, зовнішньоекономічну діяльність. Зі сторони ж громадянського суспільства – через орієнтацію на споживання вітчизняного виробника, підтримку громадських організацій тощо.

Зазначимо, що ідейним засадам економічного протекціонізму відповідає французька політика економії та стимулювання національного виробництва енергії, диверсифікації джерел її імпорту. З цього приводу, Панченко В. Г. [3], говорить, що Франція активно залуживає ресурсним неопротекціонізмом. Вона, захищаючи внутрішні запаси енергетичних ресурсів, стимулює розвиток альтернативних джерел постачання останніх, хоча вектор політики Франції спрямований на забезпечення зовнішньої незалежності від сировини.

В Польщі для одержання державної підтримки замало бути просто її резидентом. Щоб привернути увагу та отримати підтримку влади, фірмі потрібно відповідати двом критеріям: сплачувати податки у Польщі та ділитися прибутком. Або іншими словами, щоб отримати підтримку влади, польському підприємцю треба бути добросовісним роботодавцем і демонструвати це шляхом створення робочих місць.

До складових політики економічного патріотизму, як показують результати досліджень [3], можна віднести політику неопротекціонізму: факторну, ресурсну, сировинну, інноваційну, енергетичну ідеологічну та ін., кожна з яких має своє практичне втілення і ефективність.

Крім того, важливе місце в економічному патріотизмі займає фінансовий, в якому формами прояву є волонтерство, надання гуманітарної допомоги. Адже дійсно зазначає Бак Н. [1], в усіх цих випадках мова йде про перерозподіл ресурсів, і тому числі і їхньої вартості, зокрема й власного часу, як унікального та невідновлюваного ресурсу за своєю природою.

Запровадження риторики про економічний патріотизм та розробка механізму його реалізації є актуальним в даних конкретних умовах для України. Під економічним патріотизмом маємо на увазі всебічну підтримку всіх суб'єктів одним одним: держава має знайти оптимальні

форми і розміри підтримки бізнесу і населення; бізнес має працювати, надаючи робочі місця і сплачуючи податки; населення має споживати, щоб підприємства могли реалізувати вироблену продукцію і платити податки. Тобто кожен суб'єкт має бути соціально відповідальним у максимально широкому значенні цього терміну.

Вибудовується великий перерозподільчий механізм, в якому визначна роль належатиме державі, а межі (розміри) перерозподілу будуть обмежені наявним досягнутим рівнем економічної розвитку.

В умовах війни, великі сподівання уряду покладаються на фінансову підтримку західних партнерів. Отже також завданням держави є визначити пріоритетні: галузі; орієнтацію діяльності підприємства – на експорт або на внутрішній ринок; розміри та стан підприємств, що потребують допомоги, розміри і форми допомоги; визначити параметри суспільної значущості діяльності підприємства для економіки та соціальної безпеки для надання підтримки.

Крім того, держава має підтримати економіку у формі підтримки платоспроможності попиту населення – надати базову допомогу тим громадянам, що залишились без доходів, незалежно від причин такого стану під час війни. Тому що через тенденцію до скорочення попиту підприємці вдаються до скорочення робочих місць. В результаті виникають нові ситуації: купівельна спроможність населення погіршується, а сукупний попит продовжує падати. Отже, економіка занурюється в прірву з нескінченною спіралевидною залежністю попиту та доходу. А цього допускати в сучасних умовах ніяк не можна.

Список використаних джерел:

1. Бак Н. Фінансовий патріотизм і довіра: Вчора. Сьогодні! Завтра? *Буковинський вісник державної служби та місцевого самоврядування*. 2022. URL: <http://buk-visnyk.cv.ua/naukovadumka/2053/> (дата звернення: 15.05.2022).

2. Костицький В.В. Економічний патріотизм як складова національної ідеї в умовах глобалізації. *Проблеми галузей правової науки*. 2007. Т. 2 (3). С. 29-36.

3. Матвійчук О. Економічний патріотизм – це не просто про "підтримай українське". URL: <http://surl.li/ddjqt> (дата: 15.05.2022).

4. Панченко В.Г. Форми прояву неопroteкціонізму в політиці економічного патріотизму: аналіз сучасного досвіду розвинених країн у стимулюванні економічного зростання. *Інвестиції: практика та досвід. Економічна наука*. № 4. 2018. С. 27-32.

5. Президент України ініціює програму економічного патріотизму: URL: <http://surl.li/ddjqk> (дата звернення: 15.05.2022).

6. Степанюк Є. Майбутнє України: дім, який ми будемо для себе. URL: <http://surl.li/ddjqj> (дата звернення: 15.05.2022).

7. Franks T. Patriotism and protectionism in the EU. 2006. URL: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/4837150.stm> (дата звернення: 15.05.2022).

Н.Р. Синюра-Ростун

канд. екон. наук, старший науковий співробітник

ORCID ID: [0000-0003-1137-9370](https://orcid.org/0000-0003-1137-9370)

ДУ «Інститут регіональних досліджень ім. М.І. Долишнього НАН України», м. Київ, Україна

ЕКСПОРТНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Угода про асоціацію України з ЄС стала найбільшим міжнародним правовим документом за період незалежності України у якому було прописано план реформ на наступні 10 років у економічній та політичній площинах. Угода почала діяти з листопада 2014 р., а її економічна частина (Угода про поглиблену і всеосяжну зону вільної торгівлі між Україною та ЄС) із січня 2016 р. Економічна частина Угоди була спрямована на лібералізацію торгівлі товарами та послугами, гармонізацію законодавства і нормативно-регуляторної бази з ЄС.

Вибравши євроінтеграційний вектор розвитку Україна отримала додаткові стимули для модернізації економіки, подолання технологічної відсталості, залучення іноземних інвестицій та інноваційних технологій, створення нових робочих місць, підвищення конкурентоспроможності товаровиробників, зростання експортних можливостей тощо. Однак, український експорт до країн ЄС мав здебільшого сировинну орієнтацію. Із початком повномасштабної війни в Україні 24 лютого 2022 р. усі зусилля та ресурси скеровані на протистояння військовій агресії та збереження державності. Зважаючи на надзвичайно складну ситуацію у якій опинилася українська економіка Європейська комісія запропонувала свою підтримку у вигляді скасування торговельних обмеження на український експорт терміном на один рік, що надає додаткові переваги для української економіки. Однак, реструктуризація українського експорту і збільшення частки товарів із високою доданою вартістю в умовах війни потребуватиме значно більше ресурсів та часу.

У довоєнний період українські підприємства не ставали ланками європейських ланцюгів доданої вартості, однак подальше поглиблення торговельної інтеграції та вихід на один із найбільш маржинальних ринків, який, в умовах війни, залишився одним з основних ринків збуту та транзитного експорту, для українських виробників залишається позитивною тенденцією. За період з 2014 р. по 2021 р. спостерігалася позитивна динаміка нарощування обсягів експорту товарів до ЄС незважаючи на кризові 2019-2020 рр., відтак частка експорту товарів

збільшилась на 6,3% (рис. 1).

Незважаючи на позитивну динаміку зростання експорту товарів, їх структура вказує на переважання продукції з низькою доданою вартістю, це здебільшого сировина та матеріали. Найбільше у структурі експорту збільшилась частка жирів та олій на 4-5%. Натомість у структурі імпорту переважали машини та устаткування, продукція фармацевтичної та хімічної промисловості (рис. 2). Зважаючи на військові дії, що підірвали економічний фундамент в Україні, блокування морських портів та залізничних шляхів, обсяг експорту у 2022 – 2023 рр. суттєво знизиться, а це колосальні втрати для держави. Блокування логістичних шляхів росією робить неможливим здійснення експорту сільськогосподарської продукції. У березні 2022 р. обсяг експорту кукурудзи, пшениці, соняшникової олії та соєвих бобів знизився у 4 рази [3], що загрожує суттєвою дестабілізацією продовольчої безпеки у країнах-імпортерах та здійснює дестабілізуючий вплив на економіку України. Нагальною потребою залишається налагодження нових логістичних шляхів для експорту уже наявної продукції, а реструктуризація товарної структури експорту із збільшенням частки продукції із високою доданою вартістю стає першочерговим завданням для післявоєнного відновлення.

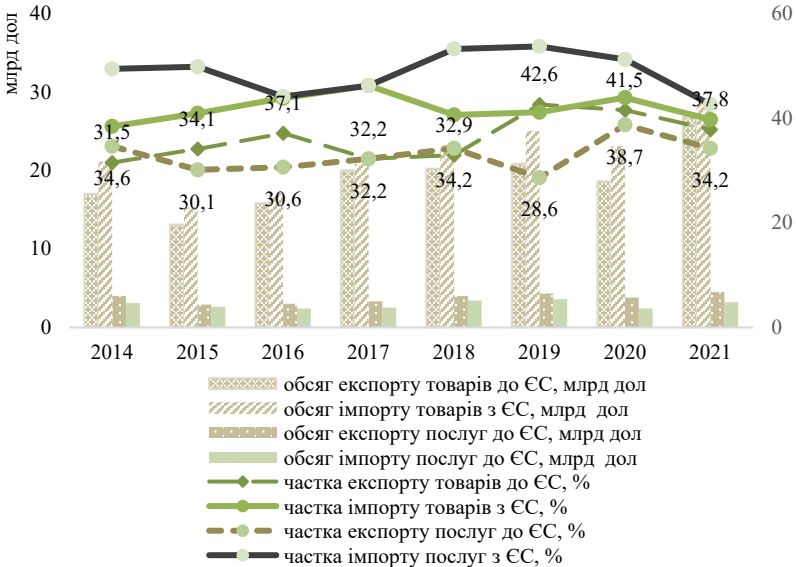

Рис. 1. Динаміка експортно-імпортних операцій з країнами ЄС*

*Складено автором за даними [1; 2].

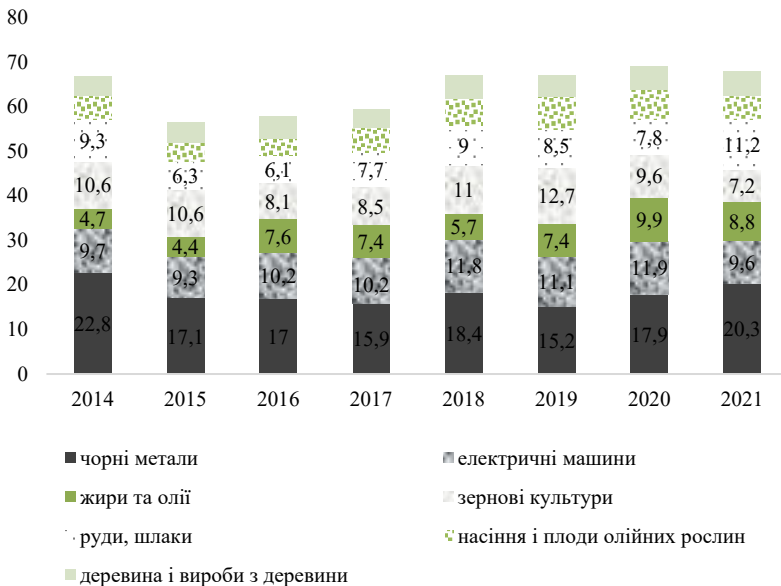

Рис. 2. Структура товарного експорту до країн ЄС, %*
*Складено автором за даними [1; 2].

Крім того, в умовах розірвання логістичних ланцюгів та обмеження імпорту російських та білоруських товарів, стратегічного значення для розвитку економіки України набуватиме створення переробних підприємств максимально близько до кордону з ЄС, що сприятиме формуванню ланцюгів доданої вартості у рамках ПВЗВТ Україна-ЄС, залученню інвестицій на створення та модернізацію виробничих потужностей, підвищенню енергоефективності, екологічності та диверсифікації економіки.

Список використаних джерел:

1. Торговельно-економічне співробітництво між Україною та ЄС. *Міністерство економіки України*: веб-сайт. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=b2d1a895-3aa6-4872-8322-95bf4d4f72b2&tag=TorgovelnoekonomichneSpivrobitnitstvoMizhUkrainoiuTas>.
2. Зовнішньоекономічна діяльність. *Державна служба статистики*: веб-сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
3. Найбільше під час війни Україна експортує залізну руду, імпорт впав втричі. URL: https://lb.ua/economics/2022/04/03/512119_naybilshe_pid_chas_viyni_ukraina.html

І.О Гладкова,

аспірантка

ORCID: 0000-0003-2158-479X

*Донецького національного університету економіки і торгівлі
імені М. Туган-Барановського, м. Кривий Ріг, Україна*

ЯКІСТЬ ЖИТТЯ МЕШКАНЦІВ КРИВОГО РОГУ ЯК АКТУАЛЬНИЙ ПОКАЗНИК УСПІШНОСТІ СОЦІАЛЬНО- ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

Сучасні стандарти соціально-економічного розвитку України передбачають, перш за все, підвищення якості життя громадян нашої держави. На цю гуманістичну скерованість економіки розвитку неодноразово у своїй монографії вказує дослідник А. Філіпенко [3]. Концептуальний аналіз самого поняття якості життя населення свого часу здійснив український вчений А. Тодоров [2]. Соціальні індикатори рівня життя громадян нашої країни представлені у збірниках Державного комітету статистики України [1].

Спираючись на існуючі наукові праці та джерела, авторка поставила за мету дослідити регіональну проблему якості життя, а саме: якість життя мешканців Кривого Рогу в контексті успішності соціально-економічного розвитку даного регіону. Джерельною базою представленої розвідки стало минулорічне статистико-соціологічне дослідження, проведене Інститутом розвитку міста Кривого Рогу за сприяння Фонду Ганса Зіммеля [4].

Слід зазначити, що результативна компонента дослідження стосовно рівня якості умов для життєдіяльності у Кривому Розі була складена на підставі анкетування мешканців міста. Висновкову частину дослідження склали результати опитування 130-ти респондентів віком від 14 до 70 років. Для цього, попередньо було здійснено вибірку комбінованого типу, а саме: районовану, типологізовану, з елементами квотної ймовірності.

Застосовуючи спеціальні методи економіко-статистичного наукового дослідження, зокрема, компонентно-аналітичний та метод групування, авторка отримала наступні результати:

1. З анкетної позиції "Що Вам найбільше подобається у Кривому Розі?" найбільше відповідей (28% респондентів) отримала запропонована відповідь "Парки та озеленення вулиць". Другою за чисельністю (25% респондентів) стала відповідь "Зручна транспортна інфраструктура". Дані відповіді цілком відповідають запитам криворізької громади, що, по-перше, має серйозні проблеми з екологією регіону (забрудненість повітря, ґрунтових вод тощо) та, по-друге,

мешкає у найдовшому місті Європи.

2. З анкетної позиції "Що саме Ви хотіли б змінити/покращити в Кривому Розі?" найбільше відповідей (25% респондентів) отримала запропонована відповідь "Транспорт". 23% респондентів обрали відповідь "Екологія", 21% - "Інфраструктура і будівництво". Вочевидь, що дана позиція засвідчила резюмуючу частину попередньої.

3. З анкетної позиції "Що Ви вважаєте символом Кривого Рогу?" 33% респондентів обрали відповідь "Козак Ріг" (останній вважається легендарним засновником міста), а 32% опитуваних відповіли "Кар'єри та шахти". Сумарно, у купі з відповідями "Металургійний комбінат" (13% респондентів) та "Руда" (10% респондентів), остання відповідь свідчить про сформований у місті промисловий світогляд, усвідомлення природних багатств Криворізького залізорудного басейну та визнання соціально-економічних здобутків Кривого Рогу. Перша відповідь, в свою чергу, свідчить про достатньо високий рівень просвітницької діяльності у місті з питань популяризації історичного краєзнавства.

4. З анкетної позиції "Яких об'єктів інфраструктури не вистачає у Кривому Розі?" 40% респондентів вказали відповідь "Парки, пляжі", а 25% - "Важко відповісти". Загалом, отриманий результат з зазначеної позиції дає підстави говорити про наявність позитивної оцінки мешканцями міста рівня якості умов для життєдіяльності.

5. З анкетної позиції "Які сектори потрібно розвивати у Кривому Розі?" 34% респондентів обрали відповідь "Медицина", а 20% - "Освіта". Отриманий результат є цілком очікуваним, адже дані галузі потребують постійного вдосконалення.

6. З анкетної позиції "У чому полягає перевага Кривого Рогу порівняно з іншими містами України?" 66% респондентів навели відповідь "Промислове місто", 17% респондентів обрали відповідь "Має вигідне географічне положення". У цілому, отриманий результат корелюється з вищезазначеною констатацією щодо розвинутого у криворіжців промислового світогляду.

7. З анкетної позиції "Назвіть основний ресурс нашого міста для подальшого розвитку?" 50% респондентів відповіли "Важка промисловість", що синонімічно до попереднього результату.

8. З анкетної позиції "Чи можливо швидко знайти роботу у Кривому Розі?" 41% респондентів відповіли "Ні", 35% - "Так". Отриманий результат говорить про серйозні недоліки у цій галузі.

9. З анкетних позицій "Оцініть рівень: транспортно-логістичних умов у Кривому Розі; рівень розвитку соціальної інфраструктури міста; рівень розвитку облаштування громадських просторів у місті; рівень безпеки у Кривому Розі за вказаними категоріями; рівень довілля;

загальний рівень безпеки у місті?" серед п'яти варіантів (високий, хороший, достатній, низький, дуже низький) 50-60% респондентів обирали відповідь "Достатній", що, в цілому, вказує на прагнення опитуваних бути якомога об'єктивнішими.

10. З анкетних позицій "Рівень ставлення/довіри: до різних людей; до соціальних інституцій по шкалі погіршення ставлення та зростання недовіри від 1 до 12 балів" найбільші позитивні показники отримали відповіді "Українці" (43% респондентів), "Мешканці міста" (38% респондентів), "Сім'я/родина" (77% респондентів).

11. З анкетної позиції "Визначте Ваш пріоритет залучення до місцевих ініціатив" за шкалою від 0 до 4 балів найвищі показники були отримані у сегменті 1-ого балу. При цьому 43% респондентів вказали на своє залучення до ініціатив власного будинку, а 40% - до ініціатив міста. Отриманий результат засвідчив недостатню активність у цьому напрямку житлових мікрорайонів та внутрішніх районів міста.

12. З анкетної позиції "Чи знаєте Ви, як вирішити проблеми Кривого Рогу?" 56% респондентів обрали відповідь "Важко відповісти", що, в цілому, говорить про відповідальне ставлення криворіжців до поставленого питання.

13. З анкетної позиції "Чи готові Ви долучитися до вирішення проблем Вашого міста?" 56% респондентів відповіли "Так". Це говорить про високий рівень громадянської свідомості, любов до малої батьківщини і засвідчує значний людський потенціал у вирішенні питань поліпшення якості життя у місті.

14. З анкетної позиції "З ким Ви готові співпрацювати над вирішенням проблем Вашого міста?" 45% респондентів обрали відповідь "Друзі", 38% - "Волонтери", 36% - "Громадські активісти", 33% - "Органи місцевого самоврядування", 31% - "Сусіди", 30% - "Громадські організації". Отримані показники говорять про достатньо високі стандарти громадського життя у місті та достатній рівень довіри до органів місцевої влади.

15. З анкетної позиції "Чи вірите Ви, що Кривий Ріг можна змінити на краще?" 83% респондентів обрали відповідь "Так". Опосередковано, даний результат вказує на поширеність серед мешканців міста параметру "Довіра до місцевої влади" та наявність міцного фундаменту в усвідомленні якості життя у місті.

16. З анкетної позиції "З ким Ви ніколи не будете співпрацювати у Вашому місті?" 46% респондентів обрали відповідь "Церква", 26% - "Органи місцевого самоврядування". Остання відповідь вказує на існування певного незадоволення якістю життя у місті, на наявність у ньому опозиційних настроїв. Стосовно першої відповіді слід зазначити,

що у Кривому Розі дотепер панує науковий атеїстичний світогляд.

17. З анкетних позицій особистісного характеру (стать, вік, рівень доходів, рівень освіти, вид зайнятості, місце роботи/навчання, місце проживання) найбільші відсотки отримали відповіді "Жінка" (60% респондентів), "25-35 та 46-50 років" (по 23% відповідно), "Середній дохід" (70% респондентів), "Вища освіта" (59% респондентів), "Робітники підприємств" (13% респондентів), "Студент" (12% респондентів), "Службовець та працівник комунального підприємства" (по 10% відповідно), "Підприємці" (9% респондентів), "Довгинцевський" (23% респондентів), "Саксаганський" (21% респондентів), "Металургійний" (20% респондентів) - щодо місця роботи/навчання, "Покровський і Саксаганський" (по 19% відповідно), "Центрально-Міський" (16% респондентів), "Металургійний" (15% респондентів) - щодо місця проживання. Дані показники засвідчують фаховість проведеної вибірки.

Підсумовуючи вищесказане, авторка прийшла до висновку, що рівень якості умов для життєдіяльності мешканців міста Кривого Рогу перебуває на достатньому рівні. Містян традиційно турбують питання екології (вони не тільки люблять відпочинок на природі, але й потребують інтенсивнішого озеленення міста) та проблеми транспортної інфраструктури, адже, згідно з опитуванням 43% респондентів постійно користуються міським транспортом.

Список використаних джерел:

1. Соціальні індикатори рівня життя населення: Стат. зб. К.: Державний комітет статистики України, 2012. 203 с.
2. Тодоров А. Якість життя: критичний аналіз концепцій. А. Тодоров. К.: Академвидав, 2004. 560 с.
3. Філіпенко А. Основні проблеми економіки розвитку. К. : Либідь, 2003. 684 с.
4. Якість життя мешканців Кривого Рогу. Статистико-соціологічне дослідження за сприяння Фонду Ганса Зімеля : <https://www.facebook.com/groups/1118602918310078>.

Л.О. Згалаг-Лозинська

д. екон. наук, доцент

ORCID: 0000-0002-2063-5738

Київський національний університет будівництва і архітектури,

м. Київ, Україна

ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО ЯК ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ В БУДІВНИЦТВІ

Актуальність теми. Державно-приватне партнерство в сучасних умовах є достатньо дієвим економічним механізмом. Як показує світова практика, в останні роки в країнах Західної Європи спостерігається сталий розвиток проєктів державно-приватного партнерства щодо активізації інноваційної діяльності будівництва. Розвиток державно-приватного партнерства є актуальним, оскільки завжди є потреба в модернізації вже зношеної інфраструктури, забезпеченні доступності послуг, економії бюджету тощо. Вартість суб'єктів будівництва та інфраструктури, створеної в рамках державно-приватного партнерства, помітно зростає і в перспективі.

Управлінський облік та контроль у будівництві має спиратись на комплекс важелів, одним з головних серед яких стосується фінансово-інвестиційних питань співпраці державних інституцій та суб'єктів будівництва. Особливо це актуально для повноцінного розвитку населених пунктів на основі виважених підходів до функціонального районування середовища міст, сіл, селищ та забезпечення мешканців не лише житлово-комунальною, але й соціально-побутовою, освітньо-культурною, транспортно-комунікаційною, адміністративно-управлінською, торговою, лікувально-оздоровчою, фізкультурно-спортивною інфраструктурою, в поєднанні з комфортними ландшафтно-рекреаційними зонами.

Основним завданням органів державної влади при виконанні проєктів державно-приватного партнерства є створення більшої доступності для надання суспільних послуг. Досягнення цієї мети здійснюється наданням більш дешевих послуг, що надаються приватним бізнесом, та можливістю більш швидко здійснювати інновації, підвищувати ефективність розвитку будівництва.

Ще однією метою держави в рамках державно-приватного партнерства (ДПП) стає передача приватному інвестору ризиків, пов'язаних з будівництвом, проектування, фінансуванням та плануванням самого об'єкта будівництва, а також його подальшою експлуатацією. Основною ж метою приватного сектора є досягнення

максимального прибутку від проектів в рамках співпраці з органами державної та муніципальної влади та отримання результату у вигляді переважно соціального ефекту (розвитку соціальної, оздоровчої, освітньої інфраструктури, тощо) на основі участі в плануванні та контролі за розподілом державних коштів, які формуються в тому числі за рахунок цих приватних організацій.

Цілі держави при використанні механізму ДПП мають бути орієнтовані перш за все: на підвищення рівня життя населення, сприяння розвитку «людського капіталу»; соціально-економічний розвиток регіонів; усунення структурних обмежень економічного зростання; сприяння підвищенню конкурентоспроможності вітчизняних підприємств й зміцнення їх позицій на внутрішньому та зовнішньому ринках. Цілі бізнесу, що задіяні у механізмі ДПП полягають у: розширенні простору для вільного руху капіталу, його проницненні у ті сфери, які раніше були для нього недоступні; залучення бюджетних коштів для здійснення проектів будівництва; розширення можливостей для отримання кредитів під проекти від різних фінансових організацій за рахунок отримання державних гарантій; полегшення роботи з органами влади й управління за рахунок участі держави у проектах, в тому числі й отримання ліцензій, необхідної дозвільної документації; створенні позитивного іміджу підприємства.

Основний аспект розвитку ДПП полягає в тому, що державна влада визначає, в яких послугах, роботах та інфраструктурі країна має потребу, а приватний бізнес висуває свої пропозиції, які повинні найбільшою мірою відповідати вимогам держави.

На жаль, сучасний стан державно-приватного партнерства в Україні демонструє те, що місцеві органи державної влади як замовники під впливом будівельного лобі та корумпованих чиновників від влади нерідко стають на неправовий шлях вирішення проблем існування та розвитку міст, сіл, селищ. На тлі гасел про «соціально, економічно й екологічно збалансований сталий розвиток, формування економічного потенціалу та повноцінного життєвого середовища для сучасного та наступних поколінь» фактично здійснюється спроба легітимізації незаконних дій влади та земельно-будівельних зловживань, коли заради власних інтересів і збагачення грубо ігноруються інтереси існування та розвитку мешканців населених пунктів, їх конституційних прав на здорове, комфортне і благополучне середовище життя.

Особливо ця проблема гостро постає з реалізації стратегії розвитку крупних міст. Стимування територіального розростання міста для зменшення навантажень та витрат на інженерно-транспортну

інфраструктуру веде до прямо протилежних результатів, що в реальності демонструє колапс міського середовища і інженерно-транспортної інфраструктури міста. Така безконтрольна забудова призводить, в першу чергу, до підриву державності. Задеклароване «раціональне використання вільних земельних ресурсів, деградованих промислово-складських та інших територій» перетворюється у масове знищення озелених, рекреаційних і природно-заповідних територій, руйнування сформованих виробничих зон, екологічне небезпечне переуцільнення житлових територій, тощо.

Підтверджують недієвість механізму взаємодії органів влади та бізнесу в контексті інноваційної діяльності будівництва і дані міжнародних рейтингів – згідно рейтингу Світового банку Doing Business-2021 (описує ведення бізнесу) з 190 країн Україна посідає тільки 71 місце. При цьому, погіршення зафіксував Світовий Банк за такими двома критеріями як: отримання будівельних дозволів та сплата податків [1].

На нашу думку, для вирішення вищезначених проблем ДПП необхідно долучати кваліфікованих фахівців будівельної галузі громадських організацій, зокрема нині діючу Громадську раду при Державній архітектурно-будівельній інспекції (ДАБІ) України, що є колегіальним консультативно-дорадчим органом. Діючий інститут кваліфікованих фахівців Громадської ради при ДАБІ може надавати органам архітектурно-будівельного контролю пропозиції щодо інноваційної діяльності в галузі будівництва, а також аналітичні матеріали, висновки, здійснювати громадський моніторинг діяльності центрального апарату, територіальних органів ДАБІ. На нашу думку, необхідно проводити фахові консультації для фахівців цієї Громадської ради, а також розробити найбільш дієві механізми для реалізації їх повноважень. Ми переконані у тому, що інститут громадських фахівців (які мають освіту за професійним спрямуванням «Будівництво та архітектура» і досвід роботи у містобудівній діяльності не менше 3 років) є найбільш ефективним інструментом підвищення прозорості роботи органів державного архітектурно-будівельного контролю. Головне, щоб такі громадські інститути не були сформовані за ініціативи цієї ж державної влади (яка сама наразі повністю вражена корупцією).

Задля унеможливлення корупції всі демократичні інструменти контролю та впливу на діяльність державних структур влади, на наше переконання, повинні бути створені у форматі самоорганізації представниками активної частини громадянського суспільства на базі територіальних громад (без представників влади, працівників бюджетної сфери, споживачами послуг яких є представники громади), щоб мати можливість об'єктивно оцінювати результати діяльності ДПП. Таке

співробітництво буде відбуватися з метою досягнення соціального некомерційного ефекту. Але виникає головна проблема функціонування такого демократичного інструменту – юридична підстава врахування державною владою висновків та оцінки діяльності громад.

У механізмі ДПП застосування нових сучасних підходів до державного архітектурно-будівельного контролю та нагляду необхідно враховувати роль об'єднаних територіальних громад на засадах громадської участі як головного споживача та зацікавленої сторони. Як зацікавлена сторона територіальна громада, яка так чи інакше відчує та раціонально оцінить результати діяльності ДПП (як позитивні або негативні) [2, с.61-62]. Крім того, активізація діяльності в будівництві безпосередньо може бути пов'язана з розширенням фінансування за кошти місцевих інвесторів територіальних громад, які можуть забезпечувати контроль за повноцінним використанням як власних, так і державних коштів.

Таким чином, незважаючи на недостатньо дієвий механізм ДПП щодо управління містобудівною діяльністю та будівництвом в Україні, за умови його удосконалення він залишається найбільш ефективним інструментом залучення інвестиційного капіталу. ДПП є альтернативою приватизації соціально значущих сфер економіки, сприяє залученню приватних інвестицій з одночасним збереженням державної (комунальної) власності. Налагодження механізму співпраці громад (як головного споживача) з органами державної влади передбачає те, що задовольняються інтереси всіх сторін партнерства: територіальних громад щодо отримання достатніх і якісних будівельних робіт, приватного партнера як суб'єкта підприємницької діяльності щодо отримання стабільних прибутків, зменшується навантаження на державний та місцеві бюджети.

Список використаних джерел:

1. Doing Business-2019. Training for Reform. : http://www.doingbusiness.org/content/dam/doingBusiness/media/Annual-Reports/English/DB_2019-report_web-version.pdf
2. Берданова О.В., Вакуленко В.М., Гринчук Н.М., Колтун В.С., Куйбіда В.С., Ткачук А.Ф. Управління розвитком об'єднаних територіальних громад на засадах громадської участі: навч. посіб. К., 2017. 129 с.
3. Тормосов Р. Огляд міжнародного досвіду запровадження економічних механізмів дпш задля реалізації інфраструктурних проєктів. *Управління розвитком складних систем*, (44), 152–158.

О.В. Мацапура

канд. екон. наук.

ORCID: 0000-0001-7295-5154

*Київський національний університет будівництва і архітектури,
м. Київ, Україна*

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПРОЦЕДУР УПРАВЛІННЯ ЗАКУПІВЛЯМИ

У зв'язку з необхідністю забезпечення потреб оборони під час дії правового режиму воєнного стану в Україні можуть бути змінені істотні умови договору про закупівлю (після його підписання до виконання зобов'язань сторонами в повному обсязі) замовником за яким є суб'єкт, визначений у частині першій статті 2 Закону України "Про особливості здійснення закупівель товарів, робіт і послуг для гарантованого забезпечення потреб оборони", а саме: обсяг закупівлі, сума договору, строк дії договору та виконання зобов'язань щодо передання товару, виконання робіт, надання послуг.

Дія договору про закупівлю може бути продовжена на строк, достатній для проведення процедури закупівлі/спрощеної закупівлі на початку наступного року в обсязі, що не перевищує 20 відсотків суми, визначеної в початковому договорі про закупівлю, укладеному в попередньому році, якщо видатки на досягнення цієї цілі затверджено в установленому порядку.

Загалом, значну трансформацію досягнень вчених щодо забезпечення економічної ефективності під час проведення публічних закупівель можна структурувати за допомогою основних методів обґрунтування управлінських рішень (регуляторних значень).

Групи методик сформованих науковцями, котрі впливають на формування вартості будівництва на основі управління закупівлями.

Перша методика - описова, або дескриптивна. Рішення про переможця тендеру, його надійність вимагають додаткових регуляторних заходів на основі набору конкретних показників. Прикладами таких методик є переважна більшість законодавчих актів, Prozoogo, постанови, ще дані методики у своїх наукових доробках опрацьовували Тугай О.А. [1], Кушлик-Дивульська О.І., Кушлик Б.Р. [2], «Критерій ризиковості підрядника», Постанови країн Європи.

Друга методика - оцінювання тендерних програм, учасників процедур, на основі інтегрального показника. Слід зазначити, що вагові коефіцієнти, за якими різні вчені обґрунтовують різні розрахунки для обчислення інтегрального показника: це методи диференціального аналізу, регресійного моделювання, метод ключових факторів, методи

якісного визначення ваг показників і, звичайно, комплексний експертний метод подання факторів. Представлена в роботах фундаментальних науковців Меліхова Т. О. та ін. [3], Тугай О. А. та ін. [4] та багато інших.

Третя методика - удосконалення процедур прийняття рішень під час проведення закупівель засобами кореляційно-регресійного аналізу. Визначаються факторні та результативні показники, які відрізняються між собою кількістю та способом визначення даних показників первинних факторів (початкова ціна тендеру (закупівлі), розмір капіталу підрядника, його час на ринку) і похідними, котрі розраховуються на основі первинних як коефіцієнти чи за більш складними формулами. Швець В. В. та ін. [5], Кір'янов В.М. [6] та багато інших.

Четверта методика - об'єднує різні за складністю математичні і економетричні методи аналізу даних про закупівлі, їх учасників. При цьому розробники пропонують досить складні розрахункові процедури: а) Відносно новий для техніко-економічного обґрунтування аналіз життєздатності - Кузнецова Н. В. [7]; б) Методи математичної оптимізації, які передбачають оцінку максимальної та мінімальної цільової ефективності системи, є загальними не лише для вибору або реалізації проектів, але й для управління проектами на постінвестиційній стадії - Петринка В.Ю. [8], Макара О.В. [9]; в) Методи теорій та ігор вчені часто рекомендують щоб підвищити ефективність процедур закупівель - Лабурцева О.І. [10], Brendt R. [11]; г) Методи видобутку даних (дейтамайнінгу) або методи інтелектуального аналізу даних, на яких базуються системи штучного інтелекту (нейронні мережі, алгоритм нечіткого логічного висновку, методи м'яких обчислень) дозволяють за відсутності об'єкта, який повністю відповідає всім вимогам, знайти аналог, який буде відповідати вимогам у найбільш прийнятній мірі. Між іншим, не на 100%, а трохи менше, але більше, ніж в інших варіантах - Сорокіна Л. В. [12], Мазуренко В. В. [13].

Так як економіка та економічні вчення безперервно розвиваються, запропонована класифікація не є вичерпною.

Список використаних джерел:

1. Тугай О.А. Теоретичні основи оцінки надійності виконання будівельних проектів з використанням нечітких мір і нечітких критеріїв. *Вентиляція, освітлення та теплогазопостачання*. 2007. Вип. 11. С. 117-122.
2. Кушлик-Дивульська О.І., Кушлик Б.Р.. Основи теорії прийняття рішень. К., 2014. 94с.

3. Меліхова Т.О., Чакалова Н.С., Кулек А.С. Удосконалення методики внутрішнього аудиту розрахунків із покупцями з метою запобігання порушень під час тендерних закупівель. *Агросвіт*. 2019. № 4. С. 32-41.
4. Тугай О.А., Лагутін Г.В., Поколенко В.О. Передумови та аналітичні основи запровадження інновацій в організаційно-технологічне моделювання підготовки будівництва. *Містобудування та територіальне планування*. 2009. Вип.35. С.449-458.
5. Швець В.В., Максименко М.А., Козак В.Ю. Моделювання проходження теплового потоку крізь фольговані термопанелі методом кореляційно-регресійного аналізу. URL: <https://stmkvb.vntu.edu.ua/index.php/stmkvb/article/view/624/589>.
6. <http://ep3.nuwm.edu.ua/5996/1/01-02-131.pdf>.
7. Кузнецова Н.В. Бідюк П.І. Виявлення ризиків шахрайства під час тендерних закупівель методами теорії виживання. *Управляючі системи та машини*. 2018. № 2. С. 87-96.
8. Петринка В.Ю. Основні напрями енергозбереження України в умовах євроінтеграції. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія : Економічні науки*. 2015. № 2. С. 77-83.
9. Макара О.В., Петринка В.Ю. Концептуальна модель формування стратегії інноваційного розвитку промислового підприємства на основі енергозбереження. *Наук. вісник Полтавського ун-ту економіки і торгівлі. Серія : Економічні науки*. 2015. № 1(2). С. 69-76.
10. Лабурцева О.І. методичні аспекти обґрунтування цін для участі в тендері *Економіка та держава* № 11/2017.
11. Brendt R. *Marketing 2: Marketing Politik*. 3 Aufla ge. Wiesbaden: Wien, 1995. 512 s.
12. Сорокіна Л.В., А.Ф. Гойко Інформаційно-аналітичне забезпечення контролю ефективності управління капіталом підприємств. *Будівельне виробництво*. 2014. №56. С.96-106.
13. Мазуренко В.В. Штовба С.Д. Огляд моделей аналізу соціальних мереж. *Вісник Вінницького політехнічного інституту*. 2015. №2. С. 62-74.
14. Цифра Т. Ю. Формування початкової максимальної ціни будівельного контракту при будівництві доступного житла [Текст] /Т. Ю. Цифра// *Будівельне виробництво*. 2014. № 57. С.80-83.
15. Tsyfra T.YU. (2017). Practical experience of realization international contracts in Ukraine. *Budivel'ne vyrobnytstvo*, 63/2, 78-85

Д.М. Маринов

аспірант

ORDIC: 0000-0001-8125-1028

Одеській національній економічній університет, м. Одеса, Україна

РОЛЬ ЕКОНОМІЧНИХ ІНТЕРЕСІВ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ

Під економічним інтересом слід розуміти будь-яку економічну вигоду, яка досягається в результаті реалізації економічних відносин з метою задоволення динамічних систем суспільних потреб. Економічні інтереси відображають в свідомості індивіда його потреби в задоволення його духовних і матеріальних благ та в цілому є формою руху цих потреб. На рівні національної економіки дані інтереси становляться відображенням загальної думки суспільства, через об'єднання в сукупну систему національних економічних інтересів, тобто є виразом чітко визначених економічних інтересів людей.

Економічні інтереси є формою прояву виробничих відносин та спонукають населення до виробничої діяльності, отже вони є економічними стимулами для соціально-економічного розвитку економіки. Економічні інтереси слід розглядати через призму особистих, колективних та суспільних інтересів. Так, особисті інтереси передбачають задоволення економічних потреб окремого індивіда. Колективні інтереси виражають інтереси групи людей об'єднаних спільним положенням у системі економічного виробництва з метою задоволення їх матеріальних потреб. Загальні економічні інтереси пов'язані з необхідністю задоволення економічних потреб всього суспільства, який слід розглядати як цілісний організм.

У сучасній економічній теорії особливу роль відіграє поняття економічного інтересу. Окремий індивід, рухомий власним інтересом, після співставлення очікуваної користі та втрат для себе здійснює вільний вибір, при цьому не звертаючи увагу та можливі втрати та користь для інших індивідів або в цілому для суспільства. Формальне поєднання економічних інтересів всього суспільства можливе лише в жорстких політичних обставинах, так як більш м'які політичні обставини припускають значно менш передбачувану соціально-економічну поведінку суспільства [1, с. 38-39].

Особливими рисами економічних інтересів, які й відрізняють їх від економічних потреб, є те, що вони виражаються, через поставлені дії та цілі з метою задоволення власних та суспільних потреб, а також

відмінним від економічних потреб є те, що економічні інтереси відображають динаміку та відповідний рівень задоволення суспільних потреб. Тобто, функціонування та розвиток економіки не може відбуватися без урахування суспільних інтересів, що і пов'язує економіку з психологічними дослідженнями людської поведінки [2].

Суб'єктами економічних інтересів виступають фізичні особи, домогосподарства, юридичні особи та держава, тобто всі суб'єкти економічних відносин. Так, економічні інтереси домогосподарства спрямовані на збільшенні рівня отримання суспільних благ, з метою максимізації загальної корисності доходів. При цьому, економічні інтереси юридичних осіб полягають у підвищенню рівня конкурентоспроможності товарів, робіт або послуг, а також полягають у збільшенні прибутковості підприємства та у зменшенні витрат на виробництво продукції. В свою чергу, державні економічні інтереси спрямовуються на забезпеченні суспільного блага та на ефективне виконання своїх функцій та повноважень з метою забезпечення потреб суспільства.

Для більш повного задоволення економічних інтересів як окремої людини, так і суспільства, необхідно у власній господарської діяльності керуватися дією об'єктивних економічних законів, що зумовлено високим рівнем взаємозв'язку та взаємозалежності рівня розвитку економічних інтересів з економічними законами. Економічні інтереси в більшості випадків є об'єктивно суперечливими, оскільки люди мають різний статус та становище в економічній системи. Отже, для вирішення даних суперечностей необхідно застосування ефективного механізму державного урегулювання цих економічних інтересів.

Отже, соціально-економічний розвиток безпосередньо пов'язаний з економічними інтересами, так як поєднання економічних інтересів всіх індивідів є важливою передумовою для досягнення кінцевої мети суспільного виробництва, а також для підвищення ефективності функціонування та розвитку всієї економічної системи.

Список використаних джерел:

1. Матусевич К.М. Економічний інтерес як чинник і рушійна сила мотивації людських дій. *Науковий вісник ХДУ. Серія Економічні науки.* 2014, № 4. С. 38-41.

2. Кірік А.В., Будник В.А. Узгодження інтересів стейкхолдерів транспортних підприємств. *Ефективна економіка.* 2017. № 12. DOI:<http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5945>

Л.М. Пархоменко

аспірант

ORCID: 0000-0002-9979-9937

*Навчально-науковий інститут неперервної освіти Національного
авіаційного університету, м. Київ, Україна*

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕДУРИ ЗАКУПІВЕЛЬ ІНЖИНІРИНГОВИХ ТА КОНСАЛТИНГОВИХ ПОСЛУГ У БУДІВНИЦТВІ

З часів початку функціонування електронної системи закупівель ProZorro вдосконалення її роботи здійснюється в повільному темпі. Кожна потужна електронна система задля отримання якісного взаємозв'язку між державним замовником та учасником повинна постійно розвиватися шляхом введення додаткових опцій та інструментів.

Задля успішного функціонування та сталого розвитку системи закупівель експертам - реформаторам необхідно досліджувати недоліки роботи цієї системи та постійно оновлювати шляхом удосконалення та співставлення із сучасними реаліями.

Однією з переваг ProZorro є публічність. Будь-хто може побачити всі тендерні пропозиції незалежно від того, чи торги тільки заплановані, чи вони вже відбулися. Тобто, надається можливість учасникам бачити й аналізувати оприлюднену на торгах інформацію. Крім того, слід зазначити, що цю інформацію можуть аналізувати і використовувати не тільки учасники торгів, а і всі бажаючі, тому що діє принцип відкритості торгів. Така система дає змогу бачити порушення та надає чесним підприємствам можливість боротися за державні замовлення. [1, с.77-78].

Дослідженню сучасного стану, тенденцій розвитку, проблем та напрямів покращення електронних закупівель присвячені праці багатьох науковців та практиків. Так, значний внесок у дослідженні державних закупівель зробили такі науковці, як І. Багнюк, В. Вареник, Л. Євчин, А. Іорданов, С. Колосок, О. Панченко, О. Ферчук [1, ст.75].

З метою проведення аналітики закупівель DOZORRO Transparency International Ukraine було запроваджено публічний модуль аналітики VI Prozorro.

Безперечно, створення окремого аналітичного модуля носить позитивний характер, але він не повністю адаптований під електронну систему ProZorro.

Водночас, замовники публічних закупівель також мають претензії до системи ProZorro. Часто трапляються ситуації, коли учасник, який

виграв торги, відмовляється підписувати та (або) виконувати договір. У такому разі або підписується договір з наступним за переліком переможцем, або потрібно проводити тендер заново. Замовник витрачає час та не отримує необхідних товарів. Особливо критично це у закупівлях в оборонній сфері. Інколи недобросовісні саботажники таким чином підтасовують процедури в інтересах зацікавлених третіх осіб [2].

Для дослідження були вибрані закупівлі в галузі інжинірингових та консалтингових послуг у будівництві. Основним критерієм замовника у відборі учасника є економія грошових ресурсів та отримання якісних послуг.

Не можна не погодитись з думкою таких науковців, як О. Непомнящий та Т. Митропан, які зазначають, що очевидним є те, що кожна будівельна компанія зацікавлена в ефективному управлінні широким спектром будівельних товарів та послуг. Кожна будівельна компанія, без винятку, чи то державна, чи то приватна, працює в постійно мінливому та складному маркетинговому середовищі і, якщо вона хоче бути конкурентоздатною на ринку, вона повинна закуповувати товари чи послуги, що є цінними для конкретного будівельного проекту, в найоптимальніші терміни та за найнижчими цінами [6, ст.83].

Разом з тим, слід відмітити, що не всі учасники у закупівлях інжинірингових та консалтингових послуг у будівництві мають достатньо позитивну репутацію [4].

Досліджуючи роботу модуля аналітики BI ProZorro, можна дійти висновку, що він не є зручний, інформація, яку необхідно отримати замовнику (наприклад чи є добросовісний той чи інший учасник, чи не має він негативної характеристики від замовника, якому вже були надані послуги), в зазначеному аналітичному модулі відсутня. [5].

Згідно чинного законодавства України, закупівлі здійснюються за шістьма принципами. Одним із принципів закупівлі є добросовісна конкуренція [7].

Визначення цього принципу впливає з норм Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції», який визначає правові засади захисту суб'єктів господарювання і споживачів від недобросовісної конкуренції.

Отже, задля отримання замовником добросовісного виконавця послуг, необхідно створити найпростішу опцію визначення учасників. Зокрема, у фільтрі закупівель системи ProZorro варто запровадити таку опцію по окремим галузям, як реєстр недобросовісних учасників та виконавців послуг. Дана опція повинна бути простою у використанні та

загальнодоступною для всіх потенційних замовників та учасників, які матимуть змогу бути обізнаними у недобросовісній роботі окремих виконавців.

Список використаних джерел:

1. Критенко О.О., Тоцька Т.С. Шляхи вдосконалення системи державних закупівель. *Публічне управління та митне адміністрування*. 2019. № 3 (22). С. 74-80.

2. Багнюк І. Чи все прозоро у ProZorro? *Юридична газета*. 2019. № 2-3. С. 656-657. URL: <http://yur-gazeta.com/publications/practice/inshe/chi-vse-prozoro-u-prozorro.html> (дата звернення 04.06.2022).

3. Вареник В.М., Євчин Л.О. Особливості застосування системи державних закупівель ProZorro (Прозоро). *Європейський вектор економічного розвитку*. 2016. № 2 (21). С. 6-15 URL: <https://eurodev.duan.edu.ua/images/stories/Files/2016-2/2.pdf> (дата звернення 05.06.2022)

4. Система аналітики відкритих даних Clarity Project. URL: <https://clarity-project.info/tenders?classification=714> (дата звернення: 05.06.2022).

5. Публічний модуль аналітики ВІ Prozorro. URL: <https://bi.prozorro.org/> (дата звернення: 05.06.2022)

6. Непомнящий О.М., Митропан Т.К. До питання управління процесом закупівель товарів, робіт та послуг у сфері будівництва в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 2. С. 82-84. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/2_2018/17.pdf (дата звернення 05.06.2022).

7. Про публічні закупівлі : Закон України від 25 грудня 2015 р.№ 922-VII. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/922-19> (дата звернення: 03.06.2022).

THE APPROPRIATENESS AND METHODS OF USING THE PREFABRICATION CONSTRUCTION TECHNOLOGY FOR THE TASKS OF THE RESTORATION OF UKRAINE

The war in Ukraine raised the question of restoring the destroyed capital buildings and structures in Ukraine and the search for the most effective ways to solve problems. As of April 14, 2022, the total area of destroyed housing is more than 5.3 million m². In addition, according to the State Statistics Service on January 1, 2019, the old and emergency housing fund in Ukraine is 4.31 million m².

The war influenced the production of building materials. Several plants for the production of aerated concrete and metallurgical enterprises have been occupied or destroyed. Difficulties stumbled on glass supply and window production. Almost 80% of glass was imported to Ukraine from Belarus and Russia. And this list is not full.

Understanding with rethinking functions should be performed. Most destroyed houses were built during the USSR for the provision of housing for workers in factories, a significant number of which have long went bankrupt and stopped existing. The task of reconstruction of capital buildings and structures for various functions instead of lost ones requires the program approach of the region's scale.

The specifics of the task of restoring buildings and structures in Ukraine from losses from destruction or temporarily occupied territories, according to the visible, will be resolved with the participation of international investors or donors. The solution to this problem provides a request for tools for financial forecasting the cost of construction and cost management, to more predictable investments. In addition, the investment cycle will matter and a few more factors:

- ongoing military operations;
- deficiency of material resources;
- shortage of labor resources.

The study sets itself the task of understanding the appropriateness and methods of using the prefabrication construction technology for the tasks of the restoration of Ukraine.

Prefabrication is the manufacturing or fabrication of sections of a building at an off-site location. The term can be used to describe modular construction and manufactured housing. In the USSR this method of construction helped to cope with the post-war housing crisis. The most economically effective solutions for serialization were created. The

modernization of production was not performed to achieve a greater variety of elements. The priority was speed, reduction of expenses and maximum unification. The new housing units indeed proved to be a good and quick solution to the housing shortage. But not for quality living environment. Since then, the technology has undergone changes and the overall level of technological development of industries has changed.

The modern level of development of information technologies reduces the complexity of the development of Prefab drawings, performing many design processes automated. The solution to the problem of architectural diversity is the approach of typical elements, but not series consisting of buildings or quarters. Innovative architects and builders are now designing homes that can be prefabricated. The prefabricated components can be built off-site in quality-controlled factories. Designers are also innovating prefab homes that are LEED or Net-Zero ready. The described difficulties with the diversification of the size of the products - panels - are solved by modern equipment. Magnetic sides, flexible formwork systems, special rotary mechanisms and much more make the problem of the problem of a certain variety of elements feasible and serve to solve the problems of architectural diversity.

The key condition for success is the optimality of the choice of approaches and tools for solving a specific problem. Prefab, when optimized and capably delivered, can demonstrate a series of benefits over traditional construction for appropriate projects. However, like any approach, Prefab technology has pros, cons, limitations and situations where the use of prefabrication construction will be the best choice.

With tools specifically developed for prefabricated construction, such as precast work preparation and BIM management solution, empowers to manage all production-related aspects efficiently using automated information flows – including product stacking in 3D, component information, production planning, and scheduling. It makes possible automated information flows and perfect interaction between ERP, CAD, MES, and other BIM applications. As a result, designers, planners can achieve the highest quality, efficiency, and precision in their work processes.

How BIM is being applied specifically to prefabrication (i.e., model-driven prefabrication). With tools specifically developed for prefabricated construction, such as precast work preparation and BIM management solution, empowers to manage all production-related aspects efficiently using automated information flows – including product stacking in 3D, component information, production planning, and scheduling. It makes possible automated information flows and perfect interaction between ERP, CAD, MES, and other BIM applications [Fig. 1]. As a result, designers, planners can achieve the highest quality, efficiency, and precision in their work processes.

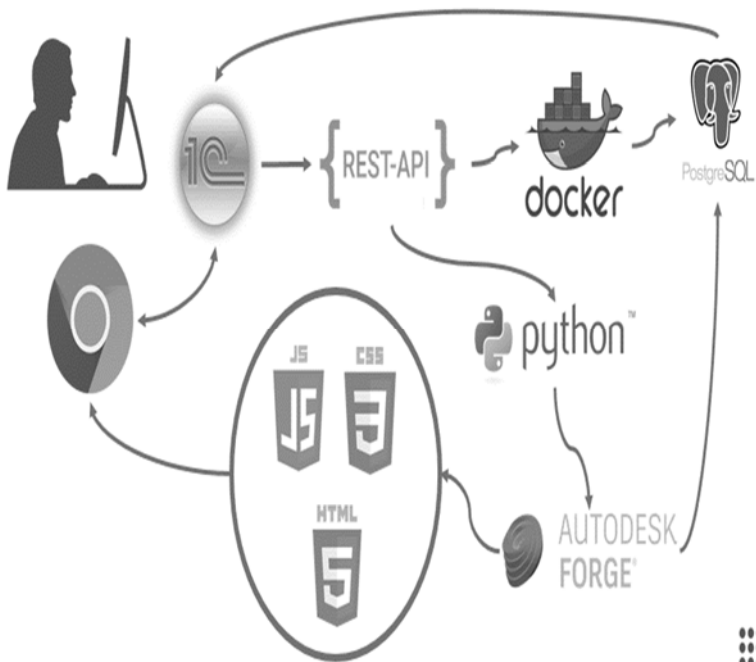

Fig. 1. «Unified integrated 1C (ERP) + Forge system in “BUDOVA”, Ukraine

These solutions offers work preparation in 3D, direct access to all relevant project information, and sophisticated quality assurance. Model-driven prefabrication and the accelerating use of prefab building elements are the leading edge of a tectonic shift in how construction projects will be designed, assembled and maintained.

The libraries developed in the companies of elements have a cost and resource prototype in the company's ERP system, which makes an early assessment of the cost of the element and reduces the design time. Design only from permitted elements, materials. The construction company may provide own BIM library of the manufacturer prefab elements to the architectural bureaus for using in the agreed percentage to create buildings projects. Project feasibility study (assessment of the cost of a comprehensive constructive solution, preceding the design of the structural engineers) get in ERP based on volumes or specifications of a sketch project.

Pass the volumes in the estimated classifier to the estimated ERP module, or the finished estimate (e.g., to xml) to ERP (or estimated system). Volumes grouped by the tasks of the calendar plan to transfer ERP (or MS Project) to the

calendar planning subsystem. Work on project sites will be concentrated primarily on the assembly of these production elements, with an extensive GPS-controlled robotics, which increases consistency. Using RFID tags facilitates the logistics and maintenance of the element. The modern digital solutions enable the digitalization of the prefab process, from concept to manufacture.

To solve the problem of studying the existing level of development of prefab technology, as well as studying the prospects for the modernization of existing enterprises in Ukraine, it is supposed me to study published research and visit similar prefab plants, located in the Baltic countries and Germany.

The results could be used for the tasks of the post-war recovery of Ukraine.

References:

1. Nikolaiev V. Macroeconomic analysis of housing problem in Ukraine. Scientific Bulletin of the National University of DPS of Ukraine (Economics, Law) / 2008. № 1 C. 45-53.

2. Nikolaiev V., Kucherenko O. Prevention of housing stock collapse in Ukraine requires ex-traordinary strategic decisions. In 26th Annual European Real Estate Society Conference. 2019. ERES: Conference. Cergy-Pontoise, France. URL <https://eres.architexturez.net/doc/oai-eres-id-eres2019-191>.

3. Permanent Modular Construction Report,” Modular Building Institute (2019). “Design for Modular Construction: An Introduction for Architects,” American Institute of Architects. 2019. https://content.aia.org/sites/default/files/2019-03/Materials_Practice_Guide_Modular_Construction.pdf

4. “Improving Construction Efficiency & Productivity with Modular Construction,” Modular Building Institute. 2010. https://modular.org/marketing/documents/Whitepaper_ImprovingConstructionEfficiency.pdf

5. Malaia K., A Unit of Homemaking: The Prefabricated Panel and Domestic Architecture in the Late Soviet Union. *Architectural Histories*. 2020. 8(1), p. 12. DOI: <http://doi.org/10.5334/ah.45>

6. Nick Bertram, Steffen Fuchs, Jan Mischke, et al. Modular Construction: From Projects to Products. McKinsey&Company. June 2019. https://modular.org/documents/document_publication/mckinsey/report_2019.pdf

7. Robert Hairstans, et al., “Building Offsite: An Introduction,” UK Commission for Employment and Skills, https://cs-ic.org/media/1291/building_offsite_an_introductioncompressed.pdf

Рубан Ю.Ю.

Аспірант

Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», м. Київ, Україна

СПІВПРАЦЯ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ З ГРОМАДЯНСЬКИМ СУСПІЛЬСТВОМ У СФЕРІ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

На сьогодні, одним із провідних Центральних виконавчих органів влади у контексті співпраці з громадянським суспільством є Міністерство розвитку громад та територій. Міністерство регулярно влаштовує громадські обговорення з приводу суспільно важливих рішень та дослухається до думки суспільства.

Наприклад, Міністерство розвитку громад та територій регулярно та завжди вчасно публікує результати про проведення консультацій з громадськістю та звіти щодо проведення таких консультацій. Результати публікуються щоквартально та містять усі пропозиції, які вносилися громадськістю та детальний аналіз запропонованого. Також, у звітах зазначено, які пропозиції враховані, частково враховані та відхилені [1]

Міністерство розвитку громад та територій публікує звіти про реалізацію Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні та плани заходів з її реалізації. В планах щодо реалізації Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні дуже детально розписані кроки та час на їх виконання. Приділяючи значну частину часу для співпраці з громадянським суспільством Міністерство регіонального розвитку громад та територій забезпечує зростання обізнаності громадян в діяльності Міністерства та поступове збільшення ролі інститутів громадянського суспільства в діяльності центральних органів виконавчої влади.

Підсумовуючи варто зазначити, що відкритість влади до співпраці з громадянським суспільством значно покращує результат діяльності державних органів влади і наближає наше суспільство до високих демократичних стандартів.

Список використаних джерел

1. Звіти щодо проведених консультацій з громадськістю. Сайт Міністерства розвитку громад та територій : <https://www.minregion.gov.ua/gromadska-priymalnya/public-links/zviti-shhodo-provedenih-konsultatsiy-z-gromadskistyuu/> .

S. Petrukha

Ph.D. (Economics), Associate Professor,

ORCID: 0000-0002-8859-0724

Kyiv National University of Construction and Architecture, Kyiv, Ukraine

PARADIGM OF THE ECONOMIC DEVELOPMENT OF THE AGRARIAN AND CONSTRUCTION CLUSTER UNDER THE CONDITIONS OF WAR

The theme of the extreme abstractness of the models of the comprehensive economic theory of the development of the agro-construction cluster, its excessive simplification and isolation from socio-economic reality, which occurs, in particular, during wartime, has been a key issue in the methodology of rural and construction economies for more than a decade. The main blame for this state of affairs is laid on the mathematical sophistication and extreme formalization of economic theory – this is the result of the fact that, after the marginalist revolution at the beginning of the 20th century, economic theory has changed its name from “political economy” to “economics”, it has been producing its development along the path of transformation into a “pure”, deductive science of the natural science type, creating the effect of a theoretical “vacuum” in substantiating the need for the development of agrarian construction clusters.

In the literature [1–4; 8], this problem is examined from different angles, taking into account historical, epistemological, disciplinary and institutional aspects, based on different positions and approaches to the integration of rural and construction economies in the name of achieving Sustainable Development Goals [4–5]. However, in the end, the discussion of the issue of excessive abstractness and simplification of economic theory rests on two fundamental problems: ontological and institutional. Methodological reflection on these two fundamental problems is heterogeneous. On the first hand, the refusal of the existing paradigm from big theories is widely accepted, and then the complete rejection of any theoretical constructions in the framework of the so-called “empirical turn” and in connection with attempts to redefine the subject of economics as a “tool box” for solving any social problems in countryside is widely accepted too.

On the other hand, the largely positivist and neo-positivist oriented methodology of economics, as well as some modern methodological approaches, try to get away from the problem of ontology by translating the key question of the realism of models into an epistemological or pragmatic plane and, particularly, reduces it to a discussion of whether what makes models useful, persuasive, what cognitive functions they actually perform,

whether false models explain, and how they explain. This approach implicitly assumes that there is no problem with ontology, it has somehow already been solved in the mainstream of economic theory. But the question remains, where, how and why the need for the development of agrarian construction clusters justify methodologically?

The discussion on this range of problems sharply escalated against the backdrop of the global financial crisis of 2008–2009, gained inertia during the global pandemic of coronavirus infection (COVID-19), sparkling with new colors after the full-scale military invasion of the Russian Federation into the territory of Ukraine. At that time, many scientific papers and journalistic articles were published on the limitations of economic theory, its explanatory and predictive failures, to the point that its orthodox appearance forms the Leviathan, who personifies the Russian Federation for the entire democratic world community, which, along with the energy crisis, the crisis of the financial sector, threatens the physical survival of the population (primarily disadvantaged groups and groups below the poverty line) of the net exporters of Ukrainian agricultural raw materials, food and building materials for the implementation of rural construction projects [9].

The study of how economic knowledge is produced and reproduced, how deeply it penetrates into the development of the agro-construction cluster in general and the institutions of rural and agrarian economies in particular obtains broad answers to these questions. [1; 4; 8]. What is the role of the academic sphere in this, and what is the role of other social spheres – such as the state, business and mass media, which take on the role of a relay of knowledge and shape our everyday ideas about the economy, economic policy, and also largely determine the way of economic thoughts of rural population, its mentality in the coordinates of the “military” development of agrarian construction clusters.

Despite the fact that the invasion of the Russian Federation into the territory of Ukraine has exacerbated the controversy about the need to develop agro-construction clusters (as an institutional root cause for the implementation of large-scale village-preserving projects) to the limit and generated a lot of efforts to reform the economic way of thinking, as well as the movement for pluralism in rural and construction economy, after more than 100 days, we can see that the situation has changed a bit and in fact remained the same. At the same time, a remarkable shift took place in the self-reflection of economists - they proceeded to establish their discipline not as a science of economics, but as an art of modeling, aimed at creating a universal scientific toolkit for solving any social problems. Thus, the European Parliament in the document “Economic repercussions of Russia’s war on Ukraine – Weekly Digest” [7] (as in its previous iterations, from

February 24, 2022) builds a model relationship between the variables “sanctions – the Russian economy – the war in Ukraine”, as a comprehensive benefit of the stability of the Eurozone economy, which counteracts the military buildup of the Russian Federation and the post-war restoration of Ukraine, clothed in the Marshall Plan for it. Here a logical question arises – who is the Marshall Plan really addressed to and is there a place in it for institutions for the development of agrarian construction clusters? The answer to this question must be sought not in the wartime economic paradigm itself, but in an analysis of how it actually functions as a social institution that unites the rural and construction economies in the institutional guise of agrarian construction clusters.

We believe that the instrumentalist tilt of the guise of the forms of development of agrarian construction clusters is not only theoretically impoverished, but also the new paradigm of the economic development of an agrarian construction cluster in a state of war goes beyond the science of modeling, without removing the problem of ontology, and this also applies to the ontology behind specific models of the functioning of the rural and construction economy, and in general, the ontologies of the rural way of life, which describes the economic reality that underlies the new paradigm of economic development of the agro-construction cluster, as one of the directions of the Marshall Plan for Ukraine, for which National Recovery Council was created [6].

The instrumental vector and horizontal progress in the new paradigm of post-war recovery and development of the agrarian-construction cluster, in fact, means the transformation of the cluster, which integrates the institutions of the rural and construction economy into a kind of “architect” or social technologist, bulging SDGs goal-orientators to the fore. Meanwhile, such a trajectory of the Marshall Plan for Ukraine allows agricultural and construction clusters to fit into the ongoing transformation of the economic paradigm, which, under the influence of capitalization processes, implies the transformation of such a cluster not only into a source of global food security, but also into a new scaling of rural construction development institutions.

References:

1. Аксельрод Р.Б., Трач Р.В., Чернишев Д.О., Рижаков Д.А., Петруха С.В., Хоменко О.М. Інноваційні напрями оновлення операційних систем будівельних підприємств в умовах нестабільного бізнес-середовища проекту. Київ, 2021. *Управління розвитком складних систем*. № 48. С. 102–113. DOI: <http://doi.org/10.32347/2412-9933.2021.48.102-113>.
2. Гасанов С., Петруха С., Петруха Н. Онтогенез теоретичних концепцій інтеграції. *Економіст*. 2015. № 1. С. 15–21.

3. Забловський А., Петруха С. Актуальні проблеми розвитку сільського господарства та сільських територій у контексті реформування системи оцінки ефективності державної підтримки. *Економіст*. 2015. № 5. С. 1–5.

4. Петруха С.В. Ринкова трансформація аграрного сектору економіки України: від аграрної кризи до формування підвалин реалізації Глобальних Цілей Сталого Розвитку. *Агросвіт*. 2017. № 18. С. 3–46.

5. Петруха С.В., Стахов Б.В. Імперативи та детермінанти сталого розвитку аграрного сектору економіки в умовах модернізації системи управління державними фінансами. *Причорноморські економічні студії*. 2020. № 52. С. 13–20. DOI: <https://doi.org/10.32843/bses.52-40>.

6. Питання Національної ради з відновлення України від наслідків війни : указ Президента України від 21.04.2022 № 266/2022. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/2662022-42225>.

7. Economic repercussions of Russia's war on Ukraine – Weekly Digest. URL: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2022/699540/IPOL_IDA\(2022\)699540_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2022/699540/IPOL_IDA(2022)699540_EN.pdf).

8. Petrukha S. Latest Global Challenges for Development of Agro-Food Clusters in the Context of Achieving the Sustainable Development Goals. *Agrarian economy*. 2021. Т. 14, № 1–2. С. 110–116. DOI: <https://doi.org/10.31734/agrarecon2021.01-02.110>.

9. Ryzhakova G., Petrukha S., Kunytskyi K. Institutional foundations and regulatory levers for the development of agricultural construction under conditions of systemic economic transformation. *Management of Development of Complex Systems*. 2019. № 40. P. 147–155. DOI: <https://doi.org/10.6084/m9.figshare.11969082>

10. Ryzhakova, Galyna, Ryzhakov, Dmytro, Petrukha, Serhiy, Ishchenko, Tetiana & Honcharenko, Tetyana. (2019). The Innovative Technology for Modeling Management Business Process of the Enterprise. *International Journal of Recent Technology and Engineering (IJRTE)*, 8, 4, 4024-4033. DOI: 10.35940/ijrte.D8356.118419

N. Petrukha

Ph.D. (Economics), Associate Professor,

ORCID: 0000-0002-3805-2215

Kyiv National University of Construction and Architecture, Kyiv, Ukraine

BIOECONOMIC AND ECOBIOPOLITIC ASPECTS OF THE WARTIME AND POSTWAR RESTORATION OF THE RURAL ECONOMY

Over the past three decades, ecobiopolitics has not only taken center stage on the global agenda, but has also acted as an active driver of the bioeconomy, contributing to the achievement of the Sustainable Development Goals. Most countries of the world have reoriented their rural development policy towards the transition from the traditional model, in which agriculture is positioned as a burden on the economy, to a model in which it acts as an engine of rural development through the tools of bioeconomy, allowing at the first stage to move to a “green” economy, and then – to sustainable inclusive growth.

The rural economy is connected not only with agriculture, food and processing industry, but also with such industries as construction, chemical industry, biotechnological industry, glass, pharmaceutical, mechanical engineering [1–2; 5]. In all these industries, it is necessary to form their own points of growth, because nowadays they are experiencing a large percentage of damage as a result of the full-scale invasion of the Russian Federation into the territory of Ukraine.

Back in December 2015, the European Commission adopted a new package of documents, which were designed in order to help European agribusiness and consumers in making the circular economy stronger, where resources are used more efficiently. This decision should contribute to the “closing the contour” of the economy, it means, closing the life cycles of products due to the deep processing of raw materials and recycling, which will also have a beneficial effect on the environment. The transition to a new type of economy – bioeconomy will be carried out through the instrument of European structural and investment funds, as well as the financial component of the Horizon 2020 program (about 650 million Euros), 5.5 billion Euros from structural funds for the management of secondary raw materials and waste, and investments at national levels [6].

We can assume that food relations between states in the near future may change beyond recognition, not only through the war of Russia against Ukraine, but also as soon as a number of developed countries build an internal non-waste “circular economy”, aimed at solving, particularly, the problem of resource depletion [2; 7], what determines the subsequent role of Ukraine in

ensuring global food security, for which the issue of the need to unblock commercial seaports is gaining particular urgency.

Since February 24, 2022, the world, and Europe in particular, has been facing an unprecedented number of different challenges that will only increase this year. We are talking about the growing energy, food and financial crisis and at the same time ongoing processes of fighting to prevent climate change, environmental degradation, including the loss of biodiversity, nutrient emissions and soil degradation, measures to financial, economic and trade restrictions of the Russian Federation. The solution of these complex problems, the need to support the restoration of the rural economy of Ukraine, which suffered because of damaging as a result of hostilities, requires a systemic change in our economic model, the penetration of eco-biopolitics into it, primarily into the activities of the National Council for the Resumption of Ukraine from the consequences of the war.

Ecobiopolitics should promote the idea of inclusive growth of the rural economy in order to distribute and preserve the benefits that the globalization of the food system, technological changes and innovations in agriculture bring to the whole society and, in particular, to rural construction institutions [2; 5; 7]. These are just some of the key drivers for reconnecting the construction and rural economies to ensure both private growth and synergy in rural construction. Others, such as the migration of the rural population from the zones of active hostilities (both internal and external), the loss of stability of value chains, also form the bioeconomic constraints of the war and post-war recovery of Ukraine's rural economy. In such a situation, the current economic model has a systemic failure, institutional and regulatory inability is generated to ensure the effective (as far as possible in the new normal) functioning of the rural economy in a state of war and will provide an eco-biopolitical vector for its recovery. This is due to the orientation of the current agrarian and construction policy aimed at counteracting the emergence of crises [3–4] on unlimited resources and their absorption. It understates the capital costs associated with implementing ecobiopolitics into rural and building economy institutions and the importance of natural capital to ensure their long-term viability. This does not create the right incentives for the synchronous movement of the agriculture and construction industries towards the bioeconomy, which now proceeds exclusively within the naturally renewable boundaries of the resources involved. We need to improve eco-biopolitics through its double decoupling – a proportional reduction in investments in resource-saving and environmental projects while ensuring their flow into the recovery process, providing a new architecture for agri-food value chains on the basis of parity between agriculture and construction, denounced as a circular economy and bioeconomic.

At the same time, we must remember that both the bioeconomy and the circular economy do not imply ensuring the sustainable development of the rural economy, it must be created on the principles of ecobiopolitics, in which the Sustainable Development Goals are a red thread along and the need to curb the level of militarization of the Russian Federation. It is an important thing that the production of biobuilding materials does not compete with food production and does not have a negative impact on other ecological processes of the post-war recovery of the rural economy, in particular the sacrifice of biodiversity and climate change protection in the name of large-scale rural construction projects.

At the same time, the circular economy must reduce its dependence on fossil and non-renewable building materials with a high environmental footprint. An integral part of creating synergies is assessing how biomass and biodegradable building materials perform in a circular economy, such as how easy to reuse in agriculture or construction, or, for example, when the possibilities of recycling material in rural construction projects are exhausted. This means that when you plan new biobuilding materials, the possibility of reuse and the need to recycle them in rural construction projects aimed at the post-war recovery of the rural economy and it should be taken into account at the beginning, at the design stage.

Consequently, eco-biopolitics can not only help in the post-war recovery of the rural economy, but also create the effect of integrating the construction and rural industries, which is less dependent on non-renewable resources, includes closed recycling cycles, secondary ones, and pollutes the environment less during implementation of rural construction projects. On the other hand, the circular economy can help make the bioeconomy more resource efficient and restorative in nature. The concepts of the bioeconomy and the circular economy as the interdependence of the construction industry and agriculture clearly reinforce each other and generate synergistic effects. However, they have been developed mostly in parallel, but now they must be strategically combined.

References:

1. Мельников О.В., Петруха С.В., Петруха Н.М. Економічне відновлення сільських територій: співвідношення фундаментального та прикладного аспектів наукового дослідження. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2021. № 1 (61). С. 176–193. DOI: <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2021-61-176-193>.

2. Петруха Н.М., Петруха С.В. Державне регулювання інтегрованих корпоративних об'єднань в умовах структурно-інституціональної та функціональної трансформації сільської економіки: проблеми методології, теорії, соціально-економічної та секторальної політики :

монографія. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Професіонал», 2020. 496 с.

3. Про деякі заходи щодо поліпшення фінансового стану аграрного сектору економіки та розвитку тваринництва : указ Президента України від 29.05.2009 № 378/2009. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/378/2009#Text>.

4. Про запобігання впливу світової фінансової кризи на розвиток будівельної галузі та житлового будівництва : закон України від 25.12.2008 № 800-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-17#Text>.

5. Petrukha N. Bioeconomy as a new economic setup. Міжгалузеві наукові дослідження: можливості та варіанти впровадження : збірник наукових праць, м. Ніжин, 09 груд. 2021 р.; Ніжинський агротехнічний інститут НУБіП. Ніжин, 2021. С. 127–129.

6. Petrukha N., Mazur A., Kushneruk O., Stakhova K., Tarasenko M. Digital and Marketing Steps of Social Cluster Development Institutions in Circular Rural Economy Conditions. Циркулярна економіка як основний спосіб господарювання в умовах цифрової трансформації. Трускавець: ПОСВІТ, 2021. С. 57–85.

7. Petrukha S.V., Petrukha N.M., Hudenko O.D., Alekseienko N.M., Bondarenko D.V. Sectoral Shifts and a Trajectory Oftransformation of the Agrarian Sector Underthe Conditions of Paradigmization of Theconcept of Sustainable Development of Therural Economy. MODERN ASPECTS OF SCIENCE. 10-th volume of the international collective monograph. Praha, Czech Republic: Vědecké perspektivy, 2021. P. 135–169.

8. Bozhanova V., Korenyuk P., Lozovskyi O., Belous-Sergeeva S., Bielienskova O., Koval V. Green Enterprise Logistics Management System in Circular Economy International Journal of Mathematical, Engineering and Management Sciences, 2022. Vol. 7, No. 3, 350-363, 2022 <https://doi.org/10.33889/IJMEMS.2022.7.3.024>

9. Marchuk, Tetyana, Ryzhakov, Dmytro, Ryzhakova, Galyna & Stetsenko, Sergiy. (2017). Identification of the basic elements of the innovationanalytical platform for energy efficiency in project financing. Investment Management and Financial Innovations, 14(4), 12-20. DOI: [http://10.21511/imfi.14\(4\).2017.02](http://10.21511/imfi.14(4).2017.02)

10. Circular economy–From review of theories and practices to development of implementation tools. Resources, conservation and recycling, 135, 190-201.

11. Shpakova G. (2019). Strategem of biospheros compatibility of construction: modern problems of architectonics, economic policy and development. Management of Development of Complex Systems, 40, 202 – 208, [in Ukrainian]; dx.doi.org/10.6084/m9.figshare.11970042.

СУТНІСТЬ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ

В економічній науці з метою опису певних явищ та дій часто використовується термінологія з інших наук, зокрема фізики, математики, біології тощо. Наприклад, програмування, диференційований продукт, життєвий та інші цикли, безпека, мультиплікатор, гранична корисність, індекс, фактор, модель, сегмент, навколишнє середовище, інструмент, механізм, технологія управління та багато інших. Це пов'язано із тим, що економічна наука є значно молодшою від багатьох інших соціальних наук, тому й вимушена була створюватись і розвиватись вже з врахуванням того понятійного апарату, який був сформований на той час.

Також велика кількість використання «чужинних» термінів в економіці обумовлюється й тим, що закони економіки є частиною соціальних законів, а суспільство функціонує в сформованих фізичних умовах. Саме тому більшість економічних процесів можна описати із використанням або загальнонаукової термінології або навіть термінології окремих галузей науки. Однак економісти, використовуючи запозичену термінологію, іноді не чітко розуміють її первинного значення або поширюють її на ті економічні явища та процеси, до яких ця запозичена термінологія не може бути коректно використана. Отже виникає протиріччя між понятійним апаратом, який використовують в наукових працях та сутнісним наповненням тих явищ

Процес управління визначається як діяльність суб'єкта управління щодо цілеспрямованого, організуючого впливу на об'єкт управління, що здійснюється з метою приведення останнього у бажаний для суб'єкта стан [1, 2]. Зміна стану об'єкта управління є ключовою метою діяльності керівництва підприємства та потребує зміни як фізичної (матеріальної) оболонки підприємства, так і нематеріальних, або інтелектуальних, його складових. Хайло Я. використовує поняття технологія управління, під якою розуміє сукупність структурованих процесів управління, що утворюють взаємопов'язані процедури спрямовані на виконання певних функцій управління з використанням організаційно-економічного й ресурсного комплексів підприємства [3, с. 133].

Зрозуміло, що термін «механізм» є запозиченим економістами з фізики де під ним розуміється система певних ланок, елементів, що приводять у рух машини і пристрої [4, с. 146-147]. Під «механізмом» загалом розуміється певна система, простір, спосіб, що визначає порядок будь-якої діяльності [5, с. 146-147]. Л. Гурвиц, Р. Майерс, Е. Маскін у 2007 році за видатний вклад в теорію економічних механізмів отримали Нобелівську премію з економіки, що значно збільшило число

прихильників використання теорії механізмів з числа вчених-економістів. Розглянемо підходи до визначення сутності механізму в економіці, які для більшої наочності зведено в таблицю 1.

Таблиця 1

Існуючі підходи до визначення сутності механізму управління

Автор	Визначення
С. Мочерний [6]	свідомий організований, цілеспрямований та активний вплив різних суб'єктів управління на процес розвитку та функціонування суспільного способу виробництва, окремих його ланок
В. Андрійчук [7, с.10]	спосіб організації управління підприємством, відповідний певній організаційно-правовій формі з притаманними йому формами, інструментами та засобами
В. Пономаренко та ін.[8]	сукупність форм, структур, методів та засобів управління, які об'єднані єдністю мети, за допомогою яких здійснюється узгодження суспільних, групових і особистих інтересів, забезпечується функціонування і розвиток підприємства як соціально-економічної системи
В. Герцик [9, с.22-23]	система елементів управління, до яких відносяться цілі, функції, методи, структури, суб'єкти управління, та об'єктів управління, в якій в результаті впливу елементів управління змінюється стан об'єктів управління
Г. Одинцова [10, с. 48]	сукупність способів, форм і методів впливу суб'єкта управління на об'єкт управління з метою досягнення поставлених цілей
О. Сватюк [11, с. 236]	інтегрована система, яка включає мету, функції, завдання й методи управління, за допомогою яких забезпечується досягнення кінцевих цілей (результат)
В. Харченко [12, с. 98]	система методів (способів і прийомів) і моделей, які забезпечують високу ефективність бізнес-процесів
О. Раєвнева [13, с. 225]	найбільш активна частина системи управління, яка здатна забезпечити цілеспрямований розвиток підприємства, сукупність засобів управління (інструменти і важелі процесу розвитку), організаційних і економічних методів управління (способи, прийоми і технології щодо засобів управління)
І. Філіпшин [14, с. 222]	те, що призводить у дію систему управління та реалізує способи взаємодії суб'єктів у внутрішньому й зовнішньому середовищі підприємства

Серед визначень механізму управління, зведених у таблицю 1, можна виділити кілька, що фокусує увагу на його представлені, як системи, сукупність способів, методів та форм впливу суб'єкта на об'єкт управління. На нашу думку саме ці визначення, а саме надані В. Пономаренко, О. Ястремською, В. Луцковською, Г. Одинцовою та В. Харченко, відображають сутність механізму управління, як певним чином сформованої системи досягнення певних результатів, що передбачає структурування процесу впливу суб'єкта управління на об'єкт.

На основі систематизації існуючих визначень, під механізмом управління пропонується вважати певним чином сформовану сукупність методів (способів, прийомів), форм впливу суб'єкта управління на об'єкт з метою досягнення цілей управління.

Список використаних джерел:

1. Літвінов О.С. Управління закладами охорони здоров'я в умовах конкурентного середовища. *Ефективна економіка*. 2015. № 2: : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5418>

2. Літвінов О.С. Інтелектуальний капітал підприємства: сутність, оцінка, розвиток : монографія. Одеса : Астропринт, 2019. 392 с.

3. Хайло Я.М. Методологічні аспекти управління підприємством. In: The XIV International Science Conference «Theoretical foundations in practice and science», December 21–24, 2021, Bilbao, Spain. 612 p.

4. Залознава Ю.С., Трушкіна Н.В., Ринкевич Н.С. Удосконалення організаційно-економічного механізму управління розвитком організаційної культури підприємств. *Економічний простір*. 2019, №149. с. 65-75.

5. Капалан С. М., Літвінов О. С. Сутність та види механізмів в економіці. Східна Європа : економіка, бізнес та управління. 2017. Вип. 6 (11). С. 142-145.

6. Мочерний С.В. Економічна енциклопедія: у 3 т. К.: Видавничий центр «Академія», 2001. Т.2. 848 с.

7. Андрійчук В.Г. Агропромислові формування нового типу в контексті стратегії розвитку вітчизняного сільського господарства. *Економіка АПК*. 2013. №1. С. 3–15.

8. Пономаренко В.С., Ястремская Е.Н., Луцковский В.М. Механизм управления предприятием: стратегический аспект. Монографія. Харьков: Изд. ХГЭУ, 2002. 252 с.

9. Герцик В.А. Ієрархічна структура організаційно-економічного механізму управління розподілом підприємства. *Культура народів Причорномор'я*. 2009. № 172. С. 22-24.

10. Одинцова Г.С. Механизм управления предприятием: понятие и содержание. *Економіка розвитку*. 2005. № 4 (36). С. 48-50.

11. Сватюк О.Р. Основні елементи організаційного та економічного механізму корпоративного управління акціонерними товариствами. *Економіка і організація управління*. 2014. № 3(19)–4(20). С. 234-242.

12. Харченко В.А. Механізм формування системи стратегічного управління розвитком промислового підприємства. *Економіка промисловості*. 2014. № 4(68). С. 97-104.

13. Расвнева О.В. Управління розвитком підприємства: методологія, механізми, моделі: монографія. Харків: ІНЖЕК, 2006. 496 с.

14. Филипишин И.В. Механизм управления развитием промышленного предприятия. *Економіка промисловості*. 2011. № 4. С. 220-227.

I.I. Іванов

аспірант

ORCID: 0000-0003-0158-9737

Київський національний університет будівництва і архітектури

м. Київ, Україна

ЧИННИКИ ПІДВИЩЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ АКТИВНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ПРОМИСЛОВОСТІ БУДІВЕЛЬНИХ МАТЕРІАЛІВ

В сучасних умовах глобального розвитку будівельного комплексу важливим питанням є інноваційний розвиток підприємств промисловості будівельних матеріалів, що дозволяє забезпечити зростання економічної ефективності цих підприємств комплексу [1]. Важливим питанням, при цьому, є аналіз чинників, які впливають на рівень інноваційної активності підприємств промисловості будівельних матеріалів з метою визначення їх ймовірного впливу на підвищення рівня такої активності.

Для більш детального аналізу сукупність чинників, на нашу думку, можна згрупувати за певними ієрархічними рівнями, а саме: промисловість будівельних матеріалів, інноваційна інфраструктура та Національна інноваційна політика. Аналіз проведений з урахуванням різних аспектів інноваційної діяльності, зокрема економічних, соціальних, екологічних, правових, технологічних, тощо. З урахуванням особливостей та специфіки функціонування промисловості будівельних матеріалів було розглянуто тенденції та визначено основні чинники, що впливають на інноваційний розвиток підприємств цієї галузі (табл. 1).

Виходячи з зазначених чинників до основних передумов підвищення інноваційної активності підприємств промисловості будівельних матеріалів варто віднести: спрямованість на виробництво нових видів будівельних матеріалів; модернізація виробничих потужностей; організація виробництва за інноваційними технологіями; концентрація ресурсів на стадії комерціалізації; участь у гнучких інноваційних структурах у вигляді технологічних співтовариств з метою поділу ризиків та ресурсів; сумісність цілей організації з пріоритетними державними напрямами інноваційного розвитку будівельної промисловості.

Таблиця 1

Класифікація чинників впливу на підвищення інноваційної активності підприємств промисловості будівельних матеріалів

Чинник	Вплив
Промисловість будівельних матеріалів	
Збільшення введення житлових та виробничих площ та як наслідок підвищення попиту на будівельні матеріали	Потреба розширення існуючих та введення нових виробництв будівельних матеріалів
Зниження рентабельності підприємств будівельного комплексу, пов'язана з вимогами щодо збільшення доступності житла	Необхідність зниження витратної частини підприємств за рахунок впровадження нових ресурсо- та енергоефективних технологій
Високий рівень консолідації галузі будівельних матеріалів	Необхідність збільшення доданої вартості за рахунок розвитку виробництв на більш глибоких стадіях переробки
Високий знос основних фондів підприємств промисловості будівельних матеріалів та низька частка високотехнологічного обладнання	Потреба в оновленні основних фондів підприємств промисловості будівельних матеріалів із впровадженням виробництва високого рівня технологічності
Посилення нормативних регламентів в галузі охорони довкілля та енергозбереження	Необхідність застосування нових екологічнобезпечних будівельних матеріалів та технологій з підвищеними показниками енергоефективності
Інноваційна інфраструктура	
Формуванню територіальних будівельних кластерів з виробництва будівельних матеріалів	Підвищення інтегрованості підприємства в інноваційний процес, підвищення рівня взаємодії з учасниками всіх фаз інноваційного процесу
Формування стратегії інноваційного розвитку	Формування спільних цілей учасників інноваційного ланцюга та створення мережових структур будівельного комплексу
Підтримка пріоритетних інноваційних проектів (створення вільної митної зони, надання податкових пільг, зниження адміністративних бар'єрів)	Підвищення ресурсного потенціалу промислового підприємства

Продовження табл. 1

Національна інноваційна політика	
Визначення механізмів ресурсного забезпечення за пріоритетними напрямками інноваційного розвитку промисловості	Державна підтримка пріоритетних напрямів у промисловості будівельних матеріалів: високотехнологічне, екологічнобезпечне, енергоефективне виробництво
Залучення субсидій з державного бюджету, надання податкових пільг та державних гарантій	Фінансова підтримка суб'єктів інноваційної діяльності
Нормативно-правове, науково-методичне та інформаційне забезпечення інноваційного розвитку підприємств промисловості будівельних матеріалів	Програма інноваційного розвитку підприємств промисловості будівельних матеріалів

Джерело: сформовано на основі [2; 3].

Список використаних джерел

1. Іванов І.І. Роль інновацій у розвитку підприємств промисловості будівельних матеріалів. *Економічні стратегії в аспекті управлінського розвитку*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 22 січня 2022 р.). Одеса: ЦЕДР, 2022. С. 47-49.
2. Алехин А.В. Управление ресурсным обеспечением предприятий промышленности строительных материалов Хабаровского края. *Власть и Управление на Востоке России*. 2015. №2 (71). С. 167-176.
3. Шкуратов О.І. Інноваційні аспекти розвитку підприємств аграрного сервісу. *АгроСвіт*. 2012. № 10. С. 6-8.

G.M. Gasii

Doctor of Engineering Science, Professor

ORCID: 0000-0002-1492-0460

National Aviation University, Kyiv, Ukraine

O.V. Hasii

PhD in Economics, Associate Professor

ORCID: 0000-0002-5116-0448

Poltava University of Economics and Trade, Poltava, Ukraine

ECONOMIC AND TECHNOLOGICAL ASPECTS OF THE INNOVATIVE CONSTRUCTION OF COMPOSITE STRUCTURES USING 3D PRINTING TECHNOLOGY

The technology of 3D printing is a promising technology that can provide obvious advantages to the construction industry such as mechanization construction process, unlimited architectural shapes, etc. Building printing technology needs special materials, or rather, it needs materials with special physical and mechanical properties.

Even though the construction of buildings using a 3D printer is widely used throughout the world [1–6], some problems in the technical and economic aspects have remained [3–6]. The currently existing usual cement-based materials are not able to be used for printing structures with 3D equipment due to their rheological properties and rigidity, which are unacceptable for printing. In this regard, there is a need to control rheology and stiffness, which in turn will provide new ways to expand the palette of materials for construction using 3D printing. It should be noted that from an economic point of view, the production of concrete, the so-called digital method (the dosage of components is carried out by a computer), affects both the number of stakeholders and the cost structure. Even though the efficiency of digitally produced concrete is currently overestimated, such technologies still provide many new opportunities to increase the cost-effectiveness of building processes using 3D printing. At the same time, the impact of 3D printed concrete structures on the environment due to the complexity of the design and the technological process should be taken into account. Incorporating structural design optimization into the design strategy will allow the use of material only where it is structurally or functionally necessary. Although this design optimization increases the complexity of the shape, it also significantly reduces the consumption of materials and other resources. Thus, the expected effect is that, for structures with the same functionality, digitally produced concrete will be more environmentally friendly throughout its lifetime compared to traditional concrete structures

[3]. Thus, obtaining a material suitable for use in the technology of 3D printing of buildings has become one of the main tasks. And as already mentioned, due to unacceptable rheological properties and rigidity, currently existing cement-based mixtures cannot be used in the printing process. The specified parameters, as well as the setting time and hydration temperature, must satisfy the requirement for the open time of the 3D printing with cementitious materials [4, 5]. At the present day, there is no single standard of mechanical properties determination of concrete mixture for houses or structures printing with a 3D printing technology.

Therefore, the creation of fundamental and unified standards will make it possible to effectively test the mechanical properties of samples, as well as components and structures made from cement or concrete mix for 3D printing. Although the initial cost of 3D house printing technology is quite high due to the high cost of 3D equipment and machines, house printing technology still provides many advantages, one of which is the cost-effectiveness and efficiency of construction processes compared to conventional construction methods.

References:

1. Besklubova S., Skibniewski M.J., Zhang X. Factors affecting 3D printing technology adaptation in construction. *Journal of Construction Engineering and Management*. 2021. Vol. 147. 04021026.
2. Classen M. Unger mann J., Sharma R. Additive manufacturing of reinforced concrete—development of a 3D printing technology for cementitious composites with metallic reinforcement. *Applied sciences*. 2020. Vol. 10(11). 3791.
3. De Schutter G., Lesage K., Mechtcherine V., Nerella V.N., Habert G., Agusti-Juan I. Vision of 3D printing with concrete—Technical, economic and environmental potentials. *Cement and Concrete Research*. 2018. Vol. 112. pp. 25-36.
4. Rossi E. Nicolantonio M.D., Barcarolo P., Lagatta J. Sustainable 3D printing: design opportunities and research perspectives. In *International Conference on Applied Human Factors and Ergonomics*. Springer, Cham, 2019. pp. 3-15.
5. Shahrubudin N., T.C. Lee, R. Ramlan An overview on 3D printing technology: Technological, materials, and application. *Procedia Manufacturing*. 2019. Vol. 35. pp. 1286-1296.
6. Siddika A.M., Mamun A.A., Ferdous W. 3D-printed concrete: Applications, performance, and challenges. *Journal of Sustainable Cement-Based Materials*. 2020. Vol. 9(3). pp. 127-164.

O. Litvinenko

PhD

Kyiv National University of Construction and Architecture, Kyiv

ENSURING THE QUALITY OF CONSTRUCTION IN CONDITIONS OF DIGITALIZATION

When constructing industrial and civil construction objects, there are a significant number of factors that cause deviations from the design parameters of construction and deviations from the basic, laid down in the project documentation quality level. Increasing the effectiveness of organizational and technological solutions to minimize existing deviations is hampered by the lack of a comprehensive system of construction quality, based on operational information exchange between participants in the construction process, as well as appropriate tools for forecasting deviations from design levels, reengineering, integration of quality assurance systems of individual participants in the construction process into a single BIM- system.

The basic contours and basic principles of forming a comprehensive quality system based on the formalization of the parameters of the processes of construction organization, which, in turn, determined the methodological basis and course of further research. A new system of forming the quality of construction of the facility, which is based on the format of "deviation management" based on the use of fuzzy logic and collection and analysis of quality information based on control charts and aiming to minimize deviations of qualitative parameters of the construction project. based on a combination of information and parametric base of construction participants and implemented throughout the project life cycle in the format of a single digital information model, partial or complete parametric base which can be used as a basis for modeling the quality system of similar objects or similar types of construction works or processes on other buildings or objects.

The dissertation develops and implements a digital quality monitoring system based on the use of fuzzy logic methods to assess the impact on the overall quality of construction products of individual parameters of quality of construction processes, building materials, products and structures, quality control methods and other parameters. trends of previous periods based on operational information from the construction site. This approach is the theoretical basis for the construction of information organizational and technological models to ensure the quality of construction and adaptive tools as part of a single integrated system of building quality.

Within the created system of quality formation, the organizational and technological toolkit which includes the following elements is developed and

proved:

- adaptive model for predicting deviations of construction quality;
- organizational and technological model of quality formation by the customer service;
- organizational and technological model of quality formation by contractors;
- digital analytical and organizational space for the formation of a database on the parameters of construction quality during the life cycle of the object, prompt replenishment of data and response to deviations;
- digital analytical and organizational The space of administration and reengineering of construction organization processes is aimed at forming a comprehensive system of quality formation.

Reference:

1. Матвієвський С.В., Клис М.В. Використання сучасного комп'ютерного програмного забезпечення для планування будівельного виробництва. *Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин*, 2019. Вип. 39. Ч 2. Технічний. С. 97 – 100.
2. Беленкова О.Ю. Цифрова трансформація будівництва: механізм взаємодії бізнесу, науки, держави. *Будівельне виробництво*. 2019. № 66. С.30
3. Шумак Л.В., Сорокіна Л.В. Цифровізація як нова реальність в області проектування та будівництва в Україні. Нові запити та можливості. Матер. III Міжнар. форуму наук-ців та дослід-ків «SCIENCE AND STUDY 2021», 1 жовтня 2021 року, АСГОН «СПЕЙСТАЙМ», Київ, Україна. С.72 – 79.
4. Лівінський О.М. Менеджмент якості в будівництві та виробничі організаційні системи: монографія. Київ: ЦУЛ, 2018. 230 с.
5. Цифра Т., Моголівець А., Вершигора Д. Digital-skills економістів-будівельників в епоху VUCA та BANI-світу. *Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин*, 2022. 1(49), 192–205.
6. Tugai O.A. Organizational and technological, economic quality control aspects in the construction industry. Lviv-Torun: Liha-Pres, 2019. 136 p.
7. Сорокіна Л.В. Інформаційні технології як інструмент оптимізації управління збалансованим економічним розвитком підприємства. *Актуальні проблеми економіки*, 2007. № 10. С. 189-197.
8. Зельцер Р.Я., Погорельцев В.М., Зельцер Є.Р., Тугай О.А. Організація будівельної діяльності. К.: МП «Леся», 2019. 316 с.
9. Тугай О.А., Зельцер Р.Я., Колот М.А., Панасюк І.О. Організація контролю виконання будівельних робіт з використання дронів і спеціального програмного забезпечення. *Наука та інновації*. 2019. Вип. 15(4): 23-32.

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ОРГАНІЗАЦІЇ БУДІВНИЦТВА В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ

Відповідно до п.4.1-4.2 ДБН А3.1-5-2016 [6]: «Організація будівельного виробництва полягає у спрямуванні організаційних, технічних, технологічних рішень та інших заходів на реалізацію проектних рішень щодо будівництва об'єкта з дотриманням вимог законодавства та нормативних документів і забезпеченням під час будівництва:

а) механічного опору та стійкості конструктивних елементів, що споруджуються;

б) пожежної безпеки;

в) унеможливлення загрози здоров'ю або безпеці людей та шкідливого впливу на навколишнє природне середовище;

г) захисту від шкідливого впливу шуму та вібрації» та включає наступні заходи щодо [6]:

«а) календарного планування підготовчих і будівельних робіт з врахуванням необхідних термінів завершення будівництва об'єктів та виконання окремих етапів робіт, узгоджених діями учасників будівництва, дотриманням вимог законодавства, нормативних актів та документів;

б) трудового та матеріально-технічного забезпечення виконання запланованих робіт;

в) раціональної організації праці та механізації робіт;

г) управління виконанням виробничих процесів відповідно до вимог проектних рішень з урахуванням складу, обсягів, термінів та сезону виконання робіт, вимог до технологічної послідовності, можливостей засобів механізації, складу та кваліфікації виконавців робіт;

д) досягнення проектних експлуатаційних властивостей об'єкта будівництва, забезпечення відповідної якості будівельної продукції;

е) забезпечення комплексної безпеки будівництва, включаючи охорону та збереження навколишнього середовища - природного, соціального, техногенного та дотримання вимог ДСанПіН щодо небезпечних факторів виробничого середовища, важкості та напруженості трудового процесу;

ж) здійснення авторського та технічного нагляду під час будівництва

об'єктів, а також, за необхідності, науково-технічного супроводу відповідно до ДБН В. 1.2-5;

і) прийняття виконаних робіт і закінчених будівництвом об'єктів».

В умовах цифрової трансформації майже усі організаційно-технічні, управлінські, логістичні рішення на будівельному майданчику трансформуються завдяки використанню нових технічних засобів (дронів, роботів, засобів 3Д моделювання та інших), а також переводу великої кількості управлінських процесів і функцій в цифрове середовище [4-8].

Зараз необхідним напрямком розвитку наукових досліджень в області організації будівництва є дослідження впливу цифровізації на усіх учасників будівництва та процеси організації будівництва.

Список використаних джерел:

1. Tugai O.A., Hryhorovskiy P.Ye. ets. Organizational and technological, economic quality control aspects in the construction industry: monograph, 2019. 136 p.
2. Zeltser, R.Ya., Bielienskova O.Yu., Novak Ye., Dubinin D.V. Digital Transformation of Resource Logistics and Organizational and Structural Support of Construction. *Nauka i innovatsii*. 2019. V 15 (5). P. 38–51.
3. Беленкова О.Ю. Цифрова трансформація будівництва: механізм взаємодії бізнесу, науки, держави. Будівельне виробництво. 2019. № 66. С. 30–36.
4. Tytok V., Bolila N., Ryzhakov D., Pokolenko V., Fedun I. CALS–Technology as a Basis of Creating Modules for Assessment of Construction Products Quality, Regulation of Organizational, Technological and Business Processes of Stakeholders of Construction Industry. *International Journal of Advanced Trends in Computer Science and Engineering*, 2021. 10, pp. 271-276.
5. Зельцер Р.Я., Беленкова О.Ю., Дубінін Д.В. Інноваційні моделі і методи організації, управління і економічної оцінки технологічних процесів будівельного виробництва: монографія. Київ: «МП Леся», 2018. 208 с..
6. ДБН А.3.1-5-2016 Організація будівельного виробництва. К.: Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України, 2016. 52 с.
7. Stetsenko, S.P., Tytok, V.V., Emelianova, O.M., Bielienskova, O.Yu and Tsyfra T.Yu. (2020) Management of Adaptation of Organizational and Economic Mechanisms of Construction to Increasing Impact of Digital Technologies on the National Economy. *Journal of Reviews on Global Economic*. 9. pp.149-164.
8. Honcharenko T., Chupryna Y., Ivakhnenko I., Zinchenco M., Tsyfra T. Reengineering of the Construction Companies Based on BIM-technology. *International Journal of Emerging Trends in Engineering Research*, 8, 2020, pp. 4166-4172.

О.О. Сліпенчук

здобувач освіти,

Київський національний університет будівництва і архітектури, м.

Київ, Україна

ПРОБЛЕМИ КАДРОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ У ВОЄННИЙ ПЕРІОД

Оперативне та якісне виконання державними службовцями своїх посадових обов'язків є одним із найважливіших цілей будь-якої служби в системі державного управління. Впродовж всього часу реформування системи державної служби, штатна та чисельна кількість посад неухильно зменшувалась, у зв'язку з оптимізацією ресурсів, які витрачались на утримання персоналу та діджиталізацією, яка дозволила зменшити кількість обслуговуючого персоналу категорії В. Так, на I квартал 2019 року, фактична чисельність публічних посадовців сягала 209395 осіб з 243598 по штату [2, ст. 2], тоді як на IV квартал 2021 року ця цифра становила на 171469 з 204869 по штату [3, ст. 2]. Тобто, скорочення штату склало 16% та 19% відповідно.

На жаль, військова агресія російської федерації завдала непомірної шкоди не тільки самій системі державної служби в цілому, а й персоналу. Так, фактична чисельність державних службовців знаходиться на позначці 168176 осіб з 204994 по штату [4, ст. 2], з яких тільки 125253 на робочих місцях виконують свої посадові обов'язки.

Для визначення навантаження на персонал державної служби потрібно дізнатись навантаження на одного посадовця. Для розрахунку візьмемо співвідношення чисельності населення України до загальної чисельності персоналу, які безпосередньо виконують свої посадові обов'язки. Враховуючи інформацію Державної служби статистики, населення України станом на 31 грудня 2021 року складає 41130432 осіб (без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя) [5]. Тобто на одного державного службовця припадає 328 осіб наявного населення, що свідчить про звантаженість державних службовців та негативно впливає на ефективне та якісне виконання поставлених задач.

На жаль, оптимальної формули для визначення необхідної кількості фактичної чисельності штату державних службовців немає, але варто взяти до уваги, що в Німеччині на одного посадовця

припадає близько 165 осіб, в США – 157 осіб, в Канаді – 130 осіб. Оптимальним виходом з цього положення є поновлення набору державних службовців, враховуючи наявність ефективного механізму.

В період з 2020 по 2022 роки, під час пандемії COVID-19, нормативно-правова база зазнавала певних змін для вирішення проблеми кадрового голоду. Так, 18 квітня 2020 року набув чинності Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2020 рік». Саме цим Законом тимчасово призупинені норми Закону України «Про державну службу» в частині конкурсного добору на посади державної служби. Натомість введена процедура тимчасового добору на посади державної служби шляхом укладання строкового контракту.

На сьогодні подібна процедура з'явилась з набуттям чинності Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо функціонування державної служби та місцевого самоврядування у період дії воєнного стану».

Для відбору якісного персоналу рекомендується проведення тестування на знання загального законодавства, так як на теперішній час в законодавстві України передбачено момент проведення деяких етапів конкурсу дистанційно по рішенню суб'єкта призначення, який регулюється постановою Кабінету Міністрів України від 25 березня 2016 року № 246 «Про затвердження Порядку проведення конкурсу на зайняття посад державної служби» [1].

Варто відмітити, що на період дії воєнного стану Єдиний портал вакансій та його модулі вимкнуті, тому тестування провести неможливо. Рекомендується запустити модуль зі створення власного облікового запису та модуль онлайн-тестування, щоб можливі кандидати мали змогу перевірити свої знання законодавства. Результати тестування доцільно розглядати як інформацію рекомендаційного характеру, так як запропонований варіант не потребує суттєвих змін в роботі модулів віддаленого тестування, а також змін в нормативно-правових актах. Кандидат на посаду після реєстрації зможе в необмеженій кількості спробувати пройти тестування і отримати результат без застосування електронно-цифрового підпису. Подібні кроки унеможливають використання цих результатів по закінченню воєнного стану та не будуть становити загрозу зі зловживанням та корупцією, а також дозволять суб'єкту призначення обрати більш якісний склад співробітників.

Отже, центральні органи виконавчої влади в умовах воєнного стану повинні якомога швидше налагодити процес конкурсного

відбору з використанням наявних механізмів в законодавчій базі України для унеможливлення виникнення колапсу, в зв'язку з перенавантаженням існуючого персоналу. Подібні кроки не тільки полегшать роботу, але й допоможуть сформувати можливий потенційний якісний кадровий резерв з використанням малої кількості фінансових ресурсів, у зв'язку з контрактною основою роботи, а також дозволять провести бенчмарк персоналу в цілому.

Список використаних джерел:

1. Постанова Кабінету Міністрів України від 25 березня 2016 року «Про затвердження Порядку проведення конкурсу на зайняття посад державної служби». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/246-2016-%D0%BF> (дата звернення: 04.06.2022).
2. Аналітична довідка КСДС за I квартал 2019 року. Національне агенство з питань державної служби. URL: <http://surl.li/cddwi> (дата звернення: 04.06.2022).
3. Статистичні дані за IV квартал 2021 рік. Національне агенство з питань державної служби. URL: <http://surl.li/cddwr> (дата звернення: 04.06.2022).
4. Статистичні дані станом на 1 травня 2022 рік, Національне агенство з питань державної служби. URL: <http://surl.li/cddwo> (дата звернення: 04.06.2022).
5. Чисельність населення України, Державна служба статистики. URL: <http://surl.li/byhgq> (дата звернення: 04.06.2022).

Секція 5

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІКИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНО - ІННОВАЦІЙНОГО КАПІТАЛУ ТА ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ В БУДІВНИЦТВІ

Засідання 07-08 червня 2022 о 14³⁰

О.С. Рубцова

канд. екон. наук, доцент

ORCID: 0000-0002-9078-0105

Л.В. Гусарова

канд. екон. наук, доцент

ORCID: 0000-0002-3826-2546

*Київський національний університет будівництва і архітектури,
м. Київ, Україна*

ДО ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ ВТРАТ ВІД РУЙНУВАННЯ ОБ'ЄКТІВ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ВНАСЛІДОК ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ РФ

24 лютого 2022р. рф розпочала війну проти України. Вже в перші години військової агресії тисячі об'єктів основних засобів зазнали повного або часткового руйнування. Відповідно до даних проекту «Росія заплатить», розроблений KSE Institute спільно з Офісом Президента України та Міністерством економіки України на 25.05.2022р. тільки повністю зруйнованих одиниць основних засобів на території нашої країни оцінювались у 105,5 млрд. дол. [1].

28.02.2022 року Торгово-промислова палата України на своєму офіційному сайті розмістила лист № 2024/02.0-7.1, яким засвідчила форс-мажорними обставинами військову агресію російської федерації проти України, що стало підставою введення військового стану відповідно до Указу Президента України від 24.02.2022 року №64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні» [2] і надала можливість за необхідністю роздрукувати цей документ всім кого це стосується.

Оскільки до останніх подій питання формування втрат, пов'язаних з масовим знищенням об'єктів ОЗ не виникало, необхідно висвітлити всі етапи процесу визнання і відображення збитків, що викликані форс-мажорними обставинами (обставинами непереборної сили).

Цей процес має включати такі етапи:

1. Достовірна документальна оцінка витрат на підставі первинних документів [3].

2. Проведення інвентаризації відповідно вимог чинного законодавства [4,5].

3. Отримання Сертифіката ТПП України про форс-мажорні обставини (обставини непереборної сили) [6].

4. Відображення списання основних засобів в бухгалтерському обліку за наступною процедурою:

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1.	Списання зносу об'єкту основних засобів на суму накопиченої амортизації	131	10
2.	Списання залишкової вартості основних засобів	976	10
3.	До моменту встановлення винуватців і прийняття судового рішення про компенсацію завданої шкоди балансова вартість збитку обліковується на позабалансовому рахунку 072 "Невідшкодовані нестачі і втрати від псування цінностей" (термін позовної давності встановлено у розмірі 3 років і якщо протягом цього періоду рішенням суду винуватця встановлено не буде, сума збитку буде списана)	072	
4.	Списання витрат з рахунку 976 на фінансовий результат	793	976
5.	Якщо ж буде прийнято судом рішення про відшкодування збитку винуватцем втрати основних засобів протягом 3-х років	375	746
6.	Сума збитку списується з позабалансового рахунку	(072)	
7.	Отримання підприємством на поточний рахунок суми відшкодування збитку	311	375
8.	Списання суми в порядку закриття рахунків обліку доходів	746	793

Джерело: складено авторами на основі [7]

Список використаних джерел:

1. Проект KSE Institute за підтримки Офісу Президента України, Міністерства економіки, Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій, Міністерства інфраструктури та Міністерства розвитку громад та територій URL: <https://kse.ua/ua/about-the-school/news/zagalna-suma-pryamih-zbitkiv-infrastrukturi-vzhe-perevishhuje-105-5-mlrd/> (дата звернення: 31.05.2022).

2. Закон України Про затвердження Указу Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2102-20#Text> (дата звернення 30.05.2022)

3. Податковий кодекс України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення 29.05.2022)

4. Наказ Міністерства фінансів України від 02.09.2014 №879 "Про затвердження Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань". План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій та інструкція по його застосуванню затверджені наказом Міністерства фінансів України від 30.11.99 р. № 291 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14#Text> (дата звернення 1.06.2022).

5. Методика проведення інвентаризації об'єктів державної власності, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 30 листопада 2005 року № 1121 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1121-2005-%D0%BF#Text> (дата звернення 1.06.2022).

6. Сайт Торгово-промислової палати України URL: <https://uccs.org.ua/services/zasvidchennia-fors-mazhornikh-obstaviv> (дата звернення 31.05.2022).

7. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій : Наказ МФУ від 30.11.1999 р. за № 291 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text> (дата звернення 1.06.2022).

В.М. Лич

д. екон. наук, професор,

ORCID: 0000-0001-9024-1593

Київський національний університет будівництва і архітектури,

м. Київ, Україна

КРИТИЧНИЙ АНАЛІЗ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОДАТКОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Інтенсифікація інноваційної діяльності в Україні реальному секторі економіки є вкрай необхідною для вирішення проблеми технічної та технологічної імпортозалежності та, як наслідок, фінансової залежності України від закордонних партнерів та інвесторів. Наразі бачимо суцільний занепад підприємств цього сектору, в тому числі приладо-, авіа-, машинобудівної, переробної промисловості, будівництва, які в минулому виконували роль місто утворюючих, забезпечували наповнення місцевих бюджетів та давали робочі місця в обслуговуючих і соціальних сферах. Зрозуміло, що за ступенем складності здійснення, капіталомісткістю виробнича діяльність є набагато складніша, ніж комерційна, посередницька діяльність чи надання послуг. Тому для активізації інноваційної діяльності необхідно забезпечити реалізацію вже розроблених заходів непрямого державного регулювання, в першу чергу, фіскальних.

Дослідження питання податкового регулювання інноваційної діяльності доцільно здійснювати на основі оцінки дієвості нормативно-правової бази оподаткування інноваційної діяльності. Відзначимо, що чинні нормативно-правові акти містять числення суперечності. Так, зокрема, в різних документах інноваційна діяльність трактується по-різному – від продукування та комерціалізації інноваційної продукції, послуг (закон України «Про інноваційну діяльність» [1]) до діяльності, що спрямована на наукову розробку та просування інновацій (ст.325 Господарського кодексу, закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність» [2]). Слід відзначити, що в цьому трактуванні не йдеться про розробку, лише про використання та комерціалізацію (продаж). Але головна проблема чинних нормативних актів пов'язана з тим, що послідовні нормативні акти (постанови Кабінету Міністрів України та рішення Міністерства розвитку громад та територій України) призводять до зміни змісту та неможливості виконання статей законів. Так, після вилучення з закону України «Про інноваційну діяльність» ст. 21 та 22 про особливості оподаткування та митного

регулювання інноваційно активних підприємств, він практично перестав виконувати свою фінансово-економічну функцію в плані бюджетної та фіскальної підтримки інноваційної діяльності, адже жоден з цих механізмів на практиці реально не запроваджується. Зокрема, уточнення щодо підтвердження статусу інноваційного вимагає від підприємств проведення експертизи витрат на основні засоби. А з відміною статей закону щодо податкових та митних пільг, звуження бюджетного фінансування та субсидування, більшість інноваційних підприємств втратило мотивацію проведення даної експертизи та, відповідно, статус інноваційного.

Зауважимо, що фіскальна політика в Україні передусім виконує функцію фінансового перерозподілу доходів, водночас в економічно розвинених країнах практикується пільгове оподаткування для інноваційних підприємств, що реалізує його стимулюючу функцію.

Недосконала податкова система, можливість відтоку коштів на офшорні рахунки, відсутність дієвого контролю за бюджетними надходженнями позбавляють Україну інвестиційного потенціалу, що міг би бути використаний на інноваційний розвиток. Звернемо увагу лише на той факт, що обсяг прямих інвестицій з України в економіку Кіпру складає близько 93,0% зовнішніх інвестицій нашої держави, а це близько 6 млрд. дол., водночас той же Кіпр входить до 10 головних країн, що інвестують в Україну [3]. Зрозуміло, що створення сприятливого фіскального, економічного середовища могло б ініціювати вкладення цих коштів в реальній сектор нашої держави. Варто зазначити, що за даними аналізу Державної фіскальної служби Україна увійшла в топ-10 країн за зростанням кількості мільйонерів (сума декларацій, поданих на початок квітня 2019 р. становила 201,3 млн.грн., що на 54% перевищує показник у 2018 р.). Найбільша цифра задекларованих оподатковуваних доходів у вигляді успадкованого або отриманого у дарунок майна (3,7 млрд.грн.) [3].

Стан інноваційного розвитку залежить від фіскально-бюджетної функції державного регулювання. Відзначимо в цьому аспекті неузгодженість інноваційної та податкової політики, що пов'язана з відсутністю фіскального стимулювання цього виду діяльності. Так, наразі не діють норми законодавства щодо податкових канікул інноваційним підприємствам. Така політика активно практикується в Китаї, де підприємець, що має бізнес-план впровадження інноваційного продукту отримує від держави пряме фінансування, а окрім цього - податкові канікули на перші 3 роки, тобто на період виходу на ринок та розширення діяльності. Надалі підприємство сплачує податковий кредит та в подальшому здійснює свою діяльність на загальних

податкових засадах [4]. Слід відзначити, що в цьому разі підприємець отримує лишу акції підприємства, відповідно, він зацікавлений у зростанні їх ринкової вартості та конкурентоспроможності підприємства. Також в Україні для інноваційних підприємств в Податковому кодексі не передбачено виключення із суми оподаткованої податком частини доходів, пов'язаних зі створенням і впровадженням нових машин, устаткування, приладів, що могло б сприяти прискоренню відновлення основних виробничих фондів, що значною мірою стимулювало б техніко-технологічні нововведення.

Сучасні промислові, будівельні підприємства не можуть скористатися для активізації своєї діяльності, в тому числі інноваційної, інвестиційним податковим кредитом, що актуальний для підприємств, чия діяльність, пов'язана зі створенням і впровадженням нової техніки, обладнання. Інвестиційний податковий кредит реалізується у вигляді знижки, яка віднімається (кредитується) від суми нарахованого податку на прибуток (на відміну від звичайних знижок, що віднімаються від суми податків). Право на отримання податкової знижки настає для компанії автоматично: його не треба доводити й обґрунтовувати, тому що воно закріплене законодавством [5].

Щодо удосконалення фіскальної політики в аспекті інноваційного розвитку, необхідним є:

- пільгове оподаткування інноваційної діяльності. Це можливо здійснити за рахунок відновлення дії ст. ст. 21 та 22 ЗУ «Про інноваційну діяльність» щодо пільгового оподаткування інноваційних підприємств, що дозволить підвищити ступінь зацікавленості підприємств у використанні об'єктів інтелектуальної власності;

- пільговий режим амортизаційних відрахувань. Це вимагає внесення змін до п. 138.3.3 Податкового кодексу в частині поширення порядку прискореної амортизації для основних виробничих фондів 4 групи (машини та обладнання), що були введені в експлуатацію до 01.01.2017 р., скорочення мінімального допустимого строку корисного використання до 2-3 роки для 6 групи (прилади); внесення змін до п. 145.1.1 ст. 145 Податкового кодексу щодо порядку прискореної амортизації для нематеріальних активів 4 групи (права на об'єкти промислової власності та встановлення строку дії права застосування «відповідно до правовстановлюючого документа, але не менш як на 2 роки»);

- запровадження інвестиційного податкового кредиту для інноваційних підприємств, податкових канікул, що може бути реалізовано через прийняття змін до Податкового кодексу в частині відтермінування виплати податку на додану вартість та на прибуток,

скасування податку на додану вартість при закупівлі обладнання для інноваційних центрів (технопарків), а також за рахунок введення мораторію на оподаткування суб'єктів інноваційної діяльності в перший рік діяльності. Як результат очікується збільшення обігових коштів для інноваційних підприємницьких структур, спрощення створення інноваційних центрів переважно в середньому та малому бізнесі;

- стимулювання вкладення значної частини своїх доходів в інноваційну діяльність шляхом пільгового оподаткування цієї частки прибутку, отриманої від реалізації продуктів інноваційної діяльності.

- зменшення величини оподаткованого прибутку на видатки на інноваційну діяльність;

- введення податкових і митних пільг для стимулювання і підтримки наукової діяльності.

Список використаних джерел:

1. Про інноваційну діяльність: Закон України від 04.07.2002 № 40-IV
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text> (дата звернення: 25.11.2021)

2. Про наукову і науково-технічну діяльність: Закон України від 26.11.2015 р. №848-VIII. станом на 1.09.2021р.) URL: <https://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/848-19/page#Text> (дата звернення: 25.11.2021)

3. Економічне співробітництво. Інвестиційний клімат в Україні. МЗС України URL: <http://cyprus.old.mfa.gov.ua/ua/about-ukraine/economic-cooperation/invest-climat> (дата звернення: 20.01.2020).

4. Налог на прибыль предприятий. Консалтинговая группа «Окно в Китай», 2017 URL: <http://chinawindow.ru/china/legal-information-china/chinese-taxation/enterprise-tax> (дата звернення: 25.11.2021)

5. Зянько В.В. Податки як засіб активізації інноваційного підприємництва. *Науковий вісник Національної академії ДПС України*. 2008. №2 (42). С. 107-112.

К.В. Васильєв

бакалавр,

О.П. Омельяненко,

канд. екон. наук, доцент

ORCID: 0000-0003-4628-2237

Київський національний університет будівництва і архітектури,

м Київ, Україна

МАТЕРІАЛЬНІ АКТИВИ: СУТНІСТЬ І КЛАСИФІКАЦІЯ

Сукупність майна, коштів і нематеріальних активів формують активи підприємства. Це будівлі, споруди, машини й устаткування, матеріальні запаси, банківські вклади, цінні папери, а також інтелектуальний продукт, патенти, авторські права, у які вкладені кошти власників, боргові зобов'язання інших підприємств, особливі права на використання ресурсів. Активи – це майнові ресурси, контрольовані підприємством в результаті минулих подій, використання яких, як очікується, приведе до надходження економічних вигод у майбутньому [1].

Активи підприємства являють собою економічні ресурси підприємства у формі сукупних майнових цінностей, які використовуються у господарській діяльності з метою одержання прибутку. Активи підприємства класифікують за багатьма ознаками, зокрема за формами функціонування виділяють: матеріальні активи; нематеріальні активи; фінансові активи [1].

Матеріальні активи – це засоби підприємства, які мають матеріально- речову форму і грошову вартість, наприклад, будівлі, споруди, машини, сировина, матеріали, готова продукція тощо. Матеріальні активи підрозділяються на відтворювані (основні засоби, запаси матеріальних оборотних засобів, матеріальні і художні цінності) і невідтворювані (земля, надра).

Нематеріальні активи – це немонетарні активи, які не мають матеріальної форми, можуть бути ідентифіковані й утримуються з метою використання для виробництва, торгівлі, з адміністративною метою або надання в оренду іншим особам. Їхніми об'єктами можуть бути: права на об'єкти промислової власності – права на винаходи, промислові зразки, товарні знаки і знаки обслуговування, "ноу-хау", авторські права – виключне право на видання, публічне чи інше використання здобутків науки, літератури чи мистецтва; права користування землею й іншими природними ресурсами; програмне забезпечення обчислювальної техніки.

Фінансові активи – це група господарських засобів підприємства у формі грошових коштів та інших фінансових інструментів, які належать підприємству. До цієї групи належать грошові кошти, довгострокові та поточні фінансові інвестиції, дебіторська заборгованість [Ошибка! Источник ссылки не найден.].

За характером участі в господарському процесі активи підприємства поділяються на оборотні і необоротні.

Оборотні активи – це сукупність майнових цінностей підприємства, які обслуговують поточну господарську діяльність підприємства і повністю споживаються протягом одного операційного циклу. У практиці бухгалтерського обліку до оборотних активів належать майнові цінності всіх видів із терміном використання до року. Основними елементами оборотних активів є виробничі запаси, біологічні активи, готова продукція, поточна дебіторська заборгованість, грошові кошти на рахунках у банках і в касі.

Необоротні активи призначені для тривалого використання в процесі фінансово-господарської діяльності. До них відносять основні засоби, нематеріальні активи, довгострокові фінансові вкладення, а також незавершене будівництво, довгострокову дебіторську заборгованість. Кошти, інвестовані в необоротні активи, які функціонують багато років, вилучаються з обороту на тривалий період і не можуть бути оперативно використані на інші цілі. Тому інвестиції в необоротні активи, як правило, здійснюються за рахунок довгострокових джерел фінансування і оцінюються з погляду їхньої доцільності. Основні засоби є найважливішою складовою необоротних активів, оскільки є необхідними при організації будь-якого виробничого процесу. Кошти, інвестовані в основні засоби, так само як і самі основні засоби є основним капіталом підприємства [3].

За характером обслуговування окремих видів діяльності активи підприємства поділяють на операційні активи і інвестиційні активи.

Операційні активи являють собою сукупність майнових цінностей, які використовуються в операційній діяльності підприємства з метою отримання операційного прибутку. До складу операційних активів підприємства включають основні засоби, нематеріальні активи, які обслуговують операційний процес, оборотні активи (вся їх сукупність за мінусом короткострокових фінансових інвестицій) [3].

Інвестиційні активи характеризують сукупність майнових цінностей підприємства, пов'язаних з здійсненням його інвестиційної діяльності. До складу інвестиційних активів відносять незавершене будівництво, довгострокові фінансові інвестиції, короткострокові фінансові інвестиції.

Підвищення ефективності суспільного відтворення за рахунок посилення виробничої діяльності всіх підприємств реального сектори економіки можливі лише за умови інтенсифікації відтворення та покращення використання наявних основних фондів та інших активів за рахунок збільшення обсягу інвестицій у матеріальні цінності. Світова практика показує, що такі інвестиції є важливим каталізатором виробництва та основою стабільного економічного зростання, як окремих суб'єктів господарювання, і держави.

Інвестиції в матеріальні активи - це вкладення цінностей чи коштів на придбання, створення чи поліпшення матеріальних активів, використання яких у майбутньому сприятиме отриманню чи збільшенню економічних вигод, приросту капіталу та прибутку. Використовуються різні визначення, що розкривають облікову сутність таких інвестицій у залежності від стадії їх здійснення та потребують на певних етапах інноваційного обліково-інформаційного забезпечення.

За характером володіння виділяють власні активи підприємства, орендовані (лізингові) та безоплатно отримані.

Власні активи характеризують майнові цінності підприємства, які належать йому на правах власності, знаходяться у постійному його володінні і відображаються в складі балансу. Орендовані активи характеризують майнові цінності підприємства, залучені ним для здійснення господарської діяльності на правах оренди. Безоплатно отримані активи характеризують майнові цінності, передані підприємству для тимчасового господарського використання на безоплатній основі іншими суб'єктами господарювання.

Список використаних джерел:

1. Інструкція по застосуванню Плану рахунків активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджена Наказом Міністерства фінансів України № 291 від 05.11.2018.

2. Кім Ю.Г. Бухгалтерський та податковий облік: Первинні документи та порядок їх заповнення : навч. посіб. К. : «Центр учбової літератури», 2014. 600 с.

3. Бабіч В. Витрати на ремонт та поліпшення основних засобів: обліковий та податковий аспекти. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2012. № 8.

4. Давидюк Т.В., Маноїленко О.В., Ломаченко Т.І., Резніченко А.В. Бухгалтерський облік : навч. посібник. Харків, Видавничий дім «Гельветика», 2016. 392 с.

М.М. Омеляненко

аспірантка

ORCID: 0000-0002-5787-5241,

Київський національний університет будівництва і архітектури,

м. Київ, Україна

НЕОБХІДНІСТЬ ВРАХУВАННЯ РОЗВИТКУ ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ БУДІВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА ПРИ ФОРМУВАННІ БІЗНЕС МОДЕЛЕЙ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

В Україні, навіть в умовах війни, росте попит на будівельні професії, робітників комунальних підприємств та водіїв. Також багато вакансій у переробній промисловості. Крім того, починає оживати галузь торгівлі. Водночас, кількість вакансій зменшилася втричі, у порівнянні з аналогічними датами торік. На сьогодні кількість вакансій в базі Центру зайнятості складає 22 тисячі.

Наразі найбільше робочих місць зараз у Дніпропетровській, Харківській та Львівській областях, а також у Києві. [1-2]

Однозначно ці професії будуть потрібні. І буде велика нестача таких спеціалістів, тому що одна справа, коли будівельна галузь функціонує у звичайному режимі і є якась кількість фахівців, які її обслуговують. І зовсім інша ситуація, коли зруйновано майже все в зонах окупації, і навантаження на будівельників виростає в десятки разів. На допомогу можуть прийти іноземні підрядники, так як, наприклад, турецькі компанії займалися будівництвом доріг в Україні. Тому іноземні компанії можуть прийти, щоб допомогти українським будівельникам відновлювати Україну після війни.[3]

Підготовка до будівництва об'єкту повинна передбачати: вивчення персоналом (інженерно-технічним), проектно-кошторисної документації і детальне ознайомлення з деталями будівництва; розробка проектів виконання робіт по будівництву, а також позамайданчикові та внутрішньомайданчикові підготовчі роботи; виконання робіт підготовчого періоду (з виконанням природно - охоронних засобів, охорони праці, техніки безпеки і пожежної безпеки).

До позамайданчикових робіт відносять будівництво під'їзних шляхів, ЛЕП з трансформаторними підстанціями, мереж водопостачання, каналізації, об'єктів виробничої бази будівельних організацій, організація пожежної охорони, а також створення та налагодження автоматизованих систем планування; управління, обчислювальних мереж, пристроїв, ліній зв'язку.

До внутрішньомайданчикових робіт відносяться: здача-прийом геодезичної розбивочної мережі будівництва і геодезичні розбивочні роботи для інженерних мереж і шляхів; звільнення території для БМР (розчищення території, знос будівель); планування території; переніс існуючих і прокладення нових інженерних мереж, влаштування постійних і тимчасових доріг, огороження будмайданчиків з організацією, при необхідності контрольно-пропускного режиму; розміщення мобільних (інвентарних) будівель і споруд виробничого, складського, допоміжного, санітарно-побутового, громадського призначення, влаштування складських площадок і приміщень для матеріалів, конструкцій, обладнання; організація функціонування автоматизованих систем планування і управління виробництвом робіт; забезпечення зв'язку для управління, освітлення, протипожежного водопостачання, сигналізацією будмайданчика. Робота з колективами будівельних підприємств набуває особливого значення [3]

Процес формування трудового потенціалу працівника представлений на рис. 1. Розглянемо компоненти цієї схеми. Науковці пропонують визначати трудовий потенціал працівника за такими компонентами як здоров'я, моральність, творчі здібності, активність, організованість, освіта, професіоналізм, праця або за наступними критеріями: психофізіологічні можливості участі у суспільно корисній діяльності; можливості нормальних соціальних контактів; можливості генерації нових ідей, методів, образів, уявлень; раціональність поведінки; наявність знань і навичок, необхідних для виконання певних обов'язків та видів робіт [4, ст.106]. За нашою думкою, трудовий потенціал працівника доцільно діагностувати за такими головними параметрами: фізичний та загальний стан розвитку особистості, освіта, кваліфікаційний рівень, якість праці на конкретному підприємстві (відповідно локальних, галузевих, національних чи міжнародних вимог).

Трудовий потенціал працівника може поліпшитись за рахунок саморозвитку та зовнішнього впливу. Саморозвиток працівника відбувається шляхом самоудосконалення його особистості. По причині суттєвого прискорення динаміки розвитку НТП, працівники для підтримки і покращання своєї кваліфікації зараз вимушені займатися самоосвітою та навчанням з власної ініціативи більш частіше ніж це раніше робили їхні старіші колеги. Враховуючи, що в Україні значна кількість власників підприємств не бажає витратити кошти на розвиток персоналу і фактично перекладає на них свої витрати, цей напрямок удосконалення трудового потенціалу працівника є найбільш важливим і навіть обов'язковим у сучасних умовах. Зовнішній вплив на

працівника доцільно класифікувати згідно рівнів управління в економічній системі.

Рис.1. Спрощена схема формування трудового потенціалу працівника

У мікросередовищі на розвиток трудового потенціалу працівника впливає родина працівника, його оточення та підприємство де він працює. В родині можуть бути такі чинники: заробітна плата інших членів родини, корпоративні права, спадщина й інше. Оточення з кола друзів та знайомих також має важливе значення в плані витрати часу, ресурсів, здоров'я та формування системи життєвих цінностей.

На підприємстві розвиток трудового потенціалу працівників може відбутися шляхом їх заохочення та покарання, завдяки використанню керівниками адміністративних, економічних, організаційно-виробничих, соціальних та моральнопсихологічних методів впливу. Також він залежить від корпоративної культури та неформальних відносин між працівниками.

У мезосередовищі вплив на працівника відчувається з боку ринків, галузей, регіонального середовища.

У макросередовищі держава: надає можливість набуття первинного трудового потенціалу (освіта, професія, соціально-культурний вплив); забезпечує допомогу у разі втрати роботи (допомога по безробіттю, допомога у працевлаштуванні, перекваліфікація, навчання іншим професіям); контролює процес соціальної безпеки (людина яка втрачає трудовий потенціал поступово деградує та може виявитися соціально небезпечною).

На цьому рівні істотно впливають політичні партії, релігійні та недержавні організації. Мегасередовище в особі інших держав, міжнародних організацій, ТНК та регіональних угруповань опосередковано виконує функцію інформування (вибір альтернативного розвитку), допомоги (надання стипендій, премій, грантів, співпраця) та загрози (частіше це опосередкований тиск). [4, с. 108].

Удосконалити систему управління підприємством доцільно шляхом своєчасного регулювання дієвості: на стратегічному рівні управління – підсистеми мотивації, на оперативному – підсистеми стимулювання персоналу, на поточному – підсистеми контролювання (рис. 2). Для цього керівникам підприємств за допомогою фахівців з управління розвитком персоналу доцільно розробити відповідні умови мотивування (чинники довгострокового впливу на працівників), стимулювання (положення щодо реагування на покращання чи погіршення продуктивності праці) та контролю (отримання достовірної інформації та своєчасне коригування управління) праці персоналу.

Рис.2. Спрощена схема удосконалення впливу системи управління підприємством на розвиток трудового потенціалу працівників

Ці дії керівництва підприємства обов'язково повинні супроводжуватися зворотнім зв'язком з підлеглими відносно адекватності роботи вищезазначених підсистем та отриманням інформації відносно провідних наукових розробок в галузі управління розвитком трудового потенціалу. Спрямованість системи управління треба поширювати у напрямках: адекватного виконання посадових обов'язків, покращання якості праці, розвитку персоналу, раціоналізації та поширення інноваційної діяльності. Підсумовуючи вищенаведене, спрощена схема механізму удосконалення розвитку трудового потенціалу підприємства може мати наступний вигляд (рис. 3).

Рис.3. Спрощена схема механізму удосконалення розвитку трудового потенціалу підприємства

Особливістю запропонованого механізму удосконалення розвитку трудового потенціалу підприємства є комплексна взаємодія працівників і системи управління підприємством, що в підсумку призводить до виробництва продукту праці підприємства узгодженого з вимогами зовнішнього середовища. [4, ст. 109].

Таким чином удосконалення процесу формування трудового потенціалу підприємства є перспективним напрямом сталого розвитку економіки України, тому що саме трудовий потенціал є рушійною силою ефективної господарської діяльності, яка створює умови для виробництва конкурентноспроможної продукції.

На всіх етапах економічного циклу формування бізнес-моделей управління персоналом вимагає надзвичайної уваги до використання трудового потенціалу будівельного підприємства.

Економіко-управлінські та інформаційно-аналітичні новації в удосконаленні розвитку трудового потенціалу будівельного підприємства дозволить інтенсифікувати технологічні процеси в будівництві, підвищити продуктивність праці, оптимізувати використання будівельних матеріалів, збільшити обсяги будівельних робіт.

Список використаних джерел:

1. У Центрі зайнятості перелічили найзатребуваніші професії під час війни URL: <https://tsn.ua/ato/u-centri-zaynyatosti-perelichili-nayzatrebuvanishi-profesiyi-pid-chas-viyini-2074438.html> (дата звернення: 02.06.2022).
2. Скорочення зарплат та робочих місць: як змінився ринок праці в умовах війни? URL: <https://www.nrcu.gov.ua/news.html?newsID=98802> (дата звернення: 05.06.2022).
3. ДБН А.3.1-5:2016 Організація будівельного виробництва. URL: https://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2016/01/A315_Organizatsiya-budivelnogo-virobnitstva.pdf (дата звернення: 06.06.2022).
4. Сардак С.Е. Третьяк О.О. Управління персоналом: теоретичні аспекти та практичні здобутки: монографія. Дніпропетровськ: Видавництво “Інновація”, 2009. 157 с.

Л.П. Петришин

д. екон. наук, доцент

ORCID: 0000-0002-1495-7423

Львівський національний університет ім. І. Франка, м. Львів, Україна

Г.В. Мацьків

канд. екон. наук, доцент

ORCID: 0000-0002-1329-7355

Львівський національний університет природокористування, м. Львів,

Україна

УКРАЇНСЬКИЙ БІЗНЕС В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ПОДАТКОВИЙ АСПЕКТ

З початку введення воєнного стану в Україні чимала кількість суб'єктів бізнесу була змушена тимчасово призупинити свою діяльність, особливо в тих містах, селах, де така робота виявилася взагалі неможливою через жорсткі військові дії країни-агресора – Російської Федерації.

Для підтримки українського бізнесу в умовах війни та для післявоєнного стану розбудови економіки країни потрібна була нова «лояльна» податкова модель. Створення сприятливого податкового середовища було започатковано підписанням президентом України низки законодавчих актів, в числі перших був Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо особливостей оподаткування та подання звітності у період дії воєнного стану» № 2118-IX від 03.03.2022 та інші [5].

Введення воєнного стану внесло свої корективи в діяльність суб'єктів бізнесу та відображення цієї діяльності в системі обліку. Зміни діючого законодавства стосуються, як юридичних так і фізичних осіб-підприємців.

У структурі вітчизняного підприємництва, його кількісній складовій, частка малого бізнесу складає 99,06%, середнього – 0,91% і великого – 0,03%, тому не дивно, що основні заходи держави були направлені на малий і середній бізнес [3, с. 105]. Оновлення зачепили, в першу чергу, спрощену систему оподаткування табл.1

Що стосується ПДВ, то тут відбулося теж ряд змін. Так, на період дії воєнного стану не є постачанням передання будь-яких товарів, послуг на користь ЗСУ, ТРО та іншим військовим формуванням України, утвореним відповідно до Закону. Тобто, така операція – не є об'єктом оподаткування ПДВ. Якщо ж підприємство буде постачати товари для заправки (дозаправки) або для забезпечення транспорту військових, то таке постачання буде оподатковуватися ПДВ за ставкою 0% [1].

Таблиця 1

Сплата ЄП* та ЄСВ** суб'єктами бізнесу в умовах воєнного стану

Категорії	1 група	2 група	3 група	4 група
Податки «за себе»	Не сплачує ЄП* з 1.04.22 і до закінчення воєнного стану.		2% сплачує ЄП* 3% сплачує ЄП* +ПДВ 5% сплачує ЄП*	сплачує ЄП*
ЄСВ** «за себе»	Мають право не платити з 1.03.22 і до закінчення воєнного стану +12 місяців після завершення.			
ЄСВ** за найманого працівника	Відсутні наймані працівники.	Сплачують або можуть прийняти рішення про несплату ЄП* за працівників мобілізованих до ЗСУ.		
Мобілізовані ФОП «за себе»	Не сплачують ЄП* та ЄСВ** за весь строк військової служби.			
Мобілізовані ФОП за найманого працівника	Відсутні наймані працівники.	Нарахування ЄСВ** може здійснювати уповноважена особа.		

*ЄП-єдиний податок, **ЄСВ-єдиний соціальний внесок.

Крім того, під час дії воєнного стану встановлено ставку ПДВ у розмірі 7% для операцій з ввезення в Україну та постачання в Україні (як імпортованих та і вироблених в Україні) бензинів моторних, важких дистилатів, скрапленого газу, на які встановлено ставку акцизного податку 0,00 євро за 1000 літрів, і нафти / нафтопродуктів за кодами УКТ ЗЕД 2709 00 10 00 та 2709 00 90 00.

Щодо формування податкового кредиту за операціями постачання за ставкою ПДВ 7%, то, якщо підприємство до введення нової ставки 7% придбало товар, послугу за ставкою 20%, а після введення ставки 7% використовує раніше придбані по ставці 20% товари, послуги в операціях по ставці 7%, то податковий кредит сформований раніше по ставці 20% коригувати не потрібно. У разі формування від'ємного значення суми ПДВ, визначеного як різниця між сумою податкового зобов'язання за ставкою 7% та сумою податкового кредиту за ставкою 20%, то таке від'ємне значення не підлягає відшкодуванню з бюджету, а зараховується до складу податкового кредиту та зменшує суму податкових зобов'язань до сплати в бюджет у наступних періодах [4].

Держава також звільнила осіб, земельні ділянки або активи, яких розташовані на територіях, де ведуться бойові дії або на тимчасово окупованих територіях від сплати земельного податку та орендної плати (на період з 1 березня 2022 р. до 31 грудня року, наступного за роком в якому припинено воєнний стан); мінімального податкового зобов'язання за земельні ділянки (за 2022 та 2023 роки); екологічного податку - за 2022 рік [2].

Отже, запровадження нововведень в діючу систему оподаткування має на меті «оживити» економіку та підтримати бізнес в складних умовах.

Список використаних джерел:

1. Бец Н. Ньюанси оподаткування бізнесу в умовах воєнного стану URL:<https://yur-gazeta.com/dumka-eksperta/nyuansi-opodatkovannya-biznesu-v-umovah-voennogo-stanu.html> (дата звернення 30.05.2022)

2. Бородкін О., Ємець Р. Податкова реформа в період воєнного стану. URL:<https://vkr.ua/publication/podatкова-reforma-v-period-voennogo-stanu-shcho-priynyal-15-bereznya> (дата звернення 1.06.2022)

3. Ксьонжик І.В., Мацьків Г.В. Нові податкові реалії українського бізнесу в умовах воєнного стану. *Актуальні проблеми сучасного бізнесу: обліково-фінансовий та управлінський аспекти*: матеріали IV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 22-23 березня 2022 р. Ч. 2. Львів: ЛНУП, 2022. С. 105-107 URL: <http://lnau.edu.ua/lnau/index.php/uk/konf.html?start=5> (дата звернення 31.05.2022)

4. Оподаткування під час воєнного стану URL: <https://eba.com.ua/opodatkovannya-pid-chas-voennogo-stanu/> (дата звернення 30.05.2022)

5. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану: Закон України від 15.03.2022 № 2120-IX URL:<https://tax.gov.ua/zakonodavstvo/podatkove-zakonodavstvo/zakoni-ukraini/77303.html> (дата звернення 1.06.2022).

О.О. Василюга

здобувач,

Б.Е. Головаш

ORCID: 0000-0001-8049-057X

канд. екон. наук, доцент,

Київський національний університет будівництва і архітектури,

м. Київ, Україна

ЕЛЕКТРОННІ ПОДАТКОВІ ПЕРЕВІРКИ ЯК ДОДАТКОВИЙ СЕРВІС У СИСТЕМІ ПОДАТКОВОГО КОНТРОЛЮ

В умовах інтеграції національної податкової системи до прогресивного європейського досвіду в рамках документальних перевірок з 2014 року передбачено застосування сервісу електронної податкової перевірки. Ініціатором даного виду перевірки є сам платник податку, оскільки вона проводиться виключно на підставі заяви платника податків з незначним ступенем ризику про проведення електронної перевірки. Слід зазначити, що платником податків у заяві, крім загальних облікових даних, в обов'язковому порядку зазначається інформація про: 1) податкові періоди господарської діяльності, що підлягають електронній перевірці; 2) систему оподаткування, що застосовується платником податків; 3) перелік податків, які будуть перевірені під час проведення електронної перевірки (єдиний податок, податок на прибуток підприємств, податок на додану вартість, податок на доходи фізичних осіб, інші податки за наявності технічної можливості їх перевірки органом державної податкової служби; 102 пунктом 27 підрозділу 10 розділу XX «Перехідні положення» Податкового кодексу України від 02.12.2010р. №2755-VI зі змінами та доповненнями . Наказ Міністерства доходів і зборів України від 03.06.2013 р. № 143 «Порядок подання платником податків заяви про проведення документальної невізної позапланової електронної перевірки та прийняття рішення територіальним органом Міністерства доходів і зборів України про проведення такої перевірки» 4) ведення в електронному вигляді бухгалтерського обліку; 5) ведення в електронному вигляді первинних документів, які підтверджують правомірність ведення бухгалтерського обліку; 7) спосіб надання документів для електронної перевірки (за допомогою каналу, яким передається електронна звітність, або електронного носія інформації). Заява подається керівником або уповноваженим представником платника податків до територіального контролюючого органу, у якому він перебуває на податковому обліку, не пізніше ніж за 10 (десять)

календарних днів до очікуваного початку проведення електронної перевірки. Варто зазначити, що електронна перевірка може бути проведена за визначені платником податків податкові періоди, за які не проводились документальні планові або позапланові перевірки (з відповідних питань, які платник податків має намір перевірити), та в разі надання до територіального контролюючого органу відповідних декларацій (розрахунків). Такий податковий період не може становити менше одного базового податкового (звітного) періоду з відповідного податку (збору). Для проведення електронної перевірки платник податків разом із заявою забезпечує подання до територіального органу ДФС в електронній формі документів, які пов'язані з обчисленням та сплатою податків і зборів. Разом з тим, за потреби територіальний контролюючий орган, який проводить електронну перевірку, має право отримати від платника податків копії документів, що стосуються предмета перевірки. Такі копії повинні бути засвідчені підписом платника податків або його посадової особи та скріплені печаткою (за наявності). На підставі інформації, зазначеної платником податків у заяві та доданих до неї документах для проведення електронної перевірки, та податкової інформації, наявної в територіальному контролюючому органі, контролюючим органом приймається рішення про проведення/непроведення такої перевірки. Рішення щодо проведення/непроведення електронної перевірки приймається керівником територіального контролюючого органу, протягом 10 (десяти) календарних днів, наступних за днем отримання такої заяви.

Для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовились від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та повідомили про це територіальний орган ДФС України і мають відмітку у паспорті. Прийняття рішення про непроведення електронної перевірки залежить від результату аналізу, проведеного контролюючим органом, даних платника податків наведених у документах, наданих платником податків. Таке рішення реєструється структурним підрозділом, відповідальним за реєстрацію вхідної та вихідної кореспонденції територіального органу ДФС України, у журналі реєстрації рішень про проведення/непроведення документальної невізної позапланової електронної перевірки. Електронна перевірка не буде проведена, якщо за результатами аналізу інформації наданої платником податків буде встановлено, що:

- 1) заяву подано з порушенням установленної форми, у тому числі не заповнено (неправильно заповнено) необхідні дані, підписано або не скріплено печаткою платника податків (за наявності);
- 2) платник належить до середнього або високого ступеня ризику;

3) облікові дані платника, отримані територіальними контролюючими органами у встановленому законодавством порядку, не відповідають даним, зазначеним у заяві;

4) період, який підлягає перевірці згідно із заявою, не відповідає базовому податковому (звітному) періоду з відповідного податку (збору);

5) період, який підлягає перевірці згідно із заявою, уже охоплено документальною плановою або позаплановою перевіркою (з відповідних питань, які платник податків має намір перевірити);

6) бухгалтерський облік (в електронному вигляді) ведеться з порушенням Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств та організацій ;

7) ненадання платником податків разом із заявою до територіального контролюючого органу в електронній формі з дотриманням умови щодо реєстрації електронного підпису підзвітних осіб документів, які пов'язані з обчисленням та сплатою податків і зборів;

8) фактична діяльність платника податків підпадає під діяльність, при здійсненні якої платник податків не може бути платником єдиного податку;

9) інші аргументовані підстави, що технічно не дають змоги провести документальну перевірку електронним способом. Варто зауважити, що рішення про проведення/непроведення електронної перевірки надсилається платнику податків не пізніше наступного робочого дня від дати його прийняття. Однак відмова в проведенні електронної перевірки не обмежує можливості повторного звернення платника податків із заявою. Таким чином, використання електронної перевірки як інструменту податкового контролю позиціонується як додатковий сервіс, що дозволяє пройти платнику податків позапланову документальну дистанційну перевірку.

Список використаних джерел:

1. Податковий кодекс України зі змінами і доповненнями : URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

2. Закон України № 2260: мораторій на проведення податкових перевірок у період дії воєнного стану. URL: <https://dp.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/586500.html>.

3. На які податкові перевірки у період воєнного стану скасували мораторій: роз'яснює ДПС. Biz.ligazakon : URL: https://biz.ligazakon.net/news/211568_na-yak-podatkov-perevrki-u-perod-vonnogo-stanu-skasovali-moratory-rozjasnyu-dps.

Л.В. Головаш

ORCID: 0000-0002-8399-6135

Б.Е. Головаш

ORCID: 0000-0001-8049-057X

канд. екон. наук, доцент,

Ю. Б. Чернявська

ORCID: 0000-0003-1576-281X

канд. екон. наук, доцент,

*Київський національний університет будівництва і архітектури,
м. Київ, Україна*

ЗМІНИ В БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ ФОП ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

З ранку 24 лютого 2022 року Україна почала жити по новому – був введений воєнний стан і це було несподіваним для кожного мешканця України, в тому числі для підприємств і підприємців. З цієї дати Президентом України був оголошений воєнний стан, Торгово-промислова палата України підтвердила, що зазначені обставини з 24 лютого 2022 року до їх офіційного закінчення, є надзвичайними, невідворотними, тобто форс-мажорними [1].

На що потрібно звернути увагу. По перше, не треба панікувати, український бізнес працював, працює і буде працювати в різних обставинах і навіть під час війни.

По друге, відстежувати постійно зміни в законодавстві, намагатися зберегти максимально увесь бухгалтерський облік.

Для оптимізації систем оподаткування за останній час відбулись значні зміни в цьому напрямку, так відповідно до закону 2120-ІХ оподаткування ФОП зазнало максимально можливої податкової оптимізації на час воєнного стану [2]:

- Здійснено відтермінування звітування;
- Для 1 та 2 груп єдиного податку з березня 2022 введено добровільну сплату єдиного податку;
- ФОПи всіх груп з березня 2022 звільнені від сплати ЄСВ за себе та звільнені від сплати ЄСВ за мобілізованих робітників;
- Для 3 групи єдиного податку ставка знижена з 5% до 2% навіть без додаткового подання адміністративних заяв;
- Мобілізований ФОП або ФОП військово-службовець звільняється від всіх видів податкового навантаження. Навіть ФОП – платник ПДВ, мобілізований до Збройних сил України, за звітні періоди, в яких відсутні операції з постачання або придбання товарів

(послуг) та відсутні інші показники, які підлягають декларуванню, не зобов'язаний подавати податкову звітність з ПДВ;

- Юридичні особи – платники єдиного податку 3 групи (в тому числі і платники ПДВ) отримали зниження ставки єдиного податку до 2% від отриманого доходу.

Також юридичні та фізичні особи, дохід яких не перевищив 10 млрд. грн., можуть обрати сплату єдиного податку на рівні 2% - це дуже низький рівень податкового навантаження. Рівень доходу обмежений в 10 млрд. грн. притаманний 95% підприємств України, тому скористатись цим видом оптимізації оподаткування можуть багато суб'єктів підприємництва. Ці норми передбачені законопроектом №7137-д Закон про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану №2120-IX (реєстр №7137-д). про податкові стимули, який Верховна Рада ухвалила за основу і в цілому 15.03.2022р.[3].

На разі наявна ситуація, коли ФОПи опинились за кордоном (в країнах ЄС) і мають нахнення продовжувати свою бізнес-діяльність та занепокоєні питаннями:

- можливо чи ні продовжувати діяльність ФОП за кордоном?

- можуть вони чи ні відкрити в закордонних банках рахунки на себе та отримувати дохід від своєї ФОП-діяльності?

Зважаючи на численні аналітичні матеріали та роз'яснення податкової, відповіді на ці питання можна сформулювати наступним чином:

- Дійсно, ФОП може відкрити рахунки за кордоном в іноземному банку і це не суперечить інструкціям НБУ, цілком зрозуміло, що в закордонному банку цей рахунок може бути відкритий не на «ФОП Шевченко», а просто на «Шевченко». Це припустимо, головне, щоб доходи, які будуть зараховані на його рахунок, були за контрактом з «ФОП Шевченко»;

- Дохід ФОПу буде визначатися за тими самими правилами, що й зазвичай;

- Переказ коштів з таких іноземних рахунків на інші рахунки фізичної особи не будуть вважатися додатковим доходом та оподатковуватись за ставками 18+1,5% (ПДФО + військовий збір). Для цього треба, щоб при переказі коштів на власні рахунки фізичної особи використовувалося формулювання «перерахування власних коштів не від підприємницької діяльності»;

- Сплата єдиного податку та ЄСВ здійснюється за загальними правилами, що й зазвичай по діючим реквізітам держказначейства;

- ФОПи не повинні забувати, що не можна перестрибувати через

допустимий річний дохід, незважаючи на те, що рахунок в іноземному банку;

- ФОПи не повинні забувати, що доходи мають бути суворо у межах відкритих КВЕД;

- На вимогу (якщо це станеться) податкового органу, де відкрито рахунок ФОПу треба пред'явити довідку з ДПСУ про податкову резидентність, яку треба своєчасно замовити [4].

Перенесення строків звітування. Фізичні особи - підприємці, (ця норма стосується також юридичних осіб) подають облікові, фінансові, бухгалтерські, розрахункові, аудиторські звіти та будь-які інші документи, подання яких вимагається відповідно до норм чинного законодавства в документальній та/або в електронній формі, протягом трьох місяців після припинення чи скасування воєнного стану або стану війни за весь період неподання звітності чи обов'язку подати документи.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану»: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20#Text>.

2. Андрій Реун, 12 основних змін податкової реформи на період воєнного стану. Фокус: URL: <https://focus.ua/uk/opinions/509730-zakon-2120-ix-i-izmeneniya-v-nalogovoe-zakonodatelstvo-na-period-voennogo-polozheniya>.

3. Президент України підписав низку законів воєнного часу. Інформаційне управління ВРУ. : URL: <https://www.rada.gov.ua/news/razom/220674.html>.

4. Державна податкова служба України. URL: <https://tax.gov.ua>.

5. Національний банк України: URL: <https://bank.gov.ua/>

Г.Л. Корчова

канд. пед. наук, доцент

ORCID 0000-0002-9082-0146

*Київський національний університет будівництва і архітектури,
м. Київ, Україна*

ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ І ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Україна приєдналася до Болонського процесу у травні 2005 р., що зумовило запровадження трирівневої системи вищої освіти (бакалавр, магістр і доктор), а також визнання європейських освітніх рівнів і впровадження декількох інших реформ, зокрема, тестування для бакалаврів, які прагнуть навчатися в магістратурі.

Серед нових викликів впровадження Болонської моделі є реформи у сфері гарантування якості освіти, зокрема створення Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти (2015 р.), що є постійно діючим колегіальним органом з питань реалізації державної політики у сфері забезпечення якості вищої освіти [1].

За окремими показниками освітніх стандартів та розвитку людського капіталу, Україна займає в рейтингах досить високі позиції [2]. Найвищим є місце України у глобальному індексі розвитку людського капіталу, який розраховується Всесвітнім економічним форумом. За цим індексом у 2017 р. Україна посіла 24 місце зі 130 країн. А за індексом освіти, що розраховується Програмою розвитку ООН, Україна посідає 40 місце зі 188 країн і дещо відстає від інших країн Східної Європи. Показники у сфері освіти та розвитку людського капіталу можна порівняти з показниками сусідніх країн-членів ЄС, таких, як Польща та Угорщина.

Одним із важливих напрямів реформування національної освітньої системи є розроблення та впровадження якісно нових підходів до оцінювання навчальних досягнень студентів. У цьому контексті особливе значення має дидактичне тестування – ефективний метод педагогічної діагностики. Тому нині у вітчизняній педагогіці тести починають активно використовуватися у закладах вищої освіти (ЗВО) на вступних, випускних та рубіжних екзаменах, а також під час проведення державного незалежного оцінювання навчальних досягнень випускників бакалаврату, які хочуть продовжити навчання у магістратурі.

Метою державної атестації бакалаврів є встановлення рівня сформованості компетенцій випускника ЗВО і відповідності даного

рівня нормативному компетентнісному профілю, його готовність до виконання професійних завдань і відповідності його підготовки вимогам державного освітнього стандарту вищої освіти. Тести надають можливість порівнювати індивідуальний рівень знань кожного студента з певними еталонами, рівень знань виражається у тестових балах. Індивідуальні результати тестування можна порівняти з результатами інших студентів цієї ж групи або порівняти з результатами тестування кількох груп.

Запровадження ЗНО для вступників на магістратуру надає можливість оцінювати рівень підготовки студентів в українських закладах вищої освіти. МОН разом з Українським центром оцінювання якості освіти (УЦОЯО), починаючи із 2016 р., запроваджують єдині вступні випробування для юристів, які отримали ступінь бакалавра та бажають вступити на навчання до магістратури. У 2016 р. дані випробування мали експериментальний характер і були необхідними для вступу лише до деяких ВНЗ, а починаючи з 2017 р. вони є обов'язковими для вступу на будь-який юридичний факультет (з 2018 р. обов'язково і для спеціальності 293 Міжнародне право)[3].

Останні два роки тестування склали бакалаври й інших спеціальностей – “гуманітарні науки” (крім філологів), “соціальні та поведінкові науки”, “журналістика”, “сфера обслуговування”. Усі склали тестування з іноземної мови. Ідея встановлення певного прохідного бар'єру є абсолютно логічно обумовленою і правильною, однак, форма її втілення є дещо неоднозначною. Міністерством встановлено вступні випробування двох типів: ЄВІ (єдиний вступний іспит) та ЄФВВ (єдине фахове вступне випробування).

За кілька місяців до іспиту УЦОЯО оприлюднює перелік тем, з яких будуть питання на вступних випробуваннях. Список включає в себе приблизно 700-1000 тем. На наш погляд, не завжди тестування може показати належне засвоєння рівня навчального матеріалу. Наприклад, уміння конкретизувати свою відповідь прикладами, знання фактів, уміння логічно та аргументовано висловлювати свої думки, деякі інші характеристики знань, умінь, навичок тощо потребує додаткових вимірів, крім тестування. Тобто тестування повинно обов'язково поєднуватися з іншими традиційними формами і методами контролю.

Серед переваг тестування можна назвати об'єктивність оцінювання, оскільки існує стандартна процедура проведення, перевірка показників якості завдань і тестів загалом. До того ж тестування є справедливим методом, усі студенти мають рівні умови і в процесі контролю, і в процесі оцінювання, виключаючи суб'єктивність

викладача.

До недоліків можна віднести те, що хоча викладач і отримує інформацію про прогалини у знаннях конкретних тем, проте це не вказує на їх причини; відсутнім є такий важливий елемент, як творчий підхід, вміння абстрактно і методологічно висловлювати свої думки.

У тестуванні з'являється елемент випадковості, наприклад, студент може не відповісти на просте питання, проте надати відповідь на дуже складне, причиною чого може бути просте вгадування правильної відповіді. Це викривлює результати тесту і призводить до необхідності врахування вірогідності вгадування під час аналізу.

Отже, тестування як елемент модернізації вищої освіти безумовно заслуговує на увагу, заохочення і впровадження. Проте, загальний контроль, на наш погляд, має враховувати, що після тестування студент повинен готуватися і до усного спілкування з викладачем, який перевіряє не лише засвоєння окремих тем, а й всю систему знань і вміння застосовувати ці знання практиці.

Список використаних джерел:

1. Про утворення Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти. Постанова Кабінету Міністрів України від 15 квітня 2015 р. № 244. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/244-2015-p> (дата звернення: 02.05.2022).

2. Поглиблення відносин між ЄС та Україною. Що, чому і як? /За ред. Майкла Емерсона та Вероніки Мовчан. Центр європейських політичних досліджень, Брюссель. Інститут економічних досліджень та політичних консультацій. Київ, 2018. С. 238.

3. ЗНО для бакалаврів – це ще й тест для університетів, де вони навчалися. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2506055-zno-dla-bakalavrivce-se-j-test-dla-universitetiv-de-voni-navcalisa.html> (дата звернення: 02.05.2017).

О.О. Воробйова

студентка

Н.Є. Журавська

канд. техн. наук, доцент

ORCID: 0000-0002-4657-0493

*Київський національний університет будівництва і архітектури,
м. Київ, Україна*

ЕФЕКТИВНІСТЬ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ТЕХНОЛОГІЧНИХ РІШЕНЬ У БУДІВНИЦТВІ ДЛЯ ВІДНОВЛЕННЯ НАСЛІДКІВ ВІЙСЬКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Через військові дії, які відбувалися на тимчасово окупованій території України, російсько-окупаційні війська руйнували інфраструктуру, порушуючи екологічну рівновагу, що призвело до небезпечних змін стану довкілля на території, де проживали жителі міст, сіл... Отже, це призвело до загрози екологічній безпеці, здоров'ю та нормальній життєдіяльності населення та руйнуванню та знищенню будівель [1, 2]. Детальне розглядання післявоєнного досвіду відбудовування країн допоможе уникненню системних помилок при виконанні такої складної програми [3].

Досвід Нідерландів, Великої Британії та інших країн, після Другої світової війни добре показує можливість першочергового, невідкладного прийняття ефективних організаційно-технологічних рішень з інноваційними складовими та підійти до трансформації українських населених пунктів на більш комфортних умовах для подальшого існування людини.

Розбудова має відбуватися з урахуванням та поєднанням відновлення, та звичайного початкового захисту людини (рис. 1), в подальшому економічно-екологічних напрямків конструювання нових будинків на кшталт ізраїльських - з бомбосховищами чи підземними паркінгами, обов'язково використовуючи науковий досвід останніх розробок України.

В напрямках стійкого розвитку для підтримки завдань України з умовою організаційно-фізичних потреб необхідне проаналізувати та враховувати для чітких дій основні закономірності залучення більшої кількості людей, мешканців України, до допомоги у відбудовуванні наслідків війни; потрібно зменшити податки чи видавати ефективні кредити на відновлення житлового фонду країни [3].

Проекти по підвищенню досвіду в освітньо-інформаційних напрямках є приєднання нашої країни для подальшому обміну студентів з закордонними вузами, які наразі грають важливу роль у привнесення нового досвіду будівництва у післявоєнний час.

*Рис. 1. Місцеві жителі допомагають відновлювати Ірпінь,
фото Ірпінської міської ради*

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про енергетичну ефективність будівель» від 22 червня 2017 р. № 2118-VIII / Відомості Верховної Ради України. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2118-19#Text>. (Дата звернення 01.06.2022).
2. Спустошені землі. Якою буде Україна після війни? <https://www.bbc.com/ukrainian/extra/mwu5sxghvc/ukraine-war-damaged-nature>. (Дата звернення 01.06.2022).
3. Брігхем Є. В. Основи фінансового менеджменту / пер. з англ. В. Біленького та ін. Київ : Молодь, 1997. 998 с.

О. Й. Кушнерук

аспірант

ORCID: 0000-0002-0691-2268

М. І. Тарасенко

аспірантка

ORCID: 0000-0001-9302-7664

Державна навчально-наукова установа «Академія фінансового управління», м. Київ, Україна

ДЕРЖАВНІ ФІНАНСИ ТА ФІСКАЛЬНІ РИЗИКИ В ПЕРІОД ВІЙНИ

Після початку повномасштабного вторгнення 24 лютого 2022 року українська економіка майже зупинилася. Значна частка бізнесу, яка працює в окупованих територіях та в регіонах гострих бойових дій, створювала левову долю ВВП нашої країни. Цілком очевидно, що ні здійснювати діяльність в повному обсязі, ні сплачувати податки – найближчим часом вони не зможуть.

Важливо зауважити, що в умовах обмеженості фінансових ресурсів український Уряд доволі вміло й обережно відноситься до видатків, не допускаючи соціальних потрясінь та максимально фінансуючи оборонний сектор економіки. Фактично фінансується лише кілька основних напрямів довоєнних видатків, проте, навіть з їх фінансуванням є ряд проблем.

До військової агресії, основними джерелами наповнення бюджету були податки від імпорتنих товарів. Зокрема, на 2022 рік планувалось зібрати 405 млрд грн від надходження ПДВ, 76 млрд грн – від акцизу (алкоголь, сигарети, енергоносії) та 37,5 млрд грн – від мита [1]. При цьому, доля непрямих податків з імпорتنих товарів в цілому мало скласти майже 520 млрд грн, що становить 40% від усіх доходів бюджету.

Однак, очевидним залишається, що на сьогодні надходження митних платежів знаходиться десь на рівні 18% від плану – від очікуваних 39 млрд грн у березні до бюджету надійшло лише 7 млрд грн [1]. Такі ж самі тенденції спостерігаються з податковими надходженнями – близько 15-20% запланованих довоєнних показників надходить до бюджету. Основними причинами є закриття багатьох підприємств, знищення логістичних шляхів, складських приміщень, виробничих потужностей, а також добровільна сплата податків. Щоб компенсувати ці втрати, уряду довелося просити державні підприємства та Нацбанк достроково переказати до бюджету прибутки 2021 року. За планом це мало статися в квітні-червні.

Від НБУ на другий день війни надійшли 19 млрд грн, від Приватбанку на початку березня – 28 млрд грн, від «Нафтогазу» наприкінці березня – 2,3 млрд грн. Загалом у березні держпідприємства переказали 32,5 млрд грн дивідендів. Завдяки цьому у березні план доходів бюджету був виконаний на 93%.

Станом на початок квітня понад 50% українців втратили роботу. Насамперед це стосується працівників великих старопромислових підприємств, розташованих у південно-східному регіоні України [2].

Державна податкова служба оголосила добровільну сплату податків для підприємців: фактично в Україні скасували загальну систему оподаткування, натомість запровадили податок у розмірі лише 2%. Також на добровільну основу переведено сплату ЄСВ, починаючи з березня.

Відповідно, все це вплине на обсяг надходжень в бюджети громад та держави в цілому. З огляду на це урядом було проведено скорочення видатків загального фонду Державного бюджету України на 2022 рік, передбачених головним розпорядником коштів державного бюджету [3]. Цією мірою було знижено заробітні плати чиновникам близько на 10%.

В умовах війни держава гостро залежить від зовнішнього фінансування та внутрішніх запозичень. У березні запозичення допомогли уряду фінансувати видатки. До того ж по прогнозам міжнародних організацій економічний спад в Україні у 2022 році складе від 35% до 50% ВВП. Здатність держави фінансувати оборону та інші сфери залежатиме від швидкості відновлення економіки.

Складно передбачити, скільки підприємств невдовзі відновлять роботу, адже війна триває. Російські терористичні війська продовжують обстрілювати українські міста – навіть ті, які розташовані далеко від лінії зіткнення. Влада розуміє роль економіки [4] в протидії агресору, тому спростила податкові та митні правила на час війни.

Саме завдяки відповідальності уряду перед кредиторами Україна чи не вперше в історії має вищі кредитні рейтинги, ніж терористична Росія. У майбутньому відповідальність перед кредиторами дозволить Україні залучати достатньо коштів для повоєнної відбудови. Наразі ж хороший борговий імідж дозволяє отримувати від західних партнерів необхідні кошти для функціонування видатків держави в умовах війни.

Список використаних джерел:

1. Міністерство фінансів України. Бюджет 2022 року. URL: https://www.mof.gov.ua/uk/budget_2022-538 (дата звернення: 04.06.2022).

2. Максимов В. Стало відомо, скільки українців втратили роботу через війну. *Today. Ua*. URL: <http://surl.li/ddjuh> (дата звернення: 04.06.2022).

3. Про спрямування коштів до резервного фонду державного бюджету: постанова Кабінету Міністрів України від 01 квітня 2022 р. № 401. URL: <http://surl.li/ddjug> (дата звернення: 04.06.2022).

4. Petrukha N.M., Hudenko O.D., Mazur A.O., Maltsev M.A. State stimulation of sustainable development of natural-resource and agrarian sectors of the national economy. *Economic Bulletin. Series: finance, accounting, taxation*. 2021. № 8. P. 95–105.

O. Hudenko,

Graduate student of the Financial Research Institute

ORCID: 0000-0002-5651-0371

*State educational and scientific establishment “The Academy of
Financial Management”, Kyiv, Ukraine*

N. Alekseienko

Candidate of the Department of Construction Management,

ORCID: 0000-0002-6497-6526

Kyiv National University of Construction and Architecture, Kyiv, Ukraine

STRUCTURAL AND DYNAMIC CHARACTERISTICS OF ECONOMIC REGIONS: ISSUES OF FISCAL STIMULATION OF POST-WAR RECOVERY

The territory of Ukraine is heterogeneous in terms of natural conditions and resources, population size and composition, historical and geographical conditions of development, level and structure of development of economic activities. All this is a prerequisite for its division into economic (or socio-economic) areas. Such districts are large in area, population and economic potential socio-economic complexes, which are formed within several administrative regions.

Economic regions are characterized by a specialization in the all-Ukrainian division of labor (external function) and comprehensive economic development. The specialization of districts is formed under the influence of various factors [3]: natural (natural conditions and resources), social (needs of the population and economy, quantity and quality of labor, economic and financial potential, scientific and technical base), geographical location and historical development. The specialization of the district means that it is part of the national complex due to the participation of the population in the production of goods and services for other regions.

Comprehensive development of economic entities involves the maximum satisfaction of the needs of the population and the economy of the district at the expense of local resources. Unlike units of administrative-territorial division, socio-economic districts do not have governing bodies. That is, the budgetary regulation of economic and social processes in their territory is based on the implementation of socio-economic development programs in which the red thread is the focus on the need to forecast in the short, medium term parameters of the local budget [4–5].

During the period of escalation of the military conflict on the part of the Russian Federation with the support of the Republic of Belarus, Ukraine faced many social and economic challenges that were a test of the strength of

the state financial system, in particular, the stability of fiscal and budgetary regulatory models that function through the organization and implementation of the budget process at each her level. A serious problem arose before the national, regional and local leadership of the country - finding a balance between the increasingly complex tasks of state policy and the limited possibilities of the budgets of the corresponding level of the budget system of Ukraine due to the need to form a financial resource for the post-war restoration of economic regions in general and business entities in particular. In these difficult economic conditions, the issues of increasing the efficiency of public finances in solving the problems of budgetary policy at the level of economic regions are of paramount importance.

The noted problems, as well as ways to solve them, are in the area of constant attention of scientists [2–8]. However, the analysis of scientific papers revealed the need for a deeper study of the functioning of public finances, identifying problems of their effectiveness, and studying the fiscal and budgetary regulation of business entities in the economic regions that suffered most from the hostilities.

From the point of view of the theory of finance, fiscal and budgetary regulation of business entities in economic regions is the development of the category of "public finance" [7]. What about the statements above, in order to comprehend scientifically the essential foundations of public finance, in addition to an unambiguous understanding of the essence of the general concept of "finance", it is necessary, in our opinion, to establish the composition of public finance and identify their position in the fiscal and budgetary regulation of post-war recovery.

In connection with the above, we proposed to consider fiscal regulation as a set of interrelated, but relatively separate links and elements with certain specifics, grouped according to the degree of centralization of financial resources, by subjects of financial relations and management levels. At the same time, the core of fiscal and budgetary regulation of the post-war restoration of business entities in economic regions is the budget system, which is due to its interaction and integration with other elements of public finance and is predetermined by the concentration of the bulk of financial resources intended to ensure the fulfillment of tasks, as well as the functions of the state and local self-government. in the budgets of the corresponding level of the national budget system, which, in turn, are its basic component.

Identification of the finances of economic regions in the total set of links and elements of the public finances of Ukraine, in our opinion, is important, since it allows us to assess their condition, as well as to analyze the trends and features of the budget process at the economically regionalized and local (territorial community) levels of the national budget system in order to create prerequisites

that contribute to solving the problem of post-war restoration of business entities.

In order to determine the directions for the development of fiscal and budgetary regulation of the post-war recovery of business entities, contributing, in particular, to increasing the efficiency of public finances, we have done the following: in order to identify common problems of local finance efficiency inherent in most economic regions of our country, the main indicators of reports on the execution of budgets in the context of districts; to establish the features of the organization of the budget process at the local levels, levels of economic regions and assess the state of public finances, an analysis was made of the dynamics of changes in retrospective data indicated in the consolidated reporting documents of the Ministry of Finance of Ukraine [1] in general and the Zhytomyr region [2] in particular.

The study of the above aspects made it possible to identify the following trends during the military burden of public finances [1–2; 7–8]:

there is a tendency to contain costs due to a reduction in budget allocations for budget investments and the provision of subsidies for capital investments in capital construction projects, what is the result of the actual underfunding of state and local programs, this negatively affects their performance indicators and leads to a decrease in the efficiency of finance in the economic area;

the problems of underfunding of national and local programs arise at once at the stage of drafting post-war reconstruction projects, since many of them are designed to increase the part of budget financing without specifying sources, therefore, the lack of a resource base does not contribute to the achievement of their goals, thus reducing the efficiency of public finances and fiscal and budgetary regulation of recovery processes;

there is a trend of long-term imbalance of local budgets associated with insufficient viability of the revenue side of the budgets of territorial communities as a result of the implementation of programs for the relocation of enterprises, independent migration of business entities from economic regions in which hostilities are conducted to relatively safe and economically active regions of the country.

References:

1. Державний веб-портал бюджету для громадян. Міністерство фінансів України. <https://openbudget.gov.ua>.

2. Інформація про виконання зведеного бюджету. Департамент фінансів Житомирської облдержадміністрації.: <https://depfin.zht.gov.ua/budget.php>.

3. Петруха С.В., Палійчук Т.В. Децентралізація та розвиток сільських територій. Financial support for the development of the Ukrainian agricultural sector : monograph / Davydenko N. M., Dimitrov I. T. and others.

Shioda GmbH, Steyr, Austria, 2018. P. 73-108.

4. Петруха С.В., Палійчук Т.В., Петруха Н.М. Місцеві фінанси в умовах коронакризи: нова бюджетна архітектоніка та фінансова спроможність регуляції секторальних і соціально-економічних процесів. *Фінанси України*. 2020. № 12. С. 83–105. DOI: <https://doi.org/10.33763/finukr2020.12.083>.

5. Paliichuk T.V., Petrukha S.V., Alekseienco N.M. Financial equalization in the conditions of reform of the public finance management system. *Облік і фінанси*. 2020. № 2 (88). С. 81-92. DOI: [https://doi.org/10.33146/2307-9878-2020-2\(88\)-81-92](https://doi.org/10.33146/2307-9878-2020-2(88)-81-92).

6. Petrukha S., Paliichuk T. Tax decentralization: theory, methodology and practice. Management mechanisms and development strategies of economic entities in conditions of institutional transformations of the global environment: collective monograph / edited by M. Bezpstrochnyi, in 2 Vol. / ISMA University. Riga: “Landmark” SIA, 2019. P. 288-304.

7. Petrukha S., Paliichuk T., Alekseienco N. Budgetary policy and budgetary regulation of economic dynamics under the corona crisis conditions. Ukraine in the context of global and national modern servisation processes and digital economy. Praha, Czech Republic: OKTAN PRINT, 2020. P. 113-143.

8. Petrukha S., Stakhov B., Petrukha N. Ukraine’s public finance: denerminants, institutional transformation and directions in development of budgetary regulation. Pandemic economic crisis: challenges to society. Sofia, Bulgaria : VUZF Publishing House “St. Grigorii Bogoslov”, 2020. P. 271-301.

9. Chernyshev D. Implementation of principles of biospheric compatibility in the practice of ecological construction in Ukraine [Текст] / D. Chernyshev, I. Ivakhnenko, G.Ryzhakova, K.Predun // International Journal of Engineering & Technology – UAE: Science Publishing Corporation, 2018- Vol 10, No 3.2: Special Issue 2 – pp. 584-586.

10. Chupryna Y. The identification of alternatives and changes in scenarios for the development of regional build clusters [Текст] / Y. Chupryna, D. Ryzhakov, O. Malykhina // International Journal of Engineering & Technology – UAE: Science Publishing Corporation, 2018 - Vol 10, No 3.2: Special Issue 2 – pp. 484-486.

І. А. Тітова

аспірантка

ORCID: 0000-0002-0016-6815

Державна навчально-наукова установа «Академія фінансового управління», м. Київ, Україна

М. А. Мальцев

здобувач

ORCID: 0000-0003-3190-2659

*Київський національний університет будівництва і архітектури,
м. Київ, Україна*

КЛАСТЕРИЗАЦІЯ ПОДАТКОВИХ НОВАЦІЙ ДЛЯ ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ ВІД НАСЛІДКІВ ВІЙНИ

Податки у всі часи являли собою одну з найважливіших категорій державних фінансів та одним із найголовнішим та найсуттєвішим елементом витрат для підприємців. Економічний зміст податків виражається взаємовідносинами громадян і юридичних осіб та держави з приводу формування державних фінансів. Соціально-економічна сутність податків, їх типи, структура та роль видозмінюються разом із природою та функціями держави [1]. Таким чином, серед економічних важелів, за допомогою яких держава впливає на ринкову економіку, важливе місце відводиться податкам. В умовах різних екзогенних викликів держава широко використовує податкову політику як певний регулятор впливу на негативні явища ринку. Податки, як і вся податкова система, є потужним інструментом управління економікою в умовах ринку. Застосування податків є одним із економічних методів управління та забезпечення взаємозв'язку загальнодержавних інтересів з комерційними інтересами підприємців, незалежно від відомчої підпорядкованості, форм власності та їх організаційно-правової форми.

Податковий потенціал регіону є одним із найважливіших економічних регуляторів, основою фінансово-кредитного механізму державного регулювання економіки. Від того, наскільки коректно побудовано систему оподаткування, залежить ефективне функціонування всього ланцюга економічної діяльності держави. Саме податковий потенціал регіону на сьогоднішній день виявився, мабуть, головним предметом дискусій, як і гострої критики.

В умовах сьогодення – гострих воєнних викликів, для всіх видів господарської діяльності та бюджетно-податкових відносин важливим є збалансування стійкої їх взаємодії. Здійснимо аналіз ключових податкових змін, приведених введенням в дію закону України № 2120-IX від 14.03.2022

«Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану» та кластеризуємо їх за відповідними напрямками та дією на суб'єкти господарювання – табл. 1.

Таблиця 1

Кластери «+» та «-» податкових новацій в умовах нових воєнних викликів

Податкові новації	Пояснення
1	2
<i>Кластер «+»:</i> розмір єдиного податку – 2 %	На період з 1 квітня 2022 до припинення/скасування дії воєнного стану права на використання спрощеної системи оподаткування бізнесу (ФОП та юридичним особам) з оборотом до 10 мільярдів гривень. При цьому ставка єдиного податку для таких «спрощенців» становитиме всього 2 % від обороту без ПДВ
<i>Кластер «+»:</i> звільнення від сплати єдиного податку платників 1 та 2 груп	Платники 1 та 2 груп матимуть право не сплачувати єдиний податок. Декларацію за період несплати податку їм не потрібно буде заповнювати
<i>Кластер «+»:</i> звільнення ФОПів від сплати єдиного соціального внеску (ЄСВ), штрафів, пені та перевірок по ЄСВ	З 01.03.2022 року і до припинення/скасування воєнного стану, а також протягом 12 місяців після того, вказані особи мають право не нараховувати, не обчислювати та не сплачувати ЄСВ за себе незалежно від того, отримують вони дохід чи ні. В період дії воєнного стану та протягом 3 місяців після його припинення/скасування платникам ЄСВ не нараховується пеня і до них не застосовуються штрафні санкції за несплату, неповну сплату або несвоєчасну сплату ЄСВ та за ряд інших порушень. Документальні перевірки правильності нарахування, обчислення та сплати ЄСВ в цей період також не проводяться
<i>Кластер «+»:</i> звільнення від плати за землю та екологічного податку	На територіях, де ведуться (велися) бойові дії, або які були тимчасово окуповані збройними формуваннями РФ (перелік таких територій буде визначати Кабмін) додатково встановлені наступні податкові пільги: – звільнення від плати за землю; – звільнення від загального мінімального податкового зобов'язання за земельні ділянки, що розташовані на таких територіях; – звільнення від сплати екологічного податку

1	2
<p><i>Кластер «-»:</i> відновлення фактичних та «відшкодувальних» перевірок та санкцій за виявлені в ході їх проведення порушення</p>	<p>Метою такого кроку названо здійснення контролю за здійсненням операцій з використанням РРО, в тому числі із забезпеченням можливості проведення розрахунків за товари (послуги) з використанням електронних платіжних засобів. Крім того, було відновлено можливість застосування штрафних санкцій, виявлених за результатами таких перевірок (на них не буде поширюватись мораторій, встановлений на період карантину та воєнного стану). Окремо наголошено на відновленні санкцій, передбачених Законом «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг» за порушення порядку здійснення розрахункових операцій при продажу підакцизних товарів.</p>
<p><i>Кластер «+»:</i> зменшення податків на пальне та товари для оборони</p>	<p>Значна частина змін присвячена зменшенню податків, що підлягають сплаті при постачанні та ввезенні пального. На період дії воєнного стану такі операції звільняються від оподаткування акцизним збором, а ставка ПДВ на такі операції зменшується до 7 %.</p>
<p><i>Кластер «+»:</i> розширення та уточнення норм щодо зупинення строків на час війни</p>	<p>Для банків та інших фінансових установ зупиняється перебіг строків визначених для надсилання повідомлення про відкриття або закриття рахунка платника податків. У разі неотримання фінансовою установою повідомлення (квитанції) контролюючого органу про підтвердження факту прийняття повідомлення про відкриття рахунку, по таким рахункам можуть здійснюватися видаткові операції без отримання підтвердження. Також припиняється перебіг строків для взяття на облік платників податків.</p>

Продовження табл. 1

1	2
<p><i>Кластер «+»:</i> розширення податкових пільг при наданні благодійної допомоги</p>	<p>Операціям з надання благодійної допомоги також було надано ряд податкових преференцій. Зокрема, звільнено від оподаткування ПДФО благодійну допомогу, надану учасникам бойових дій, працівникам сил цивільного захисту та фізичним особам, що мешкають (мешкали) на території населених пунктів, де проводяться (проводилися) бойові дії, та/або які вимушено покинули такі місця внаслідок бойових дій.</p>
<p><i>Кластер «+»:</i> полегшено формування податкового кредиту з ПДВ</p>	<p>Дозволено формування податкового кредиту за рахунок операцій з придбання товарів/послуг, за якими в Єдиному реєстрі податкових накладних постачальниками не зареєстровано податкові накладні та/або розрахунки коригування до них. ПДВ, сплачений по таким операціям, може включатись до складу податкового кредиту за умови наявності у платника відповідних первинних (розрахункових) документів</p>

Джерело: [2–3].

Список використаних джерел:

1. Забловський А., Петруха С., Назукова Н. Генезис та еволюція податкової детермінанти в типологізованих моделях інвестиційної поведінки. *Black Sea Scientific Journal of Academic Research*. 2015. № 5(23). С. 20–25.

2. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану : закон України від 15.03.2022 № 2120-IX. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/view/t222120?an=267> (дата звернення: 05.06.2022).

3. Особливості оподаткування в умовах воєнного стану: гостьова лекція на кафедрі фінансів. URL: <https://nubip.edu.ua/node/109007> (дата звернення: 05.06.2022).

I. Novikova

*Doctor of Economics, Professor,
ORCID: 0000-0002-7322-6727*

A. Bielova

*Doctor of Economics, Professor
ORCID: [333308336074390:684](https://orcid.org/333308336074390684) r*

*Separate structural subdivision "Institute of Innovative Education of
Kyiv National University of Construction and Architecture", Kyiv, Ukraine*

COACHING AS A MODEL OF TRAINING AND DEVELOPMENT OF PERSONNEL OF CONSTRUCTION ENTERPRISE

In the face of accelerated global competition and equal access to high and effective technologies, human resources are the most important resource for development, which allows companies to become more competitive in the market.

Today, the construction industry is one of the most meaningful and large-scale, based on the number of people involved in the production process. The personnel situation in this area, at first glance, is not a concern, because there are many construction professionals of different qualifications and levels of education, and it seems that selecting the right team to implement existing projects will not be difficult. However, this task is not so easy to solve. The reason is that the human resources are not fully involved. This state of affairs is partly explained by the fact that novice specialists do not yet have time to quickly acquire the necessary practical experience, resulting in an acute shortage of qualified personnel. As a way out, use the technology of retraining and advanced training of existing professionals.

The aim of the study is to analyze the impact of coaching as a method of management to improve the performance of construction professionals.

"Coaching" (from English coaching - tutoring, coaching) is a kind of training in which the coach (from the English coach - coach, instructor) helps the client or the so-called "coachee" (coachee) to achieve the goal [1 - 3].

Based on different scientific approaches to defining the essence of coaching as a categorical concept, it should be emphasized that in management practice it is used mainly in such aspects as: applied tools and a type of consulting for managers to help them improve their professional activities, achieve goals and solving managerial

tasks; technology that involves the use of democratic leadership style and established systemic thinking, based in some way on the organized technique of questions based on cooperation and feedback; management competence and a certain type of leadership that determines personal development through interaction with the team [1, p. 38].

Modern coaching is divided into several areas. In our opinion, it would be correct to distinguish two areas: coaching as a type of counseling; coaching as a management style. Thus, coaching is an independent method with its own philosophy, technology and rules. Unlike a consultant, a coach does not give advice, does not broadcast his own opinion, does not make decisions, does not provide ready-made technologies (how and what to do). It helps the leader to understand his goals, the causes of success and failure and to determine the direction of change in the behavior of the leader and, accordingly, changes in the development of the organization. A business consultant is given a specific task, which he is working on. In the situation with the coach, the real tasks are revealed in the process of work. The main purpose of coaching as a method of cooperation between managers and subordinates is to help the employee to find a solution to a real problem [2, p. 162].

Coach action algorithm: problem statement (agreed goals); analysis of the current situation; clarification of how the subordinate sees this situation; expansion and refinement of this picture; creation of an action plan; determining the timing of the plan; control and support in the process of plan implementation; intermediate and final feedback on the results of control. The coaching process never ends - each achievement becomes a platform for the next.

It should be noted that for coach management there are certain conditions and areas of its application, criteria for identifying the need and feasibility of its implementation. The first criterion is the style of leadership, ie in the authoritarian style of coaching does not work, so it is necessary to develop employees' initiative, creativity, responsibility. It is desirable that personal goals coincide with the goals of the organization. The second criterion is the experience of the employee, ie coach management is more effective when interacting with qualified specialists, managers, whose knowledge and experience allows us to offer new, more effective ways to solve problems. The third criterion is the type of task. Coaching is important when it is necessary to make ambiguous, risky decisions, when new goals are set [3, p. 144].

Coaching develops the best qualities and internal potential of both individual employees and teams directly in the process of work and thus increases its effectiveness. In the process of learning, an atmosphere of mutual respect and trust is gradually established, and good relations within the team have a positive effect on employee productivity. In addition, each employee receives emotional satisfaction from his work, which simply can not help but motivate him to perform their duties well, encourages employees to make creative suggestions.

Thus, coaching is one of the innovative tools for managing personnel and the company as a whole, influencing subordinates. At the same time, the task of coaching is to achieve maximum efficiency from subordinates. In our opinion, if coaching is carried out with the participation of senior management, it becomes one of the important aspects of management. At the same time, the leader acts as a partner to realize the potential of subordinates themselves. These two methods are the most practical for use in enterprises, because they are aimed at the development of each employee and the development of the modern company as a whole and lead to the fact that employees want to do their job and not work under duress. This attitude affects the human factor, which is one of the most important factors in the efficient operation of a construction company.

References:

1. Гурієвська В. Коучинг як прикладна технологія державного управління. *Вісник Нац. акад. держ. упр. при Президентіві України*. 2011. Вип. 1. С. 32-39.
2. Черненко О.В. Застосування коучинг-методу в системі управління персоналом торгової організації для підвищення продуктивності праці. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2019. №. 2 (54). С. 159-168.
3. Швець Є.В., Бойко К.О. Коучинг та його роль в управлінні підприємством. *Причорноморські економічні студії*. 2017. №. 17. С. 142-145.

V. Chudovska,

*Candidate of Economic Sciences, Senior Researcher,
ORCID: 0000-0003-2055-5700*

N. Tikhonova,

*Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Separate structural subdivision "Institute of Innovative Education of
Kyiv National University of Construction and Architecture", Kyiv, Ukraine*

SELF-PRESENTATION OF THE MANAGER OF THE CONSTRUCTION ENTERPRISE WITHIN THE FRAMEWORK OF PROFESSIONAL ACTIVITY

Modern dynamic transformations in the state naturally affect the growth of social requirements for the quality of management processes in various sectors of the economy. As you know, a characteristic feature of the manager's work is its high dynamism, the number of different in nature and psycho-emotional load of contacts, which sometimes do not even have motivational reinforcement and lack positive feedback. It involves coordinating the actions of subordinates, organizing their effective cooperation for the quality of production tasks, maintaining constructive relationships with senior management, as well as - with customers of different mental types.

The purpose of the study is to determine the essence and technological aspects of self-presentation of a construction company manager.

Self-presentation is the ability of a specialist to present himself at his best, to make a favorable impression on others and to preserve it. Self-presentation is also seen as a verbal and non-verbal demonstration of one's own personality in the system of external communications. In the literature, the term self-presentation translates as impression management. Self-presentation is a short-term, motivated and organized process of presenting information about yourself, which affects the perception of others. The perception of others is controlled by behavioral techniques of attracting attention to themselves, which "trigger" certain mechanisms of perception. Such techniques, for example, are: self-presentation of personal preference, attractiveness, attitude to the partner, demonstration of the current state. A separate type of self-presentation is self-disclosure, which is defined as communicating personal information about yourself to others. Through self-

disclosure, we give other people the opportunity to learn the essential aspects of themselves. A feature of self-disclosure is a certain level of trust in the partner, while self-presentation can affect this level, increasing or decreasing it. Similar to self-disclosure, the term self-expression explains the tendency of the individual to openly declare themselves, their intentions, desires, beliefs and feelings, to actively express them in behavior and communication [p. 239]. Thus, Self-presentation is aimed at arousal in the object of influence of certain emotions, with the expectation that these emotions will cause the desired reaction. It can be not only tactical but also strategic, ie it can be designed not for the effect of the same moment, but for the effect in the future. This happens when a person first works hard on his image with the expectation that in the future it will help him to influence others. Strategic self-presentation is a form of investing in the future. A person who builds a reputation as a reliable, competent and attractive person, expands the possibilities of his influence on other people.

E. Jones and T. Pittman [4] identify five direct tactics of self-presentation, each of which involves obtaining a certain type of power. These include: 1) tactics of gaining attachment (ingratiation): a person who uses this tactic, seeks to please others; 2) self-promotion tactics: tactics are used when a person aims to create the impression of a skilled and qualified person; 3) intimidation tactics: the purpose of this tactic is to demonstrate power; 4) exemplification tactics: the goal of a person who uses these tactics is to create the impression of a person with high moral principles; 5) supplication tactics: the purpose of this tactic is to present oneself helpless to receive help.

Every manager of a construction company must have personal technologies of self-presentation (self-image, personal attractiveness, etc.). To win people's attention, to create positive emotions in their psyche, to gain the status of an attractive person. The technology of self-presentation of the manager is based on three groups of qualities: moral (sense of value of moral self-education and self-improvement; continuity of processes of self-creation of the person); psychological (feelings of the team leader; establishing communicative connections; self-development of empathy; finding the right approaches to the "stars" and reference groups; intuitive sense of conflict); manners of behavior (possession of body, word, gesture, facial expressions; understanding the importance of personal example of the leader in communicating with people) [2, p. 87].

The self-presentation of a modern manager affects the image. The situational model of a successful image of a modern manager includes: purposefulness and dedication; expressed leadership qualities; willingness to take risks, courage in making decisions; ability to take responsibility; ability to take into account many factors when solving a professional problem; ability to delegate authority and distribute responsibilities; focus on a positive result; high efficiency [3, p. 161].

Thus, self-presentation is a verbal activity of a specialist aimed at building and maintaining one's own image, which during the implementation of the act of professionally-oriented communication is the unity of status and role characteristics of a professional in the relevant field of knowledge. The technology of self-presentation of a construction company manager is based on the ability to independently and quickly make the right decisions taking into account innovative processes and the latest trends in business development; manifested in the employee's attitude to the case, his personal responsibility, ability to work in a team, perform additional functions on their own initiative, in the understanding of their functional responsibilities, willingness to change, and so on.

References:

1. Алексеева О.Р. Трендспоттинг та професійне майбутнє сучасного фахівця : навчально-методичний посібник. Старобільськ: Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2017. 120 с.
2. Кравченко Л. Комплекс особистісних технологій само презентації менеджера освіти. *Вісник Львівського університету. Серія педагогічна*. 2007. №. 22. С. 84-91.
3. Шевченко В.С. Роль і місце іміджу керівника в ефективному управлінні сучасної організації. *Соціальна економіка*. 2016. №. 2. С. 157-161.
4. Jones E.E., Pittman T.S. Toward a general theory of strategic self-presentation. *Psychological perspectives on the self*. 1982. Vol. 1. P. 231-262.

P. Zinich,
Candidate of Technical Sciences, Associate Professor,

R. Kubanov,
Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Separate structural subdivision "Institute of Innovative Education of
Kyiv National University of Construction and Architecture", Kyiv, Ukraine

PERSONALITY OF THE CONSTRUCTION MANAGER

Today more and more attention will be paid to the issues of team management. The human factor becomes crucial in the skillful management of the organization. In each case, management in any field of activity and the success of the organization depends on the personal qualities of the manager, his ability to work with people. It should be noted that the modern construction industry should be even more flexible than before, in accordance with the changes taking place in the economy of Ukraine, in particular, this applies to the personality of the manager of the construction industry.

The purpose of the study is to substantiate the peculiarities of the development of personal and professional qualities of a modern construction manager.

As noted by L. Kopets, personality, is a complex psychological reality that is an extremely complex object of study. Personality is determined by socio-cultural influences, but also depends on genetic factors, it functions on a conscious and unconscious level, it changes and develops, but is characterized by established trends that distinguish personality over time, identify its style, actions, essence [2, p. 232].

The personality of each manager consists of three components: a) emotional - reflects the feelings and emotions of the individual about a particular situation; b) cognitive (cognitive) - highlights the result of the individual's knowledge of the situation; c) imaginary - determines how an individual should behave in a particular situation [3, p. 119].

NS Dymchenko notes the following qualities that ensure the success of the professional activities of the manager: a) well-developed analytical skills: the ability to obtain and process the necessary information, evaluate, compare and assimilate it; b) the ability to abstract (the ability to plan activities, predict and predict its results); c) a high level of formation of conceptual thinking; d) the ability to make decisions in conflict situations and situations of cognitive dissonance; e) the ability to control themselves (ability to self-regulation and reflection); f) developed organizational skills (which

include such qualities as purposefulness, determination, creativity, etc.); g) developed communication skills (ability to get in touch, build relationships, developed channels of verbal and nonverbal communication, professional competence, etc.); g) the ability to manage; h) the ability to identify business qualities of the entrepreneur (awareness of long-term goals, assessment of circumstances, decision-making, ability to use favorable opportunities in order to make timely changes to the organizational structure of the enterprise). Personal qualities and abilities of the manager are: a) responsibility (ability to take responsibility for the results of their work); b) flexibility (the ability to respond flexibly to various changes in management situations); c) creativity; d) orderliness (ability to plan organizational activities, the desire for order, technology and regulations); e) developed intuition; f) criticality (ability to identify certain shortcomings in their own activities); g) erudition, energy; g) self-confidence in the decisions made; h) purposefulness, effectiveness; i) demanding; i) the desire for constant personal growth [1, p. 11].

Of course, in order to remain competitive in a market system of economic relations, managers must be able to respond quickly to requests, constantly modernizing business processes in organizations. It is possible to cope with this only by having a sufficiently flexible structure, able to quickly introduce new technologies and change the direction of its activities in a timely manner.

So, summarizing the above, we came to the conclusion that the modern manager of the construction industry must have the potential to perform basic management functions, to develop the potential for implementation of management decisions; to improve the potential for management of human resources and own activities, not to stop at what has been achieved and to improve oneself. The development of these potentials is needed in order to be called a modern high-level manager

References:

1. Димченко Н.С. Модель сучасного менеджера-професіонала. *Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія: Економіка і менеджмент*. 2013. №. 12. С. 10-13.

2. Копець Л.В. Психологія особистості: навч. посіб. К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія». 2007. 460 с.

3. Шарко І.О., Гуроров О.І. Формування особистості ефективного менеджера теоретичні та прикладні аспекти. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Економічні науки*. 2014. Вип. 9-1. Ч. 4. С. 117-121.

O. Belogub,
*Separate structural subdivision "Institute of Innovative Education of Kyiv
National University of Construction and Architecture", Kyiv, Ukraine*

O. Baranova,
*graduate student,
Kyiv National University of Civil Engineering and Architecture, Kyiv, Ukraine*

FLEXIBILITY OF THE CONSTRUCTION MANAGER - THE REQUIREMENT OF THE MODERN LABOR MARKET

In order to work successfully in a market environment, each organization must have the appropriate staff of managers. This is especially true of organizations in the sphere of production, through which the basic material and spiritual needs of society are met. Managers are the central nervous system of any organization, including construction. Coherence in the work of the organization depends on them. They manage teams of different sizes, communicate with people who are subordinate to them, superiors and teams. In other words, these people organize and form a coherent mechanism of the organization. These are managers. Managers are of different levels (higher, middle, lower), they work in different directions and are engaged in different activities. All of them make up the management apparatus of the organization, which determines exactly how and how effectively it will function.

It should be emphasized that the effectiveness of management can not be determined only by the degree of satisfaction of needs. No less important is the economic approach, ie at what price these needs are met. In other words, the activities of the manager can really be assessed only through economic indicators of success or failure. This is where management merges as a science with management - practice. And the practice puts before the manager a number of professional requirements that can be expressed by appropriate abilities and skills, namely: analytical, ie the ability to effectively apply scientific methods of analysis, diagnose the problem, offer alternative solutions, adjust the organization; ability to make managerial decisions, ie skills of solving organizational and procedural issues; efficiency, ie the ability to choose the best option from several alternatives; ability to solve non-standard problems; ability to have qualifications at the level of the decision; communicativeness, ie the ability to convey their ideas, proposals,

developments in any normal form; sociability, ie the ability to work with people, build normal relationships: both within the organization and outside it; the ability to imagine the activities of the organization as a whole and adapt it to the changing environment (business world); strategic thinking skills; the presence of a certain level of economic, organizational and managerial, psychological, technical and other knowledge necessary to solve professional problems.

In order to remain competitive in the market system of economic relations, managers of construction companies must be able to respond quickly to requests, constantly modernizing business processes in organizations. It is possible to cope with this only by having a sufficiently flexible structure, able to quickly introduce new technologies and change the direction of its activities in a timely manner.

Researchers at the Institute of Management Diagnostics (Hamburg, Germany) divide the requirements for managers into four areas: mental abilities (ability to evaluate, creative, complex, systematic, analytical thinking), attitude to others (contact, sociability, persuasiveness, perseverance, skills cooperate, ability to work in a team), personal traits (interests, motivation, desire to succeed, flexibility, camaraderie, reliability), attitude to work (perception of workload, initiative in decision-making, ability to plan, organization) [2, p. 69]. Therefore, the flexibility of the manager occupies a special place.

For example, emotional flexibility may depend on and even be determined by intellectual or cognitive flexibility, which is defined as the ability to use different strategies, methods and techniques of thinking, cognition, going beyond evaluations and stereotypes of perception, formation and acceptance of other worldviews. This type of flexibility is accepted by many researchers as a determining criterion for effective thinking. Flexibility of thinking is determined by the ease of flow of ideas, the speed of change in the direction of this process. Flexibility of behavior - the ability to modify their behavior so as to receive or provide some response from another person, the ability to use all possible options. Behavioral flexibility can be associated with the development of a whole range of responses to any stimulus, as opposed to habitual and therefore restrictive responses that can constrain the potential for success. The flexible reaction of the manager is determined by how many ways he can perform the task, how he can adapt his skills to the

requirements of the task; how many tasks the manager can solve in one way [2, p. 119].

The flexibility of the manager is determined by the interaction of three main factors - his attitude to: 1) objective reality, ie the external environment as a whole, to the situation as conditions and means; 2) to itself as an effective self-organizing system, as a source of internal resources and means; 3) his focus, goals, everything that determines his desire to change. It should be noted that the market changes almost daily, so the heads of companies must be ready to quickly learn everything new, rebuild on the march and transform accordingly. The manager must not only show flexibility himself, but also make the business flexible. To do this, you need to create an atmosphere in the company that is favorable for employees to express their own opinions and identify problems before they escalate. Everything must be organized in such a way that lessons are learned from mistakes.

Modern management is thousands of possible options for management decisions. This feature of management explains the fact that in the activities of managers the emphasis is not on standard techniques, but on ways to quickly and correctly assess the real economic situation and find a good enough, if not the only, way out

Thus, the professional activity of a construction manager is not sustainable in the essence of its implementation, and therefore requires constant adaptation to the requirements of internal and external environment of the organization, where he implements his profession. Because the manager's activities are often uncertain and difficult to determine the final criterion of effectiveness, he accepts psychological or behavioral flexibility, ie the ability to see the maximum number of alternative solutions to a problem or course of action in the same situation.

References:

1. Григорчук Т.В. Формування професійних вимог до менеджера соціальної сфери, придатних для управління творчим колективом. *Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами*. 2013. №. 10. С. 65-74.

2. Шарко І.О., Гуроров О.І. Формування особистості ефективного менеджера теоретичні та прикладні аспекти. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Економічні науки*. 2014. Вип. 9-1. Ч. 4. С. 117-121.

Л.В. Гусарова,

канд. екон. наук, доцент
ORCID: 0000-0002-3826-2546

О.С. Рубцова,

канд. екон. наук, доцент
ORCID: 0000-0002-9078-0105

Т.Є.Кіщенко

канд. екон. наук, доцент
ORCID: 0000-0002-1060-0590

*Київський національний університет будівництва і архітектури,
м.Київ, Україна*

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БРЕНДІНГУ ПІДПРИЄМСТВ БУДІВНИЦТВА

Брендінг, або процес створення і подальшого розвитку бренду, є невід’ємною складовою стратегічної політики більшості відомих світових та вітчизняних компаній. Незважаючи на те, що теоретико-методологічні засади брендінгу вивчаються вже багато років, зокрема академічні дослідження капіталу бренда протягом, принаймні, трьох десятиліть [1, ст.349], ще залишається недостатньо опрацьованими певні прикладні проблеми.

На сьогоднішній день брендінг використовується у різних сферах економічної і соціальної діяльності, як інструмент просування на насичений ринок переважно товарів і послуг [1, ст.407], політичних або підприємницьких проектів на основі загальнозрозумілих для споживачів асоціацій та цінностей, закладених у бренд. За рахунок добре пізнаваного бренду, який відображає унікальність продукції, або репутацію виробника, відбувається диференціювання виробів серед аналогічних.

Бренд є цінним нематеріальним активом ефективного управління яким забезпечує компанії (підприємству) конкурентні переваги у звичайних політико-економічних умовах. За загальноприйнятою думкою сильний бренд, у порівнянні зі слабким, підвищує прибутковість акцій підприємства на 5-10% У періоди криз, за форс-мажорних обставин, при воєнному стані сильний бренд має кращі шанси продовжити або відновити діяльність і мінімізувати втрати і збитки.

За певних умов початково привабливі для споживачів характеристики бренду (неймінг, торгівельна марка, логотип, гасла та інші) можуть застарівати, тому закономірним рішенням зміни ситуації є

ребрендінг, або процес часткової чи повної модифікації складових бренду. Грамотно проведений ребрендіг підносить підприємство на якісно новий рівень, забезпечує конкурентні переваги.

Слід відмітити, що в Україні теоретичні основи брендингу, як відносно нового маркетингового інструменту, вивчається достатньо активно переважно на прикладах компаній харчової галузі, сфери послуг, але розвиток брендингу підприємств будівництва потребує подальших досліджень з оглядом на специфіку їх продукції та діяльності.

Відбудова зруйнованої внаслідок агресії РФ інфраструктури, модернізація українських міст, будівництво нового сучасного житла з врахуванням бомбосховищ та укриттів відкриває для підприємств будівництва нові перспективи.

Список використаних джерел:

1. Oriol Iglesias, Stefan Markovic, Josep Rialp How does sensory brand experience influence brand equity? Considering the roles of customer satisfaction, customer affective commitment, and employee empathy. (2019). Journal of Business Research. Volume 96. Pages 343-354. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0148296318302789> (дата звернення: 11.05.2022).
2. Шевченко О.Л. Брендинг в епоху суспільства споживання. *Бизнес-информ.* 2017. №4. С. 405-409. URL: <http://surl.li/ddjuj> (дата звернення: 11.05.2022).
3. Bolila N.B. Funktsionalno-operatsiyna transformatsiya system upravlinnya budivelnym pidpriyemstvom na gruntі Cals-tekhnohohiy. Management of complex systems development, 2019. № 40, pp. 156–159.
4. Маркетинг у будівництві: навчальний посібник / С. А. Ушацький та ін. – Київ : «Хай-ТекПрес», 2011. – 312 с. 3
5. Плотницька С. І. Маркетингові інструменти в розвитку малого та середнього бізнесу. Економічний простір. 2017. № 124. С. 165–173.

Ю.Тіміна

здобувач освіти,

Науковий керівник: канд. екон. наук, доц. *О.О.Середа*
Східноукраїнський національний університет імені В. Даля,
м. Сєвєродонецьк, Україна

ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ ФІНАНСУВАННЯ ЖИТЛОВОГО БУДІВНИЦТВА В УКРАЇНІ

Житлове будівництво в Україні сьогодні має велетенське значення як для економіки країни, так і для соціальної ситуації. Внаслідок воєнних подій в Україні зазнали суттєвих пошкоджень тисячі житлових будинків та споруд різного призначення. Тому пошук дієвих форм та схем залучення інвестиційних ресурсів у будівництво житла є актуальним.

Основними формами фінансування житлового будівництва є [1]:

- традиційні (самофінансування, боргове фінансування, емісійне фінансування);
- фінансування через створення стратегічних альянсів (у формі асоціацій, корпорацій, консорціумів, концернів);
- фінансування через інститути спільного інвестування (венчурні фонди);
- проєктне фінансування.

Залучення коштів забудовниками об'єкта відбувається шляхом випуску цільових облігацій - іменних безпроцентних облігацій та подальшому їх поширенню серед інвесторів. Цільові облігації свідчать про внесення власниками коштів, а виконання зобов'язань емітентами здійснюється шляхом передачі товарів (надання послуг) відповідно до вимог, зазначених у проспекті емісії.

До переваг емісії цільових облігацій для забудовників можна віднести [1,2,3]: обсяг фінансування більше, ніж при кредитуванні фінансовими установами; перспектива запозичення коштів у потрібному обсязі без застави та сплати відсотків. Основними перевагами цільових облігацій для інвесторів є [1,2,3]: закріплення об'єкта нерухомості за інвестором; отримання гарантії на прямо використання внесених коштів; можливість продажу облігації на вторинному ринку; фіксування ціни об'єкта; наявність контролю з боку НКЦПФР за виконанням умов і фінансовим положенням емітента. Цільові будівельні облігації не передбачають процентного доходу і не залежать від цінних коливань на ринку. Інвестор отримує право через обумовлений термін обміняти цінний папір на право власності на житло.

Дієвим механізмом фінансування житлового будівництва є стратегічні альянси, які означають договірні відносини між підприємствами з приводу досягнення стратегічних цілей на основі

спільного використання ресурсів. Стратегічні альянси можуть діяти на постійній і на тимчасовій основі. Набуло поширення фінансування житлового будівництва через інститути спільного інвестування, які можуть бути корпоративними або пайовими.

Для забезпечення громадян соціальним житлом необхідно сформулювати державну політику щодо забезпечення права на житло тим громадянам, які втратили житло внаслідок воєнних подій. Крім того, розробити нові програми доступного житла, яке будується або купується за державної підтримки. З цієї позиції перспективною формою фінансування у житлове будівництво є проектне фінансування. Такий спосіб фінансування використовується при будівництві об'єктів соціальної та виробничої інфраструктури, що потребує значних капіталовкладень та не має високої комерційної ефективності [1]. Реалізуються такі проекти на засадах державно-приватного партнерства. Крім того, в проектному фінансуванні можна поєднувати позики міжнародних кредитно-інвестиційних інституцій та іноземних банків з державними та приватними ресурсами.

Отже, механізми фінансування житлового будівництва мають позитивні й негативні сторони для усіх учасників. Сучасна ситуація в Україні щодо соціальної допомоги у сфері житлового будівництва потребує з боку держави розробки нових соціальних програм. Найбільш перспективними формами фінансування житлового будівництва є стратегічні альянси та проектне фінансування з залученням іноземних фінансово-кредитних інституцій.

Список використаних джерел:

1. Баланська О., Панченко А. Фінансування житлового будівництва в Україні: механізми, ризики, можливості. *Економічний простір*. 2016. №108. С. 127-137.
2. Рибак А.І., Азарова І.Б. Аналіз механізмів фінансування будівельних проектів в галузі житлового будівництва. Ринковий механізм фінансування. *Управління розвитком складних систем*. 2014. Вип. 18. С. 88-97.
3. Возняк Г. В. Сучасні механізми фінансування будівництва житла в Україні: проблеми та шляхи вирішення. *Бізнес Інформ*. 2019. №8. С. 111–116. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2019-8-111-116>.

Секція 6

ІННОВАЦІЙНО-ОРГАНІЗАЦІЙНІ ПІДХОДИ ТА УПРАВЛІНСЬКІ НОВАЦІЇ МЕНЕДЖМЕНТУ СТЕЙКХОЛДЕРІВ БУДІВНИЦТВА

Засідання 07-08 червня 2022 о 14⁰⁰

Г.М. Рижакова,

д. екон. наук, професор
ORCID: 0000-0002-7875-9768

Х.М. Чуприна

д. екон. наук, доцент
ORCID: 0000-0001-5518-3607

М.В. Горбач

канд. техн. наук, доцент
ORCID: 0000-0002-3784-0404

*Київський національний університет будівництва і архітектури,
м. Київ, Україна*

СУЧАСНІ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ДИСЦИПЛІН ТА ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ПІДГОТОВЦІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ «МЕНЕДЖМЕНТ»

Підготовка сучасного фахівця з менеджменту, забезпечення його конкурентних переваг на ринку вимагає акцентування уваги на реалізації низки загальних та фахових компетентностей, зокрема, здатності: до абстрактного мислення, аналізу та синтезу; аналізувати та структурувати проблеми та результати діяльності організації, зіставляти їх з факторами впливу зовнішнього та внутрішнього середовища; формувати обґрунтовані рішення; правильно обирати та використовувати сучасний інструментарій менеджменту; вміти знання в практичних ситуаціях та формувати нові креативні ідеї.

З цією метою доцільно формувати у майбутнього спеціаліста як аналітичні навички, так і вміння себе представити, тобто промоційні навички власної особистості. Доцільно приділити увагу формуванню навичок публік рілейшнз менеджера-фахівця, застосовуючи такі світові тренди як інтерактивність, глокалізацію, елементи колаборації середовищ та навичок. Для розвитку основних компетентностей менеджера доцільним є формування та постановка комплексної проблеми, яку має вирішити група студентів у поєднанні з індивідуальними завданнями: визначити завдання, розділити повноваження та відповідальність, визначити альтернативи та

прийняти ефективне обґрунтоване управлінське рішення.

Сучасна методика викладання економічних наук, як і багатьох інших гуманітарних дисциплін для менеджерів, має багатий арсенал різноманітних способів, прийомів і засобів навчання, як загально-дидактичних (які можуть застосовуватись у викладанні будь-яких навчальних предметів), так і галузєво-дидактичних (які віддзеркалюють специфіку конкретної навчальної дисципліни або низки споріднених дисциплін).

Розглянемо методики викладання з позиції їхньої новизни, ефективності, дієвості, доцільності використання у сучасних умовах. Такими є інноваційні методики, серед яких найбільш витребуваними на сьогоднішньому ринку освітніх послуг є активні та інтерактивні методики навчання. Оскільки суттєво зростає творча компонента освіти, активізується роль усіх учасників навчального процесу, зміцнюється творчо-пошукова самостійність студентів, особливої актуальності нині набули концепції проблемного та інтерактивного навчання. Під час такого навчання студент вступає у діалог з викладачем, виконує творчі, проблемні завдання, відповідає на запитання, що розвивають аналітичне і критичне мислення, ставить запитання викладачеві та іншим учасникам, тобто активізується творча співпраця викладача зі студентами (разом вирішують проблеми, моделюють ситуації, оцінюють дії однокурсників та власну поведінку).

Поняття інноваційні методики викладання є полікомпонентним, оскільки об'єднує усі ті нові й ефективні способи навчання (здобуття, передачі й продукування знань), які сприяють інтенсифікації та модернізації навчального процесу, розвивають творчий підхід і особистісний потенціал його учасників.

Надзвичайно високу ефективність навчального процесу освіти забезпечує застосування таких методів, форм і прийомів навчальної роботи, як: аналіз помилок, колізій, казусів; аудіовізуальний метод навчання; брейнстормінг («мозковий штурм»); «дерево рішень»; дискусія із запрошенням фахівців; ділова (рольова) гра (студенти перебувають у ролі адміністратора, менеджера, бек-офісного працівника, клієнта, постачальника); «займи позицію»; коментування, оцінка (або самооцінка) дій учасників; майстер-класи; метод аналізу і діагностики ситуації; метод інтерв'ю (інтерв'ювання); метод проєктів; моделювання; навчальний «полігон»; PRES-формула (від англ. Position—Reason—Explanation or Example—Summary); проблемний (проблемно-пошуковий) метод; публічний виступ; робота в малих групах; тренінги індивідуальні та групові (як окремих, так і комплексних навичок) та інші.

На сьогодні можна відзначити різні методи навчання студентів у викладанні дисциплін менеджменту, зокрема, це проблемна та ігрова

технології, технології колективної і групової діяльності, імітаційні методи активного навчання, методи аналізу конкретних ситуацій, метод проєктів, навчання у співпраці, креативне навчання, освітня проєктна діяльність, лекція-бесіда, лекція-візуалізація і т. д. До інтерактивних методів навчання відносимо: метод проблемного викладу; презентації; дискусії; кейс-стаді; роботу в групах; метод мозкового штурму; метод критичного мислення; ділові ігри; рольові ігри та ін.

Одним з ефективних методів активації процесу навчання вважаємо метод проблемного викладу. При такому підході лекція стає схожою на діалог, викладання імітує дослідний процес (висуваються спочатку кілька ключових постулатів по темі лекції, виклад вибудовується за принципом самостійного аналізу і узагальнення студентами навчального матеріалу). Ця методика дозволяє зацікавити студента, залучити його до процесу навчання. Головний успіх даного методу в тому, що викладач домагається від аудиторії «самостійного рішення» поставленої проблеми. Іншим ефективним методом вважаємо метод кейс-стаді, або метод навчальних конкретних ситуацій (УКС). Центральним поняттям методу УКС є поняття «ситуація», тобто набір змінних, коли вибір будь-якого з них вирішальним чином впливає на кінцевий результат. Принципово заперечується наявність єдино правильного рішення. При цьому методі навчання студент змушений самостійно приймати рішення і обґрунтувати його. Даний метод сприяє розвитку вміння аналізувати ситуації, оцінювати альтернативи, закріплює навички розв'язання практичних завдань. Важливим принципом в організації практичних занять є принцип змагальності, який також підвищує мотивацію. Студенти змагаються не тільки всередині групи між творчими групами, але і між навчальними групами та факультетами.

В ігровому імітаційному моделюванні широко представлені різні ігри: ділові, рольові, пошуково-апробаційні і т. д. Для навчальних ігор характерні багатоваріантність і альтернативність рішень, з яких потрібно зробити вибір найбільш раціонального.

Метод проєктів належить до дослідницьких. В його основі лежить розвиток пізнавальних навичок студентів, умінь самостійно конструювати свої знання, орієнтуватися в інформаційному просторі, розвиток критичного мислення та творчих здібностей. Метод проєктів орієнтований на самостійну діяльність студентів-індивідуальну, парну або групову, яку виконавці виконують протягом певного проміжку часу.

Світова практика виробила широкий спектр підходів до навчання, які розширюють традиційне уявлення про те, яким має бути процес взаємодії між викладачем та здобувачем, а також, що дуже важливо, які приховані можливості людини можуть бути використані для

покращення засвоєння матеріалу, а саме, що, як і коли можна і потрібно вивчати для того, що почувати себе професійно спроможним та свідомим того, чим займаєшся на протязі усього життя. На сьогодні серед сучасних інноваційних стратегій навчання звертають особливу увагу на ті, які вже використовуються, але ще не мають значного впливу на освіту, оскільки потребують більшого практичного поширення.

До таких стратегій відносять: перехресне навчання (Crossover Learning) – навчання в неформальних умовах, наприклад, таких як музеї, кіно, театр, інші громадські заклади, підприємства, установи, організації, що може пов'язувати навчальний зміст з проблемами, які мають значення для студентів у їхньому житті; навчання через аргументацію (Learning Through Argumentation) – під час якого студенти можуть просунути своє розуміння науки, сперечаючись способами, схожими на ті, що відбуваються у професійному та реальному житті; випадкове навчання (Incidental Learning) - як незаплановане або ненавмисне навчання, яке відбувається, на перший погляд, окремо від основного навчання, проте передбачає навчання у щоденних процедурах на своїх робочих місцях; контекстне навчання (Context-Based Learning) – дозволяє вчитися на досвіді, інтерпретуючи нову інформацію в контексті того, де і коли вона виникає, і пов'язуючи її з тим, що ми вже знаємо, ми розуміємо її актуальність та значення; обчислювальне мислення (Computational Thinking) – як потужний підхід до мислення та вирішення проблем, метою якого є навчити студентів структурувати проблеми, щоб уможливити їх вирішення, заохотити студентів оволодіти мистецтвом мислення, яке дасть їм змогу вирішувати складні виклики у всіх аспектах їхнього життя; навчання займаючись наукою (з дистанційними лабораторіями) (Learning By Doing Science (with remote labs)) – залучення автентичних наукових інструментів та практик, що може сформувати навички наукових досліджень, поліпшити концептуальне розуміння та підвищити мотивацію до навчання; втілене навчання (Embodied Learning) – передбачає самосвідомість організму, що взаємодіє з реальним або імітованим світом для підтримки процесу навчання та має на меті сформувати можливості, щоб розум і тіло працювали разом, щоб фізичний зворотній зв'язок і дії підсилювали процес навчання.

Ера цифрової економіки ставить вимогу застосування набору знань, умінь, ставлень (включаючи здатності, стратегії, цінності та обізнаність), що необхідні для використання інформаційно-комунікаційних технологій та цифрових медіа з метою виконання різноманітних завдань; вирішення практичних проблем; спілкування онлайн; управління інформацією; співробітництва; створення і поширення досвіду, створення необхідного знання.

Володіння цифровими компетенціями дозволяє підвищувати якість навчального процесу, покращує технічні уміння користуватись цифровими пристроями, критично ставитись до якості інформації в мережі, а також забезпечує відкритість до цифрової творчості й навчання, враховуючи проблеми інтернет-безпеки та дотримуючись етики цифрового середовища. А це, своєю чергою, формує передумови для застосування інноваційних стратегій у навчанні з використанням цифрових технологій, зокрема через адаптивне навчання (Adaptive Teaching) – створення персоналізованого шляху через навчальний контент, що ґрунтується на багаторічних методах навчання з використанням сучасних комп'ютерних технологій; врахування аналітики емоцій (Analytics Of Emotions) – застосування автоматизованих методів відстеження очей та розпізнавання обличчя, що можуть аналізувати, як студенти навчаються, що базуються на поєднанні комп'ютерних систем когнітивного навчання з експертними знаннями викладачів людини щодо реагування на емоції та диспозиції студентів, щоб викладання могло стати більш чутливим до особливостей і потреб студента; а також застосування прихованої оцінки (Stealth Assessment) – автоматичний збір даних, який відбувається у фоновому режимі, коли студенти працюють із багатим цифровим середовищем, може бути застосований до ненав'язливої, прихованої оцінки їхніх навчальних процесів. Оцінка прихованості запозичує методи онлайн-рольових ігор, в яких система постійно збирає дані про дії гравців, роблячи висновки про їх цілі та стратегії, щоб подати відповідні на нові виклики.

Список використаних джерел:

1. Круглий стіл: Інноваційні методи викладання у вищій школі: обмін досвідом та кращі практики: за ред. д.е.н., професора Полянської А.С. Івано-Франківськ: ІФНТУНГ, 2020. 19 с.
2. International Standart ISO 56002 “Innovation Management” <https://www.sis.se/api/document/preview/80012916/>
3. Барнс Л.Б., Кристенсен К.Р., Хансен Э.Дж. Преподавание и метод конкретных ситуаций (конкретные ситуации и дополнительная литература): Пер. с англ. А.И. Наумова. М.: Гардирики, 2000. С. 9-10.
4. Артикуца Н.В. Інновації у вищій освіті: Бібліографічний показчик / К.: Стилос, 2005. 202 с.
5. Цифрова адженда України – 2020. Проект. <https://uccr.org.ua/uploads/files/58e78ee3c3922.pdf>

Ю.А. Чуприна

д. екон. наук, доцент

ORCID: 0000-0002-4934-2058

Д.А Гуляєв

аспірант

ORCID: 0000-0002-0223-2142

А.Є.Ровенський

аспірант

ORCID: 0000-0003-3470-1107

*Київський національний університет будівництва і архітектури,
м.Київ, Україна*

СУТНІСТЬ ТА ОСНОВНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ БІЗНЕС- ПОРТФЕЛЯ ПІДПРИЄМСТВА

Побудова бізнес-одиниць використовується і на рівні холдингу, і на рівні окремих департаментів. Це дає можливість підвищити ефективність бізнесу за допомогою підвищення його ринкової вартості. Причому окремі господарські одиниці повинні незалежно приймати рішення по випуску продукту і комбінацій продуктів. Діяльність окремого підрозділу відіграє важливу роль для ефективності роботи підприємства.

У стратегічному управлінні під портфелем компанії розуміється спільність виробничо-господарських підрозділів, які належать одному власнику. Такий інструмент стратегічного планування як портфельний аналіз, дозволяє керівнику оцінити діяльність бізнес-одиниць і прийняти рішення про інвестування найбільш перспективних проектів [2] Таким чином, портфельний аналіз бізнес-одиниць є важливим етапом розробки стратегії підприємства, яке представляється у вигляді інтегрованої структури незалежних стратегічних бізнес-одиниць. На основі портфельного аналізу проводиться оцінка конкурентоспроможності підприємства на ринку і визначається відносна привабливість галузі даних ринків.

Основною умовою проведення портфельного аналізу є збалансованість портфеля фірми; іншими словами необхідно правильне поєднання продуктів (або господарських одиниць), які потребують фінансування для того, щоб рости, з підрозділами, що мають надлишок капіталу. Результати портфельного аналізу використовуються, коли менеджери приймають рішення про диференціацію або реструктуризації господарюючого суб'єкта, а також вирішення питання

про раціональне використання наявних у розпорядженні ресурсів.

Крім того, портфельний аналіз дозволяє аналізувати бізнес-одиниці незалежно, що дозволяє порівнювати їх як між собою, так і з конкурентами. Найпоширенішим методом портфельного аналізу виступають двовимірні матриці, за допомогою яких стратегічні бізнес-одиниці порівнюються між собою на основі ряду критеріїв (наприклад, привабливість галузі, частка ринку, темп зростання ринку, стадія життєвого циклу і т.д.). Кожна матриця ґрунтується на своєму наборі критеріїв, разом з тим, практично всі вони є двовимірними. За однією з осей враховують зовнішні фактори середовища, з іншої осі - внутрішні чинники. І. Ансофф вважає, що метою портфельного аналізу є оцінка товарних і ринкових можливостей компанії за межами її діяльності в даний момент часу і рішення з приводу того, чи потрібно змінювати межі портфеля за допомогою диверсифікації [1]. Процес портфельного аналізу здійснюється поетапно, як це представлено на рис. нижче.

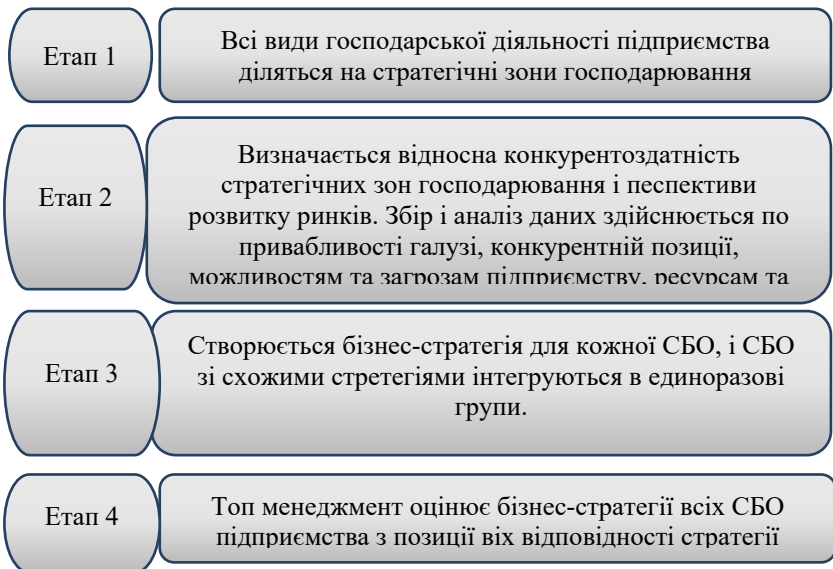

Рис.1. Етапи портфельного аналізу .

Перший етап, що стосується виділення СБО (стратегічної бізнес-одиниці) досить складний, тому що необхідно пам'ятати про те, що бізнес-одиниця не повинна більше 60% продукції реалізовувати всередині фірми. Оскільки в даному випадку ці підрозділи розглядаються як один об'єкт, Також, бізнес-одиниця має своє коло

споживачів і конкурентів і оцінює свою діяльність на основі врахування прибутків і збитків [1]. Зараз більшість українських підприємств засновані на функціональному принципі управління, тому, керуючись вищеописаними критеріями, вони розглядають продуктивний асортимент в якості бізнес-одиниці. Департамент з дивізіональною структурою виступає бізнес-одиницею. Для того щоб оцінити перспективи одиниць портфеля різні автори пропонують свої показники для оцінки їх ефективності. На основі порівняльного аналізу СБО керівництво може прийняти рішення про розвиток найбільш прибуткових і перспективних напрямків. Матриці портфельного аналізу широко представлені в економічній літературі, тому зупинимося на їх перевагах і недоліках. Портфельний аналіз має ряд переваг, які полягають в можливості логічно структурувати і наочним чином представити стратегічні проблеми підприємства. Аналіз може бути застосований для формування стратегії розвитку організації, так сприяє простоті представлення підсумків і робить акцент на якісну сутність аналізу. Матричні методи аналізу оманливо прості, ця оманливість полягає в тому, що потрібна повна, підтверджена інформація про стан ринку і сильних і слабких сторонах розвитку підприємства і її конкурентів. Потрібно зробити великий аналіз по сегментації ринку, зібрати великий обсяг достовірної інформації. Портфельний аналіз має і недоліки, які полягають в тому, що потрібні дані про те, як бізнес розвивається в даний час і цю тенденцію потрібно продовжити на перспективу.

Висновки, отримані за допомогою портфельного аналізу, дають тільки загальне орієнтування і потребують уточнення [2]. Оцінка матриць портфельного аналізу свідчить про те, що відбір аналізованих змінних носить досить умовний характер і значимість змінних визначити стає вельми скрутним справою. Присвоїти питомі ваги змінним при створенні шкал матриці складно. Також скрутним стає провести порівняння бізнес-областей, які відносяться до різних сфер в силу того, що змінні мають сильну прив'язку до галузі. У зв'язку з цим потрібно провести оцінку ефективності управління за допомогою власних стратегічних бізнес-одиниць (СБО) як частини сукупної оцінки ефективності всього підприємства [3]. Показниками, що використовуються при аналізі сучасної організаційної структури за допомогою бізнес-одиниць, є інвестиції, прибуток, витрати, собівартість. Портфельні методи аналізу мають певні переваги і недоліки, а також надають інформацію про слабкі і сильні сторони діяльності СБО, що входять в портфель підприємства. Отже, необхідно комплексне застосування портфельних моделей. При наявності

необхідних даних для застосування декількох матриць, необхідно використовувати їх для оцінки портфеля з різних позицій. Керівництву диверсифікованого підприємства необхідно визначити: - перспективи розвитку портфеля підприємства; - положення кожної бізнес-одиниці в конкретній галузі; - необхідність аналізу галузей, в яких діють СБО, що входять в портфель підприємства. Лише комплексне застосування матриць забезпечить повне розуміння і дозволить вивчити портфель диверсифікованого підприємства. В економічній літературі багато сказано про переваги і недоліки матриць.

На підставі цих даних треба відзначити, що при аналізі портфеля промислового підприємства необхідно враховувати високу ступінь невизначеності: від розробки і до реалізації проекту. У більшості випадків невизначені фактори являють собою крайню небезпеку, тому одним із головних завдань промислових підприємств при виборі ефективних бізнес-одиниць є повне зняття невизначеності або облік різних видів невизначеностей: технічної, політичної, культурної та інформаційної та ін.

Список використаних джерел:

1. Ансофф И. Стратегическое управление: сокр. пер. с англ. / И. Ансофф; науч. ред. и авт. предисл. Л.И. Свенко. М. : Экономика 2004. 519 с.
2. Ачкасова О.В. Удосконалення визначення стратегії підприємства в умовах кризи на основі збалансованої системи показників : автореф. дис. к.е.н. Харків, 2011. 21 с.
3. Чуприна Ю.А., Болебрух О.С., Ровенський А.Є. Інтеграція науково-методичних підходів до формалізації змісту бізнес-портфеля мультипрофільного будівельного підприємства. *Формування ринкових відносин в Україні*: 2021. Вип. 1(231). С. 91-102.
4. Чуприна Х.М., Бородавка М.В., Грабчак Д.В. Структурно-когнітивне моделювання на основі інтелектуалізації процесів адміністрування будівельними підприємствами. *Формування ринкових відносин в Україні*: 2020. Вип. 5(228). С. 89-98. [https://journals.indexcopernicus.com/api/file /viewBy FileId/ 1036670.pdf](https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewBy FileId/ 1036670.pdf)

*І.С. Івахненко,
д. екон. наук, професор
ORCID: 0000-0001-7166-1023*

*Ю.А. Чуприна
д. екон. наук, доцент
ORCID: 0000-0002-4934-2058*

*Д.О. Приходько
к. техн. наук, доцент
ORCID: 0000-0002-4926-4790*

*Київський національний університет будівництва і архітектури,
м. Київ, Україна*

РОЗШИРЕННЯ І ДОПОВНЕННЯ МЕТОДИЧНОГО БАЗИСУ ДИСЦИПЛІНИ «ІННОВАЦІЙНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ» ЯК СКЛАДОВОЇ ПІДГОТОВКИ БАКАЛАВРІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «МЕНЕДЖМЕНТ»

Головний вектор сучасного розвитку вищої економічної освіти в Україні визначається загальним спрямуванням вітчизняної вищої школи на входження в загальноєвропейський і світовий освітній простір, гармонізацію національних і міжнародних стандартів вищої освіти в контексті Болонського процесу.

Стратегічна мета реформування й модернізації вищої освіти і науки в Україні — створення ефективного інноваційного освітнього середовища у вищих навчальних закладах через сприяння прогресивним нововведенням, упровадження найсучасніших технологій і моделей навчання. Навчальний процес у сучасному університеті повинен здійснюватися «з урахуванням можливостей сучасних інформаційних технологій навчання та орієнтуватися на формування освіченої, гармонійно розвиненої особистості, здатної до постійного оновлення наукових знань, професійної мобільності та швидкої адаптації до змін у соціально-культурній сфері, системі управління та організації праці в умовах ринкової економіки» [1].

Навчальний процес у вищій школі – це система організації навчально-виховної діяльності, в основу якої покладено органічну єдність і взаємозв'язок викладання (діяльність викладача) і учіння (діяльність студента), спрямованих на досягнення цілей навчання, розвитку особистості студента, його підготовки до професійної діяльності.

Підготовка сучасного фахівця з менеджменту, забезпечення його конкурентних переваг на ринку вимагає акцентування уваги на реалізації низки загальних та фахових компетентностей, зокрема, здатності: до абстрактного мислення, аналізу та синтезу; аналізувати та структурувати проблеми та результати діяльності організації,

зіставляти їх з факторами впливу зовнішнього та внутрішнього середовища; формувати обґрунтовані рішення; правильно обирати та використовувати сучасний інструментарій менеджменту; вміти знання в практичних ситуаціях та формувати нові креативні ідеї. З цією метою доцільно формувати у майбутнього спеціаліста як аналітичні навички, так і вміння себе представити, тобто проємоційні навички власної особи спеціаліста. Доцільно приділити увагу формуванню навичок публік рілейшнз менеджера-фахівця, застосовуючи такі світові тренди як інтерактивність, глобалізацію, елементи колаборації середовищ та навичок. Для розвитку основних компетентностей менеджера доцільним є формування та постановка комплексної проблеми, яку має вирішити група студентів у поєднанні з індивідуальними завданнями: визначити завдання, розділити повноваження та відповідальність, визначити альтернативи та прийняти ефективне обґрунтоване управлінське рішення.

Аналіз сучасної економічної практики свідчить, що високих результатів підприємства можуть досягати лише за систематичного і цілеспрямованого новаторства, націленого на пошук можливостей, які відкриває середовище господарювання щодо виготовлення і впровадження нових видів товарів, нових виробничих і транспортних засобів, освоєння нових ринків і форм організації виробництва. Це передбачає особливий, новаторський, антибюрократичний стиль господарювання, в основі якого – орієнтація на нововведення, систематична і цілеспрямована інноваційна діяльність. Тому для сучасної економіки є найважливішим завданням оволодіти знаннями та навичками у сфері інноваційної діяльності. На це і спрямована програма курсу «Інноваційний менеджмент». [3]

Метою вивчення курсу – формування системи знань з управління інноваційною діяльністю, визначення стратегії і тактики інноваційного забезпечення суб'єктів господарювання. Завдання вивчення курсу – допомогти студентам глибоко засвоїти теорію і практику управління інноваціями на підприємстві, опанувати стратегію і тактику інноваційного забезпечення підприємства, знаходження оптимальних інноваційних рішень. В результаті вивчення дисципліни студенти повинні знати сутність і методологічні основи інноваційного менеджменту принципи управління ризиками при управлінні інноваціями, прибутком, інвестиціями і активами, вміти застосовувати інструменти антикризового управління грошовими потоками, що направлені на інноваційну діяльність, володіти методикою вивчення вартості капіталу та опанування способів оптимізації структури інновацій. Для цього у процесі вивчення курсу треба опанувати теоретичними засадами здійснення інноваційної діяльності, розглянути чинне законодавство, що регламентує її, виявити та вивчити практичні особливості управління інноваційними процесами та підвищення їх

ефективності.

Класичні (традиційні) економічні дисципліни (менеджмент, адміністративний менеджмент, операційний менеджмент, управління персоналом та ін.) повинні постійно оновлюватись за змістом через динамічні зміни у підприємницькому середовищі. Необхідність перегляду змісту навчальних дисциплін з підготовки менеджерів та суміжного з ним профілю викликає і динамічний розвиток економічних знань, збагачення їх новими поняттями і категоріями.

На сьогодні вивчення навчальної дисципліни «Інноваційний Менеджмент» дає можливість студентам :

1. Отримати фундаментальні знання щодо інновацій та інноваційних процесів з точки зору фірм і галузей;
2. Використовувати основні теоретичні інструменти, які допомагають аналізувати і управляти реальними процесами інноваційної діяльності;
3. Високо цінувати важливість розуміння питань пов'язаних з інноваційною діяльністю для розвитку підприємств, галузей, країн і громадян;
4. Розширити бачення інноваційного менеджменту та включити проектування як невід'ємну частину інноваційного процесу і в якості практичного підходу до розробки продукту/послуги;
5. Здобути професійні компетенції з глобальним розумінням інноваційного менеджменту;
6. Отримати набір навичок, які можна застосувати як у великих багатонаціональних організаціях, так і в малому бізнесі;
7. Розвинути науково-дослідний потенціал і здобути поглиблене розуміння діяльності, що робить внесок в інноваційний процес. [2]

Побудова інформаційної економіки, поширення цифрових технологій та інтелектуалізація всіх сфер життєдіяльності суспільства активізують вітчизняні підприємства до пошуку сучасних механізмів підвищення конкурентоспроможності та інтеграції в міжнародний простір. Виклики майбутнього потребують нових підходів до управлінського інструментарію, зокрема й стосовно інноваційного менеджменту, який разом з іншими чинниками спроможний забезпечити інноваційний поступ країни, оскільки «нині інноваційна діяльність в Україні характеризується структурною деформацією; інституційною неповнотою; неузгодженістю та незбалансованістю технологічних, економічних і соціальних аспектів».

Якість інноваційного менеджменту в цьому контексті визначатиметься рівнем поширення смарт-інновацій не лише в технологічному просторі, а й в управлінській сфері. Отже, інноваційний менеджмент слід доповнити вивченням сучасних майданчиків інноваційного наповнення, тобто інтелектуалізованих структурних підрозділів, здатних організаційно й технологічно реалізовувати смарт-технології. У зв'язку із цим змінюватиметься підхід до побудови

організаційної структури підприємства і на заміну вертикально-орієнтованим структурам із громіздкою системою ієрархії та гальмівною силою бюрократії придуть горизонтальні структури і зв'язки, здатні розвивати креативний потенціал персоналу підприємства. Така тенденція відповідає правилам побудови громадянського суспільства і засвідчує, що децентралізовані структури, здатні до самоорганізації, значно гнучкіші й адаптивніші.

Окрім того, популяризація технології блокчейн сприятиме переходу від ієрархічної моделі до плоскої, у якій управлінські рішення приймаються прозоро і, відповідно, зростає ступінь довіри. Ця інноваційна технологія сьогодні проходить випробування й адаптацію до нових сфер діяльності, окрім фінансової, що вплине на переосмислення бізнес-процесів та й узагалі перегляд ідеології управління. Незважаючи на гальмівні сили (інерційність ринку, відсутність відповідної законодавчої бази, традиційний опір змінам, скептицизм людей, які позбавлені інноваційного мислення), система блокчейн успішно тестується в багатьох сферах (логістика, медицина, фінансова сфера тощо). Сьогодні використання блокчейн-технологій домінує у діяльності провідних банків світу та країнах з інноваційно розвиненою економікою. Із цієї причини перспективи поширення її в українській економіці є цілком реальними.

Інноваційний процес також супроводжується інформаційним забезпеченням, впливаючи на якість інноваційного менеджменту. «Рационально побудована система інформаційних потоків забезпечить адекватне реагування і своєчасне використання потрібних методів і інструментів в умовах соціально-економічної невизначеності й нестабільності, а також дасть змогу здійснити об'єктивний аналіз соціально-економічного розвитку регіону та підприємств, розташованих на його території» [5, с. 104]. Інформаційно-комунікаційні можливості підприємств сьогодні змінюються під впливом багатьох зовнішніх чинників. Інформаційний простір розгортається у глобалізаційних масштабах, стрімко наповнюється, інформація стає важливою цінністю, однак водночас спостерігається дефіцит достовірної інформації про оригінальні технології, ринкові тенденції, ресурсний потенціал тощо. Незважаючи на техноглобалізм, для багатьох вітчизняних підприємств інформаційний ресурс обмежений джерелом інформації, що негативно впливає на оперативне структурування інформаційних масивів. Відсутність належної інформації та складна процедура її опрацювання ускладнюють моделювання інноваційних процесів, прогнозування попиту на інноваційну продукцію, автоматично збільшуючи ризик прийняття неефективних управлінських рішень. Однак побудова цифрової економіки і перевід цифрової інформації на блокчейн-платформу зможуть нейтралізувати ці проблеми.

Слід звернути увагу на контекст інноваційності мотивації менеджерів, що має свої особливості як у форматі мотиваційного поля, так і використанні сучасних інструментів мотивування персоналу всіх категорій, дотичних до інноваційного ланцюжка створення та реалізації інноваційного продукту. Як зазначають науковці, «креативна робота характеризується принциповими відмінностями від будь-якого іншого виду трудової діяльності, оскільки вона пов'язана з пошуком принципово нових рішень на основі неоднозначних даних. Отже, у теорії та практиці менеджменту людських ресурсів мають існувати особливі способи виявлення, оцінки, мотивації та розвитку креативності новаторів» [4].

Отже, високий рівень ефективності інноваційних змін уможливується завдяки високому рівню якості інноваційного менеджменту, що забезпечує належні умови інноваційного розвитку підприємства. Ефективні інноваційні зміни повинні стати основною ідеологією інноваційного менеджменту, реалізація якої відбуватиметься за умови якісної зміни змістовного наповнення функцій інноваційного менеджменту та відповідності принципам інтелектуалізації, динамічності, самоорганізації, саморегуляції, саморозвитку

Список використаних джерел:

1. Захарчин Г.М. Нові аспекти інноваційного менеджменту в умовах трансформації економіки. *Економіка та управління підприємствами*. 2021. Випуск 72-1. с. 95-99.
2. International Standart ISO 56002 “Innovation Management” <https://www.sis.se/api/document/preview/80012916/>
3. Сучасний менеджмент : моделі, стратегії, технології : Матеріали XXI всеукр. щоріч. студент. наук.-практ. конф. за міжнарод. участю. 23 квіт. 2020 р. Одеса : оріду наду, 2020. 642 с.
4. Кара Н.І., Зинич Л.В. Особливості інноваційного менеджменту в діяльності міжнародних компаній. Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення та проблеми розвитку. 2021. № 2 (6). <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2021/nov/25480/nzmeded-40-46.pdf>
5. Ілляшенка С.М. Інновації у маркетингу і менеджменті : монографія / Суми : Папірус, 2013. 616 с.

R. Sipakov

Ph.D. in Engineering Science

ORCID: 0000-0002-0862-5043

Kyiv National University of Civil Engineering and Architecture, Kyiv, Ukraine

THE ROLE OF STEM (SCIENCE, TECHNOLOGY, ENGINEERING, AND MATHEMATICS) EDUCATION IN THE DEVELOPMENT OF CIVIL ENGINEERING SKILLS.

"The leaders of the future will be those who understand the dynamic ecological, technical, and socio-economic systems that shape our world." - David J. Odeh is a Principal at Odeh Engineers, Inc., a leading structural engineering consulting firm with offices in Providence and Boston [1].

Science, Technology, Engineering, and Mathematics (STEM) have combined being a force of inspiration and constant progress since the emergence of the human mind and the formation of human civilization [2]. In the early 1990s, the acronym STEM was used by teachers in science and engineering education. At the suggestion of Dr. Rita Colwell, in 2001, the U. S. National Science Foundation proposed that scientists and teachers use the acronym STEM to combine the academic disciplines of science, technology, engineering, and mathematics [3]. This term is used to develop national education programs and has meaning for expanding the labor market and national security.

The innovation process is accelerating throughout the world, and with it, competition in world markets for scientific and technical talents. The shortage of specialists with education in STEM fields directly affects the efficiency of the state's economy. Thus, the innovation potential, prosperity, and security of a nation depend on the effectiveness of the STEM education ecosystem. There is no consensus on which academic disciplines are included in STEM. For example, the United States includes social sciences as STEM, while the UK classifies social sciences separately. Following the recommendations of the US National Science Foundation, the academic discipline of Civil Engineering is a fundamental component of STEM education [4].

As previously noted, the economy is directly dependent on the STEM literacy of the population. In a world of rapid development of complex technologies, the consumer is already required everywhere to be able to use digital devices and have STEM skills, ranging from controlling a microwave oven to writing scripts of programming codes. With the evolution of STEM education, following the development of complex technologies, there was a need for a more integrated and interdisciplinary approach in the organization

of the construction process and the design of civil and industrial infrastructure facilities. As an example of this approach, we can cite a mathematical model for calculating the forecast of formaldehyde concentrations over highways in Kyiv city's example [5]. This model calculates and simulates the pollution zone spatial interpretation using ArcGIS tools.

Yesterday, it seemed like engineers switched from a drawing board to CAD programs. But already, at present, 3D design is a standard and a mandatory requirement for design documentation in many countries. Since STEM includes computer science, a modern Civil Engineer should have the knowledge and ability to design and organize construction products and read and write program code. Autodesk's Revit CAD software product, widely known in the construction industry, requires a modern engineer's knowledge of the program code. For example, Python program code allows you to create scripts on the Dynamo visual programming platform for designers with subsequent integration into Revit. This allows the engineer to go beyond the basic functionality of the Autodesk Revit product. As a result, for example, a designer can process the data of thousands of measurements with dozens of parameters within a few minutes instead of 2 or more weeks of continuous work in "manual" mode.

The collection, processing, and analysis of data (Data Science) is another concept that every modern engineer hears and encounters everywhere in today's world. For example, as laser scanners improve and become available, a handheld scanner can replace an engineer's standard tape measure. In the Leica product line, such handheld models of laser scanners as BLK2GO, BLK360, BLK ARC, BLK2FLY, and the size of a conventional BLK3D smartphone are already available to the engineer today. This makes it possible to collect data on measurements of infrastructure facilities and terrain and create digital clouds from tens of millions of points both from the ground and from the air in minutes. The collected data themselves are of no practical use without the ability to process, integrate, and use them together with other software products for design, such as Register 360, Cyclone 3DR from Leica, or ReCap Pro Revit from Autodesk.

Another example of the demand for STEM skills for an engineer is the ability to use IoT (Internet of Things) technologies in construction work, the operation of buildings and utilities, and designing and creating smart cities. Today, an engineer does not need to be a high-end electronics or software expert for IoT applications. Due to the existence of single-board computer modules such as Raspberry, Arduino, Particle, plug-in sensors, and sensors (the range is widely represented <https://www.seeedstudio.com>), platforms data storage and processing Google Cloud Platform, Microsoft Azure, InfluxData, QuestDB, an engineer can assemble a technological IoT solution

from such ready-made modules in a few hours.

As a practical application of IoT (Internet of Things) technology in the planning and operation of urban infrastructure, Figure 1 presents a scheme for automating stormwater management based on cloud products of OPTIRTC, Inc. [6].

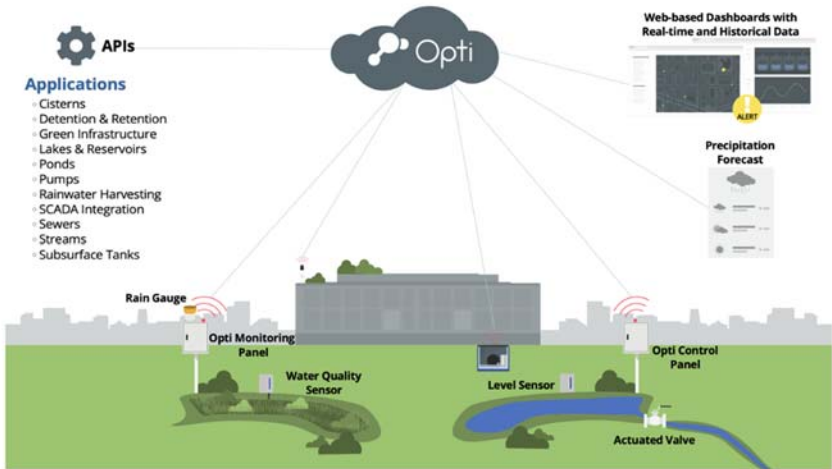

Figure 1. Schematic diagram. Information is integrated from field-deployed environmental and water-level sensors, actuated valves, telemetry-enabled control panels with cloud-based control systems, and real-time weather forecast to data monitor performance directly and actively control stormwater storage and flows. Figure from Atkins. Right of use graphic assets granted by OPTIRTC, Inc.

Another practical example of IoT (Internet of Things) technologies is creating a real-time monitoring network for air quality (concentrations of construction dust and other solid particles) on and around the construction site. This is especially important when carrying out construction work in conditions of close urban development and near existing residential complexes. The construction manager, receiving notifications of exceeding the acceptable norms, can take timely measures before a real threat to the health of construction site workers and residents of nearby residential areas arises. An integrated approach to design when using laser scanning and automated data processing technologies provides opportunities to use IoT and AI technologies to eliminate natural and manufactured disasters. And modeling artificial events using such technologies offers opportunities to

prevent such tragedies, where time, every minute, is crucial for saving the population's lives and protecting the environment.

The brief arguments provided here allow us to assert that a modern Civil Engineer with knowledge of STEM represents a group of national interests for any state and humanity. Therefore, it is essential to constantly develop new and improve existing STEM education approaches and teach academic concepts through their application in the real world in practice. Particular attention should be paid to formal and non-formal education already at the stage of school education since school education provides the necessary prerequisites for professional technical training at an advanced level at a college or university. Such methods will allow the future specialist to develop critical thinking and the ability to solve problems and skills of cooperation and adaptability.

Increasing digital literacy and improving the staffing of specialists with STEM knowledge will have a positive effect on the economies of all sectors of human activity. Therefore, it is essential to consider the above arguments in favor of STEM education as part of the development of training programs. And also, to provide equality and accessibility to such education, scientific achievements, practice, and the involvement of the population in STEM education.

References:

1. Why Future World Vision | ASCE. <https://www.futureworldvision.org/why-future-world-vision>
2. Williams, E. H. & Williams, H.S. A history of science, (1904) doi:10.5962/bhl.title.21282.
3. Heather B. Gonzalez, Jeffrey J. Kuenzi. Science, Technology, Engineering, and Mathematics (STEM) Education: A Primer. CRS Report for Congress. Congressional Research Service (USA). August 01, 2012, <https://sgp.fas.org/crs/misc/R42642.pdf>
4. Graduate Research Fellowship Program (GRFP) July 20, 2021, https://www.nsf.gov/publications/pub_summ.jsp?ods_key=nsf21602&org=NSF
5. Sipakov, Rostyslav. (2021). Improving management of environmental risk from urbanized areas highways' air pollution (on an example of Kyiv city) [Zenodo]. <https://doi.org/10.5281/zenodo.4735836>
6. Wright, J. & Marchese, D. Briefing: Continuous monitoring and adaptive control: the 'smart' stormwater management solution. Proceedings of the Institution of Civil Engineers - Smart Infrastructure and Construction 2017 170:4, 86-89 <https://doi.org/10.1680/jsmic.17.00017>

О.Д. Галунка

аспірантка

ORCID: 0000-0002-3437-2553

*Київський національний університет будівництва і архітектури,
м Київ, Україна*

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПРИ АНТИКРИЗОВОМУ УПРАВЛІННІ БУДІВЕЛЬНИМ ПІДПРИЄМСТВОМ

Вдосконалення різнобічних аспектів інноваційного розвитку будівельних підприємств дають можливість підтримувати їх конкурентоспроможність на будівельному ринку, як в Україні, так і за кордоном. Розвиток ринкової економіки зважаючи на глобалізацію залежить напряму від використання в країнах інноваційного потенціалу як інструментарію антикризового управління будівельних підприємств.

Питання використання інноваційного потенціалу при антикризовому управлінні за останні роки займає одне з перших місць і тому багато науковців працюють в даному напрямку, такі як Н.Б. Кушнір, Н. Бараннікова[1], О.Ю. Шилова[3], В.І. Борзенко, І.В Радзівіл [2], та інші [4-7]. Вся наукова спільнота зазначає, про саме управління інноваційним потенціалом як основу антикризового управління підприємства, в тому числі будівельного сектора.

Саме збалансована комбінація інноваційних розробок і впроваджень дає найефективніший результат постійно стабільного розвитку будівельного підприємства, що дозволяє стабільно функціонувати, займати своє місце на будівельному ринку і уникати, або мінімізувати вплив кризових ситуацій. Стан інноваційного потенціалу характеризується такими чинниками як: стан системи управління, рівень розвитку виробництва, тип організаційної структури, тенденції діючої політики, розуміння потреб змін і готовність до них персоналу.

При цьому визначається рівень інноваційного потенціалу: чинники інноваційного процесу, як безпосередню самостійного об'єкту управління, чинники зовнішнього середовища і внутрішнього [4].

За класифікацію в антикризовому управлінні використовуються процесні, продуктові і аллокаційні види інновацій. Нововведення що залежить від зовнішнього середовища, від руху матеріальних запасів, грошових коштів і технологічного процесу відноситься до процесних. Інноваційна розробка нових проектів будівництва об'єктів чи виготовлення нового будівельного матеріалу називають продуктовими. І наприкінці розглянемо надскладні і важко окупні інновації – аллокаційні, що складаються з реконструкції будівельного підприємства і мають найвищий ризиковий ступінь.

Будь-яка антикризова політика включає у себе такі найважливіші заходи як:

- 1) моніторинг фінансового стану власного будівельного підприємства,
- 2) вчасне і дієве реагування для стабілізації на підприємстві,
- 3) розвиток інноваційних процесів в усіх напрямках діяльності будівельного підприємства, а саме: реконструкція будівель будівельного підприємства, нові технологічні організаційні методики будівництва, використання нових будівельних матеріалів, розширення ринку збуту будівельної продукції, залучення інших джерел інвестицій у будівельне підприємство.

Задля уникнення банкрутства будівельне підприємство повинна мати чіткий і реальний механізм з фінансово-економічними, організаційно-технічними і стратегічним інструментами антикризового управління для подальшого виживання в ринкових умовах, особливо під час військового стану України.

Список використаних джерел:

1. Бараннікова Н., Шведан Н. Інновації як інструмент антикризового управління підприємством в умовах сталого розвитку. Матеріали V Всеукр. науково-практ. конференції пам'яті почесного проф. ТНТУ, академіка НАН України Чумаченка М. Г. «Інноваційні засади управління підприємствами в умовах сталого розвитку» ТНТУ імені Івана Пулюя, (Тернопіль, 25 березня 2016 року) С.14-15.

2. Радзівіло І.В. Теоретичні підходи до визначення інноваційної кризи та кризи інноваційного розвитку підприємства. *Економічний вісник НГУ*. 2010. № 1. С. 95-101.

3. Шилова О.Ю. Розроблення антикризової програми підприємства в умовах інноваційного шляху розвитку. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2013. №4. С.173-180.

4. Zapechna Yu., Tsyfra T., Gritcenko O. Development of economic approaches to the formation and evaluation of the strategy of construction enterprises. *Technology audit and production reserves* № 39, 2018. С. 70-76.

5. Bielienskova O., Stetsenko S., Sorokina L., Molodid O., Bolila N. System of preventive action of construction enterprises on the basis of identification of anticrisis potential. *Scientific Journal of Astana IT University* №3 2020 pp. 15-27.

6. Стеценко С. П., Боліла Н. В. Ключові детермінанти формування антикризового потенціалу будівельних підприємств. *Актуальні проблеми економіки*. 2019. № 7 (217). С. 23 – 45.

7. Stetsenko, S., Bolila, N., Sorokina, L., Tsyfra, T., & Molodid, O. (2020). Monitoring mechanism of resilience of the anti-crisis potential system of the construction enterprise in the long-term period. *Economics, finance and management review*, 3, 31-42.

І.М Якимчук

канд. екон. наук, доцент

ORCID: 0000-0002-9198-5188

В.О. Поколенко

ORCID: 0000-0003-1750-5964

д. техн. наук, професор

Я. Прибудько,

Київський національний університет будівництва і архітектури,

м. Київ, Україна

МОДЕЛЮВАННЯ ВПЛИВУ ФАКТОРІВ НА ВЕЛИЧИНУ ПРИБУТКУ

Постановка проблеми. У роботі досліджено прибуток як одного з важливих критеріїв результативності діяльності підприємства. Визначено актуальність дослідження питань формування прибутку підприємства і виявлення впливу на нього різних чинників. Наведено фактори зростання прибутковості та запропоновано шляхи підвищення прибутку підприємств.

Прибуток одночасно є і метою, і результатом, і стимулом, і чинником економічної безпеки діяльності підприємства. Можливість отримання прибутку спонукає керівників підприємств шукати більш ефективні способи використання ресурсів, винаходити продукти, на які може виникнути попит, застосувати організаційні і технічні нововведення, що обіцяють підвищити ефективність виробництва тощо.

Працюючи прибутково, кожне підприємство вносить свій внесок в економічний розвиток суспільства, сприяє створенню і збільшенню суспільного багатства і зростанню добробуту населення, тому дана тема є надзвичайно актуальною і потребує подальших досліджень.

Мета дослідження. Метою статті є моделювання формування прибутку підприємства та дослідження впливу окремих факторів, що впливають на збільшення прибутку підприємств. Розробка відповідних пропозицій для підвищення ефективності діяльності підприємств.

Виклад основного матеріалу. На величину прибутку впливають багато факторів, адже вона відображає усі сторони діяльності підприємства. Серед них можуть бути:

- кількість виробленої продукції,
- ступінь використання виробничих фондів,
- продуктивність праці,
- матеріально-технічне постачання,
- доходи та інші фактори.

Оскільки більшість факторів впливає на формування та розподіл

прибутку, то великого значення набуває кількісний та якісний аналіз цього впливу за допомогою економіко-математичного моделювання.

Щоб збільшити прибуток підприємство має вжити відповідних заходів щодо скорочення залишків нереалізованої продукції як кількісно, так і у сумарному вираженні.

Прибуток підприємства виступає основним джерелом фінансування розвитку підприємства, удосконалення його матеріально-технічної бази, забезпечення усіх форм інвестування. Вся діяльність підприємства спрямована на забезпечення зростання прибутку або його стабілізації на певному рівні [1].

Усі фактори, які впливають на прибуток підприємства, можна розподілити на такі дві великі групи: зовнішні та внутрішні [2].

Найважливіші внутрішні фактори, які впливають на величину прибутку [6, с.123]:

1) «зміна обсягу реалізації (збільшення обсягів продажу рентабельної продукції веде до збільшення суми прибутку, а нерентабельної – до її зменшення);

2) зміна асортименту продукції (якщо збільшується частка рентабельної продукції в загальному обсязі реалізації, то прибуток, відповідно, зростає);

3) зміна собівартості продукції (її зростання є причиною зменшення прибутку, а зменшення собівартості, навпаки, збільшує прибуток);

4) зміна ціни реалізації (за збільшення цін сума прибутку зростає, а якщо ціна зменшується, то зменшується і прибуток);

5) кількість та склад персоналу (кількість працівників, достатня для повноцінного обслуговування технологічного процесу, забезпечує зростання прибутку, також велике значення має кваліфікація працівників);

6) економічне стимулювання працівників (вплив цього фактору можна оцінити через показники оплати праці та її продуктивність; чим ефективнішим є стимулювання персоналу, тим кращою буде їх праця, як наслідок, більшими будуть випуск продукції та прибуток);

7) продуктивність праці (її зростання за інших однакових умов спричиняє збільшення величини прибутку);

8) стан матеріально-технічної бази підприємства (сучасні засоби праці підвищують її продуктивність, а отже, і прибуток);

9) фондівдача (збільшення фондівдачі збільшує випуск продукції на 1 грн. вкладених грошей, а також приводить до збільшення прибутку)».

Поетапне формування сукупного доходу, зокрема чистого

прибутку, на підприємстві показано на рис. 1.

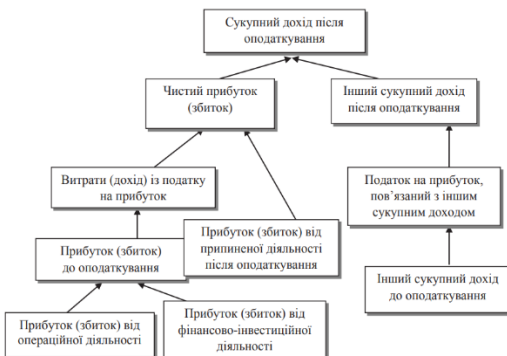

Рис. 1. Формування сукупного доходу і чистого прибутку на підприємстві [4]

Таким чином, зростання прибутку – це результат ефективного управління фінансами, суб'єкта в цілому, насамперед побудови ефективного механізму фінансового забезпечення прибутковості підприємства за участю сукупності інструментів та важелів.

Список використаних джерел:

1. Бланк І.А. Фінансовий менеджмент: Учбовий курс. К.: Ніка центр, 2009. 528 с.
2. Бердар М.М. Фінанси підприємств. Навч. посіб. К.: Центр учбової літератури. 2010. 352с.
3. Лобачева І.Ф., Коцюбинська К.А., Василенко Ю.В. Аналіз факторів, що впливають на прибуток підприємства. *Економічні науки*. 2011. № 10.
4. Довгань Л.П. Новітні зміни у фінансовій звітності та методика їх використання у теорії фінансів. *Науковий вісник НУДПСУ (економіка, право)*. 2014. № 1(64). С. 148–155
5. Чорна Л.О. Прибуток як інтегральний показник господарської діяльності підприємства. *Ефективна економіка*. 2013. № 1.
6. Довгань Л.П., Радкевич М.В. Моделювання впливу факторів на формування прибутку державного підприємства. *Приазовський економічний вісник*. 2017. № 5 (05). С. 122-128.
7. Якимчук І.М. Державний фінансовий контроль в Україні та перспективні напрями його вдосконалення. *Економіка та держава*. 2021. № 7. С. 34–39. DOI: [10.32702/2306-6806.2021.7.34](https://doi.org/10.32702/2306-6806.2021.7.34)

M.M. Klymchuk

Doctor of Sciences (Economics), Professor

ORCID ID: 0000-0001-8979-1029

Kyiv National University of Construction and Architecture, Kyiv, Ukraine

COMPENSATORY FINANCING OF RECONSTRUCTION OF INFRASTRUCTURE FACILITIES OF UKRAINE IN THE POST- WAR PERIOD

While most companies and supply chains showed a high degree of resilience and adaptability during the pandemic, the recovery and the recent developments linked to Ukraine's invasion have revealed a number of vulnerabilities, including in the energy sector, which must be tackled to protect our European way of life, maintain growth and improve resilience in the longer run. Instead, they confirm the need to accelerate the ongoing economic transformation [10].

The search for effective compensatory means for the cost of businesses related to the re-equipment of the factors of reproduction and introduction of new technologies, as well as the formation of an effective system of technoparks. This issue is complicated due to the gaps and fragmentary management decisions in the process of investments attraction, both on macro and micro levels. One of the most promising forms of compensatory financing for projects within is the use of the Tax Increment Financing (TIF) mechanism.

This issue updates the study of using the Tax Increment Financing (TIF) mechanism in financing of technoparks. Thus, D. Huddleston describes the application of the TIF method to the Wisconsin example, with an emphasis on the change in the structure of taxes received additionally from other budget [1, p. 11-17].

Authors in their study made efforts to identify the circumstances when the TIF project would be an effective means of developing municipal economies [6, p. 123]. T. Stinson and D. Huddleston calculated the financial sustainability of certain projects, based on the expected growth rates of property value [8, p. 241-248]. J. Klemański, along with financial aspects, assessed the effects of TIF in the political and legal field [2, p. 23-28]. J. Mean and M. Rosentraub analyzed the relationship between the increase in the property value and the application of TIF [7, p. 23-26].

The author notes that, among urban planners, tax increment financing (TIF) is a popular economic development financing tool. Using eighteen years of TIF district-level data, this study finds that TIF was most likely a fiscal boon for districts [6].

How to notice scientist B. Schneider the compensatory technology of «Tax Increment Financing» is a powerful and controversial force in American urbanism. Every state except Arizona currently allows it, as does the District of Columbia, and it has become the most popular incentive tool

for economic development in the United States as the federal government has decreased its urban development spending. TIF plays a role in megaprojects such as Chicago's Lincoln Yards and Amazon's HQ2 in Arlington, Virginia, as well as in smaller-scale neighborhood improvements, affordable housing, and transit projects. With its application in vastly different contexts across nearly every state, TIF is used to fund a broad range of projects. Currently, the method is most popular in post-industrial, Rust Belt cities and towns [4].

Tax Increment Financing (TIF) creates special tax districts around targeted redevelopment areas from which future tax revenues are diverted to finance infrastructure improvements and/or development. At the beginning of the TIF period, tax revenues in the TIF district going to general city services are frozen at a certain rate. All additional tax revenues go toward directly funding new development or servicing debts related to new development until the end of the TIF period, which usually lasts 20 to 30 years. Supporters say the new tax revenues generated by TIFs would not have taken place "but for" the investment that the TIF enabled, and that they are a valuable tool for neighborhood revitalization [4].

TIF is aimed to provide the investor with compensation through special funds replenished by tax revenues from incomes which were obtained after construction and putting into operation the infrastructure objects. The basis of this mechanism is redevelopment, financed by an investor who invests in construction and reimburses his expenses from the special fund, accumulating taxes paid by the owners of new consolidated facilities.

That is, TIF is a mechanism covering the investor's expenses into implementation of innovation projects from the budget by tax revenues from incomes which were obtained after construction and putting into operation the infrastructure objects. In fact, this is one of the variants to apply compensatory tax models for investment purposes across the regions. After all, the TIF envisages that the investor's costs put into the investment project will be compensated by a tax exemption calculated in the future [5].

We suggest to introduce the mechanism of TIF in development of technoparks, since has become the most popular form of manufacturing and commercial activity, which is they by trends and challenges in the real sector of the economy. We believe that globalization and the potential symbiosis associated with it are an expression of the benefits and opportunities that can be gained as a result of the joining forces and the competitive advantages of collaborating actors [9].

In the suggested mechanism, the methods of financing are identified. Methods and techniques that help to substantiate and control specific management decisions related to the search for financing, their rational structure and use of financial compensatory technology based on deferred tax payments (Tax Increment Financing – TIF) .

The possibility of attracting additional financial resources to development of technoparks through the technology of compensatory financing based on

deferred tax payments (Tax Increment Financing – TIF) was studied.

Based on the results of the study, proposals are presented on the formation of an investment mechanism for enterprises – institutional stakeholders of the technopark based on the principles of the TIF, using the structure, levers, tools, methods of financing measures. The coordination center of the technopark has been determined and the stakeholders of this integration formation have been proposed.

References:

1. Huddleston Jack R. Distribution of development costs under tax increment financing. *Journal of the American Planning Association*. 1986. № 52. P. 194–198. <https://doi.org/10.1080/01944368608976618>

2. Klemanski J. S. Using tax increment financing for urban redevelopment projects. *Economic Development Quarterly*. 1990. № 4 P. 23–28.

3. Kuzior A., Zozulak J. (2019). Adaptation of the idea of phronesis in contemporary approach to innovation, *Management Systems and Production Engineering*, 27 iss. 2, pp. 84-87. <http://doi.org/10.1515/mspe-2019-0014>

4. Schneider B. City Lab University: Tax Increment Financing. *Bloomberg CityLab*. 2019. №8. <http://surl.li/ddjzs>

5. Tkachenko V., Klymchuk M., Ploska A. Compensatory financing of energy saving projects in construction: modification of «TIF». *Research Papers in Economics and Finance*. 2018. № 3 (1). pp. 57-65

6. Nguyen-Hoang, P. (2021). Is tax increment financing a fiscal bane or boon? *Journal of Planning Education and Research*, 41(1), 94–105.

7. Man J. Y., Rosentraub M. S. Tax increment financing and its effects on property values. *Public Finance Review*. 1998. Vol. 26. Issue 6. P. 523–547.

8. Stinson Th. F. Subsidizing local economic development through tax increment financing: costs in nonmetro communities in Southern Minnesota. *Policy Studies Journal*. 1992. Vol. 20. Issue 2. P. 241–248.

9. Guzhva, I., Klymchuk, M., Klochko, A., Ivanov, E. (2021) Digitalization, Energy Saving and Innovation in Public and Private Sectors. Monograph, Foliant publishing house, 201 p.

10. Towards a green, digital and resilient economy: our European Growth Model. *Communication from the Commission to the European Parliament, the European Council, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions*, Brussels, 2.3. 2022. P. 83.

11. Drebot I.O., Bendasiuk O.O., Vysochanska M.Ya., Shavinska A.L. Conceptual aspects of increasing the energy efficiency of the agro-industrial complex in conditions of sustainable development. *Agroecological journal*. 2021. No. 1. P. 182-188.

Serhii Podoinitsyn

аспірант кафедри Економіки будівництва

ORCID: 0000-0002-1243-1110

Київський національний університет будівництва і архітектури, м.

Київ

МЕТОДОЛОГІЧНІ ТА ФІЛОСОФСЬКІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНОЇ ВЗАЄМОДІЇ СТЕЙКХОЛДЕРІВ У БУДІВНИЦТВІ

Концепція взаємодії сторін, що співпрацюють, є найактуальнішою і поширеною з практичного і теоретичного боку зору, яка є основою «стейкхолдерської теорії фірми». Е. Фріман вперше застосовує термін «stakeholder» («зацікавлена» особа). Загальна ідея терміну полягає в тому, що будівельне підприємство та його внутрішнє і зовнішнє середовище – це кількість зацікавлених в будівельній діяльності суб'єктів, інтереси яких необхідно приймати до уваги і впроваджувати.

Моніторинг і систематизація економічних показників ефективної діяльності підсилюють вплив стейкхолдерів на управління будівельним підприємством, тобто стратегія будівельного підприємства має спиратись особливості «зацікавлених сторін» будівельної галузі. Ідентифікація стейкхолдерів відбувається за допомогою спеціального методологічного інструментарію, який має у своєму складі велику кількість методів, моделей і механізмів. Перелічимо деякі з них [1, с.12-13]: 1) матриця стейкхолдерів – це таблиця, де компетентні фахівці визначають рівень впливу і зацікавленість стейкхолдера на підприємницьку діяльність будівельного підприємства, при цьому враховуючи стратегічну політику взаємозв'язку суб'єктів; 2) модель А. Мендлоу (матриця «влада/ інтерес») – модель, де формується розподіл та систематизація стейкхолдерів за їх відношенням до урядових установ, з якими вони співпрацюють, та ступінь їх впливу (ваговий рівень прийняття стратегічних рішень сильний/слабкий; зацікавленість висока/низька); 3) матриця «влада/динамізм» визначає відношення стейкхолдерів до існуючого рівня влади, динаміки управління на співпрацю всіх зацікавлених суб'єктів будівельної галузі; 4) модель Мітчелла – модель, яка ототожнює та підпорядковує стейкхолдерів на підставі поєднання ознак та властивостей, притаманним лише зацікавленим особам і розподіляє їх, відповідно до цих ознак властивостей, на прихованих та на рішучих, щодо впливу на

функціонування будівельного підприємства;

5) система показників відповідальності (модель ASC) –це система, при якій знаходиться так звана «золота середина» інтересів між зацікавленими сторонами та підприємствами будівельної галузі, вивчаються взаємовідносини та взаємозв'язки між стейкхолдерами та будівельниками; .

6) карта зацікавлених сторін (Stakeholder's Map) –це візуальна картина відносин та взаємозв'язків зацікавлених сторін. Стейкхолдери візуалізуються за рівнем зацікавленості «висока/ низька» та за рівнем впливу на будівельне підприємство «сильний/слабкий». Конфігурація візуалізації може бути різною.

Надані вище інструменти мають дублюючий характер, деякі недосконалі, тому необхідно поширювати їхню інформативну складову для максимально повного упізнання стейкхолдерів та їх оцінки впливу на будівельні підприємства. Використовуючи наведений вище перелік інструментів з'являється можливість запобігання виникненню ймовірних конфліктних ситуацій між будівельними підприємствами та стейкхолдерами, визначення сили конфлікту, швидкості його розростання, прорахунок наслідків, і прийняття рішення щодо пріоритетності його нівелювання.

У подальших дослідженнях запропонована процедура буде апробована на основі даних будівельних підприємств, що допоможе визначити групи стейкхолдерів підприємства, вагу їх впливу та розробити стратегію взаємодії.

Список використаних джерел:

1. Макаренко І. О. Корпоративна соціально-екологічна відповідальність та партнерство стейкхолдерів задля сталого розвитку: Моногр. СумДУ, 2020. С.12-13.
2. Рубанець, О. М. Философские проблемы научного познания [Эле. ресурс] / О. М. Рубанец. – Сумы: Университетская книга, 2013. – 228 с.
3. Сорокіна Л.В., Стеценко С.П., Гойко А.Ф. та інші. Економетричний інструментарій управління фінансовою безпекою будівельного підприємства: монографія / за наук. ред. д.е.н., проф. Л.В. Сорокіної. Київ: Київський національний університет будівництва і архітектури, 2017. 400 с.
4. Stetsenko, S., Hryhorovskiy, P. Ye. & Ryzhakova, G. M. (2018). Multiple criteria models for proving investment and construction project efficiency. Organizational and technological model engineering in the construction industry: collective monograph. Lviv-Toruń Liha-Pres. SENSE.

V. Reznichenko

student,

I. Savenkov

student,

Y. Teslenko

student,

Supervisor: *PhD (Pedagogical Sciences), Associate Professor, R. Kubanov,
Separate structural subdivision "Institute of Innovative Education of Kyiv
National University of Construction and Architecture", Kyiv, Ukraine*

COMPONENTS OF CULTURE OF PROFESSIONAL ACTIVITY OF MANAGERS OF CONSTRUCTION ORGANIZATIONS

Construction production in modern conditions is recognized as promising, profitable and profitable in terms of production and use of high quality building materials, the introduction of advanced and high-performance construction technologies and research, the availability of qualified and competent construction personnel. The success of professional activity is determined both by the external conditions in which it takes place and by subjective factors, in particular the development of the culture of professional activity.

The purpose of the study is to highlight the essential characteristics of the culture of professional activity of managers of construction companies.

In modern scientific sources, the manager is characterized as a person who has special training and manages the organization, department or area of activity (personnel, finance, material or information resources, innovation in today's market), has relevant professional knowledge, skills and abilities in the relevant institution of higher education, able to organize specific activities of subordinates and competently perform their management functions [1-2].

Professional culture is a product of the activities of people employed in a particular field of activity. It includes a set of knowledge, skills and abilities that should be possessed and guided in their activities by every member of society, regardless of their professional affiliation. It is a set of basic professional knowledge, skills and abilities, readiness to build and solve innovative problems, practical experience, nonlinear thinking, as well as sustainable ownership of information technology. The term "professional culture" emphasizes that culture is considered as a specific quality of the specialist and reveals the subject content of culture, which is determined by the specifics of the profession, professional activity and professional community [2, p. 61]. Thus, the professional culture of the manager should be considered as a high level of professionalism, as a way of creative self-

realization in professional activities, as a process of development, transfer of professional values, formation of personal meanings.

The components of the culture of professional activity of future managers are: personal (value attitude of the individual to the chosen profession, the presence of universal values and values of professional self-realization, willingness to identify personal initiative and further professional growth, moral qualities of personality, evaluation of own professional and cultural activities qualities, cultural values and norms); cognitive (mastering thorough general cultural and specific professional knowledge, technology of their use in professional activities, knowledge of moral and ethical behavior, ethics of business communication, knowledge of methods of introspection and adequate self-esteem, methods and techniques of self-development and self-education); activity (ability to practically use the acquired theoretical knowledge, observance of moral and ethical norms in society and professional activity, self-analysis of own professional activity and development of professional culture, finding ways to self-improvement and realization of needs of self-actualization in profession). It is important that the personal component of the culture of professional activity of future managers plays a key role, because the basic principles of the organization set a certain direction for the functioning of the subject, as well as determine its norms and values [1, p. 11].

Thus, the content of the culture of professional culture of managers of construction companies is a dynamic structural and level education, which reflects the unity of personal, cognitive and activity components. Significant features of the professional culture of the future manager in the field of construction should be considered: a creative approach to solving practical problems and problematic situations and willingness to interact with the other party to focus on common goals, information culture of entrepreneurship and broad erudition on modernization modern management decisions on the way to international integration in the context of universal values and cultural traditions.

References:

1. Глушман Т.М. Компоненти професійної культури майбутнього менеджера організацій. Scientific Journal «ScienceRise: Pedagogical Education» 2016. № 5 (1). С. 8–13.

2. Гончар Л. Сутнісні характеристики процесу формування культури професійної діяльності майбутніх менеджерів. *Молодь і ринок*. 2019. № 12. С 60-63.

3. Slipchuk, V., Braslavskaya, O., Kobernyk, A., Novykova, I., Remekh, T., & Kobernyk, H. (2020). Innovative teaching technologies at universities. *International Journal of Advanced Research in Engineering and Technology*, 11(5), 253-263.

A. Proshchenko
student

O. Proshchenko
student,

O. Puziy
student

Supervisor: *PhD (Pedagogical Sciences), Associate Professor, R. Kubanov,
Separate structural subdivision "Institute of Innovative Education of Kyiv
National University of Construction and Architecture", Kyiv, Ukraine*

PROFESSIONAL POTENTIAL OF THE PERSONALITY OF THE MANAGER

The formation of the rule of law, building a democratic civil society, Ukraine's integration into the European community requires significant changes in the economy and business management. The needs of society in the development of the personality of the manager, aimed at the formation of economic thinking, entrepreneurship, initiative, ability to make non-standard decisions in professional activities. Norms, value orientations, professional competence, ability to adapt to changing socio-economic conditions are becoming important.

The purpose of the study - to determine the nature and main characteristics of the professional potential of the manager.

Various requirements for the special competence of managers can be conditionally combined into two groups. The first group: understanding the nature of management work and management processes and the ability to think big, promising. It covers the knowledge and skills of managers necessary to perform the professional work of the manager: the ability to justify and make decisions in situations characterized by high dynamism; high information on the development of the industry in which the company operates, the level of advances in technology, technology, competitiveness, the dynamics of demand for products and services, etc. ; ability to effectively manage resources, plan and forecast the work of the enterprise, mastering ways to improve management efficiency; ability to use modern information technologies, methods of communication. The second group: the ability to work with people; mastery of the art of establishing external relations; ability to self-esteem, ability to make the right choice, improve skills. Managers must have specific qualities that increase the trust and respect of those with whom they enter into relationships: a high sense of commitment and commitment; honesty with people and trust in partners; ability to clearly express their thoughts and beliefs; attention and care for people regardless of

their position in the hierarchy of the organization; the ability to quickly replenish their physical and spiritual strength and critically evaluate their own activities. The modern manager must have basic knowledge of macro- and microeconomics, scientific management, theory of management and leadership, sociology, psychology and law, information technology and computer technology. Good theoretical training and practical experience is a prerequisite for the manager to have: the art of leadership, skills to work with people; political culture; integrated system approach to work; the ability to generate ideas, transform them into practical action; creative imagination, modern economic thinking; computer literacy; the right lifestyle of work, culture of communication; foreign languages, primarily English [1, p. 193]. Given that the manager for the successful implementation of his professional activities must have certain features, to understand the comprehensive development of the personality of future managers must consider not only general and special abilities, but also potential and relevant, namely the professional potential of the manager.

Professional potential is a new integrative concept that summarizes the idea of personal resources and their implementation in professional activities, covering the field of abilities and motivation of the specialist. An important condition for successful self-realization in professional activities is the development of professional potential through learning and self-learning, as well as self-development of professionally important abilities, qualities, skills, motivation [2, p.441].

For each profession there are relatively stable sets of professional characteristics, including for managers. There are managers as a set of tools that the subject of management has and which are used by him in the process of management. The system of managerial resources is formed from several sources and includes: 1. Administrative resources (the right to manage and the powers of the manager corresponding to his position). 2. Professional resources (experience and special knowledge used in the activities of the manager). 3. Psychological resources (a set of personal characteristics of the employee, which are especially important for the performance of managerial duties). This classification, in our opinion, is quite convenient and dynamic, because it covers only that part of the personal characteristics that are necessary to perform professional activities in a particular position [3, p. 90]. Of course, the formation of professional resources determines the level of professional potential of the manager.

Thus, the professional potential of the manager's personality is a mutually determined system of optimal implementation of psychological, professional and administrative resources, included in the overall personal potential and is the basis for the formation of professionalism of the manager.

Realizing his professional potential through the system of existing resources, the manager develops and improves not only himself but also his social environment, primarily by influencing subordinates and the realization of their professional potential.

All over the world, businesses are seeing skills gaps emerging. In the United Kingdom alone, 23 per cent of employees lack basic digital skills in spite of the fact that they're needed for close to 90 per cent of all new jobs.[4] One possible solution is training existing employees to become proficient in new skills – both hard and soft – and in turn creating ‘good employees’. This also means that a new approach is needed when recruiting. Hiring employees who show potential to be further skilled and who display some of the qualities listed above may be an effective tactic. Given that top talent is likely to become more and more scarce and in demand, training might well be the best and most practical solution.[5]

Knowing what skills and characteristics to look out for, in existing employees as well as when recruiting new employees, will ensure that these desired qualities are nurtured and developed throughout the business, regardless of the job title or function. The skills of a good employee reach beyond technical acumen and business experience. While these are important to get the job done, how these tasks are carried out, and the interactions with other team members, are indicative of the attitude, approach, mindset, and adaptability of a good employee.

References:

1. Березовська Л.І., Пукіш А.О. Психологічні особливості управлінського та підприємницького потенціалу менеджерів. *Вісник Національного університету оборони України*. 2015. №. 1. С. 21-26.

2. Назарук Н.В. Професійний потенціал учителя як засіб самореалізації у педагогічній діяльності. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. серія психологічна*. 2012. №. 2 (2). С. 433-442.

3. Лазорко О. Професіональний потенціал личности менеджера. *Вісник Одеського національного університету. Психологія*. 2010. Т. 15. №. 11. С. 88-93.

4. Bughin, J. et al. (May, 2018). ‘Skill shift: Automation and the future of the workforce’. Retrieved from McKinsey.

5. (Nd). ‘Skilling, reskilling, and upskilling’. Retrieved from Randstad. Accessed 23 June 2020.

V. Mykolaenko

student,

I. Opalinska

student

O. Ostrovershuk

student,

Supervisor: *PhD (Pedagogical Sciences), Associate Professor, R. Kubanov, Separate structural subdivision "Institute of Innovative Education of Kyiv National University of Construction and Architecture", Kyiv, Ukraine*

DEVELOPMENT AND IMPLEMENTATION OF THE MANAGER AS A MENTOR

The issues of effective, fast and full inclusion of new employees in the team and work and their further development have always been and remain relevant. To this end, organizations use both traditional and non-traditional methods, including mentoring.

The purpose of the study is to consider mentoring as a direction of modern manager.

In successful campaigns, the main tool for adaptation and training of both new employees and those who have decided to improve their skills is the institute of mentoring. Its goal is to accelerate the adaptation to the team of newcomers, as well as to increase their skills to a level acceptable to this team. This is the process of transferring knowledge from the most experienced employees to those who need it [3, p. 93-103].

In the conditions of modern business mentoring is always removed to a lesser extent by one order (from the responsibility of direct line management); it is aimed at the long-term acquisition and application of skills in the process of career development and is carried out in the form of counseling and advice.

The following forms of mentoring can be used at the enterprise: individual (one newly appointed employee is assigned to the mentor), group (mentor manages a group of newly appointed employees), collective-individual (mentoring of one newly appointed employee is carried out by labor collective), collective-group mentoring (labor collective mentoring). over a group of newly appointed employees). For example, Z. Parslow and M. Ray note that mentoring is implemented mainly on an individual basis and can be carried out in different contexts and under different conditions [1, p. 88], forming the following models of relationships (Fig.): Corporate mentor, who acts as a leader, advisor and consultant at different stages of career development of the person being mentored: from hiring, through the stage of formal training to the position of top manager and possibly until retirement;

a qualification mentor required by a professional association or agency (employment service) sponsored by the government; he must accompany the applicant (student) during his / her training programs, taking him / her to the professional qualification examination or the national professional examination; the social mentor acts as a friend, expert advisor or consultant and works with people in a wide range of situations where they may be in a difficult situation or in a potentially or really difficult situation.

The purpose of mentoring is the professional development of employees, increasing the level of their adaptation in enterprises, which in turn reduces staff turnover, has a positive effect on the image of organizations and their activities.

Mentoring as a style of teamwork is defined by: 1) cooperative management style; 2) delegation of powers; 3) common to all, interesting and meaningful goals; 4) the responsibility of the manager for human resources development; 5) development of mentoring at all levels of government. The success of a manager as a mentor is determined by the desire to learn; the need for growth; mutual respect; friendliness and demanding; mutual trust; honesty and openness; individual work with people.

The introduction of a mentoring system in the enterprise is appropriate under the following conditions: if the company does not have enough middle-aged staff: the more this problem will become more relevant in connection with the aging of the Ukrainian nation; if the quality of secondary and higher vocational education does not meet the requirements of the labor market: graduates have to be trained in the process of work, and mentoring itself helps to solve this problem at the lowest cost; if the company has already implemented and operates personnel management systems that do not make sense without mentoring (for example, the system of adaptation, training, work with young professionals); if a large number of newcomers is planned in the company, mentors will help to quickly and efficiently introduce them to the work process. When building a mentoring system, it is important to choose a system of motivation: if for beginners the main motive for conscientious work with a mentor - consolidation and prospects for further career growth in the company, the issue of encouraging mentors themselves needs to be addressed [2, p. 115].

Thus, mentoring is one of the methods of adaptation and development of staff, which, in contrast to training, counseling, coaching and psychotherapy, which require appropriate staffing (professional) support, can be used in any organization. An enterprise that aims to remain successful in the market at the expense of highly qualified employees must be guided by the principles of training its staff and establishing a system of transfer of experience. Taking into account all factors, we consider mentoring to be the

most effective tool for the systematic exchange of corporate knowledge and practical skills for management and other activities.

These changes however do not improve clarity about coaching and mentoring (Kanatouri, 2016; Salter, 2014). The overlapping skills of these phenomena (Simon Jenkins, 2013) influence this confusion. Thompson et al. (2010) also recognizes that there is still a lack of clear definitions that has its influence on use of modern technologies. Some try to connect both phenomena and learn from each other (Ghods & Boyce, 2012), for example by using the GROW model for mentoring (Bishop, 2015) or use the knowledge in all kind of helping professions like adult learning, developmental coaching and innovation (Abravanel & Gavin, 2017; Bachkirova, 2011; Cox, 2013). There is also an approach that coaching and mentoring tries to clarify the distinction and still use the knowledge of both phenomena by defining different roles and change between roles (Wiginton III, 2018). More research into the understanding of the interactions between these concepts is important for a better understanding and further development (Bozer & Jones, 2018).

As shown in this review of developments in the 21st century, the fields of coaching and mentoring have much in common with each other and both are influenced by modern technology. Indeed in reaction to the lack of accepted identifiable and distinct skills for coaches and mentors (Hill, 2010), the first steps to close the research gap between coaching and mentoring have been made (Abravanel, 2018; Schermuly & Graßmann, 2018).

References:

1. Парслоу З., Рей М. Коучинг в обучении: практические методы и техники. СПб.: Питер, 2003. 204 с.

2. Пригула В.І., Левченко З.М. Системне наставництво: управління корпоративними знаннями та навиками. *Вісник Вінницького політехнічного інституту*. 2013. № 3. С. 113-118.

3. Лобза А.В., Бикова А.Л. Підходи до створення ефективної системи адаптації персоналу на сучасному вітчизняному підприємстві. *Вісник АМСУ. Серія: Економіка*. Дніпропетровськ, 2015. № 2 (54). С. 93-103.

4. Abravanel, M. (2018) Coaching presence: A grounded theory from the coach's perspective. (Doctoral thesis). Montreal, Canada: Concordia University. Available at: <https://spectrum.library.concordia.ca/984432/>.

5. Bozer, G. and Jones, R.J. (2018) 'Understanding the factors that determine workplace coaching effectiveness: A systematic literature review', *European Journal of Work and Organizational Psychology*, 27(3), pp.342-361.

B. Palamarchuk
student,

S. Pozharova
student,

M. Polonchik
student,

Supervisor: PhD (Pedagogical Sciences), Associate Professor, R. Kubanov,
Separate structural subdivision "Institute of Innovative Education of Kyiv
National University of Construction and Architecture", Kyiv, Ukraine

PROFESSIONAL MOTIVATION OF THE MANAGER: GENERAL ANALYSIS OF THE PROBLEM

Today, innovative processes are widespread in society, domestic companies are actively implementing various innovations, including the latest technologies. From now on, the professional environment is characterized by the variability of external and internal conditions, in connection with which the practical activities of the manager becomes innovative, ie requires the organization of coordinated team work in the implementation of innovative technologies, generation, development and implementation of various projects, innovations, creative ideas. level of professional orientation. Because, motivation is considered one of the most important units in the structure of professional activity of a specialist manager. It has been repeatedly proven that the motivational component has the greatest impact on the professional activities and behavior of staff.

The purpose of the study is to determine the essence and features of professional motivation of the manager.

Motivation is a long, continuous process that is "a set of internal and external driving forces that motivate a person to action, set boundaries and forms of activity, as well as give this activity a focus focused on achieving certain goals." The main function of motivation - self-regulation of human activity in certain phases of activity, especially before and after the action. Among the motives that contribute to improving the professional skills of modern specialists, there are motives for changing his image [1, p. 134].

In the research of scientists there are different types of motives: psychological (image focuses on self-esteem and self-esteem, based on personal intuition); pragmatic (image is focused on perception, it is based on knowledge and experience); internal (procedural, effective, motives of self-development that promote self-education and self-improvement) and external (social and personal, reflecting self-affirmation, evaluation, success). Internal motives (intrinsic, procedural) take place when the content of the activity, interest, desire motivates the activity. External motives (extrinsic) are

motivations that arise from external influences on the individual, ie behavior is motivated from the outside by applied rewards and / or punishments and is determined externally. Thus, the motivational sphere of specialists-managers includes different types of motives (professional intentions and inclinations, values and motives of professional activity, professional aspirations and expectations, professional attitudes, interests, readiness for professional activity, job satisfaction), formed in the process of professional training and at different stages of professionalization of students. The efficiency and result of professional activity of the organization as a whole depends on the formation of the motivational sphere, the development of professionally important personal qualities and abilities.

An important factor that determines the success of a specialist manager is professional qualification. The level of professional qualification to some extent depends on the level of preparedness and abilities, but is also determined by the availability and level of professional motivation, which depends on the effective construction of motivational management. The results of some studies indicate that a significant impact on self-awareness, emotion control, motivation, social skills, professionalism of staff has emotional intelligence and its components. Managers must be professionally trained to harmonize emotional intelligence and develop creative strategies. Therefore, an important task of senior management is to support innovation and professional creativity of staff, which significantly affects the motivation and encouragement [2, p. 111].

Thus, professional motivation is considered as an internal driving factor in the development of professionalism of the future manager, as well as an important management mechanism of motivational management. It is an indisputable means of effective functioning of the organization. Motivation serves as an internal condition for further improvement of personality, ensures the stability of its professional views, stimulates not only values, but also intellectual, emotional and volitional processes, affects the overall results of professional activity.

References:

1. Новгородська Ю.Г. Забезпечення позитивної мотивації майбутніх менеджерів до формування професійного іміджу. *Наукові записки. Серія: Психолого-педагогічні науки*; Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя. 2019. № 2. С. 133-138.
2. Купчак М.Я., Саміло А.В. Професійна мотивація як внутрішній рушійний чинник розвитку професіоналізму майбутнього менеджера. *Вісник Львівського державного університету безпеки життєдіяльності*. 2020. № 21. С. 107-112.

R. Grimak
student,

B. Yemchura
student,

O. Kefeli-Yanovska
student,

Supervisor: *PhD (Pedagogical Sciences), Associate Professor, R. Kubanov,
Separate structural subdivision "Institute of Innovative Education of Kyiv
National University of Construction and Architecture", Kyiv, Ukraine*

PROFESSIONAL CAREER MANAGEMENT -A GUIDELINE FOR THE MODERN MANAGER

In modern economic conditions, when there is a transition to the stage of information society, and the share of services in the structure of social production is growing, of great importance are human resource management processes, which are a human factor in economic development. Today, the main and most valuable asset of any organization - its employees.

The purpose of this work is to study the process of managing the business career of a modern manager.

A career is the result of a person's conscious position and behavior in the field of work, which is associated with professional or professional growth. Currently, there are professional and internal organizational careers. Professional career is characterized by the fact that each person in the process of his professional career goes through different stages of development: training, employment, professional growth, improving individual professional skills, retirement. The employee can consistently go through these stages in different organizations. Intra-organizational career involves a consistent change in the stages of development of the employee within one organization. It is implemented in three main areas: 1. Vertical - it is often associated with the very concept of career, because career advancement is most visible. The vertical direction is literally understood as rising to the highest level of the structural hierarchy. 2. Horizontal - is a move to another functional area of activity or performance of a service role on the step, which has no rigid formal consolidation in the organizational structure. For example, expanding and complicating tasks, fulfilling the role of the head of the target program, temporary work team or task force. 3. Focused - is a movement to the core, to the leadership of the organization, which means access to responsible meetings, invitations to previously inaccessible meetings, meetings of formal and informal nature, individual management instructions, access to closed to other sources of information, confidentiality,

some important assignments leadership. From the outside point of view, this direction is less obvious, but it is quite attractive to employees [1, p. 107].

Professional career management at the organizational level is a purposeful activity of personnel management services to develop a person's professional abilities, gain professional experience and its rational use in the interests of both the employee and the organization. The combination of interests of an individual employee and the organization is provided by personal career planning, as well as the design and planning of job structure and promotion in the organization [2, p. 87].

Here are the following stages of the business career management process: 1. Planning the business career of the employee - starts from the moment of hiring. The prospects of his professional and personal development in the organization, the role and his place in the production and organizational structure and, accordingly, the opportunities and directions of career growth are determined. 2. Drawing up a plan for individual career development of the employee - a list of those positions that the employee can hold in the process of career growth. At this stage there is a comparison of intellectual, leadership, creative potential of the employee and educational and qualification and other requirements imposed by the employer for a position, also taking into account the individual characteristics of each employee (moral qualities, temperament, interests, hobbies, level of health, etc.). At this stage, the preparation of the above career plan involves the immediate superiors of employees (mostly middle management - heads of departments, sites, other departments of the educational institution). 3. Implementation of a career development plan. Such a plan usually involves rotation of positions and departments of the institution, various internships and individual mentoring (coaching). At this stage, a continuous quantitative and qualitative evaluation of the results of work is envisaged. The task of the employee is not only to constantly acquire new knowledge and skills, but also their successful selection and use in their daily work. As a rule, the evaluation of the employee's actions at this stage of career management is carried out jointly by the immediate supervisor and the personnel department. 4. Evaluation of the effectiveness of employee career management - can be based on the use of the following indicators: - increase the efficiency of educational institution management (which can be based on indicators of achieving the goals of the organization, defined by its basic documents, development concepts, etc.); - increasing the effectiveness of work (including improving the level of knowledge of pupils, students and listeners); - reducing staff turnover; - the ratio of the number of employees hired for key positions from outside and those who were appointed to such from the internal personnel reserve of the organization; - the number of new research

and educational projects (or the dynamics of growth of this indicator) as a factor in creating an innovative environment in the organization [1, p. 156].

Define the following rules of business career management: 1. Do not waste time working with uninitiated and unpromising manager. 2. Expand your knowledge and skills. 3. Prepare yourself for higher and more responsible positions. 4. Get to know and appreciate those who can help or promote your career. 5. Make plans for the day and week in which to leave space for your favorite activities. 6. Never live alone in the past, care about the future. 7. Remember that everything in life is changing, and be able to appreciate these changes. 8. Do not allow your career to develop much faster than others. 9. Get fired as soon as you are sure it is necessary. 10. Think about the organization as an element of the labor market and do not forget about the existence of the external labor market [3, p. 354].

Summarizing the above, we can conclude that business career management plays an important role in the work of the manager: stimulates the growth of labor activity, accelerates the process of personnel transfers, which allows the employee to occupy a higher social position, increases job satisfaction. The process of business career management is an effective motivating factor that ensures not only the development of all potential opportunities in a person, but also his active involvement in the affairs of the organization.

References:

1. Никифороенко В.Г. Управління персоналом: навч. посіб. Одеса: Атлант, 2013. 275 с.

2. Коломієць Ю.В., Фомова О.А. Сучасні тенденції управління діловою кар'єрою персоналу. *Вісник Хмельницького національного університету. Серія: Економічні науки*. 2014. №3. Т. 2. С. 86-89.

3. Федулова Л.І. Менеджмент організацій: навч. посіб. К.: Либідь, 2004. 448 с.

4. Alexander, M., (2015), "Communication Skills of Effective Project Leaders". [Online] Available: <http://www.cio.com/article/2882199/projectmanagement/11-communicationskills-of-effective-projectleaders.html>.

5. Aon, (2015), "Ten Principles for Leadership Communication". [Online] Available: http://www.aon.com/humancapitalconsulting/thoughtleadership/leadership/article_leadership_communication.jsp

6. Slipchuk, V., Braslavskaya, O., Kobernyk, A., Novykova, I., Remekh, T., & Kobernyk(2020), H. INNOVATIVE TEACHING TECHNOLOGIES AT UNIVERSITIES. –IJARET. Volume 11, Issue 5, May 2020, pp. 253-263

Y. Kostyuchenko

student,

S. Krasulin

student,

O. Levchuk

student,

Supervisor: *PhD (Pedagogical Sciences), Associate Professor, R. Kubanov, Separate structural subdivision "Institute of Innovative Education of Kyiv National University of Construction and Architecture", Kyiv, Ukraine*

TIME MANAGEMENT IN THE ORGANIZATION PROCESS PERSONAL WORK OF THE MANAGER

Working in a time deficit with a large flow of information is a difficult test for all functional systems of the human body. Working capacity, activity, functional mobility, accuracy of situation assessment - together these characteristics provide an individual style of activity of the individual and are especially evident in different situations of professional activity. Every manager, as a management entity that seeks to perform their duties well, is constantly working in a shortage of time and nervous tension, which is due to difficulties in planning work in a large number of situations that need immediate resolution (within its competence) - organization of the management process, conflict resolution, statements, complaints, urgent meetings, etc. Additional difficulties also arise due to the lack of modern technology for working with information that requires significant labor and time, high nervous tension, dedication, which slows down the process of timely decision-making

The purpose of this study is to identify ways to improve the efficiency of managers by applying the basic principles and techniques of time management.

Accelerating socio-economic processes and barriers encourages managers to find more effective methods of managing their time, so the use of scientifically sound methods and practical methods of using workers' time becomes a priority to improve the efficiency of enterprises.

One of the ways to increase the effectiveness of the manager is to use tools, principles of time management. The philosophy of time management involves conscious time management. The science of time management, or time management (time management - organization of time) - is a field of knowledge dedicated to the study of problems and methods of optimizing time costs in various fields of human activity, through which anyone can competently manage their time without effort to determine , which is

important for her, what you first need to spend time and effort [2, p. 9].

The main prerequisites for the introduction of time management are: 1) increasing requirements for the level of professional development of employees, which is impossible without the ability to organize their work; 2) transformation of personnel into the main competitive advantage of the enterprise; 3) complicating external control over activities that have a creative nature, increasing the relevance of self-discipline and self-control [1, p. 281].

Some types of practices and principles are widely used in the world. One of them is the Pareto principle "80/20", which states that only 20% of all cases lead to 80% of the desired result, so the priority should be given to this 20% of cases that will have the greatest impact: Method "ABC-analysis". According to this methodology: A-tasks are the most important, in addition, their implementation takes only 10% of time, but the importance of A-tasks is difficult to overestimate, because it is their contribution to achieving goals is estimated at 70%. B-tasks are tasks of medium complexity, which account for about 20% of the time to perform and 20% - their importance. C-tasks require at least 70% of the time, but the benefits of them in general no more than 10% [3, p. 31].

The introduction of time management methods allows employees to: systematize the planning process, reduce the number of problems (including systemic); use working time more efficiently; increase the speed of problem solving and prevent their recurrence; reduce the time to search for documents; set priorities in time; increase the efficiency of database use.

Thus, time management allows managers to set priorities for all types of work and helps to develop a more flexible and calm attitude to change through the rapid adjustment of the action plan, to form "effective thinking" and more. Consistent application of time management technologies in the practice of domestic enterprises can increase productivity at the enterprise and, consequently, increase the pace of economic development.

References:

1. Буняк Н.М. Тайм-менеджмент як інструмент підвищення ефективності діяльності підприємства. *Економіка і суспільство* : електронне наукове фахове видання Мукачівського державного університету. 2018. Вип. 14. С. 279-283.

2. Куликова В.Н. Заставьте время работать на вас. М. : ЗАО Центр-полиграф, 2008. 192 с.

3. Гаврись О.М., Колпаченко Н.М., Голованова Г.Є. Тайм-менеджмент на підприємстві. *Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка*. 2016. №. 177. С. 29-35.

V. Shevchuk

student,

M. Shmanenko

student,

A. Yashchenko

student,

Supervisor: *PhD (Pedagogical Sciences), Associate Professor, R. Kubanov, Separate structural subdivision "Institute of Innovative Education of Kyiv National University of Construction and Architecture", Kyiv, Ukraine*

LEADER POTENTIAL OF THE MANAGER: ESSENCE AND FEATURES

One of the most characteristic trends in world development in the XXI century. There was a recognition of the need to move to inclusive growth, when economic potential serves not so much to achieve the goals of macroeconomic success, but to perform important social functions and tasks. It was widely recognized that the dynamics of all change should be directed at the person who is recognized as the main value. It is becoming more and more common that the main wealth of each country is its people or human capital with its potential: moral, psychological, leadership, intellectual and other components.

In particular, scientific research of the late XX - early XXI centuries. in the field of management show the formation of a new management paradigm - leadership, which is manifested through the adoption of new organizational structures, patterns of behavior, procedures, principles and values as the basis of management. The result of the actualization of leadership is the growth of public demand for leaders, which creates the task of modernizing the parameters of modern professional training of managerial staff "[4, p. 3].

According to AV Kholodnytska, leadership, in contrast to management - is a process of influencing people, generated by the system of informal relations, is formed spontaneously, spontaneously, at the level of semi-conscious psychological benefits [5, p. 290].

Leadership can be considered as: the leading position of the individual or social entity, due to the presence of appropriate qualities (leadership competencies) that lead to quality and effective activities (including management); the process of influence of the individual or social education on their own activities or the activities of others on the basis of personal qualities (leadership competencies).

V. Milyaeva notes that leadership potential is a socio-psychological property of the individual, which reflects both situational and situation-

independent ability of the individual to successfully implement leadership. The level of leadership potential is determined by the degree of development of its individual (abilities, personality traits, values) and universal (experience, skills, leadership styles, role repertoire) components [1, p. 5].

The basic concepts of theoretical and methodological foundations of leadership development include: professionalization of management, leadership; competence, professional, professional, managerial competence, development of managerial competence; knowledge, skills, behavioral competencies; competence profile of the leader; leadership potential, diagnosis of leadership potential; psychological support for the development of leadership potential and managerial competence of the leader [1, p. 4].

In our opinion, leadership potential is a socio-psychological property of the individual, which reflects both situational and situation-independent ability of the manager to successfully implement leadership. The level of leadership potential is determined by the degree of development of its individual (abilities, personality traits, values) and universal (experience, skills, leadership styles, role repertoire) components.

References:

1. Міляєва В.Р. Розвиток лідерського потенціалу в процесі формування управлінської компетентності керівників навчальних закладів. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*. 2014. Вип. 1.

2. Калашнікова С.А. Теоретико–методологічні засади професійної підготовки управлінців –лідерів в умовах сучасних суспільних трансформацій: автореф. дис. д – ра пед. наук : 13.00.06 ; ДВЗН «Університет менеджменту освіти». Київ, 2011. 36 с.

3. Холодницька А.В. Формування ефективного лідерства в умовах структурних змін в економіці. *Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка*. 2014. Вип. 149. С. 289-295.

4. Murray, K., (2012),“12 Principles of Leadership Communication”. [Online] Available: <https://www.linkedin.com/pulse/20140708155025-80900892-12-principlesofleadership-communication>

5. Zulch, B. (2014),“Leadership communication in project management”, Proceedings 27th IPMA World Congress on Social and behavioral Science 2014, University of the Free State, Bloemfontein, South Africa. [Online] Available:

<http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877042814021120>

G. Timofeeva
student,
V. Chashchina
student,
V. Chopchik
student,

Supervisor: PhD (Pedagogical Sciences), Associate Professor, R. Kubanov,
Separate structural subdivision "Institute of Innovative Education of Kyiv
National University of Construction and Architecture", Kyiv, Ukraine

SOCIO-ECONOMIC NEEDS AND REQUIREMENTS MANAGERS OF BUILDING ORGANIZATIONS

The current stage of development of society requires managers not only to have a sufficient baggage of knowledge within a particular industry, but also such skills and abilities that will allow to use this knowledge in a constantly changing social and economic trends, manifested in active dynamics, rapid development of technologies, and with them the areas that serve them. At the same time, mobility and competitiveness become the qualities of the individual that allow the subject to successfully realize himself in the context of professional activity, in particular in the construction industry.

Sociological research N. Shevchenko [3, p. 15] occupational mobility focuses on the qualitative movements of individuals within the professional community, career opportunities and awareness, the goals and motives of professional mobility and social adaptation.

For the most part, modern career research has shifted from a planning paradigm to a management paradigm. "The modern view of professional advancement of employees is to treat careers as a set of many career cycles of dynamic origin. The very definition of career uses the terms "movement", "mobility", "promotion" [1, p. 24].

According to N. Shevchenko, "career is a subjectively conscious judgment of the employee about his future, acts as an individually conscious position and behavior related to work experience and activities during working life. As a result, it has the form of a set of expected ways of self-expression and job satisfaction "[3, p. 16].

However, L. Piletska notes that "consonant in the psychology of career is the concept of" career mobility ", which means the speed of the employee's career steps" [2, p. 206] (European companies consider career mobility high if the employee is in one position for about 2.5-3 years).

The importance of modern management is that it allows you to turn

human knowledge, experience and achievements of scientific and technological progress into a productive force, as well as in the creative application of information technology, promoting innovation processes. Effective professional activity of the manager, obviously, presupposes the presence of certain personal and professional qualities. Among them the most important are: the ability to manage, interact with people, which involves: a high level of communication skills, empathy, objectivity, tolerance, leadership, creativity; ability to create a holistic picture of the surrounding reality, which includes: the ability to feel the political climate and economic situation, the ability to form a positive public opinion, to predict development; ability to think clearly and clearly, which includes: creative imagination, integrity and analytical thinking, intuition, sense of reality, the ability to make the right decisions; ability to successfully complete the task, which includes: a high level of self-development and self-motivation, enthusiasm, ambition, common sense, adaptability; personal maturity, which includes: professionalism, adequate self-esteem, clear awareness of strengths and weaknesses, the desire for self-improvement, ethical behavior, loyalty, resilience [4, p. 137].

Thus, the transformation of modern society involves the formation of socially mobile qualified personality of the manager of the construction organization, which is ready for constant search, dynamism, seeks not to transform both personal and professional.

References:

1. Вороновська Л.П. Формування професійної мобільності майбутніх фахівців комунального господарства: дис. канд. пед. наук: спец. 13.00.04 / Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди. Харків, 2016. 267 с.

2. Пілецька Л.С. Професійна мобільність особистості: психологічний аспект аналізу. *Теоретичні і прикладні проблеми психології*: Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. Луганськ: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2013. № 3(32). С. 205-210.

3. Шевченко Н.В. Вища освіта як механізм формування кар'єрного ресурсу спеціаліста: автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. соціол. наук: 22.00.04. Харків, 2007. 20 с.

4. Палінчак В.М. Наукові підходи до визначення професійних якостей менеджера в США. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Педагогіка. Соціальна робота.* 2015. Вип. 35. С. 136-137

Y. Britvin

student,

V. Vovchok

student,

V. Gaidaychuk

student,

Supervisor: *PhD (Pedagogical Sciences), Associate Professor, R. Kubanov,
Separate structural subdivision "Institute of Innovative Education of Kyiv
National University of Construction and Architecture", Kyiv, Ukraine*

PROFESSIONALIZATION OF MANAGEMENT ACTIVITY IN UKRAINE

In today's world, management resources are becoming the most important factor in the innovative development of society. Systematic management decisions, their multidimensionality and structured relevant content create the conditions for achieving positive changes in all areas of economic activity. On the other hand, there are a number of problems related to the professional level of management in the context of solving existing problems of socio-economic development of society. Therefore, the professionalization of management is a necessary lever for the development of not only the national economy but also modern society as a whole.

In the theory and practice of management, professionalization is understood as a process aimed at improving the efficiency of management. This process includes the development of managers to improve their professional level; development, implementation and modernization of management tools in the form of appropriate methods, tools and technologies for the creation of management infrastructure; formation of an appropriate worldview in the form of management philosophy [1, p. 49].

The main specific elements of the mechanism of professionalization of management in Ukraine are: vocational guidance system with the functioning of business entities - university schools of management for students of basic and secondary education (engaged in vocational guidance of youth, university management schools create opportunities for basic knowledge schools); primary professional management education in universities (bachelor's and master's programs), full modernization of curricula in accordance with the new requirements and competencies for innovative development of management science, analytics and management practice; adapted and in-depth forms of professional training of current management personnel through the system of corporate higher schools of management; creation and practical use of the legal framework for the development of professionalization of management activities in Ukraine (adoption of the Law of Ukraine "On professional training of managerial staff"); activity and development of professional associations of management, as well as specialized management associations of professional

consultants, teachers and researchers of management, associations of integrated management, etc .; creation of professional clusters of professional and innovative management development [2, p. 215-216].

OI Turchynov in his work "Professionalization and personnel policy: problems of development of theory and practice" notes that professionalization is a "multifaceted phenomenon that must be considered from different points of view - a set of psychological, sociological and economic issues" in a single system coordinates intersect the interests of man and society and focus on the main directions and ways of society's influence on the professionalization of people "[3, p. 102]. The author substantiates professionalization as a socio-economic phenomenon due to the development of professional activity in society. Its content reflects the process of acquiring professional activities (professionalization of labor), man - mastering the profession (professionalization of personality) and the emergence of social institutions designed to assist people in becoming a professional (staff professionalization system) [3, p. 18]. In particular, the professionalization of managerial work is aimed at improving the efficiency of available labor resources and includes the following components: optimization of regulatory and legal support of management - addressing legal issues of labor relations, coordination of administrative documents; improvement of personnel policy and strategy of personnel management; organization of personnel planning, formation of a positive image of management activities; improvement of power-administrative relations; formation of a system of motivation and stimulation [4, p. 55].

Thus, the formation of a modern system of professional management should be aimed at the active use of systematic methods for the preparation and adoption of management decisions. Management professionalization tools should be innovative and serve as an example of intelligent systems of socio-economic development, within which the mechanisms of interaction of management science, consulting systems and innovative management practices coexist.

References:

1. Кузнецов Е.А., Горбаченко С.А. Впровадження інструментів професіоналізації менеджменту в морському господарстві. *Український журнал прикладної економіки*. 2020. Том 5. № 2. С. 47- 55.

2. Кузнецов Е.А. Методологія професіоналізації управлінської діяльності в Україні: монографія. Херсон: ОЛДІ ПЛЮС, 2017. 382 с.

3. Турчинов А.И. Профессионализация и кадровая политика: проблемы развития теории и практики. М. : Моск. психолого-социальный ин-т, Флинта, 1998. 271 с.

4. Черничко Т.В. Професіоналізація як процес підвищення ефективності управлінської діяльності в контексті європейських стандартів. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2015. Вип. 12, Ч. 3. С. 53-56.

A. Kim
student,
V. Konovalov
student,
A. Kopchak
student,

Supervisor: *PhD (Pedagogical Sciences), Associate Professor, R. Kubanov,*
Separate structural subdivision "Institute of Innovative Education of Kyiv
National University of Construction and Architecture", Kyiv, Ukraine

THE ROLE OF THE MANAGER IN THE FORMATION OF SOCIO-PSYCHOLOGICAL CLIMATE IN THE TEAM

The psychological atmosphere of the team is determined by the social purpose of the team, value-oriented unity of the group, a sense of collective and personal responsibility, interdependence of group members, leading to the union of personal interests with public. However, the production team unites people not only on the basis of a common goal and in common work, but also on the basis of the organization of joint activities. This is where the important role of the manager, the ability to properly form the socio-psychological climate in the team.

The purpose of the study is to reveal the role of the manager in shaping the socio-psychological climate in the workforce.

Creating a favorable socio-psychological climate in the team is one of the main tasks of managers, as its solution creates important prerequisites for effective work. The importance of a favorable psychological climate can be judged, for example, by the fact that a bad mood reduces the effectiveness of the team, about one and a half times. Because circumstances are purposefully influenced, the psychological climate can, to some extent, be shaped and adjusted. The psychological state of the team is characterized by the degree of satisfaction of its members with their position. It is influenced by the nature and content of work, people's attitude to it, prestige, size of rewards, growth prospects, availability of additional opportunities (solve some problems, see the world, meet interesting or useful people, become famous), venue, psychological climate. In many respects the psychological state of the team depends on the ability of its members to consciously live by its laws, to obey the established requirements and procedures.

For a manager to promote team cohesion, he must have the following personal characteristics: determination, awareness, purposefulness, selectivity, tact, efficiency, demanding, critical, responsible. The manager can effectively influence the workforce by choosing a certain leadership style.

There are different types of leadership styles on the basis of the predominance of individual or group ways of influencing the organization of the production process [3, p. 377].

Researchers [2] recommend managers to use the following forms of influence on the socio-psychological climate in the team:

- groups of socio-psychological training. They use a large number of psychological exercises aimed at developing the ability to realize their feelings and sensations, their subconscious, their perception of the world and the reactions of others, to analyze and understand them. Such psychological training is considered important for actualizing one's potential, improving contacts in the group, and, consequently, its socio-psychological climate;

- discussion. Is a means of clarifying the relationship. Organized in various ways verbal contacts are recommended to solve organizational problems, are reduced to discussion and end any discussion of attempts to regulate the socio-psychological climate of any group;

- meetings-discussions are the main means of regulating the socio-psychological climate in the enterprise, a way to find out the views of employees on various issues. There are certain rules for their organization. The psychologist is often the neutral person as the organizer and regulator. For the effectiveness of the discussions, the democratic atmosphere that prevails in the team is important, when no one is afraid to express their opinion;

- change of situation in the workplace. For example, one of these methods is the arrangement of tables in the workroom is not orderly, but chaotic, according to sympathy or the principle of common work;

- to find common interests that would unite the staff and on their basis to organize common affairs: joint recreation, hiking, sports events: health day, travel, etc .;

- formation of team traditions;

- to create an atmosphere of the team's desire for emotional inclusion in the life of each employee;

- to develop communicative culture, communication and cooperation skills;

- to develop empathic abilities of members of the workforce, skills and need to know other people, tolerant attitude towards them.

It should be emphasized that clear and transparent rules for their career development, as well as equal opportunities for professional development, are crucial for staff. If the employee understands that the high level of efficiency of the tasks opens up opportunities for him to study and move, it motivates him to make maximum efforts and achieve success. In today's market-leading companies (Samsung, Apple, Nokia, etc.), employee career

planning has a special role to play, with the most talented, gifted and hard-working employees being selected at various levels and in their fields of activity. to form a management reserve, the features of their vertical and horizontal rotation, advanced training, internship, further movement up the career ladder are determined. Dismissal of destructive and unproductive workers. If there is at least one destructive member in a good team, the activities of the team are slowed down, productivity is reduced, and the relationship deteriorates. In such conditions, the elimination, dismissal of destructive and unproductive workers will help to improve the atmosphere and reduce social tensions in the team.

Proposals for improving the socio-psychological climate can be proposed as follows: 1) to satisfy a person's work should be borne in mind the main factors that affect this and improve each item personally; 2) team cohesion should help the trust of members of the department to each other, if each employee will have such personal characteristics as certainty, awareness, purposefulness, tact, efficiency, demanding, responsible, then friendly, comfortable relationships will be people in the team; 3) the manager must be well aware of the advantages and disadvantages of subordinates, as well as their own and listen carefully to objections to their own proposal on certain issues, sometimes instead of ordering, requiring unquestioning compliance with their instructions, the boss can get the desired results. [1, p. 30].

Thus, the problem of forming a favorable psychological climate in the team is of great practical importance. The climate in the team, in accordance with the moral norms of society, is one of the most important factors in optimizing the production activities of each individual employee and any team. Formation and improvement of a favorable moral and psychological climate in the team - a practical task for a manager of any rank.

References:

1. Базалійська Н.П., Микитюк С.С. Удосконалення соціально-психологічного клімату на промисловому підприємстві. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2017. Т. 1. №. 6. С. 24-31.
2. Долга Г.В. Психологічні аспекти управління персоналом: проблеми теорії та практики. *Інтелект XXI*. 2018. №. 2. С. 71-75.
3. Жигайло Н.І. Роль керівника у формуванні соціально-психологічного клімату в колективі. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. серія психологічна*. 2012. №. 2 (1). С. 374-383.

ЗМІСТ

ЧАСТИНА 1	
ПРОГРАМА КОНФЕРЕНЦІЇ	3
ПРОГРАМА ПЛЕНАРНОГО ЗАСІДАННЯ КОНФЕРЕНЦІЇ	11
КЕРІВНІ ОРГАНИ КОНФЕРЕНЦІЇ	15
ПРОГРАМА РОБОТИ В СЕКЦІЯХ	17
СЕКЦІЯ 1. Вартісний інжиніринг та ефективність організаційно-технологічних рішень у будівництві: методологія, моделювання, ІТ-впровадження.....	17
СЕКЦІЯ 2. Зелене будівництво, ресурсозбереження, ефективність і сталий розвиток	18
СЕКЦІЯ 3. Вдосконалення механізмів нагромадження вартості капіталу і методології оцінювання нерухомого майна, економічна і фінансова безпека будівництва	20
СЕКЦІЯ 4. Інновації у публічному, державному і муніципальному управлінні будівництвом і нерухомістю: теорія, методологія, практика, економіко-правові дискусії	22
СЕКЦІЯ 5. Проблеми формування економіки інтелектуально-інноваційного капіталу та особливості обліку і оподаткування в будівництві	24
СЕКЦІЯ 6. Інноваційно-організаційні підходи та управлінські новації менеджменту стейхолдерів будівництва	26
ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ	
СЕКЦІЯ 1. Вартісний інжиніринг та ефективність організаційно-технологічних рішень у будівництві: методологія, моделювання, ІТ-впровадження.....	29
СЕКЦІЯ 2. Зелене будівництво, ресурсозбереження, ефективність і сталий розвиток	79

СЕКЦІЯ 3. Вдосконалення механізмів нагромадження вартості капіталу і методології оцінювання нерухомого майна, економічна і фінансова безпека будівництва	122
СЕКЦІЯ 4. Інновації у публічному, державному і муніципальному управлінні будівництвом і нерухомістю: теорія, методологія, практика, економіко-правові дискусії	169
СЕКЦІЯ 5. Проблеми формування економіки і інтелектуально-інноваційного капіталу та особливості обліку і оподаткування в будівництві	223
СЕКЦІЯ 6. Інноваційно-організаційні підходи та управлінські новації менеджменту стейхолдерів будівництва.....	277

**Організатори конференції
Будівельний факультет**

Київського національного університету будівництва та архітектури

На будівельному факультеті Київського національного університету будівництва та архітектури навчають майбутніх інженерів-будівельників, менеджерів адміністративної справи, економістів та обліковців за освітньо-кваліфікаційними рівнями бакалавр і магістр наступних спеціальностей: 192 "Будівництво та цивільна інженерія" (спеціалізацій: "Промислове та цивільне будівництво", "Реконструкція будівель та споруд"), 073 "Менеджмент", 051 "Економіка" та 071 "Облік і оподаткування".

Кафедра економіки будівництва

Завідувач кафедри: доктор економічних наук, доцент, **Степенко Сергій Павлович**.

КОНТАКТНІ ДАНІ : Завідувач кафедри – тел. +380 044 241-55-32

Електронна адреса : ekon_bud@ukr.net

Організаційний комітет

**IV МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
“ЕКОНОМІКО-УПРАВЛІНСЬКІ ТА ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНІ
НОВАЦІЇ В БУДІВНИЦТВІ”**

висловлює щире вдячність за практичну допомогу при її проведенні
нашим ПАРТНЕРАМ, особисто:

Професору Хенрику Собчуку, директору представництва «Польської
Академії Наук» у Києві

Ініціатору проекту «Радовель», к.ю.н. Весельському Михайлу
Миколайовичу

Керівнику ТОВ «НВП «Будівельні технології» Яременко Костянтину
Сергійовичу

Президенту Академії будівництва України, д.т.н., професора
Назаренко Івану Івановичу

Президенту всеукраїнської спілки виробників будівельних матеріалів,
Віце-президенту Будівельної палати України, віце-президенту

Конфедерації будівельників України, к.е.н. Салію Івану Миколайовичу
Засновнику ТОВ "Українська будівельно-інвестиційна компанія

"УКРБУДІНВЕСТ" Сенькіну Віталію Івановичу

Директору «Компанії Базис» Вороноюку Юрію Івановичу

Наукове видання

IV Міжнародна науково-практична конференція «Економіко-управлінські та інформаційно-аналітичні новації в будівництві»

Програма та тези доповідей

Відповідальний за випуск:

*Доктор економічних наук, доцент, завідувачі кафедри Економіки будівництва
КНУБА С.П.Стеценко*

Редактор: доктор економічних наук, доцент Бєєнкова О.Ю.
Компютерна верстка: Мацапура О.В.

Інформацію наведено мовою оригіналу.

Висловлені у тезах думки та пропозиції не обов'язково збігаються з точкою зору редакційної колегії. Відповідальність за достовірність інформації у тезах, точність назв, прізвищ та цитат несуть автори.

Редакція зберігає право на незначну літературну редакцію рукописів статей та скорочення зі збереженням авторського стилю.

Надані матеріали не можуть бути надруковані в інших наукових виданнях. У випадках виявлення плагіату відповідальність несуть автори наданих рукописів.

Економіко-управлінські та інформаційно-аналітичні новації в будівництві:

IV Міжнародна науково-практична конференція (07-08 червня 2022 року., м.Київ). –Київ. Видавництво Ліра-К, 2022. Ч.І. - 332с.

ISBN 978-617-7748-52-7

Підписано до друку 10.06.2022. Формат 60x84 ¹/₁₆.

Папір офсетний. Друк офсетний. Гарнітура Times New Roman.

Умовн. друк. аркушів – 19,29. Обл.-вид. аркушів – 17,71.

Тираж 100

Видавець і виготовлювач: ТОВ «Видавництво Ліра-К»

Свідоцтво № 3981, серія ДК.

03142, м. Київ, вул. В. Стуса, 22/1

тел./факс (044) 247-93-37; (050) 462-95-48

Сайт: lira-k.com.ua, редакція: zv_lira@ukr.net